

|| ఓం ఓం నమో నారాయణాయ || శ్రీ వేదవ్యాసాయ నమః ||
శ్రీ కృష్ణదైవపాయన వేదవ్యాస విరచిత

శ్రీ మహాభారత

విరాట పర్వ

వైరాటపర్వ

1

04001001 జనమేజయ ఉవాచ|

04001001a కథం విరాటనగరే మమ పూర్వపితామహః|

04001001c అజ్ఞాతవాసముషితా దుర్యోధనభయార్థితాః||

04001002 వైశంపాయన ఉవాచ|

04001002a తథా తు స వరాన్లబ్ధ్యా ధర్మాద్ధర్మభృతాం వరః|

04001002c గత్వాశ్రమం బ్రాహ్మణేభ్య ఆచఖ్యౌ సర్వమేవ తత్||

04001003a కథయిత్వా తు తత్సర్వం బ్రాహ్మణేభ్యో యుధిష్ఠిరః|

04001003c అరణీసహితం తస్మై బ్రాహ్మణాయ న్యవేదయత్||

04001004a తతో యుధిష్ఠిరో రాజా ధర్మపుత్రో మహామనాః|

04001004c సంనివర్త్యానుజాన్సర్వానితి హేవాచ భారత||

04001005a ద్వాదశేమాని వర్షాణి రాష్ట్రాద్విప్రోషితా వయం|

04001005c త్రయోదశోఽయం సంప్రాప్తః కృచ్ఛ్రః పరమదుర్వసః||

04001006a స సాధు కౌంతేయ ఇతో వాసమర్షున రోచయ|

04001006c యత్రేమా వసతీః సర్వా వసేమావిదితాః పరైః||

04001007 అర్జున ఉవాచ|

04001007a తస్యైవ వరదానేన ధర్మస్య మనుజాధిప|

04001007c అజ్ఞాతా విచరిష్యామో నరాణాం భరతర్షభ||

04001008a కిం తు వాసాయ రాష్ట్రాణి కీర్తయిష్యామి కాని చిత్|

04001008c రమణీయాని గుప్తాని తేషాం కిం చిత్స్మి రోచయ||

04001009a సంతి రమ్యా జనపదా బహ్వాన్నాః పరితః కురూన్|

04001009c పాంచాలాశ్చేదిమత్స్యాశ్చ శూరసేనాః పటచ్ఛరాః||

04001009e దశార్ణా నవరాష్ట్రం చ మల్లాః శాల్యా యుగంధరాః||

04001010a ఏతేషాం కతమో రాజన్నివాసస్తవ రోచతే|

04001010c వత్స్యామో యత్ర రాజేంద్ర సంవత్సరమిమం వయం||

04001011 యుధిష్ఠిర ఉవాచ|

04001011a ఏవమేతన్మహాబాహో యథా స భగవాన్ప్రభుః|

04001011c అబ్రవీత్సర్వభూతేశస్తత్తథా న తదన్యథా||

04001012a అవశ్యం త్వేవ వాసార్థం రమణీయం శివం సుఖం|

04001012c సమ్మంత్ర్య సహితైః సర్వైర్షష్టవ్యమకుతోభయం||

04001013a మత్స్య విరాట్ బలవానభిరక్షేత్స పాండవాన్|

04001013c ధర్మశీలో వదాన్యశ్చ వృద్ధశ్చ సుమహాధనః||

04001014a విరాటనగరే తాత సంవత్సరమిమం వయం|

04001014c కుర్వంతస్తస్య కర్మాణి విహరిష్యామ భారత||

04001015a యాని యాని చ కర్మాణి తస్య శక్త్యామహే వయం|

04001015c కర్తుం యో యత్న తత్కర్మ బ్రవీతు కురునందనాః||

04001016 అర్జున ఉవాచ|

- 04001016a నరదేవ కథం కర్మ రాష్ట్రే తస్య కరిష్యసి|
 04001016c విరాటనృపతేః సాధో రంస్యసే కేన కర్మణా||
 04001017a మృదుర్వదాన్యో హ్రీమాంశ్చ ధార్మికః సత్యవిక్రమః|
 04001017c రాజన్ స్తవమాపదా క్లిష్టః కిం కరిష్యసి పాండవ||
 04001018a న దుఃఖముచితం కిం చిద్రాజన్వేద యథా జనః|
 04001018c స ఇమామాపదం ప్రాప్య కథం ఘోరాం తరిష్యసి||
 04001019 యుధిష్ఠిర ఉవాచ|
 04001019a శృణుధ్వం యత్కరిష్యామి కర్మ వై కురునందనాః|
 04001019c విరాటమనుసంప్రాప్య రాజానం పురుషర్షభం||
 04001020a సభాస్థారో భవిష్యామి తస్య రాజ్ఞో మహాత్మనః|
 04001020c కంకో నామ ద్విజో భూత్వా మతాక్షః ప్రియదేవితా||
 04001021a వైడూర్యాన్కాంచనాన్దాంతాన్పలైర్ద్యోతీరసైః సహ|
 04001021c కృష్ణాక్షాల్లోహితాక్షాంశ్చ నిర్వర్తన్యమి మనోరమాన్||
 04001022a ఆసం యుధిష్ఠిరస్యాహం పురా ప్రాణసమః సఖా|
 04001022c ఇతి వక్ష్యామి రాజానం యది మామనుయోక్త్యతే||
 04001023a ఇత్యేతద్వో మయాఖ్యాతం విహరిష్యామ్యహం యథా|
 04001023c వృకోదర విరాటే త్వం రంస్యసే కేన కర్మణా||
 ఇతి శ్రీమహాభారతే విరాటపర్వణి వైరాటపర్వణి
 యుధిష్ఠిరాదిమంత్రణే ప్రథమోఽధ్యాయః||

2

- 04002001 భీమ ఉవాచ|
 04002001a పౌరోగవో బ్రువాణోఽహం బల్లవో నామ నామతః|

- 04002001c ఉపస్థాస్యామి రాజానం విరాటమితి మే మతిః||
- 04002002a సూపానస్య కరిష్యామి కుశలోఽస్మి మహానసే|
- 04002002c కృతపూర్వాణి యైరస్య వ్యంజనాని సుశిక్షితైః|
- 04002002e తానప్యభిభవిష్యామి ప్రీతిం సంజనయన్నహం||
- 04002003a ఆహరిష్యామి దారూణాం నిచయాన్మహతోఽపి చ|
- 04002003c తత్ ప్రేక్ష్య విపులం కర్మ రాజా ప్రీతో భవిష్యతి||
- 04002004a ద్విపా వా బలీన్ రాజన్వృషభా వా మహాబలాః|
- 04002004c వినిగ్రాహ్యో యది మయా నిగ్రహీష్యామి తానపి||
- 04002005a యే చ కే చిన్నియోతస్యంతి సమాజేషు నియోధకాః|
- 04002005c తానహం నిహనిష్యామి ప్రీతిం తస్య వివర్ధయన్||
- 04002006a న త్వేతాన్యధ్యమానాన్వై హనిష్యామి కథం చన|
- 04002006c తథైతాన్పాతయిష్యామి యథా యాస్యంతి న క్షయం||
- 04002007a ఆరాలికో గోవికర్తా సూపకర్తా నియోధకః|
- 04002007c ఆసం యుధిష్ఠిరస్యాహమితి వక్ష్యామి ప్రచ్చతః||
- 04002008a ఆత్మానమాత్మనా రక్షంశ్చరిష్యామి విశాం పతే|
- 04002008c ఇత్యేతత్రప్రతిజానామి విహరిష్యామ్యహం యథా||
- 04002009 యుధిష్ఠిర ఉవాచ|
- 04002009a యమగ్నిద్రాహ్మణో భూత్వా సమాగచ్ఛన్నృణాం వరం|
- 04002009c దిధక్షుః ఖాండవం దావం దాశార్థసహితం పురా||
- 04002010a మహాబలం మహాబాహుమజితం కురునందనం|
- 04002010c సోఽయం కిం కర్మ కౌంతేయః కరిష్యతి ధనంజయః||
- 04002011a యోఽయమాసాద్య తం దావం తర్పయామాస పావకం|
- 04002011c విజిత్యైకరథేనేంద్రం హత్వా పన్నగరాక్షసాన్||

- 04002011e శ్రేష్ఠః ప్రతియుధాం నామ సోఽర్ఘునః కిం కరిష్యతి||
- 04002012a సూర్యః ప్రతపతాం శ్రేష్ఠో ద్విపదాం బ్రాహ్మణో వరః|
- 04002012c ఆశీవిషశ్చ సర్పాణామగ్నిస్తేజస్వినాం వరః||
- 04002013a ఆయుధానాం వరో వజ్రః కకుద్మీ చ గవాం వరః|
- 04002013c ప్రాదానాముదధిః శ్రేష్ఠః పర్షన్యో వర్షతాం వరః||
- 04002014a ధృతరాష్ట్రశ్చ నాగానాం హస్తిష్వైరావతో వరః|
- 04002014c పుత్రః ప్రియాణామధికో భార్యా చ సుహృదాం వరా||
- 04002015a యదైతాని విశిష్టాని జాత్యాం జాత్యాం వృకోదర|
- 04002015c ఏవం యువా గుడాకేశః శ్రేష్ఠః సర్వధనుష్మతాం||
- 04002016a సోఽయమింద్రాదనవరో వాసుదేవాచ్చ భారత|
- 04002016c గాండీవధన్వా శ్వేతాశ్వు బీభత్సుః కిం కరిష్యతి||
- 04002017a ఉషిత్వా పంచ వర్షాణి సహస్రాక్షస్య వేశ్మని|
- 04002017c దివ్యాన్యస్త్రాణ్యవాప్తాని దేవరూపేణ భాస్వతా||
- 04002018a యం మన్యే ద్వాదశం రుద్రమాదిత్యానాం త్రయోదశం|
- 04002018c యస్య బాహూ సమౌ దీర్ఘౌ జ్యోఘాతకఠినత్వచౌ||
- 04002018E దక్షిణే చైవ సవ్యే చ గవామివ వహః కృతః||
- 04002019a హిమవానివ శైలానాం సముద్రః సరితామివ|
- 04002019c త్రిదశానాం యథా శక్రో వసూనామివ హవ్యవాల్||
- 04002020a మృగాణామివ శార్దూలో గరుడః పతతామివ|
- 04002020c వరః సంనహ్యమానానామర్ఘునః కిం కరిష్యతి||
- 04002021 అర్ఘున ఉవాచ|
- 04002021a ప్రతిజ్ఞాం పంథకోఽస్మీతి కరిష్యామి మహీపతే|
- 04002021c జ్యోఘాతౌ హి మహంతౌ మే సంవర్తుం నృప దుష్కరౌ||

04002022a కర్ణయోః ప్రతిముచ్యాహం కుండలే జ్వలనోపమే|
04002022c వేణీకృతశిరా రాజన్నామ్నా చైవ బృహన్నడా||
04002023a పఠన్నాఖ్యాయికాం నామ స్త్రీభావేన పునః పునః|
04002023c రమయిష్యే మహీపాలమన్యాంశ్చాంతఃపురే జనాన్||
04002024a గీతం నృతం విచిత్రం చ వాదిత్రం వివిధం తథా|
04002024c శిక్షయిష్యామ్యహం రాజన్ విరాటభవనే స్త్రీయః||
04002025a ప్రజానాం సముదాచారం బహు కర్మకృతం వదన్|
04002025c ఛాదయిష్యామి కౌంతేయ మాయయాత్మానమాత్మనా||
04002026a యుధిష్ఠిరస్య గేహేఽస్మి ద్రౌపద్యాః పరిచారికా|
04002026c ఉషితాస్మీతి వక్ష్యామి పృష్ఠో రాజ్ఞా చ భారత||
04002027a ఏతేన విధినా ఛన్నః కృతకేన యథా నలః|
04002027c ఏహారిష్యామి రాజేంద్ర విరాటభవనే సుఖం||
ఇతి శ్రీమహాభారతే విరాటపర్వణి వైరాటపర్వణి
యుధిష్ఠిరాదిమంత్రణే ద్వితీయోఽధ్యాయః||

3

04003001 యుధిష్ఠిర ఉవాచ|
04003001a కిం త్వం నకుల కుర్వాణస్తత్ర తాత చరిష్యసి|
04003001c సుకుమారశ్చ శూరశ్చ దర్శనీయః సుఖోచితః||
04003002 నకుల ఉవాచ|
04003002a అశ్వబంధో భవిష్యామి విరాటనృపతేరహం|
04003002c గ్రంథికో నామ నామ్నాహం కర్నైతత్సుప్రియం మమ||
04003003a కుశలోఽస్మ్యశశిక్షాయాం తద్దైవాశ్చచికిత్సితే|

- 04003003c ప్రియాశ్చ సతతం మేఽశ్వాః కురురాజ యథా తవ||
- 04003004a యే మామామంత్రయిష్యంతి విరాటనగరే జనాః|
- 04003004c తేభ్య ఏవం ప్రవక్ష్యామి విహరిష్యామ్యహం యథా||
- 04003005 యుధిష్ఠిర ఉవాచ|
- 04003005a సహదేవ కథం తస్య సమీపే విహరిష్యసి|
- 04003005c కిం వా త్వం తాత కుర్వాణః ప్రచ్ఛన్నో విచరిష్యసి||
- 04003006 సహదేవ ఉవాచ|
- 04003006a గోసంఖ్యాతా భవిష్యామి విరాటస్య మహీపతేః|
- 04003006c ప్రతిషేధ్దా చ దోగ్ధా చ సంఖ్యానే కుశలో గవాం||
- 04003007a తంతిపాల ఇతి ఖ్యాతో నామ్నా విదితమస్తు తే|
- 04003007c నిపుణం చ చరిష్యామి వ్యేతు తే మానసో జ్వరః||
- 04003008a అహం హి భవతా గోషు సతతం ప్రకృతః పురా|
- 04003008c తత్ర మే కౌశలం కర్మ అవబుద్ధం విశాం పతే||
- 04003009a లక్షణం చరితం చాపి గవాం యచ్ఛాపి మంగలం|
- 04003009c తత్సర్వం మే సువిదితమన్యచ్ఛాపి మహీపతే||
- 04003010a వృషభానపి జానామి రాజన్పూజితలక్షణాన్|
- 04003010c యేషాం మూత్రముపాఘ్రూయ అపి వంధ్యా ప్రసూయతే||
- 04003011a సోఽహమేవం చరిష్యామి ప్రీతిరత్ర హి మే సదా|
- 04003011c న చ మాం వేత్స్యతి పరస్తత్తే రోచతు పార్థివ||
- 04003012 యుధిష్ఠిర ఉవాచ|
- 04003012a ఇయం తు నః ప్రియా భార్యా ప్రాణేభ్యోఽపి గరీయసీ|
- 04003012c మాతేవ పరిపాల్యా చ పూజ్యా జ్యేష్ఠేవ చ స్వసా||
- 04003013a కేన స్మ కర్మణా కృష్ణా ద్రౌపదీ విచరిష్యతి|

04003013c న హి కిం చిద్విజానాతి కర్మ కర్మం యథా స్త్రీయః||
 04003014a సుకుమారీ చ బాలా చ రాజపుత్రీ యశస్వినీ|
 04003014c పతివ్రతా మహాభాగా కథం ను విచరిష్యతి||
 04003015a మాల్యగంధానలంకారాన్వస్తాణి వివిధాని చ|
 04003015c ఏతాన్యేవాభిజానాతి యతో జాతా హి భామినీ||
 04003016 ద్రౌపద్యువాచ|
 04003016a సైరంధ్రోఽరక్షితా లోకే భుజిష్యాః సంతి భారత|
 04003016c నైవమన్యాః స్త్రీయో యాంతి ఇతి లోకస్య నిశ్చయః||
 04003017a సాహం బ్రువాణా సైరంధ్రీ కుశలా కేశకర్మణి|
 04003017c ఆత్మగుప్తా చరిష్యామి యన్మాం త్వమనుపపచ్చసి||
 04003018a సుదేష్టాం ప్రత్యుపస్థాస్యే రాజభార్యాం యశస్వినీం|
 04003018c సా రక్షిష్యతి మాం ప్రాప్తాం మా తే భూద్భుఃఖమీదృశం||
 04003019 యుధిష్ఠిర ఉవాచ|
 04003019a కల్యాణం భాషసే కృష్టే కులే జాతా యథా వదేత్|
 04003019c న పాపమభిజానాసి సాధు సాధ్వీవ్రతే స్థితా||
 ఇతి శ్రీమహాభారతే విరాటపర్వణి వైరాటపర్వణి
 యుధిష్ఠిరాదిమంత్రణే తృతీయోఽధ్యాయః||

4

04004001 యుధిష్ఠిర ఉవాచ|
 04004001a కర్మాణ్యుక్తాని యుష్మాభిర్యాని తాని కరిష్యథ|
 04004001c మమ చాపి యథాబుద్ధి రుచితాని వినిశ్చయాత్||
 04004002a పురోహితోఽయమస్మాకమగ్ని హోత్రాణి రక్షతు|

- 04004002c సూదపౌరోగవైః సార్థం ద్రుపదస్య నివేశనే||
- 04004003a ఇంద్రసేనముఖాశ్చేమే రథానాదాయ కేవలాన్|
- 04004003c యాంతు ద్వారవతీం శీఘ్రమితి మే వర్తతే మతిః||
- 04004004a ఇమాశ్చ నార్యో ద్రౌపద్యాః సర్వశః పరిచారికాః|
- 04004004c పాంచాలానేవ గచ్ఛంతు సూదపౌరోగవైః సహ||
- 04004005a సర్వైరపి చ వక్తవ్యం న ప్రజ్ఞాయంత పాండవాః|
- 04004005c గతా హ్యస్మానపాకీర్య సర్వే ద్వైతవనాదితి||
- 04004006 ధౌమ్య ఉవాచ|
- 04004006a విదితే చాపి వక్తవ్యం సుహృద్భిరనురాగతః|
- 04004006c అతోఽహమపి వక్ష్యామి హేతుమాత్రం నిబోధత||
- 04004007a హంతేమాం రాజవసతిం రాజపుత్రా బ్రవీమి వః|
- 04004007c యథా రాజకులం ప్రాప్య చరన్రోష్యో న రిష్యతి||
- 04004008a దుర్వసం త్వేవ కౌరవ్యా జానతా రాజవేశ్మని|
- 04004008c అమానితైః సుమానార్థా అజ్ఞాతైః పరివత్సరం||
- 04004009a దిష్టద్వారో లభేద్ద్వారం న చ రాజసు విశ్వసేత్|
- 04004009c తదేవాసనమన్విచ్ఛేద్యత్ర నాభిషజేత్పురః||
- 04004010a నాస్య యానం న పర్యంకం న పీఠం న గజం రథం|
- 04004010c ఆరోహేత్సమ్మతోఽస్మీతి స రాజవసతిం వసేత్||
- 04004011a అథ యత్రైనమాసీనం శంకేరన్దుష్టచారిణః|
- 04004011c న తత్రోపవిశేజ్ఞాతు స రాజవసతిం వసేత్||
- 04004012a న చానుశిష్యేద్రాజానమప్రచ్ఛంతం కదా చన|
- 04004012c తూష్ఠీం త్వేనముపాసీత కాలే సమభిపూజయన్||
- 04004013a అసూయంతి హి రాజాన్ జనాననృతవాదినః|

04004013c తదైవ చావమన్యంతే మంత్రీణం వాదినం మృషా||
 04004014a నైషాం దారేషు కుర్వీత మైత్రీం ప్రాజ్ఞః కథం చన|
 04004014c అంతఃపురచరా యే చ ద్వేష్టి యానహితాశ్చ యే||
 04004015a విదితే చాస్య కుర్వీత కార్యాణి సులఘూన్యపి|
 04004015c ఏవం విచరతో రాజ్ఞో న క్షత్రిర్యాయతే క్వ చిత్||
 04004016a యత్నాచ్ఛోపచరేదేనమగ్నివద్ధేవవచ్ఛ హ|
 04004016c అనృతేనోపచీర్ణో హి హింస్యాదేనమసంశయం||
 04004017a యచ్ఛ భర్తానుయుంజీత తదేవాభ్యనువర్తయేత్|
 04004017c ప్రమాదమవహేలాం చ కోపం చ పరివర్ణయేత్||
 04004018a సమర్థనాసు సర్వాసు హితం చ ప్రియమేవ చ|
 04004018c సంవర్ణయేత్తదేవాస్య ప్రియాదపి హితం వదేత్||
 04004019a అనుకూలో భవేచ్ఛాస్య సర్వార్థేషు కథాసు చ|
 04004019c అప్రియం చాహితం యత్స్యాత్తదస్మై నానువర్ణయేత్||
 04004020a నాహమస్య ప్రియోఽస్మీతి మత్వా సేవేత పండితః|
 04004020c అప్రమత్తశ్చ యత్తశ్చ హితం కుర్యాత్ప్రియం చ యత్||
 04004021a నాస్యానిష్ఠాని సేవేత నాహితైః సహ సంవసేత్|
 04004021c స్వస్థానాన్న వికంపేత స రాజవసతిం వసేత్||
 04004022a దక్షిణం వాథ వామం వా పార్శ్వమాసీత పండితః|
 04004022c రక్షిణాం హ్యత్తశస్త్రాణాం స్థానం పశ్చాద్విధీయతే||
 04004022e నిత్యం విప్రతిషిద్ధం తు పురస్తాదాసనం మహత్||
 04004023a న చ సందర్శనే కిం చిత్ప్రవృద్ధమపి సంజపేత్|
 04004023c అపి హ్యేతద్ధరిద్రాణాం వ్యలీకస్తానముత్తమం||
 04004024a న మృషాభిహితం రాజ్ఞో మనుష్యేషు ప్రకాశయేత్|

04004024c యం చాసూయంతి రాజానః పురుషం న వదేచ్ఛ తం||
 04004025a శూరోఽసీతి న దృష్టః స్యాద్బుద్ధిమానితి వా పునః|
 04004025c ప్రేయమేవాచరన్రాజ్ఞః ప్రేయో భవతి భోగవాన్||
 04004026a ఐశ్వర్యం ప్రాప్య దుష్ప్రాపం ప్రేయం ప్రాప్య చ రాజతః|
 04004026c అప్రమత్తో భవేద్రాజ్ఞః ప్రేయేషు చ హితేషు చ||
 04004027a యస్య కోపో మహాబాధః ప్రసాదశ్చ మహాఫలః|
 04004027c కస్తస్య మనసాపీచ్ఛేదనర్థం ప్రాజ్ఞసమ్మతః||
 04004028a న చోఘ్నా నిర్బుజేజ్ఞాతు న చ వాక్యం సమాక్షిపేత్|
 04004028c సదా క్షుతం చ వాతం చ ఘ్నీవనం చాచరేచ్ఛనైః||
 04004029a హాస్యవస్తుషు చాప్యస్య వర్తమానేషు కేషు చిత్|
 04004029c నాతిగాఢం ప్రహృష్యేత న చాప్యన్మత్తవద్ధసేత్||
 04004030a న చాతిధైర్యేణ చరేద్గురుతాం హి వ్రజేత్తథా|
 04004030c స్మితం తు మృదుపూర్వేణ దర్శయేత ప్రసాదజం||
 04004031a లాభే న హర్షయేద్యస్తు న వ్యధేద్యోఽవమానితః|
 04004031c అసమ్మాఢశ్చ యో నిత్యం స రాజవసతిం వసేత్||
 04004032a రాజానం రాజపుత్రం వా సంవర్తయతి యః సదా|
 04004032c అమాత్యః పండితో భూత్వా స చిరం తిష్ఠతి శ్రియం||
 04004033a ప్రగృహీతశ్చ యోఽమాత్యో నిగృహీతశ్చ కారణైః|
 04004033c న నిర్బధ్నాతి రాజానం లభతే ప్రగ్రహం పునః||
 04004034a ప్రత్యక్షం చ పరోక్షం చ గుణవాదీ విచక్షణః|
 04004034c ఉపజీవీ భవేద్రాజ్ఞో విషయే చాపి యో వసేత్||
 04004035a అమాత్యో హి బలాద్యోక్తుం రాజానం ప్రార్థయేత్తు యః|
 04004035c న స తిష్ఠేచ్ఛిరం స్థానం గచ్ఛేచ్ఛ ప్రాణసంశయం||

- 04004036a శ్రీయః సదాత్మనో దృష్ట్వా పరం రాజ్ఞా న సంవదేత్|
04004036c విశేషయేన్న రాజానం యోగ్యాభూమిషు సర్వదా||
04004037a అమ్లానో బలవాన్ శూరశ్చాయేవానపగః సదా|
04004037c సత్యవాదీ మృదుర్దాంతః స రాజవసతిం వసేత్||
04004038a అన్యస్మిన్ప్రేష్యమాణే తు పురస్తాద్యః సముత్పతేత్|
04004038c అహం కిం కరవాణీతి స రాజవసతిం వసేత్||
04004039a ఉష్ణే వా యది వా శీతే రాత్రౌ వా యది వా దివా|
04004039c ఆదిష్టో న వికల్పేత స రాజవసతిం వసేత్||
04004040a యో వై గృహేభ్యః ప్రవసన్ప్రియాణాం నానుసంస్మరేత్|
04004040c దుఃఖేన సుఖమన్విచ్ఛేత్స రాజవసతిం వసేత్||
04004041a సమవేషం న కుర్వీత నాత్యుచ్చైః సన్నిధౌ హసేత్|
04004041c మంత్రం న బహుధా కుర్యాదేవం రాజ్ఞః ప్రియో భవేత్||
04004042a న కర్మణి నియుక్తః సన్తనం కిం చిదుపస్పృశేత్|
04004042c ప్రాప్నోతి హి హరన్త్రవ్యం బంధనం యది వా వధం||
04004043a యానం వస్త్రమలంకారం యచ్ఛాన్యత్సంప్రయచ్ఛతి|
04004043c తదేవ ధారయేన్నిత్యమేవం ప్రియతరో భవేత్||
04004044a సంవత్సరమిమం తాత తథాశీలా బుభూషవః|
04004044c అథ స్వవిషయం ప్రాప్య యథాకామం చరిష్యథ||
04004045 యుధిష్ఠిర ఉవాచ|
04004045a అనుశిష్టాః స్మ భద్రం తే నైతద్వక్తాస్తి కశ్చన|
04004045c కుంతీమృతే మాతరం నో విదురం చ మహామతిం||
04004046a యదేవానంతరం కార్యం తద్భవాన్కర్తుమర్హతి|
04004046c తారణాయాస్య దుఃఖస్య ప్రస్తానాయ జయాయ చ||

04004047 వైశంపాయన ఉవాచ|

04004047a ఏవముక్తస్తతో రాజ్ఞా ధౌమ్యోఽథ ద్విజసత్తమః|

04004047c అకరోద్విధివత్సర్వం ప్రస్తానే యద్విధీయతే||

04004048a తేషాం సమిధ్య తానగ్నీన్మంత్రవచ్చ జుహోవ సః|

04004048c సమృద్ధివృద్ధిలాభాయ పృథివీవిజయాయ చ||

04004049a అగ్నిం ప్రదక్షిణం కృత్వా బ్రాహ్మణాంశ్చ తపోధనాన్|

04004049c యాజ్ఞసేనీం పురస్కృత్య షడేవాథ ప్రవవ్రజుః||

ఇతి శ్రీమహాభారతే విరాటపర్వణి వైరాటపర్వణి ధౌమ్యోపదేశే
చతుర్థోఽధ్యాయః||

5

04005001 వైశంపాయన ఉవాచ|

04005001a తే వీరా బద్ధనిస్త్రింశస్తతాయుధకలాపినః|

04005001c బద్ధగోధాంగులిత్రాణాః కాలిందీమభితో యయుః||

04005002a తతస్తే దక్షిణం తీరమన్వగచ్ఛన్నదాతయః|

04005002c వసంతో గిరిదుర్గేషు వనదుర్గేషు ధన్వినః||

04005003a విధ్యంతో మృగజాతాని మహేష్వాసా మహాబలాః|

04005003c ఉత్తరేణ దశార్థాంసే పాంచాలాన్దక్షిణేన తు||

04005004a అంతరేణ యకృల్లీమాం శూరసేనాంశ్చ పాండవాః|

04005004c లుభ్యా బ్రువాణా మత్స్యస్య విషయం ప్రావిశన్వనాత్||

04005005a తతో జనపదం ప్రాప్య కృష్ణా రాజానమబ్రవీత్|

04005005c పశ్యైకపద్యో దృశ్యంతే క్షేత్రాణి వివిధాని చ||

04005006a వ్యక్తం దూరే విరాటస్య రాజధానీ భవిష్యతి|

04005006c వసామేహ పరాం రాత్రిం బలవాన్మే పరిశ్రమః||

04005007 యుధిష్ఠిర ఉవాచ|

04005007a ధనంజయ సముద్యమ్య పాంచాలీం వహ భారత|

04005007c రాజధాన్యాం నివత్స్యామో విముక్తాశ్చ వనాదితః||

04005008 వైశంపాయన ఉవాచ|

04005008a తామాదాయార్ఘ్ననస్తూర్ణం ద్రౌపదీం గజరాడివ|

04005008c సంప్రాప్య నగరాభ్యాశమవతారయదర్ఘనః||

04005009a స రాజధానీం సంప్రాప్య కౌంతేయోఽర్ఘ్ననమబ్రవీత్|

04005009c క్వాయుధాని సమాసజ్య ప్రవేక్ష్యామః పురం వయం||

04005010a సాయుధాశ్చ వయం తాత ప్రవేక్ష్యామః పురం యది|

04005010c సముద్వేగం జనస్యాస్య కరిష్యామో న సంశయః||

04005011a తతో ద్వాదశ వర్షాణి ప్రవేష్టవ్యం వనం పునః|

04005011c ఏకస్మిన్నపి విజ్ఞాతే ప్రతిజ్ఞాతం హి నస్తథా||

04005012 అర్ఘ్నన ఉవాచ|

04005012a ఇయం కూటే మనుష్యేంద్ర గహనా మహతీ శమీ|

04005012c భీమశాఖా దురారోహ శ్మశానస్య సమీపతః||

04005013a న చాపి విద్యతే కశ్చిన్ననుష్య ఇహ పార్థివ|

04005013c ఉత్పథే హి వనే జాతా మృగవ్యాలనిషేవితే||

04005014a సమాసజ్యాయుధాన్యస్యాం గచ్ఛామో నగరం ప్రతి|

04005014c ఏవమత్ర యథాజోషం విహరిష్యామ భారత||

04005015 వైశంపాయన ఉవాచ|

04005015a ఏవముక్త్యా స రాజానం ధర్మాత్మానం యుధిష్ఠిరం|

04005015c ప్రచక్రమే నిధానాయ శస్త్రాణాం భరతర్షభ||

04005016a యేన దేవాన్మనుష్యాంశ్చ సర్వాంశ్చైకరథోఽజయత్|
 04005016c స్పీతాంజనపదాంశ్చాన్యానజయతుకరునందనః||
 04005017a తదుదారం మహాఘోషం సపత్నగణసూదనం|
 04005017c అపజ్యమకరోత్పార్థో గాండీవమభయంకరం||
 04005018a యేన వీరః కురుక్షేత్రమభ్యరక్షత్పరంతపః|
 04005018c అముంచద్ధనుషస్తస్య జ్యాయమక్షయ్యాం యుధిష్ఠిరః||
 04005019a పాంచాలాన్యేన సంగ్రామే భీమసేనోఽజయత్ప్రభుః|
 04005019c ప్రత్యషేధద్భహూనేకః సపత్నాంశ్చైవ దిగ్ధయే||
 04005020a నిశమ్య యస్య విస్ఫారం వ్యద్రవంత రణే పరే|
 04005020c పర్వతస్యేవ దీర్ఘస్య విస్ఫోటమశనేరివ||
 04005021a సైంధవం యేన రాజానం పరామృషత చానఘ|
 04005021c జ్యౌపాశం ధనుషస్తస్య భీమసేనోఽవతారయత్||
 04005022a అజయత్ప్రశ్చిమామాశాం ధనుషా యేన పాండవః|
 04005022c తస్య మౌర్వీమపాకర్షచూరః సంక్రందనో యుధి||
 04005023a దక్షిణాం దక్షిణాచారో దిశం యేనాజయత్ప్రభుః|
 04005023c అపజ్యమకరోద్వీరః సహదేవస్తదాయుధం||
 04005024a ఖడ్గాంశ్చ పీతాన్ధ్రాంశ్చ కలాపాంశ్చ మహాధనాన్|
 04005024c విపాలాన్ క్షురధారాంశ్చ ధనుర్భిరిదధుః సహ||
 04005025a తాముపారుహ్య నకులో ధనూంషి నిదధత్స్వయం|
 04005025c యాని తస్యావకాశాని దృఢరూపాణ్యమన్యత||
 04005026a యత్ర చాపశ్యత స వై తిరో వర్షాణి వర్షతి|
 04005026c తత్ర తాని దృఢైః పాశైః సుగాఢం పర్యబంధత||
 04005027a శరీరం చ మృతస్యైకం సమబద్ధంత పాండవాః|

04005027c వివర్ణయిష్యంతి నరా దూరాదేవ శమీమిమాం||
 04005027e ఆబద్ధం శవమత్రేతి గంధమాఘ్రాయ పూతికం||
 04005028a అశీతిశతవర్షేయం మాతా న ఇతి వాదినః|
 04005028c కులధర్మోఽయమస్మాకం పూర్వైరాచరితోఽపి చ||
 04005028e సమాసజానా వృక్షేఽస్మిన్నితి వై వ్యాహరంతి తే||
 04005029a ఆ గోపాలావిపాలేభ్య ఆచక్షాణాః పరంతపాః|
 04005029c ఆజగ్ముర్నగరాభ్యాశం పార్థాః శత్రునిబర్షణాః||
 04005030a జయో జయంతో విజయో జయత్సేనో జయద్బలః|
 04005030c ఇతి గుహ్యోని నామాని చక్రే తేషాం యుధిష్ఠిరః||
 04005031a తతో యథాప్రతిజ్ఞాభిః ప్రావిశన్నగరం మహాత్|
 04005031c అజ్ఞాతచర్యాం వత్స్యంతో రాష్ట్రే వర్షం త్రయోదశం||
 ఇతి శ్రీమహాభారతే విరాటపర్వణి వైరాటపర్వణి పురప్రవేశే
 అస్త్రసంస్థాపనే పంచమోఽధ్యాయః||

6

04006001 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04006001a తతో విరాటం ప్రథమం యుధిష్ఠిరో|
 రాజా సభాయాముపవిష్టమావ్రజత్|
 04006001c వైడూర్యరూపాన్నతిముచ్య కాంచనాన్|
 అక్షాన్స కక్షే పరిగ్రహ్య వాససా||
 04006002a నరాధిపో రాష్ట్రపతిం యశస్వినం|
 మహాయశాః కౌరవవంశవర్షనః|
 04006002c మహానుభావో నరరాజసత్కృతో|

దురాసదస్త్రీక్షవిషో యథోరగః||

04006003a బలేన రూపేణ నరర్షభో మహాన్|

అథార్చిరూపేణ యథామరస్తథా|

04006003c మహాభ్రజాలైరివ సంవృత్ రవిః|

యథానలో భస్మవృతశ్చ వీర్యవాన్||

04006004a తమాపతంతం ప్రసమీక్ష్య పాండవం|

విరాటరాడిందుమివాభ్రసంవృతం|

04006004c మంత్రిద్విజాన్మాతముఖాన్విశస్తథా|

యే చాపి కే చిత్పరిషత్సమాసతే||

04006004e పప్రచ్ఛ కోఽయం ప్రథమం సమేయివాన్|

అనేన యోఽయం ప్రసమీక్ష్తే సభాం||

04006005a న తు ద్విజోఽయం భవితా నరోత్తమః|

పతిః పృథివ్యా ఇతి మే మనోగతం|

04006005c న చాస్య దాసో న రథో న కుండలే|

సమీపతో భ్రాజతి చాయమింద్రవత్||

04006006a శరీరలింగైరుపసూచితో హ్యయం|

మూర్ధాభిషిక్తోఽయమితివ మానసం|

04006006c సమీపమాయాతి చ మే గతవ్యథో|

యథా గజస్తామరసీం మదోత్కటః||

04006007a వితర్కయంతం తు నరర్షభస్తదా|

యుధిష్ఠిరోఽభ్యేత్య విరాటమబ్రవీత్|

04006007c సమ్రాడ్విజానాత్విహ జీవితార్ధినం|

వినష్టసర్వస్వముపాగతం ద్విజం||

04006008a ఇహోహమిచ్చామి తవానఘాంతికే|
వస్తుం యథా కామచరస్తథా విభో|

04006008c తమబ్రవీత్సాగతమిత్యనంతరం|
రాజా ప్రహృష్టః ప్రతిసంగ్రహాణ చ||

04006009a కామేన తాతాభివదామ్యహం త్వాం|
కస్యాసి రాజ్ఞో విషయాదిహాగతః|

04006009c గోత్రం చ నామాపి చ శంస తత్త్వతః|
కిం చాపి శిల్పం తవ విద్యతే కృతం||

04006010 యుధిష్ఠిర ఉవాచ|

04006010a యుధిష్ఠిరస్యాసమహం పురా సఖా|
వైయాఘ్రపద్యః పునరస్మి బ్రాహ్మణః|

04006010c అక్షాన్ప్రవపుం కుశలోఽస్మి దేవితా|
కంకేతి నామ్నాస్మి విరాట విశ్రుతః||

04006011 విరాట ఉవాచ|

04006011a దదామి తే హంత వరం యమిచ్చసి|
ప్రశాధి మత్స్యాన్వశగో హ్యహం తవ|

04006011c ప్రియా హి ధూర్తా మమ దేవినః సదా|
భవాంశ్చ దేవోపమ రాజ్యమర్హతి||

04006012 యుధిష్ఠిర ఉవాచ|

04006012a ఆప్తో వివాదః పరమో విశాం పతే|
న విద్యతే కిం చన మత్స్య హీనతః|

04006012c న మే జితః కశ్చన ధారయేద్ధనం|
వరో మమైషోఽస్తు తవ ప్రసాదతః||

04006013 విరాట ఉవాచ|

04006013a హన్యామవధ్యం యది తేఽప్రియం చరేత్|

ప్రవ్రాజయేయం విషయాద్విజాంస్తథా|

04006013c శృణ్వంతు మే జానపదాః సమాగతాః|

కంకో యథాహం విషయే ప్రభుస్తథా||

04006014a సమానయానో భవితాసి మే సఖా|

ప్రభూతవస్త్రో బహుపానభోజనః|

04006014c పశ్యేస్త్యమంతశ్చ బహిశ్చ సర్వదా|

కృతం చ తే ద్వారమపావృతం మయా||

04006015a యే త్వానువాదేయురవృత్తికర్షితా|

బ్రూయాశ్చ తేషాం వచనేన మే సదా|

04006015c దాస్యామి సర్వం తదహం న సంశయో|

న తే భయం విద్యతి సన్నిధౌ మమ||

04006016 వైశంపాయన ఉవాచ|

04006016a ఏవం స లభ్యా తు వరం సమాగమం|

విరాటరాజేన నరర్షభస్తదా|

04006016c ఉవాస వీరః పరమార్చితః సుఖీ|

న చాపి కశ్చిచ్ఛ్చరితం బుభోధ తత్||

ఇతి శ్రీమహాభారతే విరాటపర్వణి వైరాటపర్వణి పురప్రవేశే

యుధిష్ఠిరప్రవేశో నామ షష్ఠోఽధ్యాయః||

7

04007001 వైశంపాయన ఉవాచ|

- 04007001a అథాపరో భీమబలః శ్రియా జ్వలన్న్||
ఉపాయయా సింహవిలాసవిక్రమః|
- 04007001c ఖజం చ దర్శిం చ కరేణ ధారయన్న్||
అసిం చ కాలాంగమకోశమవ్రణం||
- 04007002a స సూదరూపః పరమేణ వర్చసా|
రవిర్యథా లోకమిమం ప్రభాసయన్|
- 04007002c సుకృష్టవాసా గిరిరాజసారవాన్|
స మత్స్యరాజం సముపేత్య తస్త్రివాన్||
- 04007003a తం ప్రేక్ష్య రాజా వరయన్నుపాగతం|
తతోఽబ్రవీజ్ఞానపదాన్సమాగతాన్|
- 04007003c సింహోన్నతాంసోఽయమతీవ రూపవాన్|
ప్రదృశ్యతే కో ను నరర్షభో యువా||
- 04007004a అదృష్టపూర్వః పురుషో రవిర్యథా|
వితర్కయన్నాస్య లభామి సంపదం|
- 04007004c తథాస్య చిత్తం హ్యపి సంవితర్కయన్|
నరర్షభస్యాద్య న యామి తత్త్వతః||
- 04007005a తతో విరాటం సముపేత్య పాండవః|
సుదీనరూపో వచనం మహామనాః|
- 04007005c ఉవాచ సూదోఽస్మి నరేంద్ర బల్లవ్|
భజస్వ మాం వ్యంజనకారముత్తమం||
- 04007006 విరాట ఉవాచ|
- 04007006a న సూదతాం మానద శ్రద్ధధామి తే|
సహస్రనేత్రప్రతిమో హి దృశ్యసే|

04007006c శ్రియా చ రూపేణ చ విక్రమేణ చ|
ప్రభాసి తాతానవరో నరేష్విహ||

04007007 భీమ ఉవాచ|

04007007a నరేంద్ర సూదః పరిచారకోఽస్మి తే|
జానామి సూపాన్రన్ధమేన కేవలాన్|

04007007c ఆస్వాదితా యే నృపతే పురాభవన్|
యుధిష్ఠిరేణాపి నృపేణ సర్వశః||

04007008a బలేన తుల్యశ్చ న విద్యతే మయా|
నియుద్ధశీలశ్చ సదైవ పార్థివ|

04007008c గజైశ్చ సింహైశ్చ సమేయివానహం|
సదా కరిష్యామి తవానఘ ప్రియం||

04007009 విరాట ఉవాచ|

04007009a దదామి తే హంత వరం మహానసే|
తథా చ కుర్యాః కుశలం హి భాషసే|

04007009c న చైవ మన్యే తవ కర్మ తత్సమం|
సముద్రనేమిం పృథివీం త్వమర్హసి||

04007010a యథా హి కామస్తవ తత్తథా కృతం|
మహానసే త్వం భవ మే పురస్కృతః|

04007010c నరాశ్చ యే తత్ర మమోచితాః పురా|
భవస్య తేషామధిపో మయా కృతః||

04007011 వైశంపాయన ఉవాచ|

04007011a తథా స భీమో విహితో మహానసే|
విరాటరాజ్ఞో దయితోఽభవద్ధృఢం|

04007011c ఉవాస రాజన్న చ తం పృథగ్గనో|

బుబోధ తత్రానుచరశ్చ కశ్చన||

ఇతి శ్రీమహాభారతే విరాటపర్వణి వైరాటపర్వణి పురప్రవేశే
భీమప్రవేశో నామ సప్తమోఽధ్యాయః||

8

04008001 వైశంపాయన ఉవాచ|

04008001a తతః కేశాన్నముత్తిప్య వేల్లితాగ్రాననిందితాన్|

04008001c జుగూహ దక్షిణే పార్శ్వే మృదూనసితలోచనా||

04008002a వాసశ్చ పరిధాయైకం కృష్ణం సుమలినం మహత్|

04008002c కృత్వా వేషం చ సైరంధ్రాః కృష్ణా వ్యచరదార్తవత్||

04008003a తాం నరాః పరిధావంతీం స్త్రియశ్చ సముపాద్రవన్|

04008004a సా తానువాచ రాజేంద్ర సైరంద్ర్యహముపాగతా|

04008004c కర్మ చేచ్ఛామి వై కర్తుం తస్య యో మాం పుపుక్షతి||

04008005a తస్యా రూపేణ వేషేణ శ్లక్ష్యయా చ తథా గిరా|

04008005c నాశ్రద్ధధత తాం దాసీమన్న హేతోరుపస్థితాం||

04008006a విరాటస్య తు కైకేయా భార్యా పరమసమ్మతా|

04008006c అవలోకయంతీ దదృశే ప్రాసాదాద్దుపదాత్మజాం||

04008007a సా సమీక్ష్య తథారూపామనాథామేకవాససం|

04008007c సమాహూయాబ్రవీద్భద్రే కా త్వం కిం చ చికిర్షసి||

04008008a సా తామువాచ రాజేంద్ర సైరంద్ర్యహముపాగతా|

04008008c కర్మ చేచ్ఛామ్యహం కర్తుం తస్య యో మాం పుపుక్షతి||

04008009 సుదేష్టోవాచ|

04008009a నైవంరూపా భవంత్యేవం యథా వదసి భామిని|
 04008009c ప్రేషయంతి చ వై దాసీర్దాసాంశ్చైవంవిధాన్పహూన్|
 04008010a గూఢగుల్పా సంహతోరుస్త్రిగంభీరా షడున్నతా|
 04008010c రక్తా పంచసు రక్తేషు హంసగద్గదభాషిణీ||
 04008011a సుకేశీ సుస్తనీ శ్యామా పీనశ్రోణిపయోధరా|
 04008011c తేన తేనైవ సంపన్నా కాశ్మీరీవ తురంగమా||
 04008012a స్వరాలపక్షునయనా బింబోష్ఠీ తనుమధ్యమా|
 04008012c కంబుగ్రీవా గూఢసిరా పూర్ణచంద్రనిభాననా||
 04008013a కా త్వం బ్రూహి యథా భద్రే నాసి దాసీ కథం చన|
 04008013c యక్షీ వా యది వా దేవీ గంధర్వీ యది వాప్సరాః||
 04008014a అలంబుసా మిశ్రకేశీ పుండరీకాథ మాలినీ|
 04008014c ఇంద్రాణీ వారుణీ వా త్వం త్వష్టుర్దాతుః ప్రజాపతేః||
 04008014e దేవ్యో దేవేషు విఖ్యాతాస్తాసాం త్వం కతమా శుభే||
 04008015 ద్రౌపద్యువాచ|
 04008015a నాస్మి దేవీ న గంధర్వీ నాసురీ న చ రాక్షసీ|
 04008015c సైరంద్రీ తు భుజిష్యాస్మి సత్యమేతద్భవీమి తే||
 04008016a కేశాం జానామ్యహం కర్తుం పింషే సాధు విలేపనం|
 04008016c గ్రథయిష్యే విచిత్రాశ్చ స్రజః పరమశోభనాః||
 04008017a ఆరాధయం సత్యభామాం కృష్ణస్య మహిషీం ప్రియాం|
 04008017c కృష్ణాం చ భార్యాం పాండునాం కురూణామేకసుందరీం||
 04008018a తత్ర తత్ర చరామ్యేవం లభమానా సుశోభనం|
 04008018c వాసాంసి యావచ్ఛ లభే తావత్రావద్రమే తథా||
 04008019a మాలినీత్యేవ మే నామ స్వయం దేవీ చకార సా|

04008019c సాహమభ్యాగతా దేవి సుదేష్ఠే త్వన్నివేశనం||

04008020 సుదేష్ఠోవాచ|

04008020a మూర్ధ్ని త్వాం వాసయేయం వై సంశయో మే న విద్యతే|

04008020c నో చేదిహ తు రాజా త్వాం గచ్ఛేత్సర్వేణ చేతసా||

04008021a |స్త్రియో రాజకులే పశ్య యాశ్చేమా మమ వేశ్మని|

04008021c |ప్రసక్తాస్త్యాం నిరీక్షంతే పుమాంసం కం న మోహయేః||

04008022a వృక్షాంశ్చావస్థితాన్పశ్య య ఇమే మమ వేశ్మని|

04008022c తేఽపి త్వాం సంనమంతీవ పుమాంసం కం న మోహయేః||

04008023a రాజా విరాటః సుశ్రోణీ దృష్ట్వా వపురమానుషం|

04008023c విహాయ మాం వరారోహే త్వాం గచ్ఛేత్సర్వచేతసా||

04008024a యం హి త్వమనవద్యాంగి నరమాయతలోచనే|

04008024c |ప్రసక్తమభివీక్షేథాః స కామవశగో భవేత్||

04008025a యశ్చ త్వాం సతతం పశ్యేత్పురుషశ్చారుహాసిని|

04008025c ఏవం సర్వానవద్యాంగి స చానంగవశో భవేత్||

04008026a యథా కర్కటకీ గర్భమాధత్తే మృత్యుమాత్మనః|

04008026c తథావిధమహం మన్యే వాసం తవ శుచిస్మితే||

04008027 |ద్రౌపద్యువాచ|

04008027a నాస్మి లభ్యా విరాటేన న చాన్యేన కథం చన|

04008027c గంధర్వాః పతయో మహ్యం యువానః పంచ భామిని||

04008028a పుత్రా గంధర్వరాజస్య మహాసత్త్వస్య కస్య చిత్|

04008028c రక్షంతి తే చ మాం నిత్యం దుఃఖాచారా తథా న్వహం||

04008029a యో మే న దద్యాదుచ్చిష్టం న చ పాదౌ ప్రధావయేత్|

04008029c |ప్రీయేయుస్తేన వాసేన గంధర్వాః పతయో మమ||

04008030a యో హి మాం పురుషో గృధ్యేద్యథాన్యః ప్రాకృతస్త్రియః|
 04008030c తామేవ స తతో రాత్రిం ప్రవిశేదపరాం తనుం||
 04008031a న చాప్యహం చాలయితుం శక్యా కేన చిదంగనో|
 04008031c దుఃఖశీలా హి గంధర్వాస్తే చ మే బలవత్తరాః||
 04008032 సుదేష్టో వాచ|
 04008032a ఏవం త్వాం వాసయిష్యామి యథా త్వం నందినీచ్ఛసి|
 04008032c న చ పాదౌ న చోచ్ఛిష్టం స్పృక్ష్యసి త్వం కథం చన||
 04008033 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04008033a ఏవం కృష్ణా విరాటస్య భార్యయా పరిసాంత్యితా|
 04008033c న చైనాం వేద తత్రాన్యస్తత్వేన జనమేజయ||
 ఇతి శ్రీమహాభారతే విరాటపర్వణి వైరాటపర్వణి పురప్రవేశే
 ద్రౌపదీప్రవేశో నామ అష్టమోఽధ్యాయః||

9

04009001 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04009001a సహదేవోఽపి గోపానాం కృత్వా వేషమనుత్తమం|
 04009001c భాషాం చైషాం సమాస్థాయ విరాటముపయాదథ||
 04009002a తమాయాంతమభిప్రేక్ష్య భ్రాజమానం నరర్షభం|
 04009002c సముపస్థాయ వై రాజా పప్రచ్ఛ కురునందనం||
 04009003a కస్య వా త్వం కుతో వా త్వం కిం వా తాత చికిర్షసి|
 04009003c న హి మే దృష్టపూర్వస్త్వం తత్త్వం బ్రూహి నరర్షభ||
 04009004a స ప్రాప్య రాజానమమిత్రతాపనస్|
 తతోఽబ్రవీన్నేఘమహాఘనిహన్వినః|
 04009004c వైశ్యోఽస్మి నానాహమరిష్టనేమిర్|

గోసంఖ్య ఆసం కురుపుంగవానాం||

04009005a వస్తుం త్వయీచ్ఛామి విశాం వరిష్ఠ|

తాన్రాజసింహన్న హి వేద్మి పార్థాన్|

04009005c న శక్యతే జీవితమన్యకర్మణా|

న చ త్వదన్యో మమ రోచతే నృపః||

04009006 విరాట ఉవాచ|

04009006a త్వం బ్రాహ్మణో యది వా క్షత్రియోఽసి|

సముద్రనేమీశ్వరరూపవానసి|

04009006c ఆచక్ష్య మే తత్త్వమమిత్రకర్షణ|

న వైశ్యకర్మ త్వయి విద్యతే సమం||

04009007a కస్యాసి రాజ్ఞో విషయాదిహాగతః|

కిం చాపి శిల్పం తవ విద్యతే కృతం|

04009007c కథం త్వమస్మాసు నివత్స్యసే సదా|

వదస్వ కిం చాపి తవేహ వేతనం||

04009008 సహదేవ ఉవాచ|

04009008a పంచానాం పాండుపుత్రాణాం జ్యేష్ఠో రాజా యుధిష్ఠిరః|

04009008c తస్యాష్టశతసాహస్రా గవాం వర్షాః శతం శతాః||

04009009a అపరే దశసాహస్రా ద్విస్తావంతస్తథాపరే|

04009009c తేషాం గోసంఖ్య ఆసం వై తంతిపాలేతి మాం విదుః||

04009010a భూతం భవ్యం భవిష్యచ్ఛ యచ్ఛ సంఖ్యాగతం క్వ చిత్|

04009010c న మేఽస్త్యవిదితం కిం చిత్సమంతాద్ధశయోజనం||

04009011a గుణాః సువిదితా హ్యసన్మమ తస్య మహాత్మనః|

04009011c ఆసీచ్ఛ స మయా తుష్టః కురురాజో యుధిష్ఠిరః||

04009012a క్షీపం హి గావో బహులా భవంతి|
న తాసు రోగో భవతీహ కశ్చిత్|

04009012c తైస్తైరుపాయైర్విదితం మయైతద్|
ఏతాని శిల్పాని మయి స్థితాని||

04009013a వృషభాంశ్చాపి జానామి రాజన్పూజితలక్షణాన్|

04009013c యేషాం మూత్రముపాఘ్రాయ అపి వంధ్యా ప్రసూయతే||

04009014 విరాట ఉవాచ|

04009014a శతం సహస్రాణి సమాహితాని|

వర్ణస్య వర్ణస్య వినిశ్చితా గుణైః|

04009014c పశూన్సపాలాన్బవతే దదామ్యహం|

త్వదాశ్రయా మే పశవో భవంతిహ||

04009015 వైశంపాయన ఉవాచ|

04009015a తథా స రాజ్ఞోఽవిదితో విశాం పతే|

ఉవాస తత్రైవ సుఖం నరేశ్వరః|

04009015c న చైనమన్యోఽపి విదుః కథం చన|

ప్రాదాచ్ఛ తస్మై భరణం యథేప్పితం||

ఇతి శ్రీమహాభారతే విరాటపర్వణి వైరాటపర్వణి పురప్రవేశే

సహదేవప్రవేశో నామ నవమోఽధ్యాయః||

10

04010001 వైశంపాయన ఉవాచ|

04010001a అథాపరోఽదృశ్యత రూపసంపదా|

స్త్రీణామలంకారధరో బృహత్పూమాన్|

04010001c ప్రాకారవప్రే ప్రతిముచ్య కుండలే|

దీర్ఘే చ కంబూ పరిహాటకే శుభే||

04010002a బహూంశ్చ దీర్ఘాంశ్చ వికీర్య మూర్ఢజాన్|

మహాభుజో వారణమత్తవిక్రమః|

04010002c గతేన భూమిమభికంపయంస్తదా|

విరాటమాసాద్య సభాసమీపతః||

04010003a తం ప్రేక్ష్య రాజోపగతం సభాతలే|

సత్రప్రతిచ్చన్నమరిప్రమాధినం|

04010003c విరాజమానం పరమేణ వర్చసా|

సుతం మహేంద్రస్య గజేంద్రవిక్రమం||

04010004a సర్వానప్యచ్చచ్చ సమీపచారిణః|

కుతోఽయమాయాతి న మే పురా శ్రుతః|

04010004c న చైనమూచుర్విదితం తదా నరాః|

సవిస్మితం వాక్యమిదం నృపోఽబ్రవీత్||

04010005a సర్వోపపన్నః పురుషో మనోరమః|

శ్యామో యువా వారణయూథపోపమః|

04010005c విముచ్య కంబూ పరిహాటకే శుభే|

విముచ్య వేణీమపినహ్య కుండలే||

04010006a శిఖీ సుకేశః పరిధాయ చాన్యథా|

భవస్య ధన్వీ కవచీ శరీ తథా|

04010006c ఆరుహ్య యానం పరిధావతాం భవాన్|

సుతైః సమో మే భవ వా మయా సమః||

04010007a వృద్ధో హ్యహం వై పరిహారకామః|

సర్వాన్మత్స్యాంస్తరసా పాలయస్వ|

04010007c నైవంవిధాః క్లీబరూపా భవంతి|
కథం చనేతి ప్రతిభాతి మే మనః||

04010008 అర్జున ఉవాచ|

04010008a గాయామి నృత్యామ్యథ వాదయామి|
భద్రోఽస్మి నృతే కుశలోఽస్మి గీతే|

04010008c త్వముత్తరాయాః పరిదత్స్వ మాం స్వయం|
భవామి దేవ్యా నరదేవ నర్తకః||

04010009a ఇదం తు రూపం మమ యేన కిం ను తత్|
ప్రకీర్తయిత్వా భృశశోకవర్జనం|

04010009c బృహన్నడాం వై నరదేవ విద్ధి మాం|
సుతం సుతాం వా పితృమాతృవర్జితాం||

04010010 విరాట ఉవాచ|

04010010a దదామి తే హంత వరం బృహన్నడే|
సుతాం చ మే నర్తయ యాశ్చ తాదృశీః|

04010010c ఇదం తు తే కర్మ సమం న మే మతం|
సముద్రనేమిం పృథివీం త్వమర్హసి||

04010011 వైశంపాయన ఉవాచ|

04010011a బృహన్నడాం తామభివీక్ష్య మతస్యరాట్|
కలాసు నృతే చ తథైవ వాదితే|

04010011c అపుంస్త్వమప్యస్య నిశమ్య చ స్థిరం|
తతః కుమారీపురముత్సర్జ తం||

04010012a స శిక్షయామాస చ గీతవాదితం|
సుతాం విరాటస్య ధనంజయః ప్రభుః|

04010012c సఖీశ్చ తస్యాః పరిచారికాస్తథా|
ప్రియశ్చ తాసాం స బభూవ పాండవః||

04010013a తథా స సత్రేణ ధనంజయోఽవసత్|
ప్రియాణి కుర్వన్నహ తాభిరాత్మవాన్|

04010013c తథాగతం తత్ర న జజ్ఞిరే జనా|
బహిశ్చరా వాప్యధవాంతరేచరాః||

ఇతి శ్రీమహాభారతే విరాటపర్వణి వైరాటపర్వణి పురప్రవేశే
అర్జునప్రవేశో నామ దశమోఽధ్యాయః||

11

04011001 వైశంపాయన ఉవాచ|

04011001a అథాపరోఽదృశ్యత పాండవః ప్రభుః|
విరాటరాజ్జస్తురగాన్నమీక్షతః|

04011001c తమాపతంతం దదృశే పృథగ్గన్|
విముక్తమభ్రాదివ సూర్యమండలం||

04011002a స వై హయానైక్షత తాంస్తతస్తతః|
సమీక్షమాణం చ దదర్శ మత్స్యరాట్|

04011002c తతోఽబ్రవీత్తాననుగానమిత్రహా|
కుతోఽయమాయాతి నరోఽమరప్రభుః||

04011003a అయం హయాన్వీక్షతి మామకాన్తృణం|
ధ్రువం హయజ్ఞో భవితా విచక్షణః|

04011003c ప్రవేశ్యతామేష సమీపమాశు మే|
విభాతి వీరో హి యథామరస్తథా||

04011004a అభ్యేత్య రాజానమమిత్రహాబ్రవీజ్ |

జయోఽస్తు తే పార్థివ భద్రమస్తు చ |

04011004c హయేషు యుక్తో నృప సమ్మతః సదా |

తవాశ్వసూతో నిపుణో భవామ్యహం ||

04011005 విరాట ఉవాచ |

04011005a దదామి యానాని ధనం నివేశనం |

మమాశ్వసూతో భవితుం త్వమర్హసి |

04011005c కుతోఽసి కస్యాసి కథం త్వమాగతః |

ప్రబ్రూహి శిల్పం తవ విద్యతే చ యత్ ||

04011006 నకుల ఉవాచ |

04011006a పంచానాం పాండుపుత్రాణాం జ్యేష్ఠో రాజా యుధిష్ఠిరః |

04011006c తేనాహమశ్వేషు పురా ప్రకృతః శత్రుకర్షణం ||

04011007a అశ్వానాం ప్రకృతిం వేద్మి వినయం చాపి సర్వశః |

04011007c దుష్టానాం ప్రతిపత్తిం చ కృత్స్నం చైవ చికిత్సితం ||

04011008a న కాతరం స్యాన్మమ జాతు వాహనం |

న మేఽస్తి దుష్టా వడవా కుతో హయాః |

04011008c జనస్తు మామాహ స చాపి పాండవో |

యుధిష్ఠిరో గ్రంథికమేవ నామతః ||

04011009 విరాట ఉవాచ |

04011009a యదస్తి కిం చిన్మమ వాజివాహనం |

తదస్తు సర్వం త్వదధీనమద్య వై |

04011009c యే చాపి కే చిన్మమ వాజియోజకాస్ |

త్వదాశ్రయాః సారథయశ్చ సంతు మే ||

04011010a ఇదం తవేష్టం యది వై సురోపమ|

బ్రవీహి యత్ ప్రసమీక్షితం వసు|

04011010c న తేనురూపం హయకర్మ విద్యతే|

ప్రభాసి రాజేవ హి సమ్మతో మమ||

04011011a యుధిష్ఠిరస్యేవ హి దర్శనోన మే|

సమం తవేదం ప్రియదర్శ దర్శనం|

04011011c కథం తు భృత్యైః స వినాకృతో వనే|

వసత్యనింద్యో రమతే చ పాండవః||

04011012 వైశంపాయన ఉవాచ|

04011012a తథా స గంధర్వవరోపమో యువా|

విరాటరాజ్ఞా ముదితేన పూజితః|

04011012c న చైనమన్యోపి విదుః కథం చన|

ప్రియాభిరామం విచరంతమంతరా||

04011013a ఏవం హి మత్స్యే న్యవసంత పాండవా|

యథాప్రతిజ్ఞాభిరమోఘదర్శనాః|

04011013c అజ్ఞాతచర్యాం వ్యచరన్సమాహితాః|

సముద్రనేమీపతయోతిదుఃఖితాః|

ఇతి శ్రీమహాభారతే విరాటపర్వణి వైరాటపర్వణి పురప్రవేశే
నకులప్రవేశో నామ ఏకాదశోధ్యాయః||

12

04012001 జనమేజయ ఉవాచ|

04012001a ఏవం మత్స్యస్య నగరే వసంతస్తత్ర పాండవాః|

- 04012001c అత ఊర్ధ్వం మహావీర్యాః కిమకుర్వంత వై ద్విజ||
04012002 వైశంపాయన ఉవాచ|
04012002a ఏవం తే న్యవసంస్తత్ర ప్రచ్ఛన్నాః కురునందనాః|
04012002c ఆరాధయంతో రాజానం యదకుర్వంత తచ్ఛృణు||
04012003a యుధిష్ఠిరః సభాస్థారః సభ్యానామభవత్త్రియః|
04012003c తద్దైవ చ విరాటస్య సపుత్రస్య విశాం పతే||
04012004a స హ్యక్షహృదయజ్ఞస్తాన్క్రిడయామాస పాండవః|
04012004c అక్షవత్యాం యథాకామం సూత్రబద్ధానివ ద్విజాన్||
04012005a అజ్ఞాతం చ విరాటస్య విజిత్య వసు ధర్మరాట్|
04012005c భ్రాతృభ్యః పురుషవ్యాఙ్ఘ్రో యథార్థం స్మ ప్రయచ్ఛతి||
04012006a భీమసేనోఽపి మాంసాని భక్ష్యాణి వివిధాని చ|
04012006c అతిసృష్టాని మత్స్యేన విక్రీణాతి యుధిష్ఠిరే||
04012007a వాసాంసి పరిజీర్ణాని లభ్యాన్యంతఃపురేఽర్జునః|
04012007c విక్రీణానశ్చ సర్వేభ్యః పాండవేభ్యః ప్రయచ్ఛతి||
04012008a సహదేవోఽపి గోపానాం వేషమాస్తాయ పాండవః|
04012008c దధి క్షీరం ఘృతం చైవ పాండవేభ్యః ప్రయచ్ఛతి||
04012009a నకులోఽపి ధనం లభ్యా కృతే కర్మణి వాజినాం|
04012009c తుష్టే తస్మిన్నరపతౌ పాండవేభ్యః ప్రయచ్ఛతి||
04012010a కృష్ణాపి సర్వాన్భ్రాతృంస్తాన్నిరీక్షంతీ తపస్వినీ|
04012010c యథా పునరవిజ్ఞాతా తథా చరతి భామినీ||
04012011a ఏవం సంపాదయంతస్తే తథాన్యోన్యం మహారథాః|
04012011c ప్రేక్షమాణాస్తదా కృష్ణామూషుశ్చన్నా నరాధిప||
04012012a అథ మాసే చతుర్థే తు బ్రహ్మణః సుమహోతసవః|

- 04012012c ఆసీత్సమృద్ధో మత్స్యేషు పురుషాణాం సుసమ్మతః||
- 04012013a తత్ర మల్లాః సమాపేతుర్దిగ్భ్యో రాజన్సహస్రశః|
- 04012013c మహాకాయా మహావీర్యాః కాలఖంజా ఇవాసురాః||
- 04012014a వీర్యోన్నద్ధా బలోదగ్రా రాజ్ఞా సమభిపూజితాః|
- 04012014c సింహస్కంధకటిగ్రీవాః స్వవదాతా మనస్వినః||
- 04012014E అసకృల్లబ్ధలక్ష్మీనే రంగే పార్థివసన్నిధౌ||
- 04012015a తేషామేకో మహానాసీత్సర్వమల్లాన్సమాహ్వయత్|
- 04012015c ఆవల్గమానం తం రంగే నోపతిష్ఠతి కశ్చన||
- 04012016a యదా సర్వే విమనసస్తే మల్లా హతచేతసః|
- 04012016c అథ సూదేన తం మల్లం యోధయామాస మత్స్యరాట్||
- 04012017a చోద్యమానస్తతో భీమో దుఃఖేనైవాకరోన్మతిం|
- 04012017c న హి శక్నోతి వివ్రతే ప్రత్యాఖ్యాతుం నరాధిపం||
- 04012018a తతః స పురుషవ్యాఘ్రః శార్దూలశిథిలం చరన్|
- 04012018c ప్రవివేశ మహారంగం విరాటమభిహర్షయన్||
- 04012019a బబంధ కక్ష్యాం కౌంతేయస్తతస్తం హర్షయం జనం|
- 04012019c తతస్తం వృత్రసంకాశం భీమో మల్లం సమాహ్వయత్||
- 04012020a తావుభౌ సుమహోతాసహావుభౌ తీవ్రపరాక్రమా|
- 04012020c మత్తావివ మహాకాయౌ వారణౌ షష్ఠిహాయనౌ||
- 04012021a చకర్ష దోర్భ్యాముత్పాట్య భీమో మల్లమమిత్రహా|
- 04012021c వినదంతమభిక్రోశం శార్దూల ఇవ వారణం||
- 04012022a తముద్యమ్య మహాబాహుత్రామయామాస వీర్యవాన్|
- 04012022c తతో మల్లాశ్చ మత్స్యాశ్చ విస్మయం చక్రిరే పరం||
- 04012023a భ్రామయిత్వా శతగుణం గతసత్త్వమచేతనం|

- 04012023c ప్రత్యపింషన్మహాబాహుర్మల్లం భువి వృకోదరః||
- 04012024a తస్మిన్వినిహతే మల్లే జీమూతే లోకవిశ్రుతే|
- 04012024c విరాటః పరమం హర్షమగచ్ఛద్బాంధవైః సహ|
- 04012025a సంహర్షాత్ప్రదదౌ విత్తం బహు రాజా మహామనాః|
- 04012025c బల్లవాయ మహారంగే యథా వైశ్రవణస్తథా||
- 04012026a ఏవం స సుబహూన్మల్లాన్పురుషాంశ్చ మహాబలాన్|
- 04012026c వినిఘ్నన్మత్స్యరాజస్య ప్రీతిమావహదుత్తమాం||
- 04012027a యదాస్య తుల్యః పురుషో న కశ్చిత్తత్ర విద్యతే|
- 04012027c తతో వ్యాఘ్రైశ్చ సింహైశ్చ ద్విరదైశ్చాప్యయోధయత్|
- 04012028a పునరంతఃపురగతః స్త్రీణాం మధ్యే వృకోదరః|
- 04012028c యోధ్యతే స్మ విరాటేన సింహైర్మత్తైర్మహాబలైః||
- 04012029a బీభత్సురపి గీతేన సునృతేన చ పాండవః|
- 04012029c విరాటం తోషయామాస సర్వాశ్చాంతఃపురస్త్రియః||
- 04012030a అశ్వైర్వివనీతైర్ణవనైస్తత్ర తత్ర సమాగతైః|
- 04012030c తోషయామాస నకులో రాజానం రాజసత్తమ||
- 04012031a తస్మై ప్రదేయం ప్రాయచ్ఛ్రీప్తో రాజా ధనం బహు|
- 04012031c వినీతాన్వృషభాన్వృష్టా సహదేవస్య చాభిభో||
- 04012032a ఏవం తే న్యవసంస్తత్ర ప్రచ్ఛన్నాః పురుషర్షభాః|
- 04012032c కర్మాణి తస్య కుర్వాణా విరాటన్వృషతేస్తదా||

ఇతి శ్రీమహాభారతే విరాటపర్వణి వైరాటపర్వణి
సమయపాలనే జీమూతవధో నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః||
ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాటపర్వణి వైరాటపర్వ సమాప్తిః|

కీచకవధ పర్వ

13

04013001 వైశంపాయన ఉవాచ|

04013001a వసమానేషు పార్థేషు మత్స్యస్య నగరే తదా|

04013001c మహారథేషు చన్నేషు మాసా దశ సమత్యయుః||

04013002a యాజ్ఞసేనీ సుదేష్ఠాం తు శుశ్రూషంతీ విశాం పతే|

04013002c అవసత్సరిచారార్థా సుదుఃఖం జనమేజయ||

04013003a తథా చరంతీం పాంచాలీం సుదేష్ఠాయా నివేశనే|

04013003c సేనాపతిర్విరాటస్య దదర్శ జలజాననాం||

04013004a తాం దృష్ట్వా దేవగర్భాభాం చరంతీం దేవతామివ|

04013004c కీచకః కామయామాస కామబాణప్రవీడితః||

04013005a స తు కామాగ్నిసంతప్తః సుదేష్ఠామభిగమ్య వై|

04013005c ప్రహసన్నివ సేనానీరిదం వచనమబ్రవీత్||

04013006a నేయం పురా జాతు మయేహ దృష్టా|

రాజ్ఞో విరాటస్య నివేశనే శుభా|

04013006c రూపేణ చోన్మాదయతీవ మాం భృశం|

గంధేన జాతా మదిరేవ భామినీ||

04013007a కా దేవరూపా హృదయంగమా శుభే|

ఆచక్ష్వ మే కా చ కుతశ్చ శోభనా|

04013007c చిత్తం హి నిర్మథ్య కరోతి మాం వశే|

న చాన్యదత్రౌషధమద్య మే మతం||

04013008a అహౌ తవేయం పరిచారికా శుభా|

ప్రత్యగ్రూపా ప్రతిభాతి మామియం|

04013008c అయుక్తరూపం హి కరోతి కర్మ తే|

ప్రశాస్తు మాం యచ్చ మమాస్తి కిం చన||

04013009a ప్రభూతనాగాశ్వరథం మహాధనం|

సమృద్ధియుక్తం బహుపానభోజనం|

04013009c మనోహరం కాంచనచిత్రభూషణం|

గృహం మహచ్ఛోభయతామియం మమ||

04013010a తతః సుదేష్టామనుమంత్ర్య కీచకస్|

తతః సమభ్యేత్య నరాధిపాత్మజాం|

04013010c ఉవాచ కృష్ణామభిసాంత్యయంస్తదా|

మృగేంద్రకన్యామివ జంబుకో వనే||

04013011a ఇదం చ రూపం ప్రథమం చ తే వయో|

నిరర్థకం కేవలమద్య భామిని|

04013011c అధార్యమాణా స్రగివోత్తమా యథా|

న శోభసే సుందరి శోభనా సతీ||

04013012a త్యజామి దారాన్మమ యే పురాతనా|

భవంతు దాస్యస్తవ చారుహాసిని|

04013012c అహం చ తే సుందరి దాసవత్స్త్రితః|

సదా భవిష్యే వశగో వరాననే||

04013013 ద్రౌపద్యువాచ|

04013013a అప్రార్థనీయామిహ మాం సూతపుత్రాభిమన్యసే|

04013013c విహీనవర్ణాం సైరంద్రీం బీభత్సాం కేశకారికాం||

04013014a పరదారాస్మి భద్రం తే న యుక్తం త్వయి సాంప్రతం|

- 04013014c దయితాః ప్రాణీనాం దారా ధర్మం సమనుచింతయ||
- 04013015a పరదారే న తే బుద్ధిర్జాతు కార్యా కథం చన|
- 04013015c విపర్జనం హ్యకార్యాణామేతత్సత్పురుషవ్రతం||
- 04013016a మిథ్యాభిగృధ్నో హి నరః పాపాత్మా మోహమాస్థితః|
- 04013016c అయశః ప్రాప్నుయాద్దోరం సుమహత్ప్రాప్నుయాద్భయం||
- 04013017a మా సూతపుత్ర హృష్యస్వ మాద్య త్యక్త్యసి జీవితం|
- 04013017c దుర్లభామభీమన్వానో మాం వీరైరభిరక్షితాం||
- 04013018a న చాప్యహం త్వయా శక్యా గంధర్వాః పతయో మమ|
- 04013018c తే త్వాం నిహన్యుః కుపితాః సాధ్వలం మా వ్యనీనశః||
- 04013019a అశక్యరూపైః పురుషైరధ్వానం గంతుమిచ్ఛసి|
- 04013019c యథా నిశ్చేతనో బాలః కూలస్తః కూలముత్తరం|
- 04013019e తర్తుమిచ్ఛతి మందాత్మా తథా త్వం కర్తుమిచ్ఛసి||
- 04013020a అంతర్మహీం వా యది వోర్వముత్పతేః|
- సముద్రపారం యది వా ప్రధావసి|
- 04013020c తథాపి తేషాం న విమోక్షమర్హసి|
- ప్రమాథినో దేవసుతా హి మే వరాః||
- 04013021a త్వం కాలరాత్రీమివ కశ్చిదాతురః|
- కిం మాం దృఢం ప్రార్థయసే²ద్య కీచక|
- 04013021c కిం మాతురమ్కే శయితో యథా శిశుశ్|
- చంద్రం జిఘ్రక్షురివ మన్యసే హి మాం||
- ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాటపర్వణి కీచకవధపర్వణి
కీచకకృష్ణాసంవాదే త్రయోదశో²ధ్యాయః|

04014001 వైశంపాయన ఉవాచ|

04014001a ప్రత్యాఖ్యాతో రాజపుత్రర్యా సుదేష్ఠాం కీచకోఽబ్రవీత్|

04014001c అమర్యాదేన కామేన ఘోరేణాభిపరిప్లుతః||

04014002a యథా కైకేయి సైరంధ్రర్యా సమేయాం తద్విధీయతాం|

04014002c తాం సుదేష్ఠే పరీప్సన్వ మాహం ప్రాణాన్సహసిషం||

04014003a తస్య తాం బహుశః శ్రుత్వా వాచం విలపతస్తదా|

04014003c విరాటమహిషీ దేవీ కృపాం చక్రే మనస్వినీ||

04014004a స్వమర్ణమభిసంధాయ తస్యార్ణమనుచింత్య చ|

04014004c ఉద్వేగం చైవ కృష్ణాయాః సుదేష్ఠా సూతమబ్రవీత్||

04014005a పర్వినీం త్వం సముద్దిష్య సురామన్నం చ కారయ|

04014005c తత్రైనాం ప్రేషయిష్యామి సురాహారీం తవాంతికం||

04014006a తత్ర సంప్రేషితామేనాం విజనో నిరవగ్రహం|

04014006c సాంత్యయేథా యథాకామం సాంత్యమానా రమేద్యది||

04014007a కీచకస్తు గృహం గత్వా భగిన్యా వచనాత్తదా|

04014007c సురామాహారయామాస రాజార్థాం సుపరిస్రుతాం||

04014008a ఆజౌరభ్రం చ సుభృశం బహూంశ్చోచ్చాచ్చవచాన్మృగాన్|

04014008c కారయామాస కుశలైరన్నపానం సుశోభనం||

04014009a తస్మిన్ కృతే తదా దేవీ కీచకేనోపమంత్రితా|

04014009c సుదేష్ఠా ప్రేషయామాస సైరంధ్రీం కీచకాలయం||

04014010 సుదేష్ఠోవాచ|

04014010a ఉత్తిష్ఠ గచ్ఛ సైరంధ్రీ కీచకస్య నివేశనం|

04014010c పానమానయ కల్యాణీ విపాసా మాం ప్రబాధతే||

04014011 ద్రౌపద్యువాచ|

- 04014011a న గచ్ఛేయమహం తస్య రాజపుత్రి నివేశనం|
04014011c త్వమేవ రాజ్ఞి జానాసి యథా స నిరపత్రపః||
- 04014012a న చాహమనవద్యాంగి తవ వేశ్మని భామిని|
04014012c కామవృత్తా భవిష్యామి పతీనాం వ్యభిచారిణీ||
- 04014013a త్వం చైవ దేవి జానాసి యథా స సమయః కృతః|
04014013c ప్రవిశంత్యా మయా పూర్వం తవ వేశ్మని భామిని||
- 04014014a కీచకశ్చ సుకేశాంతే మూఢో మదనదర్పితః|
04014014c సోఽవమంస్యతి మాం దృష్ట్వా న యాస్యే తత్ర శోభనే||
- 04014015a సంతి బహ్వస్త్వ ప్రేష్యా రాజపుత్రి వశానుగాః|
04014015c అన్యాం ప్రేషయ భద్రం తే స హి మామవమంస్యతే||
- 04014016 సుదేష్టోవాచ|
04014016a నైవ త్వాం జాతు హింస్యాత్స ఇతః సంప్రేషితాం మయా|
04014017 వైశంపాయన ఉవాచ|
- 04014017a ఇత్యస్యాః ప్రదదౌ కాంస్యం సపిధానం హిరణ్మయం|
04014017c సా శంకమానా రుదతీ చైవం శరణమీయుషీ||
- 04014017e ప్రాతిష్ఠత సురాహారీ కీచకస్య నివేశనం||
04014018 ద్రౌపద్యువాచ|
- 04014018a యథాహమన్యం పాండుభ్యో నాభిజానామి కం చన|
04014018c తేన సత్యేన మాం ప్రాప్తాం కీచకో మా వశే కృథాః||
- 04014019 వైశంపాయన ఉవాచ|
04014019a ఉపాతిష్ఠత సా సూర్యం ముహూర్తమబలా తతః|
04014019c స తస్యాస్తనుమధ్యాయాః సర్వం సూర్యోఽవబుద్ధవాన్||
- 04014020a అంతర్హితం తతస్తస్యా రక్షో రక్షార్థమాదిశత్|

04014020c తచ్చైచానాం నాజహాత్తత్ర సర్వావస్థాస్వనిందితాం||
 04014021a తాం మృగీమివ విత్రస్తాం దృష్టాం కృష్టాం సమీపగాం|
 04014021c ఉదతిష్ఠన్ముదా సూతో నావం లభ్యేవ పారగః||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాటపర్వణి కీచకవధపర్వణి
 ద్రౌపదీసురాహరణే చతుర్దశోఽధ్యాయః |

15

04015001 కీచక ఉవాచ|
 04015001a స్వాగతం తే సుకేశాంతే సువృష్టా రజనీ మమ|
 04015001c స్వామినీ త్వమనుప్రాప్తా ప్రకురుష్వ మమ ప్రియం||
 04015002a సువర్ణమాలాః కంబూశ్చ కుండలే పరిహాటకే|
 04015002c ఆహారంతు చ వస్త్రాణి కౌశికాన్యజినాని చ||
 04015003a అస్తి మే శయనం శుభ్రం త్వదర్థముపకల్పితం|
 04015003c ఏహి తత్ర మయా సార్థం పిబస్వ మధుమాధవీం||
 04015004 ద్రౌపద్యువాచ|
 04015004a అప్రైషీద్రాజపుత్రీ మాం సురాహారీం తవాంతికం|
 04015004c పానమానయ మే క్షిప్రం విపాసా మేతి చాబ్రవీత్||
 04015005 కీచక ఉవాచ|
 04015005a అన్యా భద్రే నయిష్యంతి రాజపుత్రాః పరిస్రుతం|
 04015006 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04015006a ఇత్యేనాం దక్షిణే పాణౌ సూతపుత్రః పరామృశత్|
 04015006c సా గృహీతా విధున్వానా భూమావాక్షిప్య కీచకం||
 04015006e సభాం శరణమాధావద్యత్ర రాజా యుధిష్ఠిరః||

- 04015007a తాం కీచకః ప్రధావంతీం కేశపక్షే పరామృశత్|
- 04015007c అధైనాం పశ్యతో రాజ్ఞః పాతయిత్వా పదావధీత్||
- 04015008a తతో యోఽసౌ తదార్కేణ రాక్షసః సంనియోజితః|
- 04015008c స కీచకమపోవాహ వాతవేగేన భారత||
- v04015009a స పపాత తతో భూమౌ రక్షోబలసమాహతః|
- 04015009c విఘ్నూర్ణమానో నిశ్చేష్టశ్చిన్నమూల ఇవ ద్రుమః||
- 04015010a తాం చాసీనౌ దదృశతుర్భిమసేనయుధిష్ఠిరౌ|
- 04015010c అమృష్యమాణౌ కృష్ణాయాః కీచకేన పదా వధం||
- 04015011a తస్య భీమౌ వధప్రేపునః కీచకస్య దురాత్మనః|
- 04015011c దంతైర్దంతాంస్తదా రోషాన్నిష్ఠిపేష మహామనాః||
- 04015012a అథాంగుఘ్నేనావమృద్నాదంగుఘ్నం తస్య ధర్మరాట్||
- 04015012c ప్రబోధనభయాద్రాజన్భిమస్య ప్రత్యషేధయత్||
- 04015013a సా సభాద్వా రమాసాద్య రుదతీ మతస్యమబ్రవీత్|
- 04015013c అవేక్షమాణా సుశ్రోణీ పతీంస్తాన్దీనచేతసః||
- 04015014a ఆకారమభిరక్షంతీ ప్రతిజ్ఞాం ధర్మసంహితాం|
- 04015014c దహ్యమానేవ రౌద్రేణ చక్షుషా ద్రుపదాత్మజా||
- 04015015 ద్రౌపద్యువాచ|
- 04015015a యేషాం వైరీ న స్వపితి పదా భూమిముపస్సృశన్|
- 04015015c తేషాం మాం మానినీం భార్యాం సూతపుత్రః పదావధీత్||
- 04015016a యే దద్యుర్న చ యాచేయుర్భ్రహ్మణ్యాః సత్యవాదినః|
- 04015016c తేషాం మాం మానినీం భార్యాం సూతపుత్రః పదావధీత్||
- 04015017a యేషాం దుందుభినిర్దోషో జ్యఘ్నాపః శ్రూయతేఽనిశం|
- 04015017c తేషాం మాం మానినీం భార్యాం సూతపుత్రః పదావధీత్||

04015018a యే తే తేజస్విన్ దాంతా బలవంతోఽభిమానినః|
 04015018c తేషాం మాం మానినీం భార్యాం సూతపుత్రః పదావధీత్||
 04015019a సర్వలోకమిమం హన్యుర్ధర్మపాశసితాస్తు యే|
 04015019c తేషాం మాం మానినీం భార్యాం సూతపుత్రః పదావధీత్||
 04015020a శరణం యే ప్రపన్నానాం భవంతి శరణార్థినాం|
 04015020c చరంతి లోకే ప్రచ్ఛన్నాః క్వ ను తేఽద్య మహారథాః||
 04015021a కథం తే సూతపుత్రేణ వధ్యమానాం ప్రియాం సతీం|
 04015021c మర్షయంతి యథా క్షీబా బలవంతోఽమితౌజసః||
 04015022a క్వ ను తేషామమర్షశ్చ వీర్యం తేజశ్చ వర్తతే|
 04015022c న పరీప్సంతి యే భార్యాం వధ్యమానాం దురాత్మనా||
 04015023a మయాత్ర శక్యం కిం కర్తుం విరాటే ధర్మదూషణం|
 04015023c యః పశ్యన్మాం మర్షయతి వధ్యమానామనాగసం||
 04015024a న రాజన్రాజవత్కిం చిత్సమాచరసి కీచకే|
 04015024c దస్యూనామివ ధర్మస్తే న హి సంసది శోభతే||
 04015025a న కీచకః స్వధర్మస్థో న చ మతస్యః కథం చన|
 04015025c సభాసదోఽప్యధర్మజ్ఞా య ఇమం పర్యుపాసతే||
 04015026a నోపాలభే త్వాం నృపతే విరాట జనసంసది|
 04015026c నాహమేతేన యుక్తా వై హంతుం మతస్య తవాంతికే|
 04015026e సభాసదస్తు పశ్యంతు కీచకస్య వ్యతిక్రమం||
 04015027 విరాట ఉవాచ|
 04015027a పరోక్షం నాభిజానామి విగ్రహం యువయోరహం|
 04015027c అర్థతత్త్వమవిజ్ఞాయ కిం ను స్యాత్కుశలం మమ||
 04015028 వైశంపాయన ఉవాచ|

- 04015028a తతస్తు సభ్యా విజ్ఞాయ కృష్ణాం భూయోఽభ్యపూజయన్|
04015028c సాధు సాధ్వితి చాప్యాపః కీచకం చ వ్యగర్హయన్||
04015029 సభ్యా ఊచుః|
04015029a యస్యేయం చారుసర్వాంగీ భార్యా స్యాదాయతేక్షణా|
04015029c పరో లాభశ్చ తస్య స్యాన్న స శోచేత్కదా చన||
04015030 వైశంపాయన ఉవాచ|
04015030a ఏవం సంపూజయంస్తత్ర కృష్ణాం ప్రేక్ష్య సభాసదః|
04015030c యుధిష్ఠిరస్య కోపాత్తు లలాటే స్వేద ఆసజత్||
04015031a అథాబ్రవీద్రాజపుత్రీం కౌరవ్యో మహిషీం ప్రియాం|
04015031c గచ్ఛ సైరంద్రి మాత్ర స్థాః సుదేష్ఠాయా నివేశనం||
04015032a భర్తారమనురుధ్యంత్యః క్లిశ్యంతే వీరపత్నయః|
04015032c శుశ్రూషయా క్లిశ్యమానాః పతిలోకం జయంతుత||
04015033a మన్యే న కాలం క్రోధస్య పశ్యంతి పతయస్తవ|
04015033c తేన త్వాం నాభిధావంతి గంధర్వాః సూర్యవర్చసః||
04015034a అకాలజ్ఞాసి సైరంద్రి శైలూషీవ విధావసి|
04015034c విఘ్నం కరోషి మత్స్యానాం దీవ్యతాం రాజసంసది|
04015034e గచ్ఛ సైరంద్రి గంధర్వాః కరిష్యంతి తవ ప్రియం||
04015035 ద్రౌపద్యువాచ|
04015035a అతీవ తేషాం ఘృణీనామర్థేఽహం ధర్మచారినీ|
04015035c తస్య తస్యేహ తే వధ్యా యేషాం జ్యేష్ఠోఽక్షదేవితా||
04015036 వైశంపాయన ఉవాచ|
04015036a ఇత్యుక్త్వా ప్రాద్రవత్కృష్ణా సుదేష్ఠాయా నివేశనం|
04015036c కేశాన్ముక్త్వా తు సుశ్రోణీ సంరంభాల్లోహితేక్షణా||

04015037a శుశుభే వదనం తస్యా రుదంత్యా విరతం తదా|

04015037c మేఘలేఖావినిర్ముక్తం దివీవ శశిమండలం||

04015038 సుదేష్టోవాచ|

04015038a కస్త్యావధీద్వరారోహే కస్త్యాద్దోదిషి శోభనే|

04015038c కస్త్యాద్య న సుఖం భద్రే కేన తే విప్రియం కృతం||

04015039 ద్రౌపద్యువాచ|

04015039a కీచకో మావధీత్తత్ర సురాహారీం గతాం తవ|

04015039c సభాయాం పశ్యత్ రాజ్ఞో యధైవ విజనే తథా||

04015040 సుదేష్టోవాచ|

04015040a ఘాతయామి సుకేశాంతే కీచకం యది మన్యసే|

04015040c యోఽసౌ త్వాం కామసమ్మత్తో దుర్లభామభిమన్యతే||

04015041 ద్రౌపద్యువాచ|

04015041a అన్యే వై తం వధిష్యంతి యేషామాగః కరోతి సః|

04015041c మన్యే చాద్యైవ సువ్యక్తం పరలోకం గమిష్యతి||

ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాటపర్వణి కీచకవధపర్వణి
ద్రౌపదీపరిభవే పంచదశోఽధ్యాయః |

16

04016001 వైశంపాయన ఉవాచ|

04016001a సా హతా సూతపుత్రేణ రాజపుత్రీ సమజ్వలత్|

04016001c వధం కృష్ణా పరీప్సంతీ సేనావాహస్య భామినీ|

04016001e జగామావాసమేవాథ తదా సా ద్రుపదాత్మజా||

04016002a కృత్వా శౌచం యథాన్యాయం కృష్ణా వై తనుమధ్యమా|

- 04016002c గాత్రాణి వాససీ చైవ ప్రక్షాల్య సలిలేన సా||
- 04016003a చింతయామాస రుదతీ తస్య దుఃఖస్య నిర్ణయం|
- 04016003c కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి కథం కార్యం భవేన్నమ||
- 04016004a ఇత్యేవం చింతయిత్వా సా భీమం వై మనసాగమత్|
- 04016004c నాన్యః కర్తా ఋతే భీమాన్మమాద్య మనసః ప్రియం||
- 04016005a తత ఉత్తాయ రాత్రౌ సా విహాయ శయనం స్వకం|
- 04016005c ప్రాద్రవన్నాధమిచ్ఛంతీ కృష్ణా నాధవతీ సతీ||
- 04016005e దుఃఖేన మహతా యుక్తా మానసేన మనస్వినీ||
- 04016006a సా వై మహానసే ప్రాప్య భీమసేనం శుచిస్మితా|
- 04016006c సర్వశ్యేతేవ మాహేయీ వనే జాతా త్రిహాయనీ|
- 04016006e ఉపాతిష్ఠత పాంచాలీ వాశితేవ మహాగజం||
- 04016007a సా లతేవ మహాశాలం పుల్లం గోమతితీరజం|
- 04016007c బాహుభ్యాం పరిరభ్యైనం ప్రాబోధయదనిందితా|
- 04016007e సింహం సుప్తం వనే దుర్గే మృగరాజవధూరివ||
- 04016008a వీణేవ మధురాభాషా గాంధారం సాధు మూర్ఛితా|
- 04016008c అభ్యభాషత పాంచాలీ భీమసేనమనిందితా||
- 04016009a ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠ కిం శేషే భీమసేన యథా మృతః|
- 04016009c నామృతస్య హి పాపీయాన్భార్యమాలభ్య జీవతి||
- 04016010a తస్మిం జీవతి పాపిష్ఠే సేనావాహే మమ ద్విషి|
- 04016010c తత్కర్మ కృతవత్యద్య కథం నిద్రాం నిషేవసే||
- 04016011a స సంప్రహాయ శయనం రాజపుత్ర్య ప్రబోధితః|
- 04016011c ఉపాతిష్ఠత మేఘాభః పర్యంకే సోపసంగ్రహే||
- 04016012a అథాబ్రవీద్రాజపుత్రీం కౌరవ్యో మహిషీం ప్రియాం|

04016012c కేనాస్యర్థేన సంప్రాప్తా త్వరితేవ మమాంతికం||
 04016013a న తే ప్రకృతిమాన్వర్ణః కృశా పాండుశ్చ లక్ష్మసే|
 04016013c ఆచక్ష్వ పరిశేషేణ సర్వం విద్యామహం యథా||
 04016014a సుఖం వా యది వా దుఃఖం ద్వేష్యం వా యది వా ప్రియం|
 04016014c యథావత్సర్వమాచక్ష్వ శ్రుత్వా జ్ఞాస్యామి యత్పరం||
 04016015a అహమేవ హి తే కృష్టే విశ్వాస్యః సర్వకర్మసు|
 04016015c అహమాపత్సు చాపి త్వాం మోక్షయామి పునః పునః||
 04016016a శీఘ్రముక్త్వా యథాకామం యత్తే కార్యం వివక్షితం|
 04016016c గచ్ఛ వై శయనాయైవ పురా నాన్యోఽవబుధ్యతే||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాటపర్వణి కీచకవధపర్వణి
 ద్రౌపదీభీమసంవాదే షష్ఠదశోఽధ్యాయః |

17

04017001 ద్రౌపద్యువాచ|
 04017001a అశోచ్యం ను కుతస్తస్యా యస్యా భర్తా యుధిష్ఠిరః|
 04017001c జానన్సర్వాణి దుఃఖాని కిం మాం త్వం పరిపృచ్ఛసి||
 04017002a యన్మాం దాసీప్రవాదేన ప్రాతికామీ తదానయత్|
 04017002c సభాయాం పార్షదో మధ్యే తన్మాం దహతి భారత||
 04017003a పార్థివస్య సుతా నామ కా ను జీవేత మాదృశీ|
 04017003c అనుభూయ భృశం దుఃఖమన్యత్ర ద్రౌపదీం ప్రభో||
 04017004a వనవాసగతాయాశ్చ సైంధవేన దురాత్మనా|
 04017004c పరామర్శం ద్వితీయం చ సోధుముత్సహతే ను కా||
 04017005a మత్స్యరాజ్ఞః సమక్షం చ తస్య ధూర్తస్య పశ్యతః|
 04017005c కీచకేన పదా స్పృష్టా కా ను జీవేత మాదృశీ||

04017006a ఏవం బహువిధైః క్షైః క్షిశ్యమానాం చ భారత|
 04017006c న మాం జానాసి కౌంతేయ కిం ఫలం జీవితేన మే||
 04017007a యోఽయం రాజ్ఞో విరాటస్య కీచకో నామ భారత|
 04017007c సేనానీః పురుషవ్యాఘ్రు స్యాలః పరమదుర్మతిః||
 04017008a స మాం సైరంధ్రివేషేణ వసంతీం రాజవేశ్మని|
 04017008c నిత్యమేవాహ దుష్టాత్మా భార్యా మమ భవేతి వై||
 04017009a తేనోపమంత్ర్యమాణాయా వధార్హేణ సపత్నహన్|
 04017009c కాలేనేవ ఫలం పక్వం హృదయం మే విదీర్యతే||
 04017010a భ్రాతరం చ విగర్హస్వ జ్యేష్ఠం దుర్భ్యాతదేవినం|
 04017010c యస్యాస్మి కర్మణా ప్రాప్తా దుఃఖమేతదనంతకం||
 04017011a కో హి రాజ్యం పరిత్యజ్య సర్వస్వం చాత్మనా సహ|
 04017011c ప్రవ్రజ్యాయైవ దీవ్యేత వినా దుర్భ్యాతదేవినం||
 04017012a యది నిష్కసహస్రేణ యచ్ఛాన్యత్సారవద్దనం|
 04017012c సాయంప్రాతరదేవిష్యదపి సంవత్సరాన్సహూన్||
 04017013a రుక్మం హిరణ్యం వాసాంసి యానం యుగ్యమజావికం|
 04017013c అశ్వాశ్వతరసంఘాంశ్చ న జాతు క్షయమావహేత్||
 04017014a సోఽయం ద్యూతప్రవాదేన శ్రియా ప్రత్యవరోపితః|
 04017014c తూష్ఠీమాస్తే యథా మూఢః స్వాని కర్మాణి చింతయన్||
 04017015a దశ నాగసహస్రాణి పద్మినాం హేమమాలినాం|
 04017015c యం యాంతమనుయాంతీహ సోఽయం ద్యూతేన జీవతి||
 04017016a తథా శతసహస్రాణి నృణామమితతేజసాం|
 04017016c ఉపాసతే మహారాజమింద్రప్రస్థే యుధిష్ఠిరం||
 04017017a శతం దాసీసహస్రాణి యస్య నిత్యం మహానసే|

04017017c పాత్రీహస్తం దివారాత్రమతిథీన్భజయంతుత||
 04017018a ఏష నిష్కసహస్రాణి ప్రదాయ దదతాం వరః|
 04017018c ద్యూతజేన హ్యనర్దేన మహతా సముపావృతః||
 04017019a ఏనం హి స్వరసంపన్నా బహవః సూతమాగధాః|
 04017019c సాయంప్రాతరుపాతిష్ఠన్సుమృష్టమణికుండలాః||
 04017020a సహస్రమృషయో యస్య నిత్యమాసన్నభాసదః|
 04017020c తపఃశ్రుతోపసంపన్నాః సర్వకామైరుపస్థితాః||
 04017021a అంధాన్వృద్ధాంస్తథానాథాన్సర్వాన్రాష్ట్రేషు దుర్గతాన్|
 04017021c బిభర్త్యవిమనా నిత్యమానృశంస్యాద్యుధిష్ఠిరః||
 04017022a స ఏష నిరయం ప్రాప్తో మత్స్యస్య పరిచారకః|
 04017022c సభాయాం దేవితా రాజ్ఞః కంకో బ్రూతే యుధిష్ఠిరః||
 04017023a ఇంద్రప్రస్థే నివసతః సమయే యస్య పార్థివాః|
 04017023c ఆసన్నలిభృతః సర్వే సోఽద్యాన్వైర్భృతిమిచ్ఛతి||
 04017024a పార్థివాః పృథివీపాలా యస్యాసన్వశవర్తినః|
 04017024c స వశే వివశో రాజా పరేషామద్య వర్తతే||
 04017025a ప్రతాప్య పృథివీం సర్వాం రశ్మివానివ తేజసా|
 04017025c సోఽయం రాజ్ఞో విరాటస్య సభాస్థారో యుధిష్ఠిరః||
 04017026a యముపాసంత రాజానః సభాయామృషిభిః సహ|
 04017026c తముపాసీనమద్యాన్యం పశ్య పాండవ పాండవం||
 04017027a అతదర్శం మహాప్రాజ్ఞం జీవితార్థేఽభిసంశ్రితం|
 04017027c దృష్ట్వా కస్య న దుఃఖం స్యాద్ధర్మాత్మానం యుధిష్ఠిరం||
 04017028a ఉపాస్తే స్మ సభాయాం యం కృత్వాన్న వీర వసుంధరా|
 04017028c తముపాసీనమద్యాన్యం పశ్య భారత భారతం||

04017029a ఏవం బహువిదైర్దుఃఖైః పీడ్యమానామనాథవత్|

04017029c శోకసాగరమధ్యస్థాం కిం మాం భీమ న పశ్యసి||

ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాటపర్వణి కీచకవధపర్వణి
ద్రౌపదీభీమసంవాదే సప్తదశోఽధ్యాయః |

18

04018001 ద్రౌపద్యువాచ|

04018001a ఇదం తు మే మహద్దుఃఖం యత్రప్రవక్ష్యామి భారత|

04018001c న మేఽభ్యసూయా కర్తవ్యా దుఃఖాదేతద్భ్రవీమ్యహం||

04018002a శార్దులైర్మహిషైః సింహైరాగారే యుధ్యసే యదా|

04018002c కైకేయాః ప్రేక్షమాణాయాస్తదా మే కశ్మలో భవేత్||

04018003a ప్రేక్షాసముత్థితా చాపి కైకేయీ తాః స్త్రియో వదేత్|

04018003c ప్రేక్ష్య మామనవద్యాంగీ కశ్మలోపహతామివ||

04018004a స్నేహోత్సంవాసజాన్మన్యే సూదమేషా శుచిస్మితా|

04018004c యోధ్యమానం మహావీర్యైరిమం సమనుశోచతి||

04018005a కల్యాణరూపా సైరంధ్రీ బల్లవశ్చాతిసుందరః|

04018005c స్త్రీణాం చ చిత్తం దుర్జ్ఞేయం యుక్తరూపౌ చ మే మతా||

04018006a సైరంధ్రీ ప్రియసంవాసాన్నిత్యం కరుణవేదినీ|

04018006c అస్మిన్నాజకులే చేమౌ తుల్యకాలనివాసినౌ||

04018007a ఇతి బ్రువాణా వాక్యాని సా మాం నిత్యమవేదయత్|

04018007c క్రుధ్యంతీం మాం చ సంప్రేక్ష్య సమశంకత మాం త్వయి||

04018008a తస్యాం తథా బ్రువత్యాం తు దుఃఖం మాం మహదావిశత్|

04018008c శోకే యౌధిష్ఠిరే మగ్నా నాహం జీవితుముత్సహే||

04018009a యః సదేవాన్మనుష్యాంశ్చ సర్వాంశ్చైకరథోఽజయత్|

04018009c సోఽయం రాజ్ఞో విరాటస్య కన్యానాం నర్తకో యువా||
 04018010a యోఽతర్పయదమేయాత్మా ఖాండవే జాతవేదసం|
 04018010c సోఽఅంతఃపురగతః పార్థః కూపేఽగ్నిరివ సంవృతః||
 04018011a యస్మాద్భయమమిత్రాణాం సదైవ పురుషర్షభాత్|
 04018011c స లోకపరిభూతేన వేషేణాస్తే ధనంజయః||
 04018012a యస్య జ్యోతలనిర్దోషాత్సమకంపంత శత్రవః|
 04018012c స్త్రియో గీతస్వనం తస్య ముదితాః పర్యుపాసతే||
 04018013a కిరీటం సూర్యసంకాశం యస్య మూర్ధని శోభతే|
 04018013c వేణీవికృతకేశాంతః సోఽయమద్య ధనంజయః||
 04018014a యస్మిన్నస్త్రాణి దివ్యాని సమస్తాని మహాత్మని|
 04018014c ఆధారః సర్వవిద్యానాం స ధారయతి కుండలే||
 04018015a యం స్మ రాజసహస్రాణి తేజసాప్రతిమాని వై|
 04018015c సమరే నాతివర్తంతే వేలామివ మహార్ణవః||
 04018016a సోఽయం రాజ్ఞో విరాటస్య కన్యానాం నర్తకో యువా|
 04018016c ఆస్తే వేషప్రతిచ్ఛన్నః కన్యానాం పరిచారకః||
 04018017a యస్య స్మ రథఘోషేణ సమకంపత మేదినీ|
 04018017c సపర్వతవనా భీమ సహస్థావరజంగమా||
 04018018a యస్మిం జాతే మహాభాగే కుంత్యాః శోకో వ్యనశ్యత|
 04018018c స శోచయతి మామద్య భీమసేన తవానుజః||
 04018019a భూషితం తమలంకారైః కుండలైః పరిహృటకైః|
 04018019c కంబుపాణినమాయాంతం దృష్ట్వా సీదతి మే మనః||
 04018020a తం వేణీకృతకేశాంతం భీమధన్వానమర్షునం|
 04018020c కన్యాపరివృతం దృష్ట్వా భీమ సీదతి మే మనః||

04018021a యదా హ్యేనం పరివృతం కన్యాభిర్దేవరూపిణం|
 04018021c ప్రభిన్నమివ మాతంగం పరికీర్ణం కరేణుభిః||
 04018022a మత్స్యమర్థపతిం పార్థం విరాటం సముపస్థితం|
 04018022c పశ్యామి తూర్యమధ్యస్థం దిశో నశ్యంతి మే తదా||
 04018023a నూనమార్యా న జానాతి కృచ్ఛం ప్రాప్తం ధనంజయం|
 04018023c అజాతశత్రుం కౌరవ్యం మగ్నం దుర్భ్యూతదేవినం||
 04018024a తథా దృష్ట్వా యవీయాంసం సహదేవం యుధాం పతిం|
 04018024c గోషు గోవేషమాయాంతం పాండుభూతాస్మి భారత||
 04018025a సహదేవస్య వృత్తాని చింతయంతీ పునః పునః|
 04018025c న విందామి మహాబాహో సహదేవస్య దుష్కృతం|
 04018025e యస్మిన్నేవంవిధం దుఃఖం ప్రాప్నుయాత్సత్యవిక్రమః||
 04018026a దూయామి భరతశ్రేష్ఠ దృష్ట్వా తే భ్రాతరం ప్రియం|
 04018026c గోషు గోవృషసంకాశం మత్స్యేనాభినివేశితం||
 04018027a సంరబ్ధం రక్తనైపథ్యం గోపాలానాం పురోగమం|
 04018027c విరాటమభినందంతమథ మే భవతి జ్వరః||
 04018028a సహదేవం హి మే వీరం నిత్యమార్యా ప్రశంసతి|
 04018028c మహాభిజనసంపన్నో వృత్తవాం శీలవానితి||
 04018029a ప్రీనిషేధో మధురవాగ్ధారికశ్చ ప్రియశ్చ మే|
 04018029c స తేఽరణ్యేషు బోద్ధవ్యో యాజ్ఞసేని క్షపాస్యపి||
 04018030a తం దృష్ట్వా వ్యాపృతం గోషు వత్సచర్మక్షపాశయం|
 04018030c సహదేవం యుధాం శ్రేష్ఠం కిం ను జీవామి పాండవ||
 04018031a యస్త్రిభిర్నిత్యసంపన్నో రూపేణాస్త్రైః మేధయా|
 04018031c నోఽశ్వబంధో విరాటస్య పశ్య కాలస్య పర్యయం||

04018032a అభ్యక్తీర్యంత వృందాని దామగ్రంథిముదీక్షతాం|
 04018032c వినయంతం జవేనాశ్వాన్మహారాజస్య పశ్యతః||
 04018033a అపశ్యమేనం శ్రీమంతం మత్స్యం భ్రాజిష్ఠుముత్తమం|
 04018033c విరాటముపతిష్ఠంతం దర్శయంతం చ వాజినః||
 04018034a కిం ను మాం మన్యసే పార్థ సుఖితేతి పరంతప|
 04018034c ఏవం దుఃఖశతావిష్టా యుధిష్ఠిరనిమిత్తతః||
 04018035a అతః ప్రతివిశిష్టాని దుఃఖాన్యన్యాని భారత|
 04018035c వర్తంతే మయి కౌంతేయ వక్ష్యామి శృణు తాన్యపి||
 04018036a యుష్మాసు ధ్రియమాణేషు దుఃఖాని వివిధాన్యత|
 04018036c శోషయంతి శరీరం మే కిం ను దుఃఖమతః పరం||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాటపర్వణి కీచకవధపర్వణి
 ద్రౌపదీభీమసంవాదే అష్టాదశోఽధ్యాయః |

19

04019001 ద్రౌపద్యువాచ|
 04019001a అహం సైరంధ్రివేషేణ చరంతీ రాజవేశ్మని|
 04019001c శౌచదాస్మి సుదేష్టాయా అక్షధూర్తస్య కారణాత్||
 04019002a విక్రియాం పశ్య మే తీవ్రాం రాజపుత్రర్యాః పరంతప|
 04019002c ఆసే కాలముపాసీనా సర్వం దుఃఖం కిలార్తవత్||
 04019003a అనిత్యా కిల మర్త్యానామర్థసిద్ధిర్లయాజయౌ|
 04019003c ఇతి కృత్వా ప్రతీక్షామి భర్తృణాముదయం పునః||
 04019004a య ఏవ హేతుర్భవతి పురుషస్య జయావహః|
 04019004c పరాజయే చ హేతుః స ఇతి చ ప్రతిపాలయే||

04019005a దత్త్వా యాచంతి పురుషా హత్వా వధ్యంతి చాపరే|
 04019005c పాతయిత్వా చ పాత్యంతే పరైరితి చ మే శ్రుతం||
 04019006a న దైవస్యాతిభారోఽస్తి న దైవస్యాతివర్తనం|
 04019006c ఇతి చాప్యాగమం భూయో దైవస్య ప్రతిపాలయే||
 04019007a స్థితం పూర్వం జలం యత్ర పునస్తత్రైవ తిషతి|
 04019007c ఇతి పర్యాయమిచ్ఛంతీ ప్రతీక్షామ్యుదయం పునః||
 04019008a దైవేన కిల యస్యార్థః సునీతోఽపి విపద్యతే|
 04019008c దైవస్య చాగమే యత్నస్తేన కార్యో విజానతా||
 04019009a యత్తు మే వచనస్యాస్య కథితస్య ప్రయోజనం|
 04019009c పృచ్ఛ మాం దుఃఖితాం తత్త్వమపృష్టా వా బ్రవీమి తే||
 04019010a మహిషీ పాండుపుత్రాణాం దుహితా ద్రుపదస్య చ|
 04019010c ఇమామవస్థాం సంప్రాప్తా కా మదన్యా జిజీవిషేత్||
 04019011a కురూన్పరిభవన్సర్వాన్పాంచాలానపి భారత|
 04019011c పాండవేయాంశ్చ సంప్రాప్తో మమ క్లేశో హ్యరిందమ||
 04019012a భ్రాతృభిః శ్వశురైః పుత్రైర్బహుభిః పరవీరహన్|
 04019012c ఏవం సముదితా నారీ కా న్వన్యా దుఃఖితా భవేత్||
 04019013a నూనం హి బాలయా ధాతుర్మయా వై విప్రియం కృతం|
 04019013c యస్య ప్రసాదాద్దుర్గీతం ప్రాప్తాస్మి భరతర్షభ||
 04019014a వర్ణావకాశమపి మే పశ్య పాండవ యాదృశం|
 04019014c యాదృశో మే న తత్రాసీద్దుఃఖే పరమకే తదా||
 04019015a త్వమేవ భీమ జానీషే యన్మే పార్థ సుఖం పురా|
 04019015c సాహం దాసత్వమాపన్నా న శాంతిమవశా లభే||
 04019016a నాదైవికమిదం మన్యే యత్ర పార్థో ధనంజయః|

- 04019016c భీమధన్వా మహాబాహురాస్సే శాంత ఇవానలః||
- 04019017a అశక్యా వేదితుం పార్థ ప్రాణీనాం వై గతిర్నరైః|
- 04019017c వినిపాతమిమం మన్యే యుష్మాకమవిచింతితం||
- 04019018a యస్యా మమ ముఖప్రేక్షా యూయమింద్రసమాః సదా|
- 04019018c సా ప్రేక్షే ముఖమన్యాసామవరాణాం వరా సతీ||
- 04019019a పశ్య పాండవ మేవస్తాం యథా నార్థామి వై తథా|
- 04019019c యుష్మాసు ధ్రియమాణేషు పశ్య కాలస్య పర్యయం||
- 04019020a యస్యాః సాగరపర్యంతా పృథివీ వశవర్తినీ|
- 04019020c ఆసీత్సాద్య సుదేష్టాయా భీతాహం వశవర్తినీ||
- 04019021a యస్యాః పురఃస్సరా ఆసన్పుష్పతశ్చానుగామినః|
- 04019021c సాహమద్య సుదేష్టాయాః పురః పశ్చాచ్ఛ గామినీ||
- 04019021e ఇదం తు దుఃఖం కౌంతేయ మమాసహ్యం నిబోధ తత్||
- 04019022a యా న జాతు స్వయం పింషే గాత్రోద్వర్తనమాత్మనః|
- 04019022c అన్యత్ర కుంత్యా భద్రం తే సాద్య పింషామి చందనం|
- 04019022e పశ్య కౌంతేయ పాణీ మే నైవం యౌ భవతః పురా||
- 04019023 వైశంపాయన ఉవాచ|
- 04019023a ఇత్యస్య దర్శయామాస కిణబద్ధౌ కరావుభౌ|
- 04019024 ద్రౌపద్యువాచ|
- 04019024a బిభేమి కుంత్యా యా నాహం యుష్మాకం వా కదా చన|
- 04019024c సాద్యాగ్రతో విరాటస్య భీతా తిష్ఠామి కింకరీ||
- 04019025a కిం ను వక్ష్యతి సమాణ్మాం వర్లకః సుకృతో న వా|
- 04019025c నాన్యపిష్టం హి మత్స్యస్య చందనం కిల రోచతే||
- 04019026 వైశంపాయన ఉవాచ|

04019026a సా కీర్తయంతీ దుఃఖాని భీమసేనస్య భామినీ|
 04019026c రురోద శనకైః కృష్ణా భీమసేనముదీక్షతీ||
 04019027a సా బాష్పకలయా వాచా నిఃశ్వసంతీ పునః పునః|
 04019027c హృదయం భీమసేనస్య ఘట్టయంతీదమబ్రవీత్||
 04019028a నాలం కృతం మయా భీమ దేవానాం కిల్బిషం పురా|
 04019028c అభాగ్యా యత్తు జీవామి మర్తవ్యే సతి పాండవ||
 04019029a తతస్తస్యాః కరో శునౌ కిణబద్ధౌ వృకోదరః|
 04019029c ముఖమానీయ వేపంత్యా రురోద పరవీరహా||
 04019030a తౌ గృహీత్వా చ కౌంతేయౌ బాష్పముత్సృజ్య వీర్యవాన్|
 04019030c తతః పరమదుఃఖార్త ఇదం వచనమబ్రవీత్||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాటపర్వణి కీచకవధపర్వణి
 ద్రౌపదీభీమసంవాదే ఏకోనవింశోఽధ్యాయః |

20

04020001 భీమసేన ఉవాచ|
 04020001a ధిగస్తు మే బాహుబలం గాండీవం ఫల్గునస్య చ|
 04020001c యతే రక్తో పురా భూత్వా పాణీ కృతకిణావుభౌ||
 04020002a సభాయాం స్మ విరాటస్య కరోమి కదనం మహత్|
 04020002c తత్ర మాం ధర్మరాజస్తు కటాక్షేణ న్యవారయత్||
 04020002E తదహం తస్య విజ్ఞాయ స్థిత ఏవాస్మి భామిని||
 04020003a యచ్ఛ రాష్ట్రాత్ప్రచ్యవనం కురూణామవధశ్చ యః|
 04020003c సుయోధనస్య కర్ణస్య శకునేః సౌబలస్య చ||
 04020004a దుఃశాసనస్య పాపస్య యన్మయా న హృతం శిరః|
 04020004c తన్నే దహతి కల్యాణీ హృది శల్యమివారిపితం||

- 04020004e మా ధర్మం జహి సుశ్రోణీ క్రోధం జహి మహామతే||
- 04020005a ఇమం చ సముపాలంభం త్వత్తో రాజా యుధిష్ఠిరః|
- 04020005c శృణుయాద్యది కల్యాణీ కృతస్నం జహ్యతస్ జీవితం||
- 04020006a ధనంజయో వా సుశ్రోణీ యమౌ వా తనుమధ్యమే|
- 04020006c లోకాంతరగతేష్యేషు నాహం శక్త్యామి జీవితుం||
- 04020007a సుకన్యా నామ శార్యాతీ భార్గవం చ్యవనం వనే|
- 04020007c వల్మీకభూతం శామ్యంతమన్వపద్యత భామినీ||
- 04020008a నాడాయనీ చేంద్రసేనా రూపేణ యది తే శ్రుతా|
- 04020008c పతిమన్వచరద్వృద్ధం పురా వర్షసహస్రిణం||
- 04020009a దుహితా జనకస్యాపి వైదేహీ యది తే శ్రుతా|
- 04020009c పతిమన్వచరత్సీతా మహారణ్యనివాసినం||
- 04020010a రక్షసా నిగ్రహం ప్రాప్య రామస్య మహిషీ ప్రియా|
- 04020010c క్లిశ్యమానాపి సుశ్రోణీ రామమేవాన్వపద్యత||
- 04020011a లోపాముద్రా తథా భీరు వయోరూపసమన్వితా|
- 04020011c అగస్త్యమన్వయాద్ధిత్వా కామాన్సర్వానమానుషాన్||
- 04020012a యధైతాః కీర్తితా నార్యో రూపవత్యః పతివ్రతాః|
- 04020012c తథా త్వమపి కల్యాణీ సర్వైః సముదితా గుణైః||
- 04020013a మాదీర్ఘం క్షమ కాలం త్వం మాసమధ్యర్థసమ్మితం|
- 04020013c పూర్ణే త్రయోదశే వర్షే రాజ్ఞో రాజ్ఞీ భవిష్యసి||
- 04020014 ద్రౌపద్యువాచ|
- 04020014a ఆర్తయైతన్మయా భీమ కృతం బాష్పవిమోక్షణం|
- 04020014c అపారయంత్యా దుఃఖాని న రాజానముపాలభే||
- 04020015a విముక్తేన వ్యతీతేన భీమసేన మహాబల|

- 04020015c ప్రత్యుపస్థితకాలస్య కార్యస్యానంతరో భవ||
- 04020016a మమేహ భీమ కైకేయీ రూపాభిభవశమ్కుయా|
- 04020016c నిత్యముద్విజతే రాజా కథం నేయాదిమామితి||
- 04020017a తస్యా విదిత్వా తం భావం స్వయం చానృతదర్శనః|
- 04020017c కీచకోఽయం సుదుష్టాత్మా సదా ప్రార్థయతే హి మాం||
- 04020018a తమహం కుపితా భీమ పునః కోపం నియమ్య చ|
- 04020018c అబ్రువం కామసమ్మాధమాత్మానం రక్షకీచక||
- 04020019a గంధర్వాణామహం భార్యా పంచానాం మహిషీ ప్రియా|
- 04020019c తే త్వాం నిహన్యుర్దుర్ధర్షాః శూరాః సాహసకారిణః||
- 04020020a ఏవముక్తః స దుష్టాత్మా కీచకః ప్రత్యువాచ హ|
- 04020020c నాహం బిభేమి సైరంధ్రి గంధర్వాణాం శుచిస్మితే||
- 04020021a శతం సహస్రమపి వా గంధర్వాణామహం రణే|
- 04020021c సమాగతం హనిష్యామి త్వం భీరు కురు మే క్షణం||
- 04020022a ఇత్యుక్తే చాబ్రువం సూతం కామాతురమహం పునః|
- 04020022c న త్వం ప్రతిబలస్తేషాం గంధర్వాణాం యశస్వినాం||
- 04020023a ధర్మే స్థితాస్మి సతతం కులశీలసమన్వితా|
- 04020023c నేచ్ఛామి కం చిద్వధ్యంతం తేన జీవసి కీచక||
- 04020024a ఏవముక్తః స దుష్టాత్మా ప్రహస్య స్వనవత్తదా|
- 04020024c న తిష్ఠతి స్మ సన్మార్గే న చ ధర్మం బుభూషతి||
- 04020025a పాపాత్మా పాపభావశ్చ కామరాగవశానుగః|
- 04020025c అవినీతశ్చ దుష్టాత్మా ప్రత్యాఖ్యాతః పునః పునః|
- 04020025e దర్శనే దర్శనే హన్యాత్తథా జఃయాం చ జీవితం||
- 04020026a తద్ధర్మే యతమానానాం మహాన్దర్మో నశిష్యతి|

04020026c సమయం రక్షమాణానాం భార్యా వో న భవిష్యతి||
 04020027a భార్యాయాం రక్ష్యమాణాయాం ప్రజా భవతి రక్షితా|
 04020027c ప్రజాయాం రక్ష్యమాణాయామాత్మా భవతి రక్షితః||
 04020028a వదతాం వర్ణధర్మాంశ్చ బ్రాహ్మణానాం హి మే శ్రుతం|
 04020028c క్షత్రియస్య సదా ధర్మో నాన్యః శత్రునిబర్హణాత్||
 04020029a పశ్యత్ ధర్మరాజస్య కీచకో మాం పదావధీత్|
 04020029c తవ చైవ సమక్షం వై భీమసేన మహాబల||
 04020030a త్వయా హ్యహం పరిత్రాతా తస్మాద్దోరాజ్ఞటాసురాత్|
 04020030c జయద్రథం తదైవ త్వమజైషీచ్ఛ్రాత్రభిః సహ||
 04020031a జహీమమపి పాపం త్వం యోఽయం మామవమన్యతే|
 04020031c కీచకో రాజవల్లభ్యాచ్ఛకకృన్మమ భారత||
 04020032a తమేవం కామసమ్మత్తం భింధి కుంభమివాశ్మని|
 04020032c యో నిమిత్తమనర్థానాం బహూనాం మమ భారత||
 04020033a తం చేజ్ఞీవంతమాదిత్యః ప్రాతరభ్యుదయిష్యతి|
 04020033c విషమలోడ్య పాస్యామి మా కీచకవశం గమం||
 04020033e శ్రేయో హి మరణం మహ్యం భీమసేన తవాగ్రతః||
 04020034 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04020034a ఇత్కుక్వా ప్రారుదత్యృష్టా భీమస్యోరః సమాశ్రితా|
 04020034c భీమశ్చ తాం పరిష్వజ్య మహత్సాంత్యం ప్రయుజ్య చ||
 04020034e కీచకం మనసాగచ్ఛతస్సృక్కిణీ పరిసంలిహన్||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాటపర్వణి కీచకవధపర్వణి
 ద్రౌపదీసాంత్యనే వింశోఽధ్యాయః |

04021001 భీమసేన ఉవాచ|

04021001a తథా భద్రే కరిష్యామి యథా త్వం భీరు భాషసే|

04021001c అద్య తం సూదయిష్యామి కీచకం సహబాంధవం||

04021002a అస్యాః ప్రదోషే శర్వర్యాః కురుష్యానేన సంగమం|

04021002c దుఃఖం శోకం చ నిర్ఘాయ యాజ్ఞసేని శుచిస్మితే||

04021003a యైషా నర్తనశాలా వై మత్స్యరాజేన కారితా|

04021003c దివాత్ర కన్యా నృత్యంతి రాత్రౌ యాంతి యథాగృహం||

04021004a తత్రాస్తి శయనం భీరు దృఢాంగం సుప్రతిష్ఠితం|

04021004c తత్రాస్య దర్శయిష్యామి పూర్వప్రేతాన్నితామహాన్||

04021005a యథా చ త్వాం న పశ్యేయుః కుర్వాణాం తేన సంవిదం|

04021005c కుర్యాస్తథా త్వం కల్యాణీ యథా సన్నిహితో భవేత్||

04021006 వైశంపాయన ఉవాచ|

04021006a తథా తౌ కథయిత్వా తు బాష్పముత్సృజ్య దుఃఖితౌ|

04021006c రాత్రిశేషం తదత్యుగ్రం ధారయామాసతుర్ హృదా||

04021007a తస్యాం రాత్రియాం వ్యతీతాయాం ప్రాతరుత్థాయ కీచకః|

04021007c గత్వా రాజకులాయైవ ద్రౌపదీమిదమబ్రవీత్||

04021008a సభాయాం పశ్యతో రాజ్ఞః పాతయిత్వా పదాహనం|

04021008c న చైవాలభథాస్త్రాణమభిపన్నా బలీయసా||

04021009a ప్రవాదేన హి మత్స్యనాం రాజా నామ్నాయముచ్యతే|

04021009c అహమేవ హి మత్స్యనాం రాజా వై వాహినీపతిః||

04021010a సా సుఖం ప్రతిపద్యస్వ దాసో భీరు భవామి తే|

04021010c అహ్నయ తవ సుశ్రోణీ శతం నిష్కాన్తదామ్యహం||

- 04021011a దాసీశతం చ తే దద్యాం దాసానామపి చాపరం|
- 04021011c రథం చాశ్వతరీయుక్తమస్తు నౌ భీరు సంగమః|
- 04021012 ద్రౌపద్యువాచ|
- 04021012a ఏకం మే సమయం త్వద్య ప్రతిపద్యస్వ కీచక|
- 04021012c న త్వాం సఖా వా భ్రాతా వా జానీయాత్సంగతం మయా||
- 04021013a అవబోధాద్ధి భీతాస్మి గంధర్వాణాం యశస్వినాం|
- 04021013c ఏవం మే ప్రతిజానీహి తతోఽహం వశగా తవ||
- 04021014 కీచక ఉవాచ|
- 04021014a ఏవమేతత్కరిష్యామి యథా సుశ్రోణీ భాషసే|
- 04021014c ఏకో భద్రే గమిష్యామి శూన్యమావసథం తవ||
- 04021015a సమాగమార్థం రంభోరు త్వయా మదనమోహితః|
- 04021015c యథా త్వాం నావభోత్స్యంతి గంధర్వాః సూర్యవర్చసః||
- 04021016 ద్రౌపద్యువాచ|
- 04021016a యదిదం నర్తనాగారం మత్స్యరాజేన కారితం|
- 04021016c దివాత్ర కన్యా నృత్యంతి రాత్రౌ యాంతి యథాగృహం||
- 04021017a తమిప్రే తత్ర గచ్ఛేథా గంధర్వాస్తన్న జానతే|
- 04021017c తత్ర దోషః పరిహృతో భవిష్యతి న సంశయః||
- 04021018 వైశంపాయన ఉవాచ|
- 04021018a తమర్థం ప్రతిజల్పంత్యాః కృష్ణాయాః కీచకేన హ|
- 04021018c దివసార్థం సమభవన్నాసేనైవ సమం నృప||
- 04021019a కీచకోఽథ గృహం గత్వా భృశం హర్షపరిప్లుతః|
- 04021019c సైరంధ్రీరూపిణం మూఢో మృత్యుం తం నావబుద్ధవాన్||
- 04021020a గంధాభరణమాల్యేషు వ్యాసక్తః స విశేషతః|

- 04021020c అలంచకార సోఽఆత్మానం సత్వరః కామమోహితః||
- 04021021a తస్య తత్కుర్వతః కర్మ కాలో దీర్ఘ ఇవాభవత్|
- 04021021c అనుచింతయతశ్చాపి తామేవాయతలోచనాం||
- 04021022a ఆసీదభ్యధికా చాస్య శ్రీః శ్రియం ప్రముముక్షతః|
- 04021022c నిర్వాణకాలే దీపస్య వరీమివ దిధక్షతః||
- 04021023a కృతసంప్రత్యయస్తత్ర కీచకః కామమోహితః|
- 04021023c నాజానాద్ధివసం యాంతం చింతయానః సమాగమం||
- 04021024a తతస్తు ద్రౌపదీ గత్వా తదా భీమం మహానసే|
- 04021024c ఉపాతిష్ఠత కల్యాణీ కౌరవ్యం పతిమంతికాత్||
- 04021025a తమువాచ సుకేశాంతా కీచకస్య మయా కృతః|
- 04021025c సంగమో నర్తనాగారే యథావోచః పరంతప||
- 04021026a శూన్యం స నర్తనాగారమాగమిష్యతి కీచకః|
- 04021026c ఏకో నిశి మహాబాహో కీచకం తం నిషూదయ||
- 04021027a తం సూతపుత్రం కౌంతేయ కీచకం మదదర్శితం|
- 04021027c గత్వా త్వం నర్తనాగారం నిర్ణీవం కురు పాండవ||
- 04021028a దర్పాచ్ఛ సూతపుత్రోఽసౌ గంధర్వానవమన్యతే|
- 04021028c తం త్వం ప్రహరతాం శ్రేష్ఠ నడం నాగ ఇవోద్ధర||
- 04021029a అశ్రు దుఃఖాభిభూతాయా మమ మార్ఘస్య భారత|
- 04021029c ఆత్మనశ్చైవ భద్రం తే కురు మానం కులస్య చ||
- 04021030 భీమసేన ఉవాచ|
- 04021030a స్వాగతం తే వరారోహే యన్మా వేదయసే ప్రియం|
- 04021030c న హ్యస్య కం చిదిచ్ఛామి సహాయం వరవర్ణిని||
- 04021031a యా మే ప్రీతిస్త్యయాఖ్యాతా కీచకస్య సమాగమే|

- 04021031c హత్వా హిడింబం సా ప్రీతిర్మమాసీద్వరవర్ణిని||
- 04021032a సత్యం భ్రాతృంశ్చ ధర్మం చ పురస్కృత్య బ్రవీమి తే|
- 04021032c కీచకం నిహనిష్యామి వృత్రం దేవపతిర్యథా||
- 04021033a తం గహ్వరే ప్రకాశే వా పోథయిష్యామి కీచకం|
- 04021033c అథ చేదవభోతస్యంతి హంస్యే మత్స్యానపి ధ్రువం||
- 04021034a తతో దుర్యోధనం హత్వా ప్రతిపత్స్యే వసుంధరాం|
- 04021034c కామం మత్స్యముపాస్తాం హి కుంతీపుత్రో యుధిష్ఠిరః||
- 04021035 ద్రౌపద్యువాచ|
- 04021035a యథా న సంత్యజేథాస్త్యం సత్యం వై మత్కృతే విభో|
- 04021035c నిగూఢస్త్యం తథా వీర కీచకం వినిపాతయ||
- 04021036 భీమసేన ఉవాచ|
- 04021036a ఏవమేతత్కరిష్యామి యథా త్వం భీరు భాషసే|
- 04021036c అదృశ్యమానస్తస్యాద్య తమస్విన్యామనిందితే||
- 04021037a నాగో బిల్వమివాక్రమ్య పోథయిష్యామ్యహం శిరః|
- 04021037c అలభ్యామిచ్ఛతస్తస్య కీచకస్య దురాత్మనః||
- 04021038 వైశంపాయన ఉవాచ|
- 04021038a భీమోఽథ ప్రథమం గత్వా రాత్రౌ చన్న ఉపావిశత్|
- 04021038c మృగం హరిరివాదృశ్యః ప్రత్యాకామ్నత్స కీచకం||
- 04021039a కీచకశ్చాప్యలంకృత్య యథాకామముపావ్రజత్|
- 04021039c తాం వేలాం నర్తనాగారే పాంచాలీసంగమాశయా||
- 04021040a మన్యమానః స సంకేతమాగారం ప్రావిశచ్ఛ తం|
- 04021040c ప్రవిశ్య చ స తద్వేశ్మ తమసా సంవృతం మహత్||
- 04021041a పూర్వాగతం తతస్తత్ర భీమమప్రతిమౌజసం|

- 04021041c ఏకాంతమాస్థితం చైనమాససాద సుదుర్మతిః||
- 04021042a శయానం శయనే తత్ర మృత్యుం సూతః పరామృశత్|
- 04021042c జాజ్వల్యమానం కోపేన కృష్ణాధర్షణజేన హ||
- 04021043a ఉపసంగమ్య చైవైనం కీచకః కామమోహితః|
- 04021043c హర్షోన్మథితచిత్రాత్మా స్మయమానోఽభ్యభాషత||
- 04021044a ప్రాపితం తే మయా విత్తం బహురూపమనంతకం|
- 04021044c తత్సర్వం త్వాం సముద్దిశ్య సహసా సముపాగతః||
- 04021045a నాకస్మాన్మాం ప్రశంసంతి సదా గ్రహగతాః స్త్రియః|
- 04021045c సువాసా దర్శనీయశ్చ నాన్యోఽస్తి త్వాదృశః పుమాన్||
- 04021046 భీమసేన ఉవాచ|
- 04021046a దిష్ట్యా త్వం దర్శనీయోఽసి దిష్ట్యాత్మానం ప్రశంససి|
- 04021046c ఈదృశస్తు త్వయా స్పర్శః స్పృష్టపూర్వో న కర్ణి చిత్||
- 04021047 వైశంపాయన ఉవాచ|
- 04021047a ఇత్యుక్త్వా తం మహాబాహుర్భీమో భీమపరాక్రమః|
- 04021047c సముత్పత్య చ కౌంతేయః ప్రహస్య చ నరాధమం|
- 04021047e భీమో జగ్రాహ కేశేషు మాల్యవతుస్సుగంధిషు||
- 04021048a స కేశేషు పరామృష్టో బలేన బలినాం వరః|
- 04021048c ఆక్షిప్య కేశాన్వేగేన బాహ్యోర్జగ్రాహ పాండవం||
- 04021049a బాహుయుద్ధం తయోరాసీత్కుద్ధయోర్నరసింహయోః|
- 04021049c వసంతే వాశితాహేతోర్బలవధజయోరివ||
- 04021050a ఈషదాగలితం చాపి క్రోధాచ్చలపదం స్థితం|
- 04021050c కీచకో బలవాన్భీమం జానుభ్యామాక్షిపద్భువి||
- 04021051a పాతిత్ భువి భీమస్తు కీచకేన బలీయసా|

- 04021051c ఉత్పాపాతాధ వేగేన దండాహత ఇవోరగః||
- 04021052a స్పర్షయా చ బలోన్మతౌ తావుభౌ సూతపాండవౌ|
- 04021052c నిశీధే పర్యకర్షేతాం బలినౌ నిశి నిర్షనే||
- 04021053a తతస్తద్భవనశ్రేష్ఠం ప్రాకంపత ముహుర్ముహుః|
- 04021053c బలవచాచపి సంక్రుద్ధావన్యోన్యం తావగర్షతాం||
- 04021054a తలాభ్యాం తు స భీమేన వక్షస్యభిహతో బలీ|
- 04021054c కీచకో రోషసంతప్తః పదాన్న చలితః పదం||
- 04021055a ముహూర్తం తు స తం వేగం సహిత్యా భువి దుఃస్సహం|
- 04021055c బలాదహీయత తదా సూతో భీమబలార్థితః||
- 04021056a తం హీయమానం విజ్ఞాయ భీమసేనో మహాబలః|
- 04021056c వక్షస్యానీయ వేగేన మమంధైనం విచేతసం||
- 04021057a క్రోధావిష్టో వినిఃస్పృస్య పునశ్చైనం వృకోదరః|
- 04021057c జగ్రాహ జయతాం శ్రేష్ఠః కేశేష్వేవ తదా భృశం||
- 04021058a గృహీత్వా కీచకం భీమౌ విరురావ మహాబలః|
- 04021058c శార్దులః పిశితాకాంక్షీ గృహీత్వేవ మహామృగం||
- 04021059a తస్య పాదౌ చ పాణీ చ శిరో గ్రీవాం చ సర్వశః|
- 04021059c కాయే ప్రవేశయామాస పశోరివ పినాకధృక్||
- 04021060a తం సమ్మథితసర్వాంగం మాంసపిండోపమం కృతం|
- 04021060c కృష్ణాయై దర్శయామాస భీమసేనో మహాబలః||
- 04021061a ఉవాచ చ మహాతేజా ద్రౌపదీం పాండునందనః|
- 04021061c పశ్యైనమేహి పాంచాలి కాముకోఽయం యథా కృతః||
- 04021062a తథా స కీచకం హత్వా గత్వా రోషస్య వై శమం|
- 04021062c ఆమంత్ర్య ద్రౌపదీం కృష్ణాం క్షిప్రమాయాన్మహానసం||

04021063a కీచకం ఘాతయిత్వా తు ద్రౌపదీ యోషితాం వరా|
 04021063c ప్రహృష్టా గతసంతాపా సభాపాలానువాచ హ||
 04021064a కీచకోఽయం హతః శేతే గంధర్వైః పతిభిర్మమ|
 04021064c పరస్త్రీకామసమ్మతః సమాగచ్ఛత పశ్యత||
 04021065a తత్రచుత్వా భాషితం తస్యా నర్తనాగారరక్షిణః|
 04021065c సహసైవ సమాజగుర్దాదాయోల్కాః సహస్రశః||
 04021066a తతో గత్వాథ తద్వేశ్మ కీచకం వినిపాతితం|
 04021066c గతాసుం దదృశుర్భూమౌ రుధిరేణ సముక్షితం||
 04021067a క్వాస్య గ్రివా క్వ చరణౌ క్వ పాణీ క్వ శిరస్తథా|
 04021067c ఇతి స్మ తం పరీక్షంతే గంధర్వేణ హతం తదా||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాటపర్వణి కీచకవధపర్వణి కీచకవధే
 ఏకవింశోఽధ్యాయః |

22

04022001 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04022001a తస్మిన్కాలే సమాగమ్య సర్వే తత్రాస్య బాంధవాః|
 04022001c రురుదుః కీచకం దృష్ట్వా పరివార్య సమంతతః||
 04022002a సర్వే సంహృష్టరోమాణః సంత్రస్తాః ప్రేక్ష్య కీచకం|
 04022002c తథా సర్వాంగసంభుగ్నం కూర్మం స్థల ఇవోద్ధృతం||
 04022003a పోధితం భీమసేనేన తమింద్రణేవ దానవం|
 04022003c సంస్కారయితుమిచ్ఛంతో బహిర్నేతుం ప్రచక్రముః||
 04022004a దదృశుస్తే తతః కృష్ణాం సూతపుత్రాః సమాగతాః|
 04022004c అదూరాదనవద్యాంగీం స్తంభమాలింగ్య తిష్ఠతీం||

- 04022005a సమవేతేషు సూతేషు తానువాచోపకీచకః|
- 04022005c హన్యతాం శీఘ్రమసతీ యత్యతే కీచకో హతః||
- 04022006a అథ వా నేహ హంతవ్యా దహ్యతాం కామినా సహ|
- 04022006c మృతస్యాపి ప్రియం కార్యం సూతపుత్రస్య సర్వథా||
- 04022007a తతో విరాటమూచుస్తే కీచకోఽస్యాః కృతే హతః|
- 04022007c సహద్యానేన దహ్యేత తదనుజ్ఞాతుమర్హసి||
- 04022008a పరాక్రమం తు సూతానాం మత్వా రాజాన్వమోదత|
- 04022008c సైరంధ్రర్యాః సూతపుత్రేణ సహ దాహం విశాం పతే||
- 04022009a తాం సమాసాద్య విత్రస్తాం కృష్ణాం కమలలోచనాం|
- 04022009c మోముహ్యమానాం తే తత్ర జగృహుః కీచకా భృశం||
- 04022010a తతస్తు తాం సమారోప్య నిబధ్య చ సుమధ్యమాం|
- 04022010c జగ్మురుద్యమ్య తే సర్వే శ్మశానమభితస్తదా||
- 04022011a హ్రియమాణా తు సా రాజన్సూతపుత్రైరనిందితా|
- 04022011c ప్రాక్రోశన్నాథమిచ్ఛంతీ కృష్ణా నాథవతీ సతీ||
- 04022012 ద్రౌపద్యువాచ|
- 04022012a జయో జయంతో విజయో జయత్సేనో జయద్భులః|
- 04022012c తే మే వాచం విజానంతు సూతపుత్రా నయంతి మాం||
- 04022013a యేషాం జ్యోతలనిర్దోషో విస్ఫూర్ణితమివాశనేః|
- 04022013c వ్యశ్రూయత మహాయుధ్ధే భీమఘోషస్తరస్వినాం||
- 04022014a రథఘోషశ్చ బలవాన్లంధర్వాణాం యశస్వినాం|
- 04022014c తే మే వాచం విజానంతు సూతపుత్రా నయంతి మాం||
- 04022015 వైశంపాయన ఉవాచ|
- 04022015a తస్యాస్తాః కృపణా వాచః కృష్ణాయాః పరిదేవితాః|

04022015c శ్రుత్వేవాభ్యపతద్భీమః శయనాదవిచారయన్||

04022016 భీమసేన ఉవాచ|

04022016a అహం శృణోమి తే వాచం త్వయా సైరంధ్రీ భాషితాం|

04022016c తస్మాత్తే సూతపుత్రేభ్యో న భయం భీరు విద్యతే||

04022017 వైశంపాయన ఉవాచ|

04022017a ఇత్యుక్త్వా స మహాబాహుర్విజజ్జంభే జిఘాంసయా|

04022017c తతః స వ్యాయతం కృత్వా వేషం విపరివర్త్య చ|

04022017e అద్వారేణాభ్యవస్కంద్య నిర్ణగామ బహిస్తదా||

04022018a స భీమసేనః ప్రాకారాదారుజ్య తరసా ద్రుమం|

04022018c శ్మశానాభిముఖః ప్రాయాద్యత్ర తే కీచకా గతాః||

04022019a స తం వృక్షం దశవ్యామం సస్కంధవిటపం బలీ|

04022019c ప్రగృహ్యభ్యద్రవత్సూతాన్తండపాణీరివాంతకః||

04022020a ఊరువేగేన తస్యాథ న్యగ్రోధాశ్వత్తకింశుకాః|

04022020c భూమౌ నిపతితా వృక్షాః సంఘశస్త్రత్ర శేరతే||

04022021a తం సింహమివ సంక్రుద్ధం దృష్ట్వా గంధర్వమాగతం|

04022021c విత్రేసుః సర్వతః సూతా విషాదభయకంపితాః||

04022022a తమంతకమివాయాంతం గంధర్వం ప్రేక్ష్య తే తదా|

04022022c దిధక్షంతస్తదా జ్యేష్ఠం భ్రాతరం హ్యుపకీచకాః|

04022022e పరస్పరమథోచుస్తే విషాదభయకంపితాః||

04022023a గంధర్వో బలవానేతి క్రుద్ధ ఉద్యమ్య పాదపం|

04022023c సైరంధ్రీ ముచ్యతాం శీఘ్రం మహన్నో భయమాగతం||

04022024a తే తు దృష్ట్వా తమావిద్ధం భీమసేనేన పాదపం|

04022024c విముచ్య ద్రౌపదీం తత్ర ప్రాద్రవన్నగరం ప్రతి||

04022025a ద్రవతస్తాంస్తు సంప్రేక్ష్య స వజ్రీ దానవానివ|
 04022025c శతం పంచాధికం భీమః ప్రాహిణోద్యమసాదనం||
 04022026a తత ఆశ్వాసయత్కృష్ణాం ప్రవిముచ్య విశాం పతే|
 04022026c ఉవాచ చ మహాబాహుః పాంచాలీం తత్ర ద్రౌపదీం||
 04022026e అశ్రుపూర్ణముఖీం దీనాం దుర్ధర్షః స వృకోదరః||
 04022027a ఏవం తే భీరు వధ్యంతే యే త్వాం క్లిశ్యంత్యనాగసం|
 04022027c ప్రైహి త్వం నగరం కృష్ణే న భయం విద్యతే తవ|
 04022027e అన్యేనాహం గమిష్యామి విరాటస్య మహానసం||
 04022028a పంచాధికం శతం తచ్చ నిహతం తత్ర భారత|
 04022028c మహావనమివ చిన్నం శిశ్యే విగలితద్రుమం||
 04022029a ఏవం తే నిహతా రాజం శతం పంచ చ కీచకాః|
 04022029c స చ సేనాపతిః పూర్వమిత్యేతత్సూతషట్కతం||
 04022030a తద్దృష్ట్వా మహదాశ్చర్యం నరా నార్యశ్చ సంగతాః|
 04022030c విస్మయం పరమం గత్వా నోచుః కిం చన భారత||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాటపర్వణి కీచకవధపర్వణి
 ద్వావింశోఽధ్యాయః |

23

04023001 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04023001a తే దృష్ట్వా నిహతాన్సూతాన్రాజ్ఞే గత్వా న్యవేదయన్|
 04023001c గంధర్వైర్నిహతా రాజన్సూతపుత్రాః పరఃశతాః||
 04023002a యథా వజ్రేణ వై దీర్ఘం పర్వతస్య మహచ్ఛిరః|
 04023002c వినికీర్ణం ప్రదృశ్యేత తథా సూతా మహీతలే||

04023003a సైరంధ్రీ చ విముక్తాసౌ పునరాయాతి తే గృహం|
 04023003c సర్వం సంశయితం రాజన్నగరం తే భవిష్యతి||
 04023004a తథారూపా హి సైరంధ్రీ గంధర్వాశ్చ మహాబలాః|
 04023004c పుంసామిష్టశ్చ విషయో మైథునాయ న సంశయః||
 04023005a యథా సైరంధ్రీవేషేణ న తే రాజన్నిదం పురం|
 04023005c వినాశమేతి వై క్షిప్రం తథా నీతిర్విధీయతాం||
 04023006a తేషాం తద్వచనం శ్రుత్వా విరాటో వాహినీపతిః|
 04023006c అబ్రవీత్క్రియతామేషాం సూతానాం పరమక్రియా||
 04023007a ఏకస్మిన్నేవ తే సర్వే సుసమిద్ధే హుతాశనే|
 04023007c దహ్యంతాం కీచకాః శీఘ్రం రత్నైర్గంధైశ్చ సర్వశః||
 04023008a సుదేష్టాం చాబ్రవీద్రాజా మహిషీం జాతసాధ్వసః|
 04023008c సైరంధ్రీమాగతాం బ్రూయా మమైవ వచనాదిదం||
 04023009a గచ్ఛ సైరంధ్రీ భద్రం తే యథాకామం చరాబలే|
 04023009c బిభేతి రాజా సుశ్రోణీ గంధర్వేభ్యః పరాభవాత్||
 04023010a న హి తాముత్సహే వక్తుం స్వయం గంధర్వరక్షితాం|
 04023010c స్త్రియస్త్యదోషాస్తాం వక్తుమతస్త్వాం ప్రబ్రవీమ్యహం||
 04023011a అథ ముక్తా భయాత్కృష్ణా సూతపుత్రాన్నిరస్య చ|
 04023011c మోక్షితా భీమసేనేన జగామ నగరం ప్రతి||
 04023012a త్రాసితేవ మృగీ బాలా శార్దూలేన మనస్విని|
 04023012c గాత్రాణి వాససీ చైవ ప్రక్షాల్య సలిలేన సా||
 04023013a తాం దృష్ట్వా పురుషా రాజన్ప్రాద్రవంత దిశో దశ|
 04023013c గంధర్వాణాం భయత్రస్తాః కే చిద్దృష్టిర్మమీలయన్||
 04023014a తతో మహానసద్వారి భీమసేనమవస్థితం|

- 04023014c దదర్శ రాజన్పాంచాలీ యథా మత్తం మహాద్విపం||
- 04023015a తం విస్మయంతీ శనకైః సంజ్ఞాభిరిదమబ్రవీత్|
- 04023015c గంధర్వరాజాయ నమో యేనాస్మి పరిమోచితా||
- 04023016 భీమసేన ఉవాచ|
- 04023016a యే యస్యా విచరంతీహ పురుషా వశవర్తినః|
- 04023016c తస్యాస్తే వచనం శ్రుత్వా అనృణా విచరంతు్యత||
- 04023017 వైశంపాయన ఉవాచ|
- 04023017a తతః సా నర్తనాగారే ధనంజయమపశ్యత|
- 04023017c రాజ్ఞః కన్యా విరాటస్య నర్తయానం మహాభుజం||
- 04023018a తతస్తా నర్తనాగారాద్వినిష్క్రమ్య సహార్షునాః|
- 04023018c కన్యా దదృశురాయాంతీం కృష్ణాం క్లిష్ణామనాగసం||
- 04023019 కన్యా ఊచుః|
- 04023019a దిష్ట్యా సైరంధ్రి ముక్తాసి దిష్ట్యాసి పునరాగతా|
- 04023019c దిష్ట్యా వినిహతాః సూతా యే త్వాం క్లిశ్యంత్యనాగసం||
- 04023020 బృహన్నడోవాచ|
- 04023020a కథం సైరంధ్రి ముక్తాసి కథం పాపాశ్చ తే హతాః|
- 04023020c ఇచ్ఛామి వై తవ శ్రోతుం సర్వమేవ యథాతథం||
- 04023021 సైరంధ్రిర్యువాచ|
- 04023021a బృహన్నడే కిం ను తవ సైరంధ్రిర్యా కార్యమద్య వై|
- 04023021c యా త్వం వససి కల్యాణీ సదా కన్యాపురే సుఖం||
- 04023022a న హి దుఃఖం సమాప్నోషి సైరంధ్రి యదుపాశ్చుతే|
- 04023022c తేన మాం దుఃఖితామేవం పృచ్ఛసే ప్రహసన్నివ||
- 04023023 బృహన్నడోవాచ|

- 04023023a బృహన్నడాపి కల్యాణి దుఃఖమాప్నోత్యనుత్తమం|
 04023023c తిర్యగ్యోనిగతా బాలే న చైనామవబుధ్యసే||
- 04023024 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04023024a తతః సహైవ కన్యాభిర్దౌపదీ రాజవేశ్మ తత్|
 04023024c ప్రవివేశ సుదేష్టాయాః సమీపమపలాయినీ||
- 04023025a తామబ్రవీద్రాజపుత్రీ విరాటవచనాదిదం|
 04023025c సైరంధ్రీ గమ్యతాం శీఘ్రం యత్ర కామయసే గతిం||
- 04023026a రాజా బిభేతి భద్రం తే గంధర్వేభ్యః పరాభవాత్|
 04023026c త్వం చాపి తరుణీ సుభ్రు రూపేణాప్రతిమా భువి||
- 04023027 సైరంధ్రిర్యువాచ|
 04023027a త్రయోదశాహమాత్రం మే రాజా క్షమతు భామిని|
 04023027c కృతకృత్యా భవిష్యంతి గంధర్వాస్తే న సంశయః||
- 04023028a తతో మాం తేఽపనేష్యంతి కరిష్యంతి చ తే ప్రియం|
 04023028c ధ్రువం చ శ్రేయసా రాజా యోక్త్యతే సహ బాంధవైః|
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాటపర్వణి కీచకవధపర్వణి
 కీచకదాహే త్రయోవింశోఽధ్యాయః |
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాటపర్వణి కీచకవధపర్వః|

గోహరణ పర్వ

24

- 04024001 వైశంపాయన ఉవాచ|
04024001a కీచకస్య తు ఘాతేన సానుజస్య విశాం పతే|
04024001c అత్యాహితం చింతయిత్వా వ్యస్మయంత పృథగ్గనాః||
04024002a తస్మిన్నురే జనపదే సంజల్పౌభూచ్చ సర్వశః|
04024002c శౌర్యాద్ధి వల్లభో రాజ్ఞో మహాసత్త్వశ్చ కీచకః||
04024003a ఆసీత్రహర్తా చ నృణాం దారామర్శీ చ దుర్మతిః|
04024003c స హతః ఖలు పాపాత్మా గంధర్వైర్దుష్టపూరుషః||
04024004a ఇత్యజల్పన్మహారాజ పరానీకవిశాతనం|
04024004c దేశే దేశే మనుష్యాశ్చ కీచకం దుష్ప్రధర్షణం||
04024005a అథ వై ధార్తరాష్ట్రేణ ప్రయుక్తా యే బహిశ్చరాః|
04024005c మృగయిత్వా బహూన్మామాన్రాష్ట్రాణి నగరాణి చ||
04024006a సంవిధాయ యథాదిష్టం యథాదేశప్రదర్శనం|
04024006c కృతచింతా న్యవర్తంత తే చ నాగపురం ప్రతి||
04024007a తత్ర దృష్ట్వా తు రాజానం కౌరవ్యం ధృతరాష్ట్రజం|
04024007c ద్రోణకర్ణకృపైః సార్థం భీష్మేణ చ మహాత్మనా||
04024008a సంగతం భ్రాతృభిశ్చాపి త్రిగర్తైశ్చ మహారథైః|
04024008c దుర్యోధనం సభామధ్యే ఆసీనమిదమబ్రువన్||
04024009a కృతోఽస్మాభిః పరో యత్నస్తేషామన్వేషణే సదా|
04024009c పాండవానాం మనుష్యేంద్ర తస్మిన్నహతి కాననే||
04024010a నిర్జనే మృగసంకీర్ణే నానాద్రుమలతావృతే|

04024010c లతాప్రతానబహులే నానాగుల్మసమావృతే||
 04024011a న చ విద్మో గతా యేన పార్థాః స్యుర్లృథవిక్రమాః|
 04024011c మార్గమాణాః పదన్యాసం తేషు తేషు తథా తథా||
 04024012a గిరికూటేషు తుంగేషు నానాజనపదేషు చ|
 04024012c జనాకీర్లేషు దేశేషు ఖర్వటేషు పురేషు చ||
 04024013a నరేంద్ర బహుశోఽన్విష్టా నైవ విద్యుశ్చ పాండవాన్|
 04024013c అత్యంతభావం నష్టాస్తే భద్రం తుభ్యం నరర్షభ||
 04024014a వర్మాన్యన్విష్యమాణాస్తు రథానాం రథసత్తమ|
 04024014c కం చిత్కాలం మనుష్యేంద్ర సూతానామనుగా వయం||
 04024015a మృగయిత్వా యథాన్యాయం విదితార్థాః స్మ తత్త్వతః|
 04024015c ప్రాప్తా ద్వారవతీం సూతా ఋతే పార్థైః పరంతప||
 04024016a న తత్ర పాండవా రాజన్నాపి కృష్ణా పతివ్రతా|
 04024016c సర్వథా విప్రనష్టాస్తే నమస్తే భరతర్షభ||
 04024017a న హి విద్మో గతిం తేషాం వాసం వాపి మహాత్మనాం|
 04024017c పాండవానాం ప్రవృత్తిం వా విద్యుః కర్మాపి వా కృతం|
 04024017e స నః శాధి మనుష్యేంద్ర అత ఊర్ధ్వం విశాం పతే||
 04024018a అన్వేషణే పాండవానాం భూయః కిం కరవామహే|
 04024018c ఇమాం చ నః ప్రియామీక్ష వాచం భద్రవతీం శుభాం||
 04024019a యేన త్రిగర్తా నికృతా బలేన మహతా నృప|
 04024019c సూతేన రాజ్ఞో మత్స్యస్య కీచకేన మహాత్మనా||
 04024020a స హతః పతితః శేతే గంధర్వైర్నిశి భారత|
 04024020c అదృశ్యమానైర్ముష్ణాత్మా సహ భ్రాతృభిరచ్యుత||
 04024021a ప్రియమేతదుపశ్రుత్య శత్రూణాం తు పరాభవం|

04024021c కృతకృత్యశ్చ కౌరవ్య విధత్స్వ యదనంతరం||

ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
చారప్రత్యాగమనే చతుర్వింశోఽధ్యాయః|

25

04025001 వైశంపాయన ఉవాచ|

04025001a తతో దుర్యోధనో రాజా శ్రుత్వా తేషాం వచస్తదా|

04025001c చిరమంతర్మనా భూత్వా ప్రత్యువాచ సభాసదః||

04025002a సుదుఃఖా ఖలు కార్యాణాం గతిర్విజ్ఞాతుమంతతః|

04025002c తస్మాత్సర్వే ఉదీక్షధ్వం క్వ ను స్యుః పాండవా గతాః||

04025003a అల్పవశిష్టం కాలస్య గతభూయిష్ఠమంతతః|

04025003c తేషామజ్ఞాతచర్యాయామస్మిన్ వర్షే త్రయోదశే||

04025004a అస్య వర్షస్య శేషం చేద్యతీయురిహ పాండవాః|

04025004c నివృత్తసమయాస్తే హి సత్యవ్రతపరాయణాః||

04025005a క్షరంత ఇవ నాగేంద్రాః సర్వ ఆశీవిషోపమాః|

04025005c దుఃఖా భవేయుః సంరభ్వాః కౌరవాన్ప్రతి తే ధ్రువం||

04025006a అర్వాక్కాలస్య విజ్ఞాతాః కృచ్ఛరూపధరాః పునః|

04025006c ప్రవిశేయుర్థితక్రోధాస్తావదేవ పునర్వనం||

04025007a తస్మాత్ప్రిప్రం బుభుత్సధ్వం యథా నోఽత్యంతమవ్యయం|

04025007c రాజ్యం నిర్ల్యంధ్వమవ్యగ్రం నిఃసపత్నం చిరం భవేత్||

04025008a అథాబ్రవీత్తతః కర్ణః క్షిప్రం గచ్ఛంతు భారత|

04025008c అన్యే ధూర్తరా దక్షా నిభృతాః సాధుకారిణః||

04025009a చరంతు దేశాన్సంవీతాః స్పీతాం జనపదాకులాన్|

04025009c తత్ర గోష్ఠీష్వధాన్యాసు సిద్ధప్రవ్రజితేషు చ||

- 04025010a పరిచారేషు తీర్థేషు వివిధేషావకరేషు చ|
 04025010c విజ్ఞాతవ్యా మనుష్యైస్తైస్తర్కయా సువినీతయా||
 04025011a వివిధైస్తత్పరైః సమ్యక్జ్ఞైర్నిపుణసంవృతైః|
 04025011c అన్వేష్టవ్యాశ్చ నిపుణం పాండవాశ్చన్నవాసినః||
 04025012a నదీకుంజేషు తీర్థేషు గ్రామేషు నగరేషు చ|
 04025012c ఆశ్రమేషు చ రమ్యేషు పర్వతేషు గుహాసు చ||
 04025013a అధాగ్రజానంతరజః పాపభావానురాగిణం|
 04025013c జ్యేష్ఠం దుఃశాసనస్తత్ర భ్రాతా భ్రాతరమబ్రవీత్||
 04025014a ఏతచ్ఛ కర్ణో యత్రాహ సర్వమీక్షామహే తథా|
 04025014c యథోద్దిష్టం చరాః సర్వే మృగయంతు తతస్తతః|
 04025014e ఏతే చాన్యే చ భూయాంసో దేశాద్దేశం యథావిధి||
 04025015a న తు తేషాం గతిర్వాసః ప్రవృత్తిశ్చోపలభ్యతే|
 04025015c అత్యాహితం వా గూఢాస్తే పారం వోర్మిమతో గతాః||
 04025016a వ్యాలైర్వాపి మహారణ్యే భక్షితాః శూరమానినః|
 04025016c అథ వా విషమం ప్రాప్య వినష్టాః శాశ్వతీః సమాః||
 04025017a తస్మాన్నానసమవ్యగ్రం కృత్వా త్వం కురునందన|
 04025017c కురు కార్యం యథోత్సాహం మన్యసే యన్నరాధిప||

ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 కర్ణదుఃశాసనవాక్యే పంచవింశోఽధ్యాయః|

26

- 04026001 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04026001a అథాబ్రవీన్మహావీర్యో ద్రోణస్తత్త్వార్థదర్శివాన్|

04026001c న తాదృశా వినశ్యంతి నాపి యాంతి పరాభవం||
 04026002a శూరాశ్చ కృతవిద్యాశ్చ బుద్ధిమంతో జితేంద్రియాః|
 04026002c ధర్మజ్ఞాశ్చ కృతజ్ఞాశ్చ ధర్మరాజమనువ్రతాః||
 04026003a నీతిధర్మార్థతత్త్వజ్ఞం పితృవచ్ఛ సమాహితం|
 04026003c ధర్మే స్థితం సత్యధృతిం జ్యేష్ఠం జ్యేష్ఠాపచాయినం||
 04026004a అనువ్రతా మహాత్మానం భ్రాతరం భ్రాతరో నృప|
 04026004c అజాతశత్రుం హ్రీమంతం తం చ భ్రాతృననువ్రతం||
 04026005a తేషాం తథా విధేయానాం నిభృతానాం మహాత్మనాం|
 04026005c కిమర్థం నీతిమాన్సార్థః శ్రేయో నైషాం కరిష్యతి||
 04026006a తస్మాద్ద్యత్సాత్రప్రతీక్షంతే కాలస్యోదయమాగతం|
 04026006c న హి తే నాశమృచ్ఛేయురితి పశ్యామ్యహం ధియా||
 04026007a సాంప్రతం చైవ యత్కార్యం తచ్ఛ క్షిప్రమకాలికం|
 04026007c క్రియతాం సాధు సంచింత్య వాసశ్చైషాం ప్రచింత్యతాం||
 04026008a యథావత్పాండుపుత్రాణాం సర్వార్దేషు ధృతాత్మనాం|
 04026008c దుర్జ్ఞేయాః ఖలు శూరాస్తే అపాపాస్తపసా వృతాః||
 04026009a శుద్ధాత్మా గుణవాన్సార్థః సత్యవాన్నీతిమాం శుచిః|
 04026009c తేజోరాశిరసంఖ్యేయో గృష్ఠీయాదపి చక్షుషీ||
 04026010a విజ్ఞాయ క్రియతాం తస్మాద్భూయశ్చ మృగయామహే|
 04026010c బ్రాహ్మణేశ్చరక్తైః సిద్ధైర్యే చాన్యే తద్విదో జనాః||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 ద్రోణవాక్యే షడ్వింశోఽధ్యాయః|

27

04027001 వైశంపాయన ఉవాచ|

- 04027001a తతః శాంతనవో భీష్మో భరతానాం పితామహః|
- 04027001c శ్రుతవాన్దేశకాలజ్ఞస్తత్త్వజ్ఞః సర్వధర్మవిత్||
- 04027002a ఆచార్యవాక్యోపరమే తద్వాక్యమభిసందధత్|
- 04027002c హితార్థం స ఉవాచేమాం భారతీం భారతాన్ప్రతి||
- 04027003a యుధిష్ఠిరే సమాసక్తాం ధర్మజ్ఞే ధర్మసంశ్రితాం|
- 04027003c అసత్సు దుర్లభాం నిత్యం సతాం చాభిమతాం సదా|
- 04027003e భీష్మః సమవదత్తత్ర గిరం సాధుభిరర్చితాం||
- 04027004a యదైష బ్రాహ్మణః ప్రాహ ద్రోణః సర్వార్థతత్త్వవిత్|
- 04027004c సర్వలక్షణసంపన్నా నాశం నార్హంతి పాండవాః||
- 04027005a శ్రుతవృత్తోపసంపన్నాః సాధువ్రతసమన్వితాః|
- 04027005c వృద్ధానుశాసనే మగ్నాః సత్యవ్రతపరాయణాః||
- 04027006a సమయం సమయజ్ఞాస్తే పాలయంతః శుచివ్రతాః|
- 04027006c నావసీదితుమర్హంతి ఉద్వహంతః సతాం ధురం||
- 04027007a ధర్మతశ్చైవ గుప్తాస్తే స్వవీర్యేణ చ పాండవాః|
- 04027007c న నాశమధిగచ్ఛేయురితి మే ధీయతే మతిః||
- 04027008a తత్ర బుద్ధిం ప్రణేష్యామి పాండవాన్ప్రతి భారత|
- 04027008c న తు నీతిః సునీతస్య శక్యతేనైషితుం పరైః||
- 04027009a యత్తు శక్యమిహాస్మాభిస్తాన్వై సంచింత్య పాండవాన్|
- 04027009c బుద్ధ్యా ప్రవక్తుం న ద్రోహోత్పవక్త్యామి నిబోధ తత్||
- 04027010a సా త్వియం సాధు వక్తవ్యా న త్వనీతిః కథం చన|
- 04027010c వృద్ధానుశాసనే తాత తిష్ఠతః సత్యశీలినః||
- 04027011a అవశ్యం త్విహ ధీరేణ సతాం మధ్యే వివక్షతా|
- 04027011c యథామతి వివక్తవ్యం సర్వశో ధర్మలిప్సయా||

- 04027012a తత్ర నాహం తథా మన్యే యథాయమితరో జనః|
04027012c పురే జనపదే వాపి యత్ర రాజా యుధిష్ఠిరః||
- 04027013a నాసూయకో న చాపీర్షుర్నాతివాదీ న మత్సరి|
04027013c భవిష్యతి జనస్తత్ర స్వం స్వం ధర్మమనువ్రతః||
- 04027014a బ్రహ్మ ఘోషాశ్చ భూయాంసః పూర్ణాహుత్యస్తధైవ చ|
04027014c క్రతవశ్చ భవిష్యంతి భూయాంసో భూరిదక్షిణాః||
- 04027015a సదా చ తత్ర పర్షనయః సమ్యగ్వర్షీ న సంశయః|
04027015c సంపన్నసస్యా చ మహీ నిరీతీకా భవిష్యతి||
- 04027016a రసవంతి చ ధాన్యాని గుణవంతి ఫలాని చ|
04027016c గంధవంతి చ మాల్యాని శుభశబ్దా చ భారతీ||
- 04027017a వాయుశ్చ సుఖసంస్పర్శో నిప్రప్తీపం చ దర్శనం|
04027017c భయం నాభ్యావిశేతత్ర యత్ర రాజా యుధిష్ఠిరః||
- 04027018a గావశ్చ బహులాస్తత్ర న కృశా న చ దుర్దుహః|
04027018c పయాంసి దధిసర్పింషి రసవంతి హితాని చ||
- 04027019a గుణవంతి చ పానాని భోజ్యాని రసవంతి చ|
04027019c తత్ర దేశే భవిష్యంతి యత్ర రాజా యుధిష్ఠిరః||
- 04027020a రసాః స్పర్శాశ్చ గంధాశ్చ శబ్దాశ్చాపి గుణాన్వితాః|
04027020c దృశ్యాని చ ప్రసన్నాని యత్ర రాజా యుధిష్ఠిరః||
- 04027021a స్వైః స్వైర్గుణైః సుసమ్ముక్తాస్తస్మిన్వర్షే త్రయోదశే|
04027021c దేశే తస్మిన్భవిష్యంతి తాత పాండవసమ్ముతే||
- 04027022a సంప్రీతిమాం జనస్తత్ర సంతుష్టః శుచిరవ్యయః|
04027022c దేవతాతిథిపూజాసు సర్వభూతానురాగవాన్||
- 04027023a ఇష్టదానో మహోత్సాహః శశ్వద్ధర్మపరాయణః|

04027023c అశుభద్విట్ శుభప్రేపున్నిత్యయజ్ఞః శుభవ్రతః|
 04027023e భవిష్యతి జనస్తత్ర యత్ర రాజా యుధిష్ఠిరః||
 04027024a త్యక్తవాక్యానంతస్తాత శుభకల్యాణమంగలః|
 04027024c శుభార్థేప్పుః శుభమతిర్యత్ర రాజా యుధిష్ఠిరః|
 04027024e భవిష్యతి జనస్తత్ర నిత్యం చేష్టప్రియవ్రతః||
 04027025a ధర్మాత్మా స తదాదృశ్యః సోఽపి తాత ద్విజాతిభిః|
 04027025c కిం పునః ప్రాకృతైః పార్థః శక్యో విజ్ఞాతుమంతతః||
 04027026a యస్మిన్నత్యం ధృతిర్దానం పరా శాంతిర్దువా క్షమా|
 04027026c హ్రీః శ్రీః కీర్తిః పరం తేజ ఆనృశంస్యమధార్షవం||
 04027027a తస్మాత్తత్ర నివాసం తు చన్నం సత్రేణ ధీమతః|
 04027027c గతిం వా పరమాం తస్య నోత్సహే వక్తుమన్యథా||
 04027028a ఏవమేతత్తు సంచింత్య యత్యతం మన్యసే హితం|
 04027028c తత్ప్రిప్రం కురు కౌరవ్య యద్యేవం శ్రద్ధధాసి మే||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 భీష్మవాక్యే సప్తవింశోఽధ్యాయః|

28

04028001 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04028001a తతః శారద్యతో వాక్యమిత్యువాచ కృపస్తదా|
 04028001c యుక్తం ప్రాప్తం చ వృద్ధేన పాండవాన్ప్రతి భాషితం||
 04028002a ధర్మార్థసహితం శక్త్యం తత్త్వతశ్చ సహేతుమత్|
 04028002c తత్రానురూపం భీష్మేణ మమాప్యత్ర గిరం శృణు||
 04028003a తేషాం చైవ గతిస్తీర్ణైర్వాసశ్చైషాం ప్రచింత్యతాం|

- 04028003c నీతిర్విధీయతాం చాపి సాంప్రతం యా హితా భవేత్||
- 04028004a నావజ్ఞేయో రిపుస్తాత ప్రాకృతోఽపి బుభూషతా|
- 04028004c కిం పునః పాండవాస్తాత సర్వాస్త్రకుశలా రణే||
- 04028005a తస్మాత్సత్రం ప్రవిష్టేషు పాండవేషు మహాత్మసు|
- 04028005c గూఢభావేషు చన్నేషు కాలే చోదయమాగతే||
- 04028006a స్వరాష్ట్రపరరాష్ట్రేషు జ్ఞాతవ్యం బలమాత్మనః|
- 04028006c ఉదయే పాండవానాం చ ప్రాప్తే కాలే న సంశయః||
- 04028007a నివృత్తసమయాః పార్థా మహాత్మానో మహాబలాః|
- 04028007c మహోత్సాహో భవిష్యంతి పాండవా హ్యతితేజసః||
- 04028008a తస్మాద్బలం చ కోశం చ నీతిశ్చాపి విధీయతాం|
- 04028008c యథా కాలోదయే ప్రాప్తే సమ్యక్తైః సందధామహే||
- 04028009a తాత మన్యామి తత్సర్వం బుధ్యస్వ బలమాత్మనః|
- 04028009c నియతం సర్వమిత్రేషు బలవత్స్వబలేషు చ||
- 04028010a ఉచ్ఛావచం బలం జ్ఞాత్వా మధ్యస్థం చాపి భారత|
- 04028010c ప్రహృష్టమప్రహృష్టం చ సందధామ తథా పరైః||
- 04028011a సాన్నా భేదేన దానేన దండేన బలికర్మణా|
- 04028011c న్యాయేనానమ్య చ పరాన్బలాచ్ఛానమ్య దుర్బలాన్||
- 04028012a సాంత్యయిత్యా చ మిత్రాణి బలం చాభాష్యతాం సుఖం|
- 04028012c సకోశబలసంవృద్ధః సమ్యక్సిద్ధిమవాప్స్యసి||
- 04028013a యోతస్యసే చాపి బలిభిరరిభిః ప్రత్యుపస్థితైః|
- 04028013c అన్యైస్త్యం పాండవైర్వాపి హీనస్వబలవాహనైః||
- 04028014a ఏవం సర్వం వినిశ్చిత్య వ్యవసాయం స్వధర్మతః|
- 04028014c యథాకాలం మనుష్యేంద్ర చిరం సుఖమవాప్స్యసి||

ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
కృపవాక్యే అష్టవింశోఽధ్యాయః|

29

04029001 వైశంపాయన ఉవాచ|

04029001a అథ రాజా త్రిగర్తానాం సుశర్మా రథయాధపః|

04029001c ప్రాప్తకాలమిదం వాక్యమువాచ త్వరితో భృశం||

04029002a అసకృన్నికృతః పూర్వం మత్స్యైః సాల్యేయకైః సహ|

04029002c సూతేన చైవ మత్స్యస్య కీచకేన పునః పునః||

04029003a బాధితో బంధుభిః సార్థం బలాద్భవతా విభో|

04029003c స కర్ణమభ్యుదీక్ష్వాథ దుర్యోధనమభాషత||

04029004a అసకృన్నతస్యరాజ్ఞా మే రాష్ట్రం బాధితం ఓజసా|

04029004c ప్రణేతా కీచకశ్చాస్య బలవానభవత్పురా||

04029005a క్రూరోఽమర్షీ స దుష్టాత్మా భువి ప్రఖ్యాతవిక్రమః|

04029005c నిహతస్తత్ర గంధర్వైః పాపకర్మా నృశంసవాన్||

04029006a తస్మింశ్చ నిహతే రాజన్ హీనదర్పో నిరాశ్రయః|

04029006c భవిష్యతి నిరుత్సాహో విరాట ఇతి మే మతిః||

04029007a తత్ర యాత్రా మమ మతా యది తే రోచతేఽనఘ|

04029007c కౌరవాణాం చ సర్వేషాం కర్ణస్య చ మహాత్మనః||

04029008a ఏతత్ప్రాప్తమహం మన్యే కార్యమాత్యయికం హితం|

04029008c రాష్ట్రం తస్యాభియాత్వాశు బహుధాన్యసమాకులం||

04029009a ఆదదామోఽస్య రత్నాని వివిధాని వసూని చ|

04029009c గ్రామానాప్లాణీ వా తస్య హరిష్యామో విభాగశః||

- 04029010a అథ వా గోసహస్రాణి బహూని చ శుభాని చ|
- 04029010c వివిధాని హరిష్యామః ప్రతిపీడ్య పురం బలాత్||
- 04029011a కౌరవైః సహ సంగమ్య త్రిగర్వేశ్చ విశాం పతే|
- 04029011c గాస్తస్యాపహరామాశు సహ సర్వైః సుసంహతాః||
- 04029012a సంధిం వా తేన కృత్వా తు నిబద్ధీమోఽస్య పౌరుషం|
- 04029012c హత్వా చాస్య చమూం కృత్వాం వశమన్వానయామహే||
- 04029013a తం వశే న్యాయతః కృత్వా సుఖం వత్స్యామహే వయం|
- 04029013c భవతో బలవృద్ధిశ్చ భవిష్యతి న సంశయః||
- 04029014a తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య కర్ణో రాజానమబ్రవీత్|
- 04029014c సూక్తం సుశర్మణా వాక్యం ప్రాప్తకాలం హితం చ నః||
- 04029015a తస్మాత్ప్రీప్రం వినిర్యామో యోజయిత్వా వరూధినీం|
- 04029015c విభజ్య చాప్యనీకాని యథా వా మన్యసేఽనఘ||
- 04029016a ప్రజ్ఞావాన్కురువృద్ధోఽయం సర్వేషాం నః పితామహాః|
- 04029016c ఆచార్యశ్చ తథా ద్రోణః కృపః శారద్వతస్తథా||
- 04029017a మన్యంతే తే యథా సర్వే తథా యాత్రా విధీయతాం|
- 04029017c సమ్మంత్ర్య చాశు గచ్ఛామః సాధనార్థం మహీపతేః||
- 04029018a కిం చ నః పాండవైః కార్యం హీనార్థబలపౌరుషైః|
- 04029018c అత్యర్థం వా ప్రనష్టాస్తే ప్రాప్తా వాపి యమక్షయం||
- 04029019a యామో రాజన్ననుద్విగ్నా విరాటవిషయం వయం|
- 04029019c ఆదాస్యామో హి గాస్తస్య వివిధాని వసూని చ||
- 04029020a తతో దుర్యోధన్ రాజా వాక్యమాదాయ తస్య తత్|
- 04029020c వైకర్తనస్య కర్ణస్య క్షిప్రమాజ్ఞాపయత్స్వయం||
- 04029021a శాసనే నిత్యసమ్ముక్తం దుఃశాసనమనంతరం|

04029021c సహ వృద్ధైస్తు సమ్మంత్ర్య క్షిప్రం యోజయ వాహినీం||
 04029022a యథోద్దేశం చ గచ్ఛామః సహితాః సర్వకౌరవైః|
 04029022c సుశర్మా తు యథోద్దిష్టం దేశం యాతు మహారథః||
 04029023a త్రిగర్భైః సహితో రాజా సమగ్రబలవాహనః|
 04029023c ప్రాగేవ హి సుసంవీతో మత్స్యస్య విషయం ప్రతి||
 04029024a జఘన్యతో వయం తత్ర యాస్యామో దివసాంతరం|
 04029024c విషయం మత్స్యరాజస్య సుసమృద్ధం సుసంహతాః||
 04029025a తే యాత్వా సహసా తత్ర విరాటనగరం ప్రతి|
 04029025c క్షిప్రం గోపాన్సమాసాద్య గృహ్లాంతు విపులం ధనం||
 04029026a గవాం శతసహస్రాణి శ్రీమంతి గుణవంతి చ|
 04029026c వయమపి నిగృహ్ణామో ద్విధా కృత్వా వరూధినీం||
 04029027a స స్మ గత్వా యథోద్దిష్టాం దిశం వహ్నీర్మహీపతిః|
 04029027c ఆదత్త గాః సుశర్మాథ ఘర్మపక్షస్య సప్తమీం||
 04029028a అపరం దివసం సర్వే రాజన్సంభూయ కౌరవాః|
 04029028c అష్టమ్యాం తాన్యగృహ్లాంత గోకులాని సహస్రశః||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 దక్షిణగోగ్రహే ఏకోనత్రింశోఽధ్యాయః|

30

04030001 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04030001a తత స్తేషాం మహారాజ తత్రైవామితతేజసాం|
 04030001c చద్మలింగప్రవిష్టానాం పాండవానాం మహాత్మనాం||
 04030002a వ్యతీతః సమయః సమ్యగ్వసతాం వై పురోత్తమే|

04030002c కుర్వతాం తస్య కర్మాణి విరాటస్య మహీపతేః||
 04030003a తతస్త్రయోదశస్యాంతే తస్య వర్షస్య భారత|
 04030003c సుశర్మణా గృహీతం తు గోధనం తరసా బహు||
 04030004a తతో జవేన మహతా గోపాః పురమథావ్రజత్|
 04030004c అపశ్యన్తన్యరాజం చ రథాత్ప్రస్కంద్య కుండలీ||
 04030005a శూరైః పరివృతం యోధైః కుండలాంగదధారిభిః|
 04030005c సద్భిశ్చ మంత్రిభిః సార్థం పాండవైశ్చ నరర్షభైః||
 04030006a తం సభాయాం మహారాజమాసీనం రాష్ట్రవర్షనం|
 04030006c నోఽబ్రవీదుపసంగమ్య విరాటం ప్రణతస్తదా||
 04030007a అస్మాన్యధి వినిర్జిత్య పరిభూయ సబాంధవాన్|
 04030007c గవాం శతసహస్రాణి త్రిగర్తాః కాలయంతి తే|
 04030007e తాన్పరీప్స మనుష్యేంద్ర మా నేశుః పశవస్తవ||
 04030008a తచ్ఛ్రుత్వా నృపతిః సేనాం మత్స్యానాం సమయోజయత్|
 04030008c రథనాగాశ్వకలీలాం పత్తిధ్వజసమాకులాం||
 04030009a రాజాన్ రాజపుత్రాశ్చ తనుత్రాణ్యత్ర భేజిరే|
 04030009c భానుమంతి విచిత్రాణి సూపసేవ్యాని భాగశః||
 04030010a సవజ్రాయసగర్భం తు కవచం తప్తకాంచనం|
 04030010c విరాటస్య ప్రియో భ్రాతా శతానీకోఽభ్యహారయత్||
 04030011a సర్వపారసవం వర్మ కల్యాణపటలం దృఢం|
 04030011c శతానీకాదవరజో మదిరాశోఽభ్యహారయత్||
 04030012a శతసూర్యం శతావర్తం శతబిందు శతాక్షిమత్|
 04030012c అభేద్యకల్పం మత్స్యానాం రాజా కవచమాహరత్||
 04030013a ఉత్సేధే యస్య పద్మాని శతం సౌగంధికాని చ|

- 04030013c సువర్ణపపృష్ఠం సూర్యాభం సూర్యదత్తోఽభ్యహారయత్||
- 04030014a దృఢమాయసగర్భం తు శ్వేతం వర్మ శతాక్షిమత్|
- 04030014c విరాటస్య సుతో జ్యేష్ఠో వీరః శంఖోఽభ్యహారయత్||
- 04030015a శతశశ్చ తనుత్రాణి యథాస్వాని మహారథాః|
- 04030015c యోతస్యమానాభ్యనహ్యంత దేవరూపాః ప్రహారిణః||
- 04030016a సూపస్కరేషు శుభ్రేషు మహతుః చ మహారథాః|
- 04030016c పృథక్కాంచనసంనాహాన్రధేష్వశ్వానయోజయన్||
- 04030017a సూర్యచంద్రప్రతీకాశో రథే దివ్యే హిరణ్మయః|
- 04030017c మహానుభావో మతస్యస్య ధ్వజ ఉచ్చిశ్రియే తదా||
- 04030018a అథాన్యాన్వివిధాకారాన్స్వజాన్ హేమవిభూషితాన్|
- 04030018c యథాస్వం క్షత్రియాః శూరా రథేషు సమయోజయన్||
- 04030019a అథ మత్స్యోఽబ్రవీద్రాజా శతానీకం జఘన్యజం|
- 04030019c కంకబల్లవగోపాలా దామగ్రన్దిశ్చ వీర్యవాన్|
- 04030019e యుధ్యేయురితి మే బుద్ధిర్వర్తతే నాత్ర సంశయః||
- 04030020a ఏతేషామపి దీయంతాం రథా ధ్వజపతాకినః|
- 04030020c కవచాని విచిత్రాణి దృఢాని చ మృదుాని చ|
- 04030020e ప్రతిముంచంతు గాత్రేషు దీయంతామాయుధాని చ||
- 04030021a వీరాంగరూపాః పురుషా నాగరాజకరోపమాః|
- 04030021c నేమే జాతు న యుధ్యేరన్నితి మే ధీయతే మతిః||
- 04030022a ఏతచ్ఛ్రుత్వా తు నృపతేర్వాక్యం త్వరితమానసః|
- 04030022c శతానీకస్తు పార్థేభ్యో రథాన్రాజన్సమాదిశత్|
- 04030022e సహదేవాయ రాజ్ఞే చ భీమాయ నకులాయ చ|||
- 04030023a తాన్ప్రహృష్టాస్తతః సూతా రాజభక్తిపురస్కృతాః|

04030023c నిర్దిష్టాన్నరదేవేన రథాం శీఘ్రమయోజయన్||
 04030024a కవచాని విచిత్రాణి దృఢాని చ మృదూని చ|
 04030024c విరాటః ప్రాదిశద్యాని తేషామక్లిష్టకర్మణాం|
 04030024e తాన్యాముచ్య శరీరేషు దంశితాస్తే పరంతపాః||
 04030025a తరస్వినశ్చన్నరూపాః సర్వే యుద్ధవిశారదాః|
 04030025c విరాటమన్వయుః పశ్చాత్సహితాః కురుపుంగవాః|
 04030025e చత్వారో భ్రాతరః శూరాః పాండవాః సత్యవిక్రమాః||
 04030026a భీమాశ్చ మత్తమాతంగాః ప్రభిన్నకరటాముఖాః|
 04030026c క్షరంత ఇవ జీమూతాః సుదంతాః షష్టిహాయనాః||
 04030027a స్వారూఢా యుద్ధకుశలైః శిక్షితైర్లస్తిసాదిభిః|
 04030027c రాజానమన్వయుః పశ్చాచ్ఛలంత ఇవ పర్వతాః||
 04030028a విశారదానాం వశ్యానాం హృష్టానాం చానుయాయినాం|
 04030028c అష్టౌ రథసహస్రాణి దశ నాగశతాని చ|
 04030028e షష్టిశ్చాశ్వసహస్రాణి మత్స్యానామభినిర్యయుః||
 04030029a తదనీకం విరాటస్య శుశుభే భరతర్షభ|
 04030029c సంప్రయాతం మహారాజ నినీషంతం గవాం పదం||
 04030030a తద్బలాగ్ర్యం విరాటస్య సంప్రస్థితమశోభత|
 04030030c దృఢాయుధజనాకీర్ణం గజాశ్వరథసంకులం||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 దక్షిణగోగ్రహే మత్స్యరాజరణోద్యోగే త్రింశోఽధ్యాయః|

- 04031001 వైశంపాయన ఉవాచ|
- 04031001a నిర్యాయ నగరాచూచరా వ్యూఢానీకాః ప్రహారిణః|
- 04031001c త్రిగ్రానస్పృశన్మత్స్యాః సూర్యే పరిణతే సతి||
- 04031002a తే త్రిగ్రాశ్చ మత్స్యాశ్చ సంరభా యుద్ధదుర్మదాః|
- 04031002c అన్యోన్యమభిగర్హంతో గోషు గృధ్ధా మహాబలాః||
- 04031003a భీమాశ్చ మత్తమాతంగాస్తోమరామ్ముశచోదితాః|
- 04031003c గ్రామణీయైః సమారూఢాః కుశలైర్హస్తిసాదిభిః||
- 04031004a తేషాం సమాగమో ఘోరస్తుములో లోమహర్షణః|
- 04031004c దేవాసురసమో రాజన్నాసీత్సూర్యే విలంబతి||
- 04031005a ఉదతిష్ఠద్రజో భౌమం న ప్రజ్ఞాయత కిం చన|
- 04031005c పక్షిణశ్చాపతన్భూమౌ సైన్యేన రజసావృతాః||
- 04031006a ఇషుభిర్వ్యతిసమ్యద్భిరాదిత్యోఽంతరధీయత|
- 04031006c ఖిద్యోతైరివ సమ్యుక్తమంతరిక్షం వ్యరాజత||
- 04031007a రుక్మప్రఫ్లాని చాపాని వ్యతిషక్తాని ధన్వినాం|
- 04031007c పతతాం లోకవీరాణాం సవ్యదక్షిణమస్యతాం||
- 04031008a రథా రథైః సమాజగ్ముః పాదాతైశ్చ పదాతయః|
- 04031008c సాదిభిః సాదినశ్చైవ గజైశ్చాపి మహాగజాః||
- 04031009a అసిభిః పట్టిశైః ప్రాసైః శక్తిభిస్తోమరైరపి|
- 04031009c సంరభాః సమరే రాజన్నిజఘ్నురితరేతరం||
- 04031010a నిఘ్నంతః సమరేఽన్యోన్యం శూరాః పరిఘబాహవః|
- 04031010c న శేకురభిసంరభాః శూరాన్కర్తుం పరాంజ్ముఖాన్||

- 04031011a క్షోప్తరోష్ణం సునసం క్షప్తకేశమలంకృతం|
- 04031011c అదృశ్యత శిరశ్చిన్నం రజోధ్వస్తం సకుండలం||
- 04031012a అదృశ్యంస్తత్ర గాత్రాణి శరైశ్చిన్నాని భాగశః|
- 04031012c శాలస్కంధనికాశాని క్షత్రియాణాం మహామృధే||
- 04031013a నాగభోగనికాశైశ్చ బాహుభిశ్చందనోక్షితైః|
- 04031013c ఆకీర్ణా వసుధా తత్ర శిరోభిశ్చ సకుండలైః||
- 04031014a ఉపశామ్యద్రజో భౌమం రుధిరేణ ప్రసర్పతా|
- 04031014c కశ్మలం ప్రావిశద్ధ్వీరం నిర్మర్యాదమవర్తత||
- 04031015a శతానీకః శతం హత్వా విశాలాక్షశ్చతుఃశతం|
- 04031015c ప్రవిష్టా మహతీం సేనాం త్రిగర్తానాం మహారథౌ|
- 04031015e ఆర్చితాం బహుసంరభౌ కేశాకేశి నఖానఖి||
- 04031016a లక్షయిత్వా త్రిగర్తానాం తౌ ప్రవిష్టా రథప్రజం|
- 04031016c జగ్ముతుః సూర్యదత్తశ్చ మదిరాశ్వశ్చ పృష్ఠతః||
- 04031017a విరాటస్తత్ర సంగ్రామే హత్వా పంచశతాన్రథాన్|
- 04031017c హయానాం చ శతాన్యత్ర హత్వా పంచ మహారథాన్||
- 04031018a చరన్స వివిధాన్మార్గాన్రథేషు రథయూథపః|
- 04031018c త్రిగర్తానాం సుశర్మాణమాచ్ఛుద్భుక్తుకృరథం రణే||
- 04031019a తౌ వ్యావహరతాం తత్ర మహాత్మానౌ మహాబలౌ|
- 04031019c అన్యోన్యమభిగర్థంతౌ గోష్ఠే గోవృషభావివ||
- 04031020a తతో రథాభ్యాం రథినౌ వ్యతియాయ సమంతతః|
- 04031020c శరాన్వ్యసృజతాం శీఘ్రం తోయధారా ఘనావివ||
- 04031021a అన్యోన్యం చాతిసంరభౌ విచేరతురమర్షణౌ|
- 04031021c కృతాస్తౌ నిశితైర్భ్రాణైరసిశక్తిగదాభృతౌ||

04031022a తతో రాజా సుశర్మాణం వివ్యాధ దశభిః శరైః|
 04031022c పంచభిః పంచభిశ్చాస్య వివ్యాధ చతురో హయాన్||
 04031023a తదైవ మతస్యరాజానం సుశర్మా యుద్ధదుర్మదః|
 04031023c పంచాశతా శితైర్పాణైర్వివ్యాధ పరమాస్త్రవిత్||
 04031024a తతః సైన్యం సమావృత్య మతస్యరాజసుశర్మణోః|
 04031024c నాభ్యజానంస్తదాన్యోన్యం ప్రదోషే రజసావృతే||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 దక్షిణగోగ్రహే విరాటసుశర్మయుద్ధే ఏకత్రింశోఽధ్యాయః|

32

04032001 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04032001a తమసాభిప్లతే లోకే రజసా చైవ భారత|
 04032001c వ్యతిష్ఠన్వై ముహూర్తం తు వ్యూఢానీకాః ప్రహారిణః||
 04032002a తతోఽంధకారం ప్రణుదన్నుదతిష్ఠత చంద్రమాః|
 04032002c కుర్వాణో విమలాం రాత్రిం నందయన్ క్షత్రియాన్యుధి||
 04032003a తతః ప్రకాశమాసాద్య పునర్యుద్ధమవర్తత|
 04032003c ఘోరరూపం తతస్మై స్మ నావేక్షంత పరస్పరం||
 04032004a తతః సుశర్మా త్రైగర్తః సహ భ్రాత్రా యవీయసా|
 04032004c అభ్యద్రవన్నతస్యరాజం రథవ్రాతేన సర్వశః||
 04032005a తతో రథాభ్యాం ప్రస్కంద్య భ్రాతరౌ క్షత్రియర్షభౌ|
 04032005c గదాపాణీ సుసంరభౌ సమభ్యద్రవతాం హయాన్||
 04032006a తదైవ తేషాం తు బలాని తాని|
 క్రుద్ధాన్యథాన్యోన్యమభిద్రవంతి|
 04032006c గదాసిఖణ్డైశ్చ పరశ్వదైశ్చ|

ప్రాసైశ్చ తీక్ష్ణాగ్రసుపీతధారైః||

04032007a బలం తు మత్స్యస్య బలేన రాజా|

సర్వం త్రిగర్తాధిపతిః సుశర్మా|

04032007c ప్రమథ్య జిత్వా చ ప్రసహ్యాయ మత్స్యం|

విరాటం ఓజస్వినమభ్యధావత్||

04032008a తౌ నిహత్య పృథగ్దుర్యావుభౌ చ పార్షిసారథీ|

04032008c విరథం మత్స్యరాజానం జీవగ్రాహమగ్రష్టతాం||

04032009a తమున్మథ్య సుశర్మా తు రుదతీం వధుకామివ|

04032009c స్యందనం స్వం సమారోప్య ప్రయయౌ శీఘ్రవాహనః||

04032010a తస్మిన్మహీతే విరథే విరాటే బలవత్తరే|

04032010c ప్రాద్రవంత భయాన్మత్స్యాస్త్రిగర్తైరర్థితా భృశం||

04032011a తేషు సంత్రాస్యమానేషు కుంతీపుత్రో యుధిష్ఠిరః|

04032011c అభ్యభాషన్మహాబాహుం భీమసేనమరిందమం||

04032012a మత్స్యరాజః పరామృష్టస్త్రిగర్తేన సుశర్మణా|

04032012c తం మోక్షయ మహాబాహో న గచ్ఛేద్ద్విషతాం వశం||

04032013a ఉషితాః స్ః సుఖం సర్వే సర్వకామైః సుపూజితాః|

04032013c భీమసేన త్వయా కార్యా తస్య వాసస్య నిష్కృతిః||

04032014 భీమసేన ఉవాచ|

04032014a అహమేనం పరిత్రాస్యే శాసనాత్తవ పార్థివ|

04032014c పశ్య మే సుమహత్కర్మ యుధ్యతః సహ శత్రుభిః||

04032015a స్వబాహుబలమాశ్రిత్య తిష్ఠ త్వం భ్రాతృభిః సహ|

04032015c ఏకాంతమాశ్రితో రాజన్పశ్య మేఽద్య పరాక్రమం||

04032016a సుస్కంధోఽయం మహావృక్షో గదారూప ఇవ స్థితః|

- 04032016c ఏనమేవ సమారుజ్య ద్రావయిష్యామి శాత్రవాన్||
- 04032017 వైశంపాయన ఉవాచ|
- 04032017a తం మత్తమివ మాతంగం వీక్షమాణం వనస్పతిం|
- 04032017c అబ్రవీద్రాతరం వీరం ధర్మరాజో యుధిష్ఠిరః||
- 04032018a మా భీమ సాహసం కార్షీన్తిష్ఠత్వేష వనస్పతిః|
- 04032018c మా త్వా వృక్షేణ కర్మాణీ కుర్వాణమతిమానుషం|
- 04032018e జనాః సమవబుధ్యేరన్భిమోఽయమితి భారత||
- 04032019a అన్యదేవాయుధం కిం చిత్స్పతిపద్యస్వ మానుషం|
- 04032019c చాపం వా యది వా శక్తిం నిస్తింశం వా పరశ్వధం||
- 04032020a యదేవ మానుషం భీమ భవేదన్యైరలక్ష్మితం|
- 04032020c తదేవాయుధమాదాయ మోక్షయాశు మహీపతిం||
- 04032021a యమౌ చ చక్రరక్షౌ తే భవితారౌ మహాబలా|
- 04032021c వ్యూహతః సమరే తాత మతస్యరాజం పరీప్సతః||
- 04032022a తతః సమస్తాస్తే సర్వే తురగానభ్యచోదయన్|
- 04032022c దివ్యమస్త్రం వికుర్వాణాస్త్రిగర్తాన్ప్రత్యమర్షణాః||
- 04032023a తాన్నివృత్తరథాన్ప్రప్త్వా పాండవాన్సా మహాచమూః|
- 04032023c వైరాటీ పరమక్రుద్ధా యుయుధే పరమాద్భుతం||
- 04032024a సహస్రం న్యవధీత్తత్ర కుంతీపుత్రో యుధిష్ఠిరః|
- 04032024c భీమః సప్తశతాన్యోధాన్సరలోకమదర్శయత్|
- 04032024e నకులశ్చాపి సప్తైవ శతాని ప్రాహిణోచ్ఛరైః||
- 04032025a శతాని త్రీణి శూరాణాం సహదేవః ప్రతాపవాన్|
- 04032025c యుధిష్ఠిరసమాదిష్టో నిజఘ్నై పురుషర్షభః|
- 04032025e భిత్వా తాం మహతీం సేనాం త్రిగర్తానాం నరర్షభ||

- 04032026a తతో యుధిష్ఠిరో రాజా త్వరమాణో మహారథః|
- 04032026c అభిద్రుత్య సుశర్మాణం శరైరభ్యతుదద్భ్రుశం||
- 04032027a సుశర్మాపి సుసంక్రుద్ధస్త్యరమాణో యుధిష్ఠిరం|
- 04032027c అవిధ్యన్నవభిర్భ్రాణైశ్చతుర్భిశ్చతురో హయాన్||
- 04032028a తతో రాజన్నాశుకారో కుంతీపుత్రో వృకోదరః|
- 04032028c సమాసాద్య సుశర్మాణమశ్వానస్య వ్యపోధయత్||
- 04032029a ప్రష్ఠగోపౌ చ తస్యాథ హత్వా పరమసాయకైః|
- 04032029c అథాస్య సారథిం క్రుద్ధో రథోపస్థాదపాహరత్||
- 04032030a చక్రరక్షశ్చ శూరశ్చ శోణాశ్శో నామ విశ్రుతః|
- 04032030c స భయాద్దైవరథం దృష్ట్వా త్రైగర్తం ప్రాజహత్తదా||
- 04032031a తతో విరాటః ప్రస్కంద్య రథాదథ సుశర్మాణః|
- 04032031c గదామస్య పరామృశ్య తమేవాజఘ్నివాన్బలీ|
- 04032031e స చచార గదాపాణిర్వృద్ధోఽపి తరుణో యథా||
- 04032032a భీమస్తు భీమసంకాశో రథాత్ప్రస్కంద్య కుండలీ|
- 04032032c త్రిగర్తరాజమాదత్త సింహః క్షుద్రమృగం యథా||
- 04032033a తస్మిన్లృపీతే విరథే త్రిగర్తానాం మహారథే|
- 04032033c అభజ్యత బలం సర్వం త్రైగర్తం తద్భయాతురం||
- 04032034a నివర్త్య గాస్తతః సర్వాః పాండుపుత్రా మహాబలాః|
- 04032034c అవజిత్య సుశర్మాణం ధనం చాదాయ సర్వశః||
- 04032035a స్వబాహుబలసంపన్నా హ్రీనిషేధా యతవ్రతాః|
- 04032035c సంగ్రామశిరసో మధ్యే తాం రాత్రిం సుఖిన్ఁఽవసన్||
- 04032036a తతో విరాటః కౌంతేయానతిమానుషవిక్రమాన్|
- 04032036c అర్చయామాస విత్తేన మానేన చ మహారథాన్||

04032037 విరాట ఉవాచ|

04032037a యధైవ మమ రత్నాని యుష్మాకం తాని వై తథా|

04032037c కార్యం కురుత తైః సర్వే యథాకామం యథాసుఖం||

04032038a దదాన్యలంకృతాః కన్యా వసూని వివిధాని చ|

04032038c మనసశ్చప్యభిప్రేతం యద్వ్యః శత్రునిబర్హణాః||

04032039a యుష్మాకం విక్రమాదద్య ముక్తోఽహం స్వస్తిమానిహ|

04032039c తస్మాద్భవంతో మత్స్యానామీశ్వరాః సర్వ ఏవ హి||

04032040 వైశంపాయన ఉవాచ|

04032040a తథాభివాదినం మత్స్యం కౌరవేయాః పృథక్ పృథక్|

04032040c ఊచుః ప్రాంజలయః సర్వే యుధిష్ఠిరపురోగమాః||

04032041a ప్రతినందామ తే వాక్యం సర్వం చైవ విశాం పతే|

04032041c ఏతేనైవ ప్రతీతాః స్మో యత్త్వం ముక్తోఽద్య శత్రుభిః||

04032042a అథాబ్రవీత్ప్రీతమనా మత్స్యరాజో యుధిష్ఠిరం|

04032042c పునరేవ మహాబాహుర్విరాటో రాజసత్తమః|

04032042e ఏహి త్వామభిషేక్త్వామి మత్స్యరాజోఽస్తు నో భవాన్||

04032043a మనసశ్చప్యభిప్రేతం యతే శత్రునిబర్హణ|

04032043c తతేఽహం సంప్రదాస్యామి సర్వమర్హతి నో భవాన్||

04032044a రత్నాని గాః సువర్ణం చ మణిముక్తమథాపి వా|

04032044c వైయాఘ్రపద్య విప్రేంద్ర సర్వధైవ నమోఽస్తు తే||

04032045a త్వత్కృతే హ్యద్య పశ్యామి రాజ్యమాత్మానమేవ చ|

04032045c యతశ్చ జాతః సంరంభః స చ శత్రుర్వశం గతః||

04032046a తతో యుధిష్ఠిరో మత్స్యం పునరేవాభ్యభాషత|

04032046c ప్రతినందామి తే వాక్యం మనోజ్ఞం మత్స్య భాషసే||

04032047a ఆనృశంస్యపరో నిత్యం సుసుఖః సతతం భవ|
 04032047c గచ్ఛంతు దూతాస్త్యరితం నగరం తవ పార్థివ|
 04032047e సుహృదాం ప్రియమాఖ్యాతుం ఘోషయంతు చ తే జయం||
 04032048a తతస్తద్వచనాన్మత్స్య దూతాన్రాజా సమాదిశత్|
 04032048c ఆచక్షధ్వం పురం గత్వా సంగ్రామే విజయం మమ||
 04032049a కుమారాః సమలంకృత్య పర్యాగచ్ఛంతు మే పురాత్|
 04032049c వాదిత్రాణి చ సర్వాణి గణికాశ్చ స్వలంకృతాః||
 04032050a తే గత్వా కేవలాం రాత్రిమథ సూర్యోదయం ప్రతి|
 04032050c విరాటస్య పురాభ్యాశే దూతా జయమఘోషయన్||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 దక్షిణగోగ్రహే విరాటజయఘోషే ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః|

33

04033001 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04033001a యాతే త్రిగర్తం మత్స్యే తు పశుంస్తాన్వాన్వసన్పరిపన్తి|
 04033001c దుర్యోధనః సహమాత్యో విరాటముపయాదథ||
 04033002a భీష్మో ద్రోణశ్చ కర్ణశ్చ కృపశ్చ పరమాస్త్రవిత్|
 04033002c ద్రోణిశ్చ సౌబలశ్చైవ తథా దుఃశాసనః ప్రభుః||
 04033003a వివింశతిర్వికర్ణశ్చ చిత్రసేనశ్చ వీర్యవాన్|
 04033003c దుర్ముఖో దుఃసహశ్చైవ యే చైవాన్యే మహారథాః||
 04033004a ఏతే మత్స్యానుపాగమ్య విరాటస్య మహీపతేః|
 04033004c ఘోషాన్విద్రావ్య తరసా గోధనం జహ్రురోజసా||
 04033005a షష్ఠిం గవాం సహస్రాణి కురవః కాలయంతి తే|
 04033005c మహతా రథవంశేన పరివార్య సమంతతః||

- 04033006a గోపాలానాం తు ఘోషేషు హన్యతాం తైర్మహారథైః|
- 04033006c ఆరావః సుమహానాసీతన్ప్రహారే భయంకరే||
- 04033007a గవాధ్యక్షస్తు సన్త్రస్తో రథమాస్థాయ సత్వరః|
- 04033007c జగామ నగరాయైవ పరిక్రోశన్స్తదార్తవత్||
- 04033008a స ప్రవిశ్య పురం రాజ్ఞో నృపవేశ్మాభ్యయాత్తతః|
- 04033008c అవతీర్య రథాత్పూర్ణమాఖ్యాతుం ప్రవివేశ హ||
- 04033009a దృష్ట్యా భూమింజయం నామ పుత్రం మతస్యస్య మానినం|
- 04033009c తస్మై తత్సర్వమాచష్ట రాష్ట్రస్య పశుకర్షణం||
- 04033010a షష్ఠిం గవాం సహస్రాణి కురవః కాలయంతి తే|
- 04033010c తద్విజేతుం సముత్తిష్ఠ గోధనం రాష్ట్రవర్జనం||
- 04033011a రాజపుత్ర హితప్రేప్సుః క్షిప్రం నిర్యాహి వై స్వయం|
- 04033011c త్వాం హి మత్స్య మహీపాలః శూన్యపాలమిహాకరోత్||
- 04033012a త్వయా పరిషదో మధ్యే శ్లాఘతే స నరాధిపః|
- 04033012c పుత్రో మమానురూపశ్చ శూరశ్చేతి కులోద్వహః||
- 04033013a ఇష్వస్రే నిపుణో యోధః సదా వీరశ్చ మే సుతః|
- 04033013c తస్య తత్సత్యమేవాస్తు మనుష్యేన్ద్రస్య భాషితం||
- 04033014a ఆవర్తయ కురూం జిత్వా పశూన్పశుమతాం వర|
- 04033014c నిర్ణహైషామనీకాని భీమేన శరతేజసా||
- 04033015a ధనుశ్చుతై రుక్మపుంఖైః శరైః సంనతపర్వభిః|
- 04033015c ద్విషతాం భింధ్యనీకాని గజానామివ యూథపః||
- 04033016a పాశోపధానాం జ్యాతన్త్రీం చాపదండాం మహాస్వనాం|
- 04033016c శరవర్ణాం ధనుర్వీణాం శత్రుమధ్యే ప్రవాదయ||
- 04033017a శ్వేతా రజతసంకాశా రథే యుజ్యంతు తే హయాః|

- 04033017c ధ్వజం చ సింహం సౌవర్ణముచ్ఛయంతు తవాభిభోః||
 04033018a రుక్మపుంఖాః ప్రసన్నాగ్రా ముక్తా హస్తవతా త్వయా|
 04033018c చాదయంతు శరాః సూర్యం రాజ్ఞామాయుర్నిరోధినః||
 04033019a రణే జిత్యా కురూన్సర్వాన్వజ్రపాణిరివాసురాన్|
 04033019c యశో మహదవాప్య త్వం ప్రవిశేదం పురం పునః||
 04033020a త్వం హి రాష్ట్రస్య పరమా గతిర్మతస్యపతేః సుతః|
 04033020c గతిమంతో భవంత్యద్య సర్వే విషయవాసినః||
 04033021a శ్రీమధ్య ఉక్తస్తేనాసౌ తద్వాక్యమభయంకరం|
 04033021c అంతఃపురే శ్లాఘమాన ఇదం వచనమబ్రవీత్||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 ఉత్తరగోగ్రహే గోపవాక్యే త్రయస్రింశోఽధ్యాయః|

34

- 04034001 ఉత్తర ఉవాచ|
 04034001a అద్యాహమనుగచ్ఛేయం దృఢధన్వా గవాం పదం|
 04034001c యది మే సారథిః కశ్చిద్భవేదశ్వేషు కోవిదః||
 04034002a తమేవ నాధిగచ్ఛామి యో మే యంతా భవేన్నరః|
 04034002c పశ్యధ్వం సారథిం క్షిప్రం మమ యుక్తం ప్రయాస్యతః||
 04034003a అష్టావింశతిరాత్రం వా మాసం వా నూనమంతతః|
 04034003c యత్తదాసీన్మహద్యుద్ధం తత్ర మే సారథిర్లతః||
 04034004a స లభేయం యది త్వన్యం హయయానవిదం నరం|
 04034004c త్వరావానద్య యాత్వాహం సముచ్ఛితమహాధ్వజం||
 04034005a విగాహ్య తత్పరాసీకం గజవాజిరథాకులం|

- 04034005c శస్త్రప్రతాపనిర్వీర్యాన్కురూం జిత్వానయే పశూన్||
- 04034006a దుర్యోధనం శాంతనవం కర్ణం వైకర్తనం కృపం|
- 04034006c ద్రోణం చ సహ పుత్రేణ మహేష్వాసాన్నమాగతాన్||
- 04034007a విత్రాసయిత్యా సంగ్రామే దానవానివ వజ్రభృత్|
- 04034007c అనౌనైవ ముహూర్తేన పునః ప్రత్యానయే పశూన్||
- 04034008a శూన్యమాసాద్య కురవః ప్రయాంత్యాదాయ గోధనం|
- 04034008c కిం ను శక్యం మయా కర్తుం యదహం తత్ర నాభవం||
- 04034009a పశ్యేయురద్య మే వీర్యం కురవస్తే సమాగతాః|
- 04034009c కిం ను పార్థోఽర్జునః సాక్షాదయమస్మాన్ప్రబాధతే||
- 04034010 వైశంపాయన ఉవాచ|
- 04034010a తస్య తద్వచనం స్త్రీషు భాషతః స్మ పునః పునః|
- 04034010c నామర్షయత పాంచాలీ బీభత్సోః పరికీర్తనం||
- 04034011a అథైనముపసంగమ్య స్త్రీమధ్యాత్సా తపస్వినీ|
- 04034011c ప్రీడమానేవ శనకైరిదం వచనమబ్రవీత్||
- 04034012a యోఽసౌ బ్రహ్మద్వారణాభో యువా సుప్రియదర్శనః|
- 04034012c బ్రహ్మన్నడేతి విఖ్యాతః పార్థస్యాసీత్స సారథిః||
- 04034013a ధనుష్యనవరశ్చాసీత్తస్య శిష్యో మహాత్మనః|
- 04034013c దృష్టపూర్వో మయా వీర చరంత్యా పాండవాన్ప్రతి||
- 04034014a యదా తత్సావకో దావమదహజ్ఞాండవం మహాత్|
- 04034014c అర్జునస్య తదానేన సంగృహీతా హయోత్తమాః||
- 04034015a తేన సారథినా పార్థః సర్వభూతాని సర్వశః|
- 04034015c అజయజ్ఞాండవప్రస్థే న హి యంతాస్తి తాదృశః||
- 04034016a యేయం కుమారీ సుశ్రోణీ భగినీ తే యవీయసీ|

04034016c అస్యాః స వచనం వీర కరిష్యతి న సంశయః||
 04034017a యది వై సారథిః స స్యాత్కురూన్సర్వానసంశయం|
 04034017c జిత్వా గాశ్చ సమాదాయ ధ్రువమాగమనం భవేత్||
 04034018a ఏవముక్తః స సైరంధ్రేర్యా భగినీం ప్రత్యభాషత|
 04034018c గచ్ఛ త్వమనవద్యాంగి తామానయ బ్రహ్మన్నడాం||
 04034019a సా భ్రాత్రా ప్రేషితా శీఘ్రమగచ్ఛన్నర్తనాగృహం|
 04034019c యత్రాస్తే స మహాబాహుశ్చన్నః సత్రేణ పాండవః||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 ఉత్తరగోగ్రహే బ్రహ్మన్నలాసారధ్యకథనే
 చతుస్త్రింశోఽధ్యాయః|

35

04035001 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04035001a స తాం దృష్ట్వా విశాలాక్షీం రాజపుత్రీం సఖీం సఖా|
 04035001c ప్రహసన్నబ్రవీద్రాజన్కుత్రాగమనమిత్యుత||
 04035002a తమబ్రవీద్రాజపుత్రీ సముపేత్య నరర్షభం|
 04035002c ప్రణయం భావయంతీ స్మ సఖీమధ్య ఇదం వచః||
 04035003a గావో రాష్ట్రస్య కురుభిః కాల్యంతే నో బ్రహ్మన్నడే|
 04035003c తాన్విజేతుం మమ భ్రాతా ప్రయాస్యతి ధనుర్ధరః||
 04035004a నచిరం చ హతస్తస్య సంగ్రామే రథసారథిః|
 04035004c తేన నాస్తి సమః సూతో యోఽస్య సారధ్యమాచరేత్||
 04035005a తస్మై ప్రయతమానాయ సారధ్యర్థం బ్రహ్మన్నడే|
 04035005c ఆచచక్షే హయజ్ఞానే సైరంద్రీ కౌశలం తవ||

- 04035006a సా సారధ్యం మమ భ్రాతుః కురు సాధు బ్రహ్మన్నడే|
- 04035006c పురా దూరతరం గావో హ్రీయంతే కురుభిర్ధి నః||
- 04035007a అథైతద్వచనం మేఽద్య నియుక్తా న కరిష్యసి|
- 04035007c ప్రణయాదుచ్యమానా త్వం పరిత్యక్త్యామి జీవితం||
- 04035008a ఏవముక్తస్తు సుశ్రోణ్యా తయా సఖ్యా పరంతపః|
- 04035008c జగమ రాజపుత్రస్య సకాశమమితౌజసః||
- 04035009a తం సా వ్రజంతం త్వరితం ప్రభిన్నమివ కుంజరం|
- 04035009c అన్వగచ్ఛద్విశాలాక్షీ శిశుర్గజవధూరివ||
- 04035010a దూరాదేవ తు తం ప్రేక్ష్య రాజపుత్రోఽభ్యభాషత|
- 04035010c త్వయా సారథినా పార్థః ఖాండవేఽగ్నిమతర్పయత్||
- 04035011a పృథివీమజయత్కృత్యాన్నం కుంతీపుత్రో ధనంజయః|
- 04035011c సైరంధ్రీ త్వాం సమాచష్ట సా హి జానాతి పాండవాన్||
- 04035012a సమ్యచ్ఛ మామకానశ్వాంస్తథైవ త్వం బ్రహ్మన్నడే|
- 04035012c కురుభిర్వ్యతస్యమానస్య గోధనాని పరీప్సతః||
- 04035013a అర్జునస్య కిలాసీస్త్యం సారథిర్దయితః పురా|
- 04035013c త్వయాజయత్సహాయేన పృథివీం పాండవర్షభః||
- 04035014a ఏవముక్తా ప్రత్యువాచ రాజపుత్రం బ్రహ్మన్నడా|
- 04035014c కా శక్తిర్మమ సారధ్యం కర్తుం సంగ్రామమూర్ధని||
- 04035015a గీతం వా యది వా నృత్రం వాదిత్రం వా పృథగ్విధం|
- 04035015c తత్కరిష్యామి భద్రం తే సారధ్యం తు కుతో మయి||
- 04035016 ఉత్తర ఉవాచ|
- 04035016a బ్రహ్మన్నడే గాయనో వా నర్తనో వా పునర్భవ|
- 04035016c క్షిప్రం మే రథమాస్థాయ నిగృహ్ణీష్య హయోత్తమాన్||

04035017 వైశంపాయన ఉవాచ|

04035017a స తత్ర నర్మసమ్ముక్తమకరోత్పాండవో బహు|

04035017c ఉత్తరాయాః ప్రముఖతః సర్వం జానన్నరిందమ||

04035018a ఊర్ధ్వముత్తిప్య కవచం శరీరే ప్రత్యముంచత|

04035018c కుమార్యస్తత్ర తం దృష్ట్వా ప్రాహసన్నృధులోచనాః||

04035019a స తు దృష్ట్వా విముహ్యంతం స్వయమేవోత్తరస్తతః|

04035019c కవచేన మహార్షేణ సమనహ్యదృహన్నడాం||

04035020a స బిభ్రత్కవచం చాగ్ర్యం స్వయమప్యంశుమత్రృభం|

04035020c ధ్వజం చ సింహముచ్చిత్య సారథ్యే సమకల్పయత్||

04035021a ధనూంషి చ మహార్థాణి బాణాంశ్చ రుచిరాన్నహూన్|

04035021c ఆదాయ ప్రయయా వీరః స బృహన్నడసారథిః||

04035022a అథోత్తరా చ కన్యాశ్చ సఖ్యస్తామబ్రువంస్తదా|

04035022c బృహన్నడే ఆనయేథా వాసాంసి రుచిరాణి నః||

04035023a పాంచాలికార్థం సూక్ష్మాణి చిత్రాణి వివిధాని చ|

04035023c విజిత్య సంగ్రామగతాన్పిష్మద్రోణముఖానుకూరాన్||

04035024a అథ తా బ్రువతీః కన్యాః సహితాః పాండునందనః|

04035024c ప్రత్యువాచ హసన్నార్థో మేఘదుందుభినిఃస్వనః||

04035025a యద్యుత్తరోఽయం సంగ్రామే విజేష్యతి మహారథాన్|

04035025c అథాహరిష్యే వాసాంసి దివ్యాని రుచిరాణి చ||

04035026a ఏవముక్త్వా తు బీభత్సుస్తతః ప్రాచోదయద్దయాన్|

04035026c కురూనభిముఖాం శూరో నానాధ్వజపతాకినః||

ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
ఉత్తరగోగ్రహే ఉత్తరనిర్యాణే పంచత్రింశోఽధ్యాయః|

04036001 వైశంపాయన ఉవాచ|

04036001a స రాజధాన్యా నిర్యాయ వైరాటిః పృథివీంజయః|

04036001c ప్రయాహీత్యబ్రవీత్సతం యత్ర తే కురవో గతాః||

04036002a సమవేతాన్కురూన్యావజ్జిగీషూనవజిత్యవై|

04036002c గాశ్చైషాం క్షిప్రమాదాయ పునరాయామి స్వం పురం||

04036003a తతస్తాంశ్చోదయామాస సదశ్వాన్పాండునందనః|

04036003c తే హయా నరసింహేన చోదితా వాతరంహసః|

04036003e ఆలిఖంత ఇవాకాశమూహుః కాంచనమాలినః||

04036004a నాతిదూరమథో యాత్వా మత్స్యపుత్రధనంజయౌ|

04036004c అవేక్షేతామమిత్రహ్నా కురూణాం బలినాం బలం|

04036004e శ్మశానమభితో గత్వా ఆససాద కురూనథ||

04036005a తదనీకం మహత్తేషాం విబభౌ సాగరస్వనం|

04036005c సర్పమాణమివాకాశే వనం బహులపాదపం||

04036006a దదృశే పార్థివో రేణుర్జనితస్తేన సర్పతా|

04036006c దృష్టిప్రణాశో భూతానాం దివస్సృం నరసత్తమ||

04036007a తదనీకం మహద్దృష్ట్యా గజాశ్వరథసంకులం|

04036007c కర్ణదుర్యోధనకృపైర్గుప్తం శాంతనవేన చ||

04036008a ద్రోణేన చ సపుత్రేణ మహేష్వాసేన ధీమతా|

04036008c హృష్టిరోమా భయోద్విగ్నః పార్థం వైరాటిరబ్రవీత్||

04036009a నోత్సహే కురుభిర్యోద్ధుం రోమహర్షం హి పశ్య మే|

04036009c బహుప్రవీరమత్యుగ్రం దేవైరపి దురాసదం|

- 04036009e ప్రతియోద్ధుం న శక్త్యామి కురుసైన్యమనంతకం||
- 04036010a నాశంసే భారతీం సేనాం ప్రవేష్టుం భీమకార్ముకాం|
- 04036010c రథనాగాశ్వకలిలాం పత్తిధ్వజసమాకులాం|
- 04036010e దృష్ట్వైవ హి పరానాజావాత్మా ప్రవ్యధతీవ మే||
- 04036011a యత్ర ద్రోణశ్చ భీష్మశ్చ కృపః కర్ణో వివింశతిః|
- 04036011c అశ్వత్థామా వికర్ణశ్చ సోమదత్తోఽథ బాహ్లికః||
- 04036012a దుర్యోధనస్తథా వీరో రాజా చ రథినాం వరః|
- 04036012c ద్యుతిమంతో మహేష్వాసాః సర్వే యుద్ధవిశారదాః||
- 04036013a దృష్ట్వైవ హి కురూనేతాన్యూన్యథానీకాన్ప్రహారిణః|
- 04036013c హృషి తాని చ రోమాణి కశ్మలం చాగతం మమ||
- 04036014 వైశంపాయన ఉవాచ|
- 04036014a అవియాతో వియాతస్య మౌర్ధ్వాద్ధూర్తస్య పశ్యతః|
- 04036014c పరిదేవయతే మందః సకాశే సవ్యసాచినః||
- 04036015a త్రిగర్తాన్మే పితా యాతః శూన్యే సంప్రణిధాయ మాం|
- 04036015c సర్వాం సేనాముపాదాయ న మే సంతీహ సైనికాః||
- 04036016a సోఽహమేకో బహున్నాపలః కృతాస్త్రానకృతశ్రమః|
- 04036016c ప్రతియోద్ధుం న శక్త్యామి నివర్తస్య బృహన్నడే||
- 04036017 అర్జున ఉవాచ|
- 04036017a భయేన దీనరూపోఽసి ద్విషతాం హర్షవర్తనః|
- 04036017c న చ తావత్కృతం కిం చిత్సరైః కర్మ రణాజిరే||
- 04036018a స్వయమేవ చ మామాత్త వహ మాం కౌరవాన్ప్రతి|
- 04036018c సోఽహం త్వాం తత్ర నేష్యామి యత్రైతే బహులా ధ్వజాః||
- 04036019a మధ్యమామిషగృధ్రాణాం కురూణామాతతాయినాం|

- 04036019c నేష్యామి త్వాం మహాబాహో పృథివ్యామపి యుధ్యతామ్||
- 04036020a తథా స్తీషు ప్రతిశ్రుత్య పౌరుషం పురుషేషు చ|
- 04036020c కత్తమానోఽభినిర్యాయ కిమర్థం న యుయుత్ససే||
- 04036021a న చేద్విజిత్య గాస్తాస్త్యం గ్రహాన్వై ప్రతియాస్యసి|
- 04036021c ప్రహసిష్యంతి వీర త్వాం నరా నార్యశ్చ సంగతాః||
- 04036022a అహమప్యత్ర సైరంధ్రర్యా స్తుతః సారధ్యకర్మణి|
- 04036022c న హి శక్త్యామ్యనిర్జిత్య గాః ప్రయాతుం పురం ప్రతి||
- 04036023a స్తోత్రేణ చైవ సైరంధ్రర్యాస్తవ వాక్యేన తేన చ|
- 04036023c కథం న యుధ్యేయమహం కురూన్సర్వాన్సిన్ధో భవమ్||
- 04036024 ఉత్తర ఉవాచ|
- 04036024a కామం హరంతు మత్స్యానాం భూయాంసం కురవో ధనమ్|
- 04036024c ప్రహసంతు చ మాం నార్యో నరా వాపి బృహన్నదే||
- 04036025 వైశంపాయన ఉవాచ|
- 04036025a ఇత్యుక్త్వా ప్రాద్రవద్భీతో రథాత్ప్రస్కంద్య కుండలీ|
- 04036025c త్యక్త్వా మానం స మందాత్మా విసృజ్య సశరం ధనుః||
- 04036026 బృహన్నదోవాచ|
- 04036026a నౌష పూర్వైః స్మృతో ధర్మః క్షత్రియస్య పలాయనమ్|
- 04036026c శ్రేయస్తే మరణం యుద్ధే న భీతస్య పలాయనమ్||
- 04036027 వైశంపాయన ఉవాచ|
- 04036027a ఏవముక్త్వా తు కౌంతేయః సోఽవప్లుత్య రథోత్తమాత్|
- 04036027c తమన్వధావద్ధావంతం రాజపుత్రం ధనంజయః|
- 04036027e దీర్ఘాం వేణీం విధున్వానః సాధు రక్తే చ వాససీమ్||
- 04036028a విధూయ వేణీం ధావంతమజానంతోఽర్జునం తదా|

04036028c సైనికాః ప్రాహసన్కే చిత్తధారూపమవేక్ష్య తం||
 04036029a తం శీఘ్రమభిధావంతం సంప్రేక్ష్య కురవోఽబ్రువన్|
 04036029c క ఏష వేషప్రచున్నో భస్మనేప హుతాశనః||
 04036030a కిం చిదస్య యథా పుంసః కిం చిదస్య యథా స్త్రీయః|
 04036030c సారూప్యమర్జునస్యేవ క్షీబరూపం బిభర్తి చ||
 04036031a తదేవైతచ్చిరోగ్రీవం తౌ బాహూ పరిఘోషమా|
 04036031c తద్వదేవాస్య విక్రాంతం నాయమన్యో ధనంజయాత్||
 04036032a అమరేషివ దేవేంద్రో మానుషేషు ధనంజయః|
 04036032c ఏకః కోఽస్మానుపాయాయాదన్యో లోకే ధనంజయాత్||
 04036033a ఏకః పుత్రో విరాటస్య శూన్యే సన్నిహితః పురే|
 04036033c స ఏష కిల నిర్యాతో బాలభావాన్న పౌరుషాత్||
 04036034a సత్రేణ నూనం చన్నం హి చరంతం పార్థమర్జునం|
 04036034c ఉత్తరః సారథిం కృత్వా నిర్యాతో నగరాద్భుహిః||
 04036035a స నో మన్యే ధ్వజాన్లృష్ట్వా భీత ఏష పలాయతి|
 04036035c తం నూనమేష ధావంతం జిఘృక్షతి ధనంజయః||
 04036036a ఇతి స్మ కురవః సర్వే విమృశంతః పృథక్ పృథక్|
 04036036c న చ వ్యవసీతుం కిం చిదుత్తరం శక్నువంతి తే|
 04036036e చన్నం తథా తం సత్రేణ పాండవం ప్రేక్ష్య భారత||
 04036037a ఉత్తరం తు ప్రధావంతమనుద్రుత్య ధనంజయః|
 04036037c గత్వా పదశతం తూర్ణం కేశపక్షే పరామృశత్||
 04036038a సోఽర్జునేన పరామృష్టః పర్యదేవయదార్తవత్|
 04036038c బహులం కృపణం చైవ విరాటస్య సుతస్తదా||
 04036039a శాతకుంభస్య శుద్ధస్య శతం నిష్కాన్తదామి తే|

- 04036039c మణీనశ్చై చ వైడూర్యాన్ హేమబద్ధాన్మహాప్రభాన్||
 04036040a హేమదండప్రతిచ్ఛన్నం రథం యుక్తం చ సువ్రజైః|
 04036040c మత్తాంశ్చ దశ మాతంగాన్ముంచ మాం త్వం బ్రహ్మన్నదే||
 04036041 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04036041a ఏవమాదీని వాక్యాని విలపంతమచేతసం|
 04036041c ప్రహస్య పురుషవ్యాఘ్రో రథస్యాంతికమానయత్||
 04036042a అదై నమబ్రవీత్సార్థో భయార్తం నష్టచేతసం|
 04036042c యది నోత్సహసే యోద్ధుం శత్రుభిః శత్రుకర్షణ|
 04036042e ఏహి మే త్వం హయాన్యచ్ఛ యుధ్యమానస్య శత్రుభిః||
 04036043a ప్రయాహ్యేతద్రథానీకం మద్భాహుబలరక్షితః|
 04036043c అప్రధృష్యతమం ఘోరం గుప్తం వీరైర్మహారథైః||
 04036044a మా బైస్త్వం రాజపుత్రాగ్ర్య క్షత్రియోఽసి పరంతప|
 04036044c అహం వై కురుభిర్యోత్సాన్యమ్యవజేష్యామి తే పశూన్||
 04036045a ప్రవిశ్యేతద్రథానీకమప్రధృష్యం దురాసదం|
 04036045c యంతా భూస్త్వం నరశ్రేష్ఠ యోత్సేహం కురుభిః సహ||
 04036046a ఏవం బ్రువాణో బీభత్సురైవరాటిమపరాజితః|
 04036046c సమాశ్వాస్య ముహూర్తం తముత్తరం భరతర్షభ||
 04036047a తత ఏనం విచేష్ఠంతమకామం భయపీడితం|
 04036047c రథమారోపయామాస పార్థః ప్రహరతాం వరః||

ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 ఉత్తరగోగ్రహే ఉత్తరాశ్వాసనే షట్టింశోఽధ్యాయః|

04037001 వైశంపాయన ఉవాచ|

04037001a తం దృష్ట్వా క్లీబవేషేణ రథస్తం నరపుంగవం|

04037001c శమీమభిముఖం యాంతం రథమారోప్య చోత్తరం||

04037002a భీష్మద్రోణముఖాస్తత్ర కురూణాం రథసత్తమాః|

04037002c విత్రస్తమనసః సర్వే ధనంజయకృతాద్భయాత్||

04037003a తానవేక్ష్య హతోత్సాహానుత్పాతానపి చాద్భుతాన్|

04037003c గురుః శస్త్రభృతాం శ్రేష్ఠో భారద్వాజోఽభ్యభాషత||

04037004a చలాశ్చ వాతాః సంవాంతి రూక్షాః పరుషనిఃస్వనాః|

04037004c భస్మవర్ణప్రకాశేన తమసా సంవృతం నభః||

04037005a రూక్షవర్ణాశ్చ జలదా దృశ్యంతేఽద్భుతదర్శనాః|

04037005c నిఃసరంతి చ కోశేభ్యః శస్త్రాణి వివిధాని చ||

04037006a శివాశ్చ వినదంత్యతా దీప్తాయాం దిశి దారుణాః|

04037006c హయాశ్చాశ్రూణి ముంచంతి ధ్వజాః కంపంత్యకంపితాః||

04037007a యాదృశాన్యత్ర రూపాణి సందృశ్యంతే బహూన్యపి|

04037007c యత్తా భవంతస్తిష్ఠంతు స్యాద్యుద్ధం సముపస్థితం||

04037008a రక్షధ్వమపి చాత్మానం వ్యూహధ్వం వాహినీమపి|

04037008c వైశసం చ ప్రతీక్షధ్వం రక్షధ్వం చాపి గోధనం||

04037009a ఏష వీరో మహేష్వాసః సర్వశస్త్రభృతాం వరః|

04037009c ఆగతః క్లీబవేషేణ పార్థో నాస్త్యత్ర సంశయః||

04037010a స ఏష పార్థో విక్రాంతః సవ్యసాచీ పరంతపః|

04037010c నాయుద్ధేన నివర్తేత సర్వైరపి మరుద్ధణైః||

04037011a క్షేశితశ్చ వనే శూరో వాసవేన చ శిక్షితః|

- 04037011c అమర్లవశమాపనో యోత్యతే నాత్ర సంశయః||
 04037012a నేహస్య ప్రతియోద్ధారమహం పశ్యామి కౌరవాః|
 04037012c మహాదేవోఽపి పార్థేన శ్రూయతే యుధి తోషితః||
 04037013 కర్ణ ఉవాచ|
 04037013a సదా భవాన్పల్లనస్య గుణైరస్మాన్వికత్తసే|
 04037013c న చార్జునః కలా పూర్ణా మమ దుర్యోధనస్య వా||
 04037014 దుర్యోధన ఉవాచ|
 04037014a యద్యేష పార్థో రాధేయ కృతం కార్యం భవేన్మమ|
 04037014c జ్ఞాతాః పునశ్చరిష్యంతి ద్వాదశాన్యాన్ హి వత్సరాన్||
 04037015a అదైష కశ్చిదేవాన్యః క్లీబవేషేణ మానవః|
 04037015c శరైరేనం సునిశితైః పాతయిష్యామి భూతలే||
 04037016 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04037016a తస్మిన్సుభవతి తద్వాక్యం ధార్తరాష్ట్రే పరంతపే|
 04037016c భీష్మో ద్రోణః కృపో ద్రోణిః పౌరుషం తదపూజయన్||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 ఉత్తరగోగ్రహే అర్జునప్రశంసాయాం సప్తత్రింశోఽధ్యాయః|

38

- 04038001 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04038001a తాం శమీముపసంగమ్య పార్థో వైరాటిమబ్రవీత్|
 04038001c సుకుమారం సమాజ్ఞాతం సంగ్రామే నాతికోవిదం||
 04038002a సమాదిష్టో మయా క్షిప్రం ధనూంష్యవహరోత్తర|
 04038002c నేమాని హి త్వదీయాని నోధుం శక్యంతి మే బలం||

- 04038003a భారం వాపి గురుం హర్షం కుంజరం వా ప్రమర్షితుం|
- 04038003c మమ వా బాహువిక్షేపం శత్రూనిహ విజేష్యతః||
- 04038004a తస్మాద్భూమింజయారోహ శమీమేతాం పలాశినీం|
- 04038004c అస్యాం హి పాండుపుత్రాణాం ధనూంషి నిహితాన్యత||
- 04038005a యుధిష్ఠిరస్య భీమస్య బీభత్సోర్యమయోస్తథా|
- 04038005c ధ్వజాః శరాశ్చ శూరాణాం దివ్యాని కవచాని చ||
- 04038006a అత్ర చైతన్మహావీర్యం ధనుః పార్థస్య గాండివం|
- 04038006c ఏకం శతసహస్రేణ సమ్మితం రాష్ట్రవర్ధనం||
- 04038007a వ్యాయామసహమత్యర్థం తృణరాజసమం మహత్|
- 04038007c సర్వాయుధమహామాత్రం శత్రుసంబాధకారకం||
- 04038008a సువర్ణవికృతం దివ్యం శక్లమాయతమవ్రణం|
- 04038008c అలం భారం గురుం వోఢుం దారుణం చారుదర్శనం|
- 04038008e తాదృశాన్యేవ సర్వాణి బలవంతి దృఢాని చ||
- 04038009 ఉత్తర ఉవాచ|
- 04038009a అస్మిన్వృక్షే కిలోద్భద్ధం శరీరమితి నః శ్రుతం|
- 04038009c తదహం రాజపుత్రః సన్నస్సృశేయం పాణినా కథం||
- 04038010a నైవంవిధం మయా యుక్తమాలబ్ధం క్షత్రయోనినా|
- 04038010c మహతా రాజపుత్రేణ మంత్రయజ్ఞవిదా సతా||
- 04038011a స్సృష్టవంతం శరీరం మాం శవవాహమివాశుచిం|
- 04038011c కథం వా వ్యవహార్యం వై కురీధాస్త్యం బ్రహ్మన్నడే||
- 04038012 బ్రహ్మన్నడేవాచ|
- 04038012a వ్యవహార్యశ్చ రాజేంద్ర శుచిశ్చైవ భవిష్యసి|
- 04038012c ధనూంష్యేతాని మా బైస్త్యం శరీరం నాత్ర విద్యతే||

- 04038013a దాయాదం మత్స్యరాజస్య కులే జాతం మనస్వినం|
04038013c కథం త్వా నిందితం కర్మ కారయేయం నృపాత్మజ||
04038014 వైశంపాయన ఉవాచ|
04038014a ఏవముక్తః స పార్థేన రథాత్ప్రస్కంద్య కుండలీ|
04038014c ఆరురోహ శమీవృక్షం వైరాటిరవశస్తదా||
04038015a తమన్వశాసచ్ఛ్రుత్వా ఘ్నో రథే తిష్ఠన్తనంజయః|
04038015c పరివేష్టనమేతేషాం క్షిప్రం చైవ వ్యపానుద||
04038016a తథా సంనహనాన్యేషాం పరిముచ్య సమంతతః|
04038016c అపశ్యధ్గాండివం తత్ర చతుర్భిరపరైః సహ||
04038017a తేషాం విముచ్యమానానాం ధనుషామర్కవర్చసాం|
04038017c వినిశ్చేరుః ప్రభా దివ్యా గ్రహాణాముదయేషివ||
04038018a స తేషాం రూపమాలోక్య భోగినామివ జృంభతాం|
04038018c హృష్టరోమా భయోద్విగ్నః క్షణేన సమపద్యత||
04038019a సంస్పృశ్య తాని చాపాని భానుమంతి బృహంతి చ|
04038019c వైరాటిరర్జునం రాజన్నిదం వచనమబ్రవీత్||
04038020 ఉత్తర ఉవాచ|
04038020a బిందవో జాతరూపస్య శతం యస్మిన్నిపాతితాః|
04038020c సహస్రకోటి సౌవర్ణాః కస్యైతద్ధనురుత్తమం||
04038021a వారణా యస్య సౌవర్ణాః పృష్ఠే భాసంతి దంశితాః|
04038021c సుపార్శ్వం సుగ్రహం చైవ కస్యైతద్ధనురుత్తమం||
04038022a తపనీయస్య శుద్ధస్య షష్టిర్యస్యేంద్రగోపకాః|
04038022c పృష్ఠే విభక్తాః శోభంతే కస్యైతద్ధనురుత్తమం||
04038023a సూర్యా యత్ర చ సౌవర్ణాస్తయో భాసంతి దంశితాః|

- 04038023c తేజసా ప్రజ్వలంతో హి కస్యైతద్ధనురుత్తమం||
- 04038024a శాలభా యత్ర సౌవర్ణాస్తపనీయవిచిత్రితాః|
- 04038024c సువర్ణమణిచిత్రం చ కస్యైతద్ధనురుత్తమం||
- 04038025a ఇమే చ కస్య నారాచాః సహస్రా లోమవాహినః|
- 04038025c సమంతాత్కలధౌతాగ్రా ఉపాసంగే హిరణ్మయే||
- 04038026a విపారాః పృథవః కస్య గార్ధ్రపత్రాః శిలాశితాః|
- 04038026c హారిద్రవర్ణాః సునసాః పీతాః సర్వాయసాః శరాః||
- 04038027a కస్యాయమసితావాపః పంచశార్దులలక్షణః|
- 04038027c వరాహకర్ణవ్యామిశ్రః శరాన్తారయతే దశ||
- 04038028a కస్యేమే పృథవో దీర్ఘాః సర్వపారశవాః శరాః|
- 04038028c శతాని సప్త తిష్ఠంతి నారాచా రుధిరాశనాః||
- 04038029a కస్యేమే శుకపత్రాభైః పూర్వైరరైః సువాససః|
- 04038029c ఉత్తరైరాయసైః పీతైర్దేమపుంభైః శిలాశితైః||
- 04038030a కస్యాయం సాయకో దీర్ఘః శిలీపృష్ఠః శిలీముఖః|
- 04038030c వైయాఘ్రకోశే నిహితో హేమచిత్రత్సరుర్మహాన్||
- 04038031a సుఫలశ్చిత్రకోశశ్చ కింకిణీసాయకో మహాన్|
- 04038031c కస్య హేమత్సరుర్దివ్యః ఖడ్గః పరమనిర్వణః||
- 04038032a కస్యాయం విమలః ఖడ్గో గవ్యే కోశే సమర్పితః|
- 04038032c హేమత్సరురనాధృష్యో నైషధ్యో భారసాధనః||
- 04038033a కస్య పాంచనభే కోశే సాయకో హేమవిగ్రహః|
- 04038033c ప్రమాణరూపసంపన్నః పీత ఆకాశసంనిభః||
- 04038034a కస్య హేమమయే కోశే సుతప్తే పావకప్రభే|
- 04038034c నిస్త్రింశోఽయం గురుః పీతః నైక్యః పరమనిర్వణః||

- 04038035a నిర్దిశస్వ యథాతత్త్వం మయా పృష్టా బృహన్నడే|
 04038035c విస్మయో మే పరో జాతో దృష్ట్యా సర్వమిదం మహత్||
- 04038036 బృహన్నడేవాచ|
- 04038036a యన్మాం పూర్వమిహాపృచ్ఛః శత్రుసేనానిబర్హణం|
 04038036c గాండీవమేతత్పార్థస్య లోకేషు విదితం ధనుః||
- 04038037a సర్వాయుధమహామాత్రం శాతకుంభపరిష్కృతం|
 04038037c ఏతత్తదర్షునస్యాసీధాండీవం పరమాయుధం||
- 04038038a యత్తచ్ఛతసహస్రేణ సమ్మితం రాష్ట్రవర్షనం|
 04038038c యేన దేవాన్మనుష్యాంశ్చ పార్థో విషహతే మృధే||
- 04038039a దేవదానవగంధర్వైః పూజితం శాశ్వతీః సమాః|
 04038039c ఏతద్వర్షసహస్రం తు బ్రహ్మ పూర్వమధారయత్||
- 04038040a తతోఽనంతరమేవాథ ప్రజాపతిరధారయత్|
 04038040c త్రీణి పంచశతం చైవ శక్రోఽశీతి చ పంచ చ||
- 04038041a సోమః పంచశతం రాజా తధైవ వరుణః శతం|
 04038041c పార్థః పంచ చ షష్ఠిం చ వర్షాణి శ్వేతవాహనః||
- 04038042a మహావీర్యం మహద్ధివ్యమేతత్తద్ధనురుత్తమం|
 04038042c పూజితం సురమర్త్యేషు బిభర్తి పరమం వపుః||
- 04038043a సుపార్శ్వం భీమసేనస్య జాతరూపగ్రహం ధనుః|
 04038043c యేన పార్థోఽజయత్కృత్వాంసం దిశం ప్రాచీం పరంతపః||
- 04038044a ఇంద్రగోపకచిత్రం చ యదేతచ్ఛారువిగ్రహం|
 04038044c రాజ్ఞో యుధిష్ఠిరస్యైతద్వైరాటే ధనురుత్తమం||
- 04038045a సూర్యా యస్మింస్తు సౌవర్ణాః ప్రభాసంతే ప్రభాసినః|
 04038045c తేజసా ప్రజ్వలంతో వై నకులస్యైతదాయుధం||

- 04038046a శలభా యత్ర సౌవర్ణాస్తపనీయవిచిత్రితాః|
04038046c ఏతన్నాద్రీసుతస్యాపి సహదేవస్య కార్ముకం||
04038047a యే త్విమే క్షురసంకాశాః సహస్రా లోమవాహినః|
04038047c ఏతేఽర్జునస్య వైరాటే శరాః సర్పవిషోపమాః||
04038048a ఏతే జ్వలంతః సంగ్రామే తేజసా శీఘ్రగామినః|
04038048c భవంతి వీరస్యాక్షయ్యా వ్యూహతః సమరే రిపూన్||
04038049a యే చేమే పృథవో దీర్ఘాశ్చంద్రబింబార్దదర్శనాః|
04038049c ఏతే భీమస్య నిశితా రిపుక్షయకరాః శరాః||
04038050a హారిద్రవర్ణా యే త్వేతే హేమపుంఖాః శిలాశితాః|
04038050c నకులస్య కలాపోఽయం పంచశార్ధూలలక్షణః||
04038051a యేనాసౌ వ్యజయత్యతాన్నం ప్రతీచీం దిశమాహవే|
04038051c కలాపో హ్యేష తస్యాసీన్నాద్రీపుత్రస్య ధీమతః||
04038052a యే త్విమే భాస్కరాకారాః సర్వపారశవాః శరాః|
04038052c ఏతే చిత్రాః క్రియోపేతాః సహదేవస్య ధీమతః||
04038053a యే త్విమే నిశితాః పీతాః పృథవో దీర్ఘవాససః|
04038053c హేమపుంఖాస్త్రిపర్వాణో రాజ్ఞ ఏతే మహాశరాః||
04038054a యస్త్వయం సాయకో దీర్ఘః శిలీపృష్ఠః శిలీముఖః|
04038054c అర్జునస్యైష సంగ్రామే గురుభారసహో దృఢః||
04038055a వైయాఘ్రకోశస్తు మహాన్భీమసేనస్య సాయకః|
04038055c గురుభారసహో దివ్యః శాత్రవాణాం భయంకరః||
04038056a సుఫలశ్చిత్రకోశశ్చ హేమత్యరురనుత్తమః|
04038056c నిస్త్రింశః కౌరవస్యైష ధర్మరాజస్య ధీమతః||
04038057a యస్తు పాంచనభే కోశే నిహితశ్చిత్రసేవనే|

04038057c నకులస్యైష నిస్తింశో గురుభారసహో దృఢః||

04038058a యస్త్వయం విమలః ఖడ్గో గవ్యే కోశే సమర్చితః|

04038058c సహదేవస్య విద్వేజనం సర్వభారసహం దృఢం||

ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
ఉత్తరగోగ్రహే ఆయుధవర్ణనే అష్టత్రింశో ౭ధ్యాయః|

39

04039001 ఉత్తర ఉవాచ|

04039001a సువర్ణవికృతానీమాన్యాయుధాని మహాత్మనాం|

04039001c రుచిరాణీ ప్రకాశంతే పార్థానామాశుకారిణాం||

04039002a క్వ ను స్విదర్శనః పార్థః కౌరవ్యో వా యుధిష్ఠిరః|

04039002c నకులః సహదేవశ్చ భీమసేనశ్చ పాండవః||

04039003a సర్వ ఏవ మహాత్మానః సర్వామిత్రవినాశనాః|

04039003c రాజ్యమక్షైః పరాకీర్య న శ్రూయంతే కదా చన||

04039004a ద్రౌపదీ క్వ చ పాంచాలీ స్తీరత్నమితి విశ్రుతా|

04039004c జితానక్షైస్తదా కృష్ణా తానేవాన్వగమద్వనం||

04039005 అర్జున ఉవాచ|

04039005a అహమస్మ్యర్జునః పార్థః సభాస్థారో యుధిష్ఠిరః|

04039005c బల్లవో భీమసేనస్తు పితుస్తే రసపాచకః||

04039006a అశ్వబంధో ౭థ నకులః సహదేవస్తు గోకులే|

04039006c సైరంధ్రీం ద్రౌపదీం విద్ధి యత్యుతే కీచకా హతాః||

04039007 ఉత్తర ఉవాచ|

04039007a దశ పార్థస్య నామాని యాని పూర్వం శ్రుతాని మే|

- 04039007c ప్రబ్రూయాస్తాని యది మే శ్రద్ధధ్యాం సర్వమేవ తే||
04039008 అర్జున ఉవాచ|
04039008a హంత తేహం సమాచక్షే దశ నామాని యాని మే|
04039008c అర్జునః ఫల్గునో జిష్ఠః కిరీటీ శ్వేతవాహనః|
04039008e బీభత్సుర్విజయః కృష్ణః సవ్యసాచీ ధనంజయః||
04039009 ఉత్తర ఉవాచ|
04039009a కేనాసి విజయో నామ కేనాసి శ్వేతవాహనః|
04039009c కిరీటీ నామ కేనాసి సవ్యసాచీ కథం భవాన్||
04039010a అర్జునః ఫల్గునో జిష్ఠః కృష్ణో బీభత్సురేవ చ|
04039010c ధనంజయశ్చ కేనాసి ప్రబ్రూహి మమ తత్త్వతః||
04039010e శ్రుతా మే తస్య వీరస్య కేవలా నామహేతవః||
04039011 అర్జున ఉవాచ|
04039011a సర్వాం జనపదాం జిత్వా విత్తమాచ్చిద్య కేవలం|
04039011c మధ్యే ధనస్య తిష్ఠామి తేనాహుర్మాం ధనంజయం||
04039012a అభిప్రయామి సంగ్రామే యదహం యుద్ధదుర్మదాన్|
04039012c నాజిత్వా వినివర్తామి తేన మాం విజయం విదుః||
04039013a శ్వేతాః కాంచనసంనాహ రథే యుజ్యంతి మే హయాః|
04039013c సంగ్రామే యుధ్యమానస్య తేనాహం శ్వేతవాహనః||
04039014a ఉత్తరాభ్యాం చ పూర్వాభ్యాం ఫల్గునీభ్యామహం దివా|
04039014c జాతో హిమవతః పృష్ఠే తేన మాం ఫల్గునం విదుః||
04039015a పురా శక్రేణ మే దత్తం యుధ్యతో దానవర్షభైః|
04039015c కిరీటం మూర్ధ్ని సూర్యాభం తేన మాహుః కిరీటినం||
04039016a న కుర్యాం కర్మ బీభత్సం యుధ్యమానః కథం చన|

- 04039016c తేన దేవమనుష్యేషు బీభత్సురితి మాం విదుః||
 04039017a ఉభౌ మే దక్షిణౌ పాణీ గాండీవస్య వికర్షణే|
 04039017c తేన దేవమనుష్యేషు సవ్యసాచీతి మాం విదుః||
 04039018a పృథివ్యాం చతురంతాయాం వర్ణో మే దుర్లభః సమః|
 04039018c కరోమి కర్మ శుక్లం చ తేన మామర్జునం విదుః||
 04039019a అహం దురాపో దుర్దర్శో దమనః పాకశాసనిః|
 04039019c తేన దేవమనుష్యేషు జిఘ్నానామాస్మి విశ్రుతః||
 04039020a కృష్ణ ఇత్యేవ దశమం నామ చక్రే పితా మమ|
 04039020c కృష్ణావదాతస్య సతః ప్రియత్వాద్భ్రాలకస్య వై||
 04039021 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04039021a తతః పార్థం స వైరాటిరభ్యవాదయదంతికాత్|
 04039021c అహం భూమింజయో నామ నానాహమపి చోత్తరః||
 04039022a దిష్ట్యా త్వాం పార్థ పశ్యామి స్వాగతం తే ధనంజయ|
 04039022c లోహితాక్ష మహాబాహో నాగరాజకరోపమ|
 04039022e యదజ్ఞానాదవోచం త్వాం క్షంతుమర్హసి తన్మమ||
 04039023a యతస్త్వయా కృతం పూర్వం విచిత్రం కర్మ దుష్కరం|
 04039023c అతో భయం వ్యతీతం మే ప్రీతిశ్చ పరమా త్వయి||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 ఉత్తరగోగ్రహే అర్జునపరిచయే ఏకోనచత్వారింశోఽధ్యాయః|

40

- 04040001 ఉత్తర ఉవాచ|
 04040001a ఆస్తాయ విపులం వీర రథం సారథినా మయా|
 04040001c కతమం యాస్య సేఽనీకముక్తో యాస్యామ్యహం త్వయా||

04040002 అర్జున ఉవాచ|

04040002a ప్రీతోఽస్మి పురుషవ్యాఘ్రు న భయం విద్యతే తవ|

04040002c సర్వాన్నుదామి తే శత్రూనణే రణవిశారద||

04040003a స్వస్థో భవ మహాబుద్ధే పశ్య మాం శత్రుభిః సహ|

04040003c యుధ్యమానం విమర్షేఽస్మిన్కుర్వాణం ఖైరవం మహత్||

04040004a ఏతాన్సర్వానుపాసంగాన్ క్షిప్రం బద్ధీహి మే రథే|

04040004c ఏతం చాహర నిస్రింశం జాతరూపపరిష్కృతం|

04040004e అహం వై కురుభిర్యోత్సామ్యవజేష్యామి తే పశూన్||

04040005a సంకల్పపక్షవిక్షేపం బాహుప్రాకారతోరణం|

04040005c త్రిదండతూణసంబాధమనేకధ్వజసంకులం||

04040006a జ్యాక్షేపణం క్రోధకృతం నేమీనినదదుందుభి|

04040006c నగరం తే మయా గుప్తం రథోపస్తం భవిష్యతి||

04040007a అధిష్ఠితో మయా సంఖ్యే రథో గాండీవధన్వనా|

04040007c అజేయః శత్రుసైన్యానాం వైరాశు వ్యేతు తే భయం||

04040008 ఉత్తర ఉవాచ|

04040008a బిభేమి నాహమేతేషాం జానామి త్వాం స్థిరం యుధి|

04040008c కేశవేనాపి సంగ్రామే సాక్షాదింద్రేణ వా సమం||

04040009a ఇదం తు చింతయన్నేవ పరిముహ్యమి కేవలం|

04040009c నిశ్చయం చాపి దుర్మేధా న గచ్ఛామి కథం చన||

04040010a ఏవం వీరాంగరూపస్య లక్షణైరుచితస్య చ|

04040010c కేన కర్మవిపాకేన క్లిబత్వమిదమాగతం||

04040011a మన్యే త్వాం క్లిబవేషేణ చరంతం శూలపాణినం|

04040011c గంధర్వరాజప్రతిమం దేవం వాపి శతక్రతుం||

04040012 అర్జున ఉవాచ|

04040012a భ్రాతుర్నియోగాజ్ఞేష్ఠస్య సంవత్సరమిదం వ్రతం|

04040012c చరామి బ్రహ్మచర్యం వై సత్యమేతద్బ్రవీమి తే||

04040013a నాస్మి క్షీబో మహాబాహో పరవాన్దర్మసమ్యుతః|

04040013c సమాప్తవ్రతముత్తీర్ణం విద్ధి మాం త్వం నృపాత్మజ||

04040014 ఉత్తర ఉవాచ|

04040014a పరమోఽనుగ్రహో మేఽద్య యత్ప్రతర్కో న మే వృథా|

04040014c న హీదృశాః క్షీబరూపా భవంతీహ నరోత్తమాః||

04040015a సహాయవానస్మి రణే యుధ్యేయమమరైరపి|

04040015c సాధ్యసం తత్ప్రసంఘం మే కిం కరోమి బ్రవీహి మే||

04040016a అహం తే సంగ్రహీష్యామి హయాం శత్రురథారుజః|

04040016c శిక్షితో హ్యస్మి సారథ్యే తీర్థతః పురుషర్షభ||

04040017a దారుకో వాసుదేవస్య యథా శక్రస్య మాతలిః|

04040017c తథా మాం విద్ధి సారథ్యే శిక్షితం నరపుంగవ||

04040018a యస్య యాతే న పశ్యంతి భూమౌ ప్రాప్తం పదం పదం|

04040018c దక్షిణం యో ధురం యుక్తః సుగ్రీవసదృశో హయః||

04040019a యోఽయం ధురం ధుర్యవరో వామం వహతి శోభనః|

04040019c తం మన్యే మేఘపుష్పస్య జవేన సదృశం హయం||

04040020a యోఽయం కాంచనసన్నాహః పార్శ్విం వహతి శోభనః|

04040020c వామం సైన్యస్య మన్యే తం జవేన బలవత్తరం||

04040021a యోఽయం వహతి తే పార్శ్విం దక్షిణామంచితోద్యతః|

04040021c బలాహకాదపి మతః స జవే వీర్యవత్తరః||

04040022a త్వామేవాయం రథో వోఢుం సంగ్రామేఽర్హతి ధన్వినం|

04040022c త్వం చేమం రథమాస్థాయ యోద్ధుమర్థో మతో మమ||

04040023 వైశంపాయన ఉవాచ|

04040023a తతో నిర్ముచ్య బాహుభ్యాం వలయాని స వీర్యవాన్|

04040023c చిత్రే దుందుభిసంనాదే ప్రత్యముంచత్తలే శుభే||

04040024a కృష్ణాన్భంగీమతః కేశాం శ్వేతేనోద్ధధ్య వాససా|

04040024c అధిజ్యం తరసా కృత్వా గాండీవం వ్యాక్షిపద్దనుః||

04040025a తస్య విక్షిప్యమాణస్య ధనుషోఽభూన్మహాస్వనః|

04040025c యథా శైలస్య మహతః శైలేనైవాభిజఘ్నుషః||

04040026a సనిర్వాతాభవద్భూమిర్నిక్షు వాయుర్వవౌ భృశం|

04040026c భ్రాంతద్విజం ఖం తదాసీత్ప్రకంపితమహద్రుమం||

04040027a తం శబ్దం కురవోఽజానన్విస్సోటమశనేరివ|

04040027c యదర్షునో ధనుఃశ్రేష్ఠం బాహుభ్యామాక్షిపద్రథే||

ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
ఉత్తరగోగ్రహే ఉత్తరార్షునవాక్యే చత్వారింశోఽధ్యాయః|

41

04041001 వైశంపాయన ఉవాచ|

04041001a ఉత్తరం సారథిం కృత్వా శమీం కృత్వా ప్రదక్షిణం|

04041001c ఆయుధం సర్వమాదాయ తతః ప్రాయాద్దనంజయః||

04041002a ధ్వజం సింహం రథాత్తస్మాదపనీయ మహారథః|

04041002c ప్రణీధాయ శమీమూలే ప్రాయాదుత్తరసారథిః||

04041003a దైవీం మాయాం రథే యుక్త్వా విహితాం విశ్వకర్మణా|

04041003c కాంచనం సింహలాంగూలం ధ్వజం వానరలక్షణం||

- 04041004a మనసా చింతయామాస ప్రసాదం పావకస్య చ|
- 04041004c స చ తచ్చింతితం జ్ఞాత్వా ధ్వజే భూతాన్యచోదయత్||
- 04041005a సపతాకం విచిత్రాంగం సోపాసంగం మహారథః|
- 04041005c రథమాస్థాయ బీభత్సుః కౌంతేయః శ్వేతవాహనః||
- 04041006a బద్ధాసిః సతనుత్రాణః ప్రగృహీతశరాసనః|
- 04041006c తతః ప్రాయాదుదీచీం స కపిప్రవరకేతనః||
- 04041007a స్వనవంతం మహాశంఖం బలవానరిమర్దనః|
- 04041007c ప్రాధమద్భులమాస్థాయ ద్విషతాం లోమహర్షణం||
- 04041008a తతస్తే జవనా ధుర్యా జానుభ్యామగమన్నహీం|
- 04041008c ఉత్తరశ్చాపి సంత్రస్తో రథోపస్త ఉపావిశత్||
- 04041009a సంస్థాప్య చాశ్వానౌకౌంతేయః సముద్యమ్య చ రశ్మిభిః|
- 04041009c ఉత్తరం చ పరిష్వజ్య సమాశ్వాసయదర్జునః||
- 04041010a మా బైస్త్యం రాజపుత్రాగ్ర్య క్షత్రియోఽసి పరంతప|
- 04041010c కథం పురుషశార్దూల శత్రుమధ్యే విషీదసి||
- 04041011a శ్రుతాస్తే శంఖశబ్దాశ్చ భేరీశబ్దాశ్చ పుష్కలాః|
- 04041011c కుంజరాణాం చ నదతాం వ్యాఢానీకేషు తిష్ఠతాం||
- 04041012a స త్వం కథమిహానేన శంఖశబ్దేన భీషితః|
- 04041012c విషణ్ణరూపో విత్రస్తః పురుషః ప్రాకృతో యథా||
- 04041013 ఉత్తర ఉవాచ|
- 04041013a శ్రుతా మే శంఖశబ్దాశ్చ భేరీశబ్దాశ్చ పుష్కలాః|
- 04041013c కుంజరాణాం చ నినదా వ్యాఢానీకేషు తిష్ఠతాం||
- 04041014a నైవంవిధః శంఖశబ్దః పురా జాతు మయా శ్రుతః|
- 04041014c ధ్వజస్య చాపి రూపం మే దృష్టపూర్వం న హీదృశం|

- 04041014e ధనుషశ్చైవ నిర్దోషః శ్రుతపూర్వో న మే క్వ చిత్||
- 04041015a అస్య శంఖస్య శబ్దేన ధనుషో నిస్వనేన చ|
- 04041015c రథస్య చ నినాదేన మనో ముహ్యతి మే భృశం||
- 04041016a వ్యాకులాశ్చ దిశః సర్వా హృదయం వ్యధతీవ మే|
- 04041016c ధ్వజేన విహితాః సర్వా దిశో న ప్రతిభాంతి మే|
- 04041016e గాండీవస్య చ శబ్దేన కర్ణౌ మే బధిరీకృతౌ||
- 04041017 అర్జున ఉవాచ|
- 04041017a ఏకాంతే రథమాస్థాయ పద్భ్యాం త్వమవపీడయ|
- 04041017c దృఢం చ రశ్మీన్సమ్యచ్ఛంఖం ధ్యాస్యామ్యహం పునః||
- 04041018 వైశంపాయన ఉవాచ|
- 04041018a తస్య శంఖస్య శబ్దేన రథనేమిస్వనేన చ|
- 04041018c గాండీవస్య చ ఘోషేణ పృథివీ సమకంపత||
- 04041019 ద్రోణ ఉవాచ|
- 04041019a యథా రథస్య నిర్దోషో యథా శంఖ ఉదీర్యతే|
- 04041019c కంపతే చ యథా భూమిర్నైషోఽన్యః సవ్యసాచినః||
- 04041020a శస్త్రాణి న ప్రకాశంతే న ప్రహృష్యంతి వాజినః|
- 04041020c అగ్నయశ్చ న భాసంతే సమిద్ధాస్తన్న శోభనం||
- 04041021a ప్రత్యాదిత్యం చ నః సర్వే మృగా ఘోరప్రవాదినః|
- 04041021c ధ్వజేషు చ నిలీయంతే వాయసాస్తన్న శోభనం|
- 04041021e శకునాశ్చాపసవ్యా నో వేదయంతి మహద్భయం||
- 04041022a గోమాయురేష సేనాయా రువన్మధ్యేఽనుధావతి|
- 04041022c అనాహతశ్చ నిష్క్రాంతో మహద్వేదయతే భయం|
- 04041022e భవతాం రోమకూపాణి ప్రహృష్టాన్యపలక్షయే||

04041023a పరాభూతా చ వః సేనా న కశ్చిద్ద్యోద్ధుమిచ్ఛతి|
 04041023c వివర్ణముఖభూయిషాః సర్వే యోధా విచేతసః|
 04041023e గాః సంప్రస్థాప్య తిష్ఠామో వ్యూఢానీకాః ప్రహారిణః||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 ఉత్తరగోగ్రహే ఔత్పతికే ఏకచత్వారింశోఽధ్యాయః|

47

04042001 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04042001a అథ దుర్యోధనో రాజా సమరే భీష్మమబ్రవీత్|
 04042001c ద్రోణం చ రథశార్దూలం కృపం చ సుమహారథం||
 04042002a ఉక్తోఽయమర్థ ఆచార్యో మయా కర్ణేన చాసకృత్|
 04042002c పునరేవ చ వక్ష్యామి న హి తృప్యామి తం బ్రువన్||
 04042003a పరాజితైర్ధి వస్తవ్యం తైశ్చ ద్వాదశ వత్సరాన్|
 04042003c వనే జనపదేఽజ్ఞాతైరేష ఏవ పణో హి నః||
 04042004a తేషాం న తావన్నిర్వృత్తం వర్తతే తు త్రయోదశం|
 04042004c అజ్ఞాతవాసం బీభత్సురథాస్మాభిః సమాగతః||
 04042005a అనివృత్తే తు నిర్వాసే యది బీభత్సురాగతః|
 04042005c పునర్ద్వాదశ వర్షాణి వనే వత్స్యంతి పాండవాః||
 04042006a లోభాద్వా తే న జానీయురస్మాన్వా మోహ ఆవిశత్|
 04042006c హీనాతిరిక్తమేతేషాం భీష్మో వేదితుమర్హతి||
 04042007a అర్థానాం తు పునర్వైధే నిత్యం భవతి సంశయః|
 04042007c అన్యథా చింతితో హ్యర్థః పునర్భవతి చాన్యథా||
 04042008a ఉత్తరం మార్గమాణానాం మత్స్యసేనాం యుయుత్సతాం|
 04042008c యది బీభత్సురాయాత స్తేషాం కః స్యాత్పరాజ్ముఖః||

- 04042009a త్రిగర్తానాం వయం హేతోర్మత్సాన్యోద్దుమిహాగతాః|
04042009c మత్సాన్యానాం విప్రకారాంస్తే బహూనస్మానకీర్తయన్||
04042010a తేషాం భయాభిపన్నానాం తదస్మాభిః ప్రతిశ్రుతం|
04042010c ప్రథమం తైర్గ్రహీతవ్యం మత్సాన్యానాం గోధనం మహత్||
04042011a సప్తమీమపరాష్టే వై తథా నస్తైః సమాహితం|
04042011c అష్టమ్యాం పునరస్మాభిరాదిత్యస్యోదయం ప్రతి||
04042012a తే వా గావో న పశ్యంతి యది వ స్యుః పరాజితాః|
04042012c అస్మాన్వాప్యతిసంధాయ కుర్యుర్మత్స్యేన సంగతం||
04042013a అథ వా తానుపాయాతో మత్స్యే జానపదైః సహ|
04042013c సర్వయా సేనయా సార్థమస్మాన్యోద్దుముపాగతః||
04042014a తేషామేవ మహావీర్యః కశ్చిదేవ పురఃసరః|
04042014c అస్మాం జేతుమిహయాతో మత్స్యే వాపి స్వయం భవేత్||
04042015a యద్యేష రాజా మత్సాన్యానాం యది బీభత్సురాగతః|
04042015c సర్వైర్యోద్ధవ్యమస్మాభిరితి నః సమయః కృతః||
04042016a అథ కస్మాత్స్త్రితా హ్యేతే రధేషు రథసత్తమాః|
04042016c భీష్మో ద్రోణః కృపశ్చైవ వికర్ణో ద్రోణిరేవ చ||
04042017a సంభ్రాంతమనసః సర్వే కాలే హ్యస్మిన్మహారథాః|
04042017c నాన్యత్ర యుద్ధాచ్ఛ్రేయోఽస్తి తథాత్మా ప్రణిధీయతాం||
04042018a ఆచ్ఛిన్నే గోధనేఽస్మాకమపి దేవేన వజ్రిణా|
04042018c యమేన వాపి సంగ్రామే కో హస్మినపురం వ్రజేత్||
04042019a శరైరభిప్రణున్నానాం భగ్నానాం గహనే వనే|
04042019c కో హి జీవేత్పదాతీనాం భవేదశ్వేషు సంశయః|
04042019e ఆచార్యం పృష్ఠతః కృత్వా తథా నీతిర్విధీయతాం||

- 04042020a జానాతి హి మతం తేషామతస్త్రాసయతీవ నః|
- 04042020c అర్ఘునేనాస్య సంప్రీతిమధికాముపలక్షయే||
- 04042021a తథా హి దృష్ట్వా బీభత్సుముపాయాంతం ప్రశంసతి|
- 04042021c యథా సేనా న భజ్యేత తథా నీతిర్విధీయతాం||
- 04042022a అదేశికా మహారణ్యే గ్రీష్మే శత్రువశం గతా|
- 04042022c యథా న విభ్రమేత్సేనా తథా నీతిర్విధీయతాం||
- 04042023a అశ్వానాం హేషితం శ్రుత్వా కా ప్రశంసా భవేత్పరే|
- 04042023c స్థానే వాపి వ్రజంతో వా సదా హేషంతి వాజినః||
- 04042024a సదా చ వాయవో వాంతి నిత్యం వర్షతి వాసవః|
- 04042024c స్తనయిత్సోశ్చ నిర్దోషః శ్రూయతే బహుశస్తథా||
- 04042025a కిమత్ర కార్యం పార్థస్య కథం వా స ప్రశస్యతే|
- 04042025c అన్యత్ర కామాద్వేషాద్వా రోషాద్వాస్మాను కేవలాత్||
- 04042026a ఆచార్యా వై కారుణికాః ప్రాజ్ఞాశ్చాపాయదర్శినః|
- 04042026c నైతే మహాభయే ప్రాప్తే సంప్రప్తవ్యాః కథం చన||
- 04042027a ప్రాసాదేషు విచిత్రేషు గోష్ఠీష్యావసధేషు చ|
- 04042027c కథా విచిత్రాః కుర్వాణాః పండితాస్తత్ర శోభనాః||
- 04042028a బహూన్యాశ్చర్యరూపాణి కుర్వంతో జనసంసది|
- 04042028c ఇష్వస్రే చారుసంధానే పండితాస్తత్ర శోభనాః||
- 04042029a పరేషాం వివరజ్ఞానే మనుష్యాచరితేషు చ|
- 04042029c అన్నసంస్కారదోషేషు పండితాస్తత్ర శోభనాః||
- 04042030a పండితాన్పుష్కతః కృత్వా పరేషాం గుణవాదినః|
- 04042030c విధీయతాం తథా నీతిర్యథా వధ్యేత వై పరః||
- 04042031a గావశ్చైవ ప్రతిఘంతాం సేనాం వ్యూహంతు మాచిరం|

04042031c ఆరక్షాశ్చ విధీయంతాం యత్ర యోత్యామహే పరాన్||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 ఉత్తరగోగ్రహే దుర్యోధనవాక్యే ద్విచత్వారింశోఽధ్యాయః|

43

04043001 కర్ణ ఉవాచ|

04043001a సర్వానాయుష్మతో భీతాన్సంత్రస్తానివ లక్షయే|

04043001c అయుద్ధమనసశ్చైవ సర్వాంశ్చైవానవస్థితాన్||

04043002a యద్యేష రాజా మత్యానాం యది బీభత్సురాగతః|

04043002c అహమావారయిష్యామి వేలేవ మకరాలయం||

04043003a మమ చాపప్రముక్తానాం శరాణాం నతపర్వణాం|

04043003c నావృత్తిర్గచ్ఛతామస్తి సర్పాణామివ సర్పతాం||

04043004a రుక్మపుంఖాః సుతీక్ష్ణాగ్రా ముక్తా హస్తవతా మయా|

04043004c చాదయంతు శరాః పార్థం శలభా ఇవ పాదపం||

04043005a శరాణాం పుంఖసక్తానాం మౌర్వ్యాభిహతయా దృఢం|

04043005c శ్రూయతాం తలయోః శబ్ధో భేర్యోరాహతయోరివ||

04043006a సమాహితో హి బీభత్సుర్వర్షాణ్యష్టౌ చ పంచ చ|

04043006c జాతస్నేహశ్చ యుద్ధస్య మయి సంప్రహరిష్యతి||

04043007a పాత్రీభూతశ్చ కౌంతేయో బ్రాహ్మణో గుణవానివ|

04043007c శరౌఘాన్ప్రతిగ్రహ్లాతు మయా ముక్తాన్సహస్రశః||

04043008a ఏష చైవ మహేష్వాసస్త్రిషు లోకేషు విశ్రుతః|

04043008c అహం చాపి కురుశ్రేష్ఠా అర్జునాన్నావరః క్వ చిత్||

04043009a ఇతశ్చైతశ్చ నిర్ముక్తైః కాంచనైర్గార్ధవాజితైః|

- 04043009c దృశ్యతామద్య వై వ్యోమ ఖద్యోతైరివ సంవృతం||
- 04043010a అద్యాహమృణమక్షయ్యం పురా వాచా ప్రతిశ్రుతం|
- 04043010c ధార్తరాష్ట్రస్య దాస్యామి నిహత్య సమరేఽర్జునం||
- 04043011a అంతరా చిద్యమానానాం పుంఖానాం వ్యతిశీర్యతాం|
- 04043011c శలభానామివాకాశే ప్రచారః సంప్రదృశ్యతాం||
- 04043012a ఇంద్రాశనిసమస్పర్శం మహేంద్రసమతేజసం|
- 04043012c అర్ణయిష్యామ్యహం పార్థముల్కాభిరివ కుంజరం||
- 04043013a తమగ్నిమివ దుర్ధర్షమసిశక్తిశరేంధనం|
- 04043013c పాండవాగ్నిమహం దీప్తం ప్రదహంతమివాహితాన్||
- 04043014a అశ్వవేగపురోవాతో రథౌఘస్తనయిత్నుమాన్|
- 04043014c శరధారో మహామేఘః శమయిష్యామి పాండవం||
- 04043015a మత్కార్ముకవినిర్ముక్తాః పార్థమాశీవిషోపమాః|
- 04043015c శరాః సమభిసర్పంతు వల్మీకమివ పన్నగాః||
- 04043016a జామదగ్న్యాన్మయా హ్యస్తం యత్రాప్తమృషిసత్తమాత్|
- 04043016c తదుపాశ్రిత్య వీర్యం చ యుధ్యేయమపి వాసవం||
- 04043017a ధ్వజాగ్రే వానరస్తిష్ఠన్భల్లైన నిహతో మయా|
- 04043017c అదైవ పతతాం భూమౌ వినదన్భైరవాన్రవాన్||
- 04043018a శత్రోర్మయాభిపన్నానాం భూతానాం ధ్వజవాసినాం|
- 04043018c దిశః ప్రతిఘమానానామస్తు శబ్దో దివం గతః||
- 04043019a అద్య దుర్యోధనస్యాహం శల్యం హృది చిరస్థితం|
- 04043019c సమూలముద్ధరిష్యామి బీభత్సుం పాతయన్రథాత్||
- 04043020a హతాశ్వం విరథం పార్థం పౌరుషే పర్యవస్థితం|
- 04043020c నిఃశ్వసంతం యథా నాగమద్య పశ్యంతు కౌరవాః||

04043021a కామం గచ్ఛంతు కురవో ధనమాదాయ కేవలం|
 04043021c రథేషు వాపి తిష్ఠంతో యుద్ధం పశ్యంతు మామకం||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 ఉత్తరగోగ్రహే కర్ణవికత్తనే త్రిచత్వారింశోఽధ్యాయః|

44

04044001 కృప ఉవాచ|
 04044001a సదైవ తవ రాధేయ యుద్ధే క్రూరతరా మతిః|
 04044001c నార్థానాం ప్రకృతిం వేత్త నానుబంధమవేక్షసే||
 04044002a నయా హి బహవః సంతి శాస్త్రాణ్యాశ్రిత్య చింతితాః|
 04044002c తేషాం యుద్ధం తు పాపిష్ఠం వేదయంతి పురావిదః||
 04044003a దేశకాలేన సమ్ముక్తం యుద్ధం విజయదం భవేత్|
 04044003c హీనకాలం తదేవేహ ఫలవన్న భవత్యుత|
 04044003e దేశే కాలే చ విక్రాంతం కల్యాణాయ విధీయతే||
 04044004a ఆనుకూల్యేన కార్యాణామంతరం సంవిధీయతాం|
 04044004c భారం హి రథకారస్య న వ్యవస్యంతి పండితాః||
 04044005a పరిచింత్య తు పార్థేన సంనిపాతో న నః క్షమః|
 04044005c ఏకః కురూనభ్యరక్షదేశ్చాగ్నిమతర్పయత్||
 04044006a ఏకశ్చ పంచ వర్షాణి బ్రహ్మచర్యమధారయత్|
 04044006c ఏకః సుభద్రామారోప్య ద్వైరథే కృష్ణమాహ్వయత్|
 04044006e అస్మిన్నేవ వనే కృష్ణో హృతాం కృష్ణామవాజయత్||
 04044007a ఏకశ్చ పంచ వర్షాణి శక్రాదస్త్రాణ్యశిక్షత|
 04044007c ఏకః సామ్యమినీం జిత్వా కురూణామకరోద్యశః||

04044008a ఏకో గంధర్వరాజానం చిత్రసేనమరిందమః|
 04044008c విజిగ్యే తరసా సంఖ్యే సేనాం చాస్య సుదుర్ఘయాం||
 04044009a తథా నివాతకవచాః కాలఖంజాశ్చ దానవాః|
 04044009c దైవతైరప్యవధ్యాస్తే ఏకేన యుధి పాతితాః||
 04044010a ఏకేన హి త్వయా కర్ణ కిం నామేహ కృతం పురా|
 04044010c ఏకైకేన యథా తేషాం భూమిపాలా వశీకృతాః||
 04044011a ఇంద్రోఽపి హి న పార్శ్వేన సమ్యుగే యోద్ధుమర్షతి|
 04044011c యస్తేనాశంసతే యోద్ధుం కర్తవ్యం తస్య భేషజం||
 04044012a ఆశీవిషస్య క్రుద్ధస్య పాణిముద్యమ్య దక్షిణం|
 04044012c అవిమృశ్య ప్రదేశిన్యా దంష్ట్రామాదాతుమిచ్ఛసి||
 04044013a అథ వా కుంజరం మత్తమేక ఏవ చరన్వనే|
 04044013c అనంకుశం సమారుహ్య నగరం గంతుమిచ్ఛసి||
 04044014a సమిద్ధం పావకం వాపి ఘృతమేదోవసాహుతం|
 04044014c ఘృతాక్తశ్చీరవాసాస్త్యం మధ్యేనోత్తర్తుమిచ్ఛసి||
 04044015a ఆత్మానం యః సముద్భద్య కంఠే బద్ధ్వా మహాశిలాం|
 04044015c సముద్రం ప్రతరేద్దోర్భ్యాం తత్ర కిం నామ పౌరుషం||
 04044016a అకృతాస్త్రః కృతాస్త్రం వై బలవంతం సుదుర్బలః|
 04044016c తాదృశం కర్ణ యః పార్థం యోద్ధుమిచ్ఛేత్స దుర్మతిః||
 04044017a అస్మాభిరేష నికృతో వర్ణాణీహ త్రయోదశ|
 04044017c సింహః పాశవినిర్ముక్తో న నః శేషం కరిష్యతి||
 04044018a ఏకాంతే పార్థమాసీనం కూపేఽగ్నిమివ సంవృతం|
 04044018c అజ్ఞానాదభ్యవస్కంద్య ప్రాప్తాః స్మో భయముత్తమం||
 04044019a సహ యుధ్యామహే పార్థమాగతం యుద్ధదుర్మదం|

04044019c సైన్యాస్తిష్ఠంతు సంనద్ధా వ్యూఢానీకాః ప్రహారిణః||
 04044020a ద్రోణో దుర్యోధనో భీష్మో భవాన్ద్రాణీస్తథా వయం|
 04044020c సర్వే యుధ్యామహే పార్థం కర్ణ మా సాహసం కృథాః||
 04044021a వయం వ్యవసితం పార్థం వజ్రపాణిమివోద్యతం|
 04044021c షడ్రథాః ప్రతియుధ్యేమ తిష్ఠేమ యది సంహతాహః|
 04044022a వ్యూఢానీకాని సైన్యాని యత్రాః పరమధన్వినః|
 04044022c యుధ్యామహేఽర్ఘునం సంఖ్యే దానవా వాసవం యథా||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 ఉత్తరగోగ్రహే కృపవాక్యే చతుశ్చత్వారింశోఽధ్యాయః|

45

04045001 అశ్వత్థామోవాచ|
 04045001a న చ తావజ్జితా గావో న చ సీమాంతరం గతాః|
 04045001c న హస్తినపురం ప్రాప్తాస్త్వం చ కర్ణ వికత్తసే||
 04045002a సంగ్రామానుబహున్జిత్యా లభ్యా చ విపులం ధనం|
 04045002c విజిత్య చ పరాం భూమిం నాహుః కిం చన పౌరుషం||
 04045003a పచత్యగ్నిరవాక్యస్తు తూష్ఠీం భాతి దివాకరః|
 04045003c తూష్ఠీం ధారయతే లోకాన్వసుధా సచరాచరాన్||
 04045004a చాతుర్వర్ణ్యస్య కర్మాణి విహితాని మనీషిభిః|
 04045004c ధనం యైరధిగంతవ్యం యచ్ఛ కుర్వన్న దుష్యతి||
 04045005a అధీత్య బ్రాహ్మణో వేదాన్యాజయేత యజేత చ|
 04045005c క్షత్రియో ధనురాశ్రిత్య యజేతైవ న యాజయేత్|
 04045005e వైశ్యోఽధిగమ్య ద్రవ్యాణి బ్రహ్మకర్మాణి కారయేత్||
 04045006a వర్తమానా యథాశాస్త్రం ప్రాప్య చాపి మహీమిమాం|

- 04045006c సత్కుర్యంతి మహాభాగా గురూన్నువిగుణానపి||
- 04045007a ప్రాప్య ద్యూతేన కో రాజ్యం క్షత్రియస్తోష్ఠుమర్థతి|
- 04045007c తథా నృశంసరూపేణ యథాన్యః ప్రాకృతో జనః||
- 04045008a తథావాప్తేషు విత్తేషు కో వికత్తేద్విచక్షణః|
- 04045008c నికృత్యా వంచనాయోగైశ్చరన్వైతంసికో యథా||
- 04045009a కతమద్వైరధం యుద్ధం యత్రాజైషీర్థనంజయం|
- 04045009c నకులం సహదేవం చ ధనం యేషాం త్వయా హృతం||
- 04045010a యుధిష్ఠిరో జితః కస్మిన్నీమశ్చ బలినాం వరః|
- 04045010c ఇంద్రప్రస్థం త్వయా కస్మిన్నంగ్రామే నిర్జితం పురా||
- 04045011a తథైవ కతమం యుద్ధం యస్మిన్కృష్ణా జితా త్వయా|
- 04045011c ఏకవస్త్రా సభాం నీతా దుష్టకర్మనజస్వలా||
- 04045012a మూలమేషాం మహత్యత్రం సారాథీ చందనం యథా|
- 04045012c కర్మ కారయిథాః శూర తత్ర కిం విదురోఽబ్రవీత్||
- 04045013a యథాశక్తి మనుష్యాణాం శమమాలక్ష్మయామహే|
- 04045013c అన్యేషాం చైవ సత్త్వానామపి కీటపిపీలికే||
- 04045014a ద్రౌపద్యాస్తం పరిక్షేశం న క్షంతుం పాండవోఽర్థతి|
- 04045014c దుఃఖాయ ధార్తరాష్ట్రాణాం ప్రాదుర్భూతో ధనంజయః||
- 04045015a త్వం పునః పండితో భూత్వా వాచం వక్తుమిహేచ్ఛసి|
- 04045015c వైరాంతకరణో జిష్ఠుర్న నః శేషం కరిష్యతి||
- 04045016a నైష దేవాన్న గంధర్వాన్నాసురాన్న చ రాక్షసాన్|
- 04045016c భయాదిహ న యుధ్యేత కుంతీపుత్రో ధనంజయః||
- 04045017a యం యమేషోఽభిసంక్రుద్ధః సంగ్రామేఽభిపతిష్యతి|
- 04045017c వృక్షం గరుడవేగేన వినిహత్య తమేష్యతి||

04045018a త్వత్తో విశిష్టం వీర్యేణ ధనుష్యమరరాటస్సమం|
 04045018c వాసుదేవసమం యుద్ధే తం పార్థం కో న పూజయేత్||
 04045019a దైవం దైవేన యుధ్యేత మానుషేణ చ మానుషం|
 04045019c అస్త్రేణాస్త్రం సమాహన్యాతోఽర్జునేన సమః పుమాన్||
 04045020a పుత్రాదనంతరః శిష్య ఇతి ధర్మవిదో విదుః|
 04045020c ఏతేనాపి నిమితేన ప్రియో ద్రోణస్య పాండవః||
 04045021a యథా త్వమకరోర్ధ్వాతమింద్రప్రస్థం యథాహరః|
 04045021c యథానైషీః సభాం కృష్ణాం తథా యుధ్యస్య పాండవం||
 04045022a అయం తే మాతులః ప్రాజ్ఞః క్షత్రధర్మస్య కోవిదః|
 04045022c దుర్ధ్వాతదేవీ గాంధారః శకునిర్యుధ్యతామిహ||
 04045023a నాక్షాన్ క్షిపతి గాండీవం న కృతం ద్వాపరం న చ|
 04045023c జ్వలతో నిశితాన్బాణాంస్తీక్షాన్ క్షిపతి గాండివం||
 04045024a న హి గాండీవనిర్ముక్తా గార్హ్విపత్రాః సుతేజనాః|
 04045024c అంతరేష్వవతిష్ఠంతి గిరీణామపి దారణాః||
 04045025a అంతకః శమనో మృత్యుస్తథాగ్నిర్వడవాముఖః|
 04045025c కుర్యురేతే క్వ చిచ్ఛేషం న తు క్రుద్ధో ధనంజయః||
 04045026a యుధ్యతాం కామమాచార్యో నాహం యోత్యే ధనంజయం|
 04045026c మతోన్యే హ్యస్మాభిరాయోధ్యో యద్యాగచ్ఛేధవాం పదం||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 ఉత్తరగోగ్రహే ద్రోణివాక్యే పంచచత్వారింశోఽధ్యాయః|

46

04046001 భీష్మ ఉవాచ|
 04046001a సాధు పశ్యతి వై ద్రోణః కృపః సాధ్వనుపశ్యతి|

- 04046001c కర్ణస్తు క్షత్రధర్మేణ యథావద్యోద్ధుమిచ్ఛతి||
- 04046002a ఆచార్యో నాభిషక్తవ్యః పురుషేణ విజానతా|
- 04046002c దేశకాలౌ తు సంప్రేక్ష్య యోద్ధవ్యమితి మే మతిః||
- 04046003a యస్య సూర్యసమాః పంచ సపత్నాః స్యుః ప్రహారిణః|
- 04046003c కథమభ్యుదయే తేషాం న ప్రముహ్యేత పండితః||
- 04046004a స్వార్థే సర్వే విముహ్యంతి యేఽపి ధర్మవిదో జనాః|
- 04046004c తస్మాద్రాజన్రవీమ్యేష వాక్యం తే యది రోచతే||
- 04046005a కర్ణో యదభ్యవోచన్నస్తేజఃసంజననాయ తత్|
- 04046005c ఆచార్యపుత్రః క్షమతాం మహత్కార్యముపస్థితం||
- 04046006a నాయం కాలో విరోధస్య కౌంతేయే సముపస్థితే|
- 04046006c క్షంతవ్యం భవతా సర్వమాచార్యేణ కృపేణ చ||
- 04046007a భవతాం హి కృతాస్త్రత్వం యథాదిత్యే ప్రభా తథా|
- 04046007c యథా చంద్రమనో లక్ష్మ సర్వథా నాపకృష్యతే|
- 04046007e ఏవం భవత్సు బ్రాహ్మణ్యం బ్రహ్మాస్త్రం చ ప్రతిష్ఠితం||
- 04046008a చత్వార ఏకతో వేదాః క్షాత్రమేకత్ర దృశ్యతే|
- 04046008c నైతత్సమస్తముభయం కస్మింశ్చిదనుశుశ్రుమః||
- 04046009a అన్యత్ర భారతాచార్యాత్సపుత్రాదితి మే మతిః|
- 04046009c బ్రహ్మాస్త్రం చైవ వేదాశ్చ నైతదన్యత్ర దృశ్యతే||
- 04046010a ఆచార్యపుత్రః క్షమతాం నాయం కాలః స్వభేదనే|
- 04046010c సర్వే సంహత్య యుధ్యామః పాకశాసనిమాగతం||
- 04046011a బలస్య వ్యసనానీహ యాన్యుక్తాని మనీషిభిః|
- 04046011c ముఖ్యో భేదో హి తేషాం వై పాపిష్ఠో విదుషాం మతః||
- 04046012 అశ్వత్థామోవాచ|

- 04046012a ఆచార్య ఏవ క్షమతాం శాంతిరత్ర విధీయతాం|
 04046012c అభిషజ్యమానే హి గురౌ తద్యుత్తం రోషకారితం||
 04046013 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04046013a తత్ దుర్యోధనో ద్రోణం క్షమయామాస భారత|
 04046013c సహ కర్తేన భీష్మేణ కృపేణ చ మహాత్మనా||
 04046014 ద్రోణ ఉవాచ|
 04046014a యదేవ ప్రథమం వాక్యం భీష్మః శాంతనవోఽబ్రవీత్|
 04046014c తేనైవాహం ప్రసన్నో వై పరమత్ర విధీయతాం||
 04046015a యథా దుర్యోధనేఽయతే నాగః స్పృశతి సైనికాన్|
 04046015c సాహసాద్యది వా మోహత్తథా నీతిర్విధీయతాం||
 04046016a వనవాసే హ్యనిర్వృతే దర్శయేన్న ధనంజయః|
 04046016c ధనం వాలభమానోఽత్ర నాద్య నః క్షంతుమర్హతి||
 04046017a యథా నాయం సమాయుజ్యద్ధార్తరాష్ట్రాన్కథం చన|
 04046017c యథా చ న పరాజయ్యాత్తథా నీతిర్విధీయతాం||
 04046018a ఉక్తం దుర్యోధనేనాపి పురస్తాద్వాక్యమీదృశం|
 04046018c తదనుస్మృత్య గాంగేయ యథావద్యక్తుమర్హసి||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 ఉత్తరగోగ్రహే ద్రోణవాక్యే షట్చత్వారింశోఽధ్యాయః|

47

- 04047001 భీష్మ ఉవాచ|
 04047001a కలాంశస్తాత యుజ్యంతే ముహూర్తాశ్చ దినాని చ|
 04047001c అర్థమాసాశ్చ మాసాశ్చ నక్షత్రాణి గ్రహస్తథా||

04047002a ఋతవశ్చాపి యుజ్యంతే తథా సంవత్సరా అపి|
 04047002c ఏవం కాలవిభాగేన కాలచక్రం ప్రవర్తతే||
 04047003a తేషాం కాలాతిరేకేణ జ్యోతిషాం చ వ్యతిక్రమాత్|
 04047003c పంచమే పంచమే వర్షే ద్వౌ మాసావుపజాయతః||
 04047004a తేషామభ్యధికా మాసాః పంచ ద్వాదశ చ క్షపాః|
 04047004c త్రయోదశానాం వర్షాణామితి మే వర్తతే మతిః||
 04047005a సర్వం యథావచ్ఛరితం యద్యదేభిః పరిశ్రుతం|
 04047005c ఏవమేతద్దువం జ్ఞాత్వా తతో బీభత్సురాగతః||
 04047006a సర్వే చైవ మహాత్మానః సర్వే ధర్మార్థకోవిదాః|
 04047006c యేషాం యుధిష్ఠిరో రాజా కస్మాద్ధర్మైః పరాధ్నుయః||
 04047007a అలుబ్ధాశ్చైవ కౌంతయాః కృతవంతశ్చ దుష్కరం|
 04047007c న చాపి కేవలం రాజ్యమిచ్చేయుస్తేఽనుపాయతః||
 04047008a తదైవ తే హి విక్రాంతుమీషుః కౌరవనందనాః|
 04047008c ధర్మపాశనిబద్ధాస్తు న చేలుః క్షత్రియవ్రతాత్||
 04047009a యచ్ఛానృత ఇతి ఖ్యాయేద్యచ్ఛ గచ్ఛేత్పరాభవం|
 04047009c వృణుయుర్మరణం పార్థా నానృతత్వం కథం చన||
 04047010a ప్రాప్తే తు కాలే ప్రాప్తవ్యం నోత్సృజేయుర్నరర్షభాః|
 04047010c అపి వజ్రభృతా గుప్తం తథావీర్యా హి పాండవాః||
 04047011a ప్రతియుధ్యామ సమరే సర్వశస్త్రభృతాం వరం|
 04047011c తస్మాద్యదత్ర కల్యాణం లోకే సద్భిరనుషితం|
 04047011e తత్సంవిధీయతాం క్షిప్రం మా నో హ్యర్థోఽతిగాత్పరాన్||
 04047012a న హి పశ్యామి సంగ్రామే కదా చిదపి కౌరవ|
 04047012c ఏకాంతసిద్ధిం రాజేంద్ర సంప్రాప్తశ్చ ధనంజయః||

04047013a సంప్రవృత్తే తు సంగ్రామే భావాభావౌ జయాజయౌ|

04047013c అవశ్యమేకం స్ఫులతే దృష్టమేతదసంశయం||

04047014a తస్మాద్యుద్ధావచారికం కర్మ వా ధర్మసంహితం|

04047014c క్రియతామాశు రాజేంద్ర సంప్రాప్తో హి ధనంజయః||

04047015 దుర్యోధన ఉవాచ|

04047015a నాహం రాజ్యం ప్రదాస్యామి పాండవానాం పితామహ|

04047015c యుద్ధావచారికం యత్తు తచ్ఛ్రీఘ్రం సంవిధీయతాం||

04047016 భీష్మ ఉవాచ|

04047016a అత్ర యా మామకీ బుద్ధిః శ్రూయతాం యది రోచతే|

04047016c క్షీప్రం బలచతుర్భాగం గృహ్య గచ్ఛ పురం ప్రతి|

04047016e తతోఽపరశ్చతుర్భాగో గాః సమాదాయ గచ్ఛతు||

04047017a వయం త్వర్షేన సైన్యేన ప్రతియోత్సామ పాండవం|

04047017c మత్స్యం వా పునరాయాతమథ వాపి శతక్రతుం||

04047018a ఆచార్యో మధ్యతస్తిష్ఠత్వశ్వత్వామా తు సవ్యతః|

04047018c కృపః శారద్యతో ధీమాన్సార్భవం రక్షతు దక్షిణం||

04047019a అగ్రతః సూతపుత్రస్తు కర్ణస్తిష్ఠతు దంశితః|

04047019c అహం సర్వస్య సైన్యస్య పశ్చాత్స్యామి పాలయన్||

ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి ఉత్తరగోగ్రహే భీష్మసైన్యవ్యూహే సప్తచత్వారింశోఽధ్యాయః|

48

04048001 వైశంపాయన ఉవాచ|

04048001a తథా వ్యూఢేష్యనీకేషు కౌరవేయైర్మహారథైః|

04048001c ఉపాయాదర్శునస్తూర్ణం రథఘోషేణ నాదయన్||

04048002a దదృశుస్తే ధ్వజాగ్రం వై శుశ్రువుశ్చ రథస్వనం|
 04048002c దోధూయమానస్య భృశం గాండీవస్య చ నిస్వనం||
 04048003a తతస్తత్సర్వమాలోక్య ద్రోణో వచనమబ్రవీత్|
 04048003c మహారథమనుప్రాప్తం దృష్ట్వా గాండీవధన్వినం||
 04048004a ఏతద్ధ్వజాగ్రం పార్థస్య దూరతః సంప్రకాశతే|
 04048004c ఏష ఘోషః సజలదో రోరవీతి చ వానరః||
 04048005a ఏష తిష్ఠన్నధశ్రేష్ఠో రథే రథవరప్రణుత్|
 04048005c ఉత్కర్షతి ధనుఃశ్రేష్ఠం గాండీవమశనిస్వనం||
 04048006a ఇమౌ హి బాణౌ సహితౌ పాదయోర్మే వ్యవస్థితౌ|
 04048006c అపరౌ చాప్యతిక్రాంతౌ కర్ణౌ సంస్పృశ్య మే శరౌ||
 04048007a నిరుష్య హి వనే వాసం కృత్వా కర్మాతిమానుషం|
 04048007c అభివాదయతే పార్థః శ్రోత్రే చ పరిపృచ్ఛతి||
 04048008 అర్జున ఉవాచ|
 04048008a ఇషుపాతే చ సేనాయా హయాన్నమ్యచ్ఛ సారథే|
 04048008c యావత్సమీక్షే సైన్యేఽస్మిన్కాస్మా కురుకులాధమః||
 04048009a సర్వానన్యాననాదృత్య దృష్ట్వా తమతిమానినం|
 04048009c తస్య మూర్ధ్ని పతిష్యామి తత ఏతే పరాజితాః||
 04048010a ఏష వ్యవస్థితో ద్రోణో ద్రౌణిశ్చ తదనంతరం|
 04048010c భీష్మః కృపశ్చ కర్ణశ్చ మహేష్వాసా వ్యవస్థితాః||
 04048011a రాజానం నాత్ర పశ్యామి గాః సమాదాయ గచ్ఛతి|
 04048011c దక్షిణం మార్గమాస్తాయ శంకే జీవపరాయణః||
 04048012a ఉత్సృజ్యైతద్రథానీకం గచ్ఛ యత్ర సుయోధనః|
 04048012c తత్రైవ యోత్యై వైరాటే నాస్తి యుద్ధం నిరామిషం|

04048012e తం జిత్యా వినివర్తిష్యే గాః సమాదాయ వై పునః||
 04048013 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04048013a ఏవముక్తః స వైరాటిర్థయాన్సంయమ్య యత్నతః|
 04048013c నియమ్య చ తతో రశ్మీన్యత్ర తే కురుపుంగవాః|
 04048013e అచోదయత్తతో వాహన్యతో దుర్యోధనస్తతః||
 04048014a ఉత్సృజ్య రథవంశం తు ప్రయాతే శ్వేతవాహనే|
 04048014c అభిప్రాయం విదిత్వాస్య ద్రోణో వచనమబ్రవీత్||
 04048015a నైషోఽంతరేణ రాజానం బీభత్సుః స్థాతుమిచ్ఛతి|
 04048015c తస్య పార్షిణిం గ్రహీష్యామో జవేనాభిప్రయాస్యతః||
 04048016a న హ్యేనమభిసంక్రుద్ధమేకో యుధ్యేత సంయుగే|
 04048016c అన్యో దేవాత్సహస్రాక్షాత్కృష్ణాద్వా దేవకీసుతాత్||
 04048017a కిం నో గావః కరిష్యంతి ధనం వా విపులం తథా|
 04048017c దుర్యోధనః పార్థజలే పురా నౌరివ మజ్ఞతి||
 04048018a తథైవ గత్వా బీభత్సుర్నామ విశ్రావ్య చాత్మనః|
 04048018c శలభైరివ తాం సేనాం శరైః శీఘ్రమవాకిరత్||
 04048019a కీర్యమాణాః శరౌఘైస్తు యోధాస్తే పార్థచోదితైః|
 04048019c నాపశ్యన్నావృతాం భూమిమంతరిక్షం చ పత్రిభిః||
 04048020a తేషాం నాత్మనినో యుద్ధే నాపయానేఽభవన్మతిః|
 04048020c శీఘ్రత్వమేవ పార్థస్య పూజయంతి స్మ చేతసా||
 04048021a తతః శంఖం ప్రదధ్మా స ద్విషతాం లోమహర్షణం|
 04048021c విస్ఫూర్య చ ధనుఃశ్రేష్ఠం ధ్వజే భూతాన్యచోదయత్||
 04048022a తస్య శంఖస్య శభ్దేన రథనేమిస్వనేన చ|
 04048022c అమానుషాణాం తేషాం చ భూతానాం ధ్వజవాసినాం||

04048023a ఊర్ధ్వం పుచ్చాన్విధున్వానా రేభమాణాః సమంతతః|

04048023c గావః ప్రతిన్యవర్తంత దిశమాస్తాయ దక్షిణాం||

ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
ఉత్తరగోగ్రహే గోనివర్తనే అష్టచత్వారింశోఽధ్యాయః|

49

04049001 వైశంపాయన ఉవాచ|

04049001a స శత్రుసేనాం తరసా ప్రణుద్య|

గాస్తా విజిత్యాథ ధనుర్దరాగ్ర్యః|

04049001c దుర్యోధనాయాభిముఖం ప్రయాతో|

భూయోఽర్జునః ప్రియమాజౌ చిక్రీర్షన్||

04049002a గోషు ప్రయాతాసు జవేన మత్స్యన్|

కిరీటినం కృతకార్యం చ మత్వా|

04049002c దుర్యోధనాయాభిముఖం ప్రయాంతం|

కురుప్రవీరాః సహసాభిపేతుః||

04049003a తేషామనీకాని బహూని గాఢం|

వ్యాఢాని దృష్ట్వా బహులధ్వజాని|

04049003c మత్స్యస్య పుత్రం ద్విషతాం నిహంతా|

వైరాటిమామంత్ర్య తతోఽభ్యువాచ||

04049004a ఏతేన తూర్ణం ప్రతిపాదయేమాం|

శ్వేతాన్ హయాన్కాంచనరశ్మియోక్త్రాన్|

04049004c జవేన సర్వేణ కురు ప్రయత్నం|

ఆసాదయైతద్రథసింహవృందం||

- 04049005a గజో గజేనేవ మయా దురాత్మా|
యో యోద్ధుమాకాశ్శుతి సూతపుత్రః|
- 04049005c తమేవ మాం ప్రాపయ రాజపుత్ర|
దుర్యోధనాపాశ్రయజాతదర్పం||
- 04049006a స త్కర్ణయైర్వాతజవైర్బలహదిభిః|
పుత్రో విరాటస్య సువర్ణకక్ష్యైః|
- 04049006c విధ్వంసయంస్తద్రథినామనీకం|
తతోఽవహత్పాండవమాజిమధ్యే||
- 04049007a తం చిత్రసేనో విశిఖైర్విపాలైః|
సంగ్రామజిచ్ఛతుసహౌ జయశ్చ|
- 04049007c ప్రత్యుద్యయుర్భారతమాపతంతం|
మహారథాః కర్ణమభీప్సమానాః||
- 04049008a తతః స తేషాం పురుషప్రవీరః|
శరాసనార్చిః శరవేగతాపః|
- 04049008c వ్రాతాన్రథానామదహత్స మన్యుర్|
వనం యథాగ్నిః కురుపుంగవనాం||
- 04049009a తస్మింస్తు యుద్ధే తుములే ప్రవృత్తే|
పార్థం వికర్ణోఽతిరథం రథేన|
- 04049009c విపాఠవర్షేణ కురుప్రవీరో|
భీమేన భీమానుజమాససాద||
- 04049010a తతో వికర్ణస్య ధనుర్వికృష్య|
జాంబూనదాగ్గోర్యోపచితం దృఢజ్యం|
- 04049010c అపాతయద్ధ్వజమస్య ప్రమధ్య|

చిన్నధ్వజః సోఽప్యపయాజ్జవేన||

04049011a తం శాత్రవాణాం గణబాధితారం|

కర్మాణి కుర్వాణమమానుషాణి|

04049011c శత్రుంతపః కోపమమృష్యమాణః|

సమర్పయతూర్మనభేన పార్థం||

04049012a స తేన రాజ్ఞాతిరథేన విద్ధో|

విగాహమానో ధ్వజినీం కురూణాం|

04049012c శత్రుంతపం పంచభిరాశు విద్ధ్వా|

తతోఽస్య సూతం దశభిర్క్షమాన||

04049013a తతః స విద్ధో భరతర్షభేణ|

బాణేన గాత్రావరణాతిగేన|

04049013c గతాసురాజౌ నిపపాత భూమౌ|

నగో నగాగ్రాదివ వాతరుగ్ఘ్ః||

04049014a రథర్షభాస్తే తు రథర్షభేణ|

వీరా రణే వీరతరేణ భగ్నాః|

04049014c చకంపిరే వాతవశేన కాలే|

ప్రకంపితానీవ మహావనాని||

04049015a హతాస్తు పార్థేన నరప్రవీరా|

భూమౌ యువానః సుషుపుః సువేషాః|

04049015c వసుప్రదా వాసవతుల్యవీర్యాః|

పరాజితా వాసవజేన సంఖ్యే|

04049015e సువర్ణకార్ణాయసవర్మనద్ధా|

నాగా యథా హైమవతాః ప్రవృద్ధాః||

- 04049016a తథా స శత్రూన్నమరే వినిఘ్నన్|
గాండీవధన్వా పురుషప్రవీరః|
- 04049016c చచార సంఖ్యే ప్రదిశో దిశశ్చ|
దహన్నివాగ్నిర్వనమాతపాంతే||
- 04049017a ప్రకీర్ణపర్ణాని యథా వసంతే|
విశాతయిత్యాత్యనిలో నుదన్తే|
- 04049017c తథా సపత్నాన్వికిరన్కిరీటీ|
చచార సంఖ్యేఽతిరథో రథేన||
- 04049018a శోణాశ్వవాహస్య హయాన్నిహత్య|
వైకర్తనభ్రాతురదీనసత్త్వః|
- 04049018c ఏకేన సంగ్రామజితః శరేణ|
శిరో జహారాథ కిరీటమాలీ||
- 04049019a తస్మిన్ హతే భ్రాతరి సూతపుత్రో|
వైకర్తనో వీర్యమథాదదానః|
- 04049019c ప్రగ్రహ్య దంతావివ నాగరాజో|
మహర్షభం వ్యాఘ్రు ఇవాభ్యధావత్||
- 04049020a స పాండవం ద్వాదశభిః పృషత్కైర్|
వైకర్తనః శీఘ్రముపాజఘాన|
- 04049020c వివ్యాధ గాత్రేషు హయాంశ్చ సర్వాన్|
విరాటపుత్రం చ శరైర్నిజఘ్నై||
- 04049021a స హస్తినేవాభిహతో గజేంద్రః|
ప్రగ్రహ్య భల్లాన్నిశితాన్నిషంగాత్|
- 04049021c ఆకర్ణపూర్ణం చ ధనుర్వికృష్య|

వివ్యాధ బాణైరథ సూతపుత్రం||

04049022a అథాస్య బాహూరుశిరోలలాటం|

గ్రీవాం రథాంగాని పరావమర్తీ|

04049022c స్థితస్య బాణైర్యుధి నిర్భేద|

గాండీవముక్తైరశనిప్రకాశైః||

04049023a స పార్థముక్తైర్విశిఖైః ప్రణునోఽ|

గజో గజేనేవ జితస్తరస్వీ|

04049023c విహాయ సంగ్రామశిరః ప్రయాతో|

వైకర్తనః పాండవబాణతప్తః||

ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
ఉత్తరగోగ్రహే కర్ణాపయానే ఏకోనపంచాశతమోఽధ్యాయః|

50

04050001 వైశంపాయన ఉవాచ|

04050001a అపయాతే తు రాధేయే దుర్యోధనపురోగమాః|

04050001c అనీకేన యథాస్వేన శరైరార్చుంత పాండవం||

04050002a బహుధా తస్య నైన్యస్య వ్యాధస్యాపతతః శరైః|

04050002c అభియానీయమాజ్ఞాయ వైరాటిరిదమబ్రవీత్||

04050003a ఆస్తాయ రుచిరం జిష్ఠో రథం సారథినా మయా|

04050003c కతమద్యాస్యసేఽనీకముక్తో యాస్యామ్యహం త్వయా||

04050004 అర్జున ఉవాచ|

04050004a లోహితాక్షమరిష్టం యం వైయాఘ్రమనుపశ్యసి|

04050004c నీలాం పతాకామాశ్రిత్య రథే తిష్ఠంతముత్తర||

04050005a కృపస్యైతద్రథానీకం ప్రాపయస్యైతదేవ మాం|
 04050005c ఏతస్య దర్శయిష్యామి శీఘ్రాస్త్రం దృఢధన్వినః||
 04050006a కమండలుర్ద్వజే యస్య శాతకుంభమయః శుభః|
 04050006c ఆచార్య ఏష వై ద్రోణః సర్వశస్త్రభృతాం వరః||
 04050007a సుప్రసన్నమనా వీర కురుష్వైసం ప్రదక్షిణం|
 04050007c అత్రైవ చావిరోధేన ఏష ధర్మః సనాతనః||
 04050008a యదీ మే ప్రథమం ద్రోణః శరీరే ప్రహరిష్యతి|
 04050008c తతోఽస్య ప్రహరిష్యామి నాస్య కోపో భవిష్యతి||
 04050009a అస్యావిదూరే తు ధనుర్ద్వజాగ్రే యస్య దృశ్యతే|
 04050009c ఆచార్యస్యైష పుత్రో వై అశ్వత్థామా మహారథః||
 04050010a సదా మమైష మాన్యశ్చ సర్వశస్త్రభృతామపి|
 04050010c ఏతస్య త్వం రథం ప్రాప్య నివర్తేథాః పునః పునః||
 04050011a య ఏష తు రథానీకే సువర్ణకవచావృతః|
 04050011c సేనాగ్ర్యేణ తృతీయేన వ్యవహార్యేణ తిష్ఠతి||
 04050012a యస్య నాగో ధ్వజాగ్రే వై హేమకేతనసంశ్రితః|
 04050012c ధృతరాష్ట్రాత్మజః శ్రీమానేష రాజా సుయోధనః||
 04050013a ఏతస్యాభిముఖం వీర రథం పరరథారుజః|
 04050013c ప్రాపయస్వైష తేజోభిప్రమాధీ యుద్ధదుర్మదః||
 04050014a ఏష ద్రోణస్య శిష్యాణాం శీఘ్రాస్త్రః ప్రథమో మతః|
 04050014c ఏతస్య దర్శయిష్యామి శీఘ్రాస్త్రం విపులం శరైః||
 04050015a నాగకక్ష్యా తు రుచిరా ధ్వజాగ్రే యస్య తిష్ఠతి|
 04050015c ఏష వైకర్తనః కర్ణో విదితః పూర్వమేవ తే||
 04050016a ఏతస్య రథమాస్థాయ రాధేయస్య దురాత్మనః|

- 04050016c యత్తో భవేథాః సంక్రామే స్పర్శత్యేష మయా సదా||
- 04050017a యస్సు నీలానుసారేణ పంచతారేణ కేతునా|
- 04050017c హస్తావాపీ బృహద్ధన్వా రథే తిష్ఠతి వీర్యవాన్||
- 04050018a యస్య తారార్కచిత్రోఽసౌ రథే ధ్వజవరః స్థితః|
- 04050018c యస్యైతత్సాండురం చత్రం విమలం మూర్ధ్ని తిష్ఠతి||
- 04050019a మహతో రథవంశస్య నానాధ్వజపతాకినః|
- 04050019c బలాహకాగ్రే సూర్యో వా య ఏష ప్రముఖే స్థితః||
- 04050020a హైమం చంద్రార్కసంకాశం కవచం యస్య దృశ్యతే|
- 04050020c జాతరూపశిరస్నాణస్నాసయన్నివ మే మనః||
- 04050021a ఏష శాంతనవో భీష్మః సర్వేషాం నః పితామహః|
- 04050021c రాజశ్రియావబద్ధస్తు దుర్యోధనవశానుగః||
- 04050022a పశ్చాదేష ప్రయాతవ్యో న మే విఘ్నకరో భవేత్|
- 04050022c ఏతేన యుధ్యమానస్య యత్తః సంయచ్ఛ మే హయాన్||
- 04050023a తతోఽభ్యవహదవ్యగ్రో వైరాటిః సవ్యసాచినం|
- 04050023c యత్రాతిష్ఠత్కృపో రాజన్యోత్స్యమాన్ ధనంజయం||
- ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
ఉత్తరగోగ్రహే అర్జునకృపసంక్రామే పంచాశత్తమోఽధ్యాయః|**

51

- 04051001 వైశంపాయన ఉవాచ|
- 04051001a తాన్యనీకాన్యదృశ్యంత కురూణాముగ్రధన్వినాం|
- 04051001c సంసర్పంతో యథా మేఘా ఘర్మాంతే మందమారుతాః||
- 04051002a అభ్యాశే వాజినస్తస్థుః సమారూఢాః ప్రహారిభిః|
- 04051002c భీమరూపాశ్చ మాతంగాస్తోమరామ్కుశచోదితాః||

- 04051003a తతః శక్రః సురగణైః సమారుహ్య సుదర్శనం|
- 04051003c సహోపాయాత్తదా రాజన్విశ్వాశ్విమరుతాం గణైః||
- 04051004a తద్దేవయక్షగంధర్వమహోరగసమాకులం|
- 04051004c శుశుభేఽభ్రవినిర్ముక్తం గ్రహైరివ నభస్థలం||
- 04051005a అస్రాణాం చ బలం తేషాం మానుషేషు ప్రయుజ్యతాం|
- 04051005c తచ్చ ఘోరం మహద్భయం భీష్మార్జునసమాగమే||
- 04051006a శతం శతసహస్రాణాం యత్ర స్థూణా హిరణ్మయాః|
- 04051006c మణీరత్నమయాశ్చాన్యాః ప్రాసాదముపధారయన్||
- 04051007a తత్ర కామగమం దివ్యం సర్వరత్నవిభూషితం|
- 04051007c విమానం దేవరాజస్య శుశుభే ఖేచరం తదా||
- 04051008a తత్ర దేవాస్త్రయస్త్రింశత్తిఘంతి సహవాసవాః|
- 04051008c గంధర్వా రాక్షసాః సర్పాః పితరశ్చ మహర్షిభిః||
- 04051009a తథా రాజా వసుమనా బలాక్షుః సుప్రతర్దనః|
- 04051009c అష్టకశ్చ శిబిశ్చైవ యయాతిర్నహుషో గయః||
- 04051010a మనుః క్షుపో రఘుర్చానుః కృశాశ్వః సగరః శలః|
- 04051010c విమానే దేవరాజస్య సమద్రశ్యంత సుప్రభాః||
- 04051011a అగ్నే రీశస్య సోమస్య వరుణస్య ప్రజాపతేః|
- 04051011c తథా ధాతుర్విధాతుశ్చ కుబేరస్య యమస్య చ||
- 04051012a అలంబుసోగ్రసేనస్య గంధర్వస్య చ తుంబురోః|
- 04051012c యథాభాగం యథోద్దేశం విమానాని చకాశిరే||
- 04051013a సర్వదేవనికాయాశ్చ సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః|
- 04051013c అర్జునస్య కురూణాం చ ద్రష్టుం యుద్ధముపాగతాః||
- 04051014a దివ్యానాం తత్ర మాల్యానాం గంధః పుణ్యోఽథ సర్వశః|

- 04051014c ప్రససార వసంతాగ్రే వనానామివ పుష్పితాం||
 04051015a రక్తారక్తాని దేవానాం సమద్రశ్యంత తిష్ఠతాం|
 04051015c ఆతపత్రాణి వాసాంసి స్రజశ్చ వ్యజనాని చ||
 04051016a ఉపశామ్యద్రజో భౌమం సర్వం వ్యాప్తం మరీచిభిః|
 04051016c దివ్యాన్లంధానుపాదాయ వాయుర్యోధానసేవత||
 04051017a ప్రభాసితమివాకాశం చిత్రరూపమలంకృతం|
 04051017c సంపతద్భిః స్థితైశ్చైవ నానారత్నావభాసితైః|
 04051017e విమానైర్వివిధైశ్చిత్రైరుపానీతైః సురోత్తమైః||

ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 ఉత్తరగోగ్రహే దేవాగమనే ఏకపంచాశతమోఽధ్యాయః|

52

- 04052001 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04052001a ఏతస్మిన్నంతరే తత్ర మహావీర్యపరాక్రమః|
 04052001c ఆజగామ మహాసత్త్వః కృపః శస్త్రభృతాం వరః|
 04052001e అర్జునం ప్రతి సంయోద్ధుం యుద్ధార్థీ స మహారథః||
 04052002a తౌ రథౌ సూర్యసంకాశౌ యోతస్యమానౌ మహాబలౌ|
 04052002c శారదావివ జీమూతౌ వ్యరోచేతాం వ్యవస్థితౌ||
 04052003a పార్థోఽపి విశ్రుతం లోకే గాండీవం పరమాయుధం|
 04052003c వికృష్య చిక్షేప బహున్నారాచాన్మర్మభేదినః||
 04052004a తానప్రాప్తాం శితైర్భ్రాణైర్నారాచాన్రక్తభోజనాన్|
 04052004c కృపశ్చిచ్చేద పార్థస్య శతశోఽథ సహస్రశః||
 04052005a తతః పార్థశ్చ సంక్రుద్ధశ్చిత్రాన్మార్గాన్ప్రదర్శయన్|

- 04052005c దిశః సంచాదయన్నాణైః ప్రదిశశ్చ మహారథః||
- 04052006a ఏకచ్ఛాయమివాకాశం ప్రకుర్వన్సర్వతః ప్రభుః|
- 04052006c ప్రచ్ఛాదయదమేయాత్మా పార్థః శరశతైః కృపం||
- 04052007a స శరైరర్పితః క్రుద్ధః శితైరగ్నిశిఖోపమైః|
- 04052007c తూర్థం శరసహస్రేణ పార్థమప్రతిమౌజసం|
- 04052007e అర్పయిత్వా మహాత్మానం ననాద సమరే కృపః||
- 04052008a తతః కనకపుంఖాగ్రైర్విరః సంనతపర్వభిః|
- 04052008c త్వరణాండీవనిర్ముక్తైరర్జునస్తస్య వాజినః|
- 04052008e చతుర్భిశ్చతురస్తీక్ష్ణైరవిధ్యత్పరమేషుభిః||
- 04052009a తే హయా నిశితైర్విధ్వా జ్వలద్భిరివ పన్నగైః|
- 04052009c ఉత్పేతుః సహసా సర్వే కృపః స్థానాదథాచ్యవత్||
- 04052010a చ్యుతం తు గౌతమం స్థానాత్సమీక్ష్య కురునందనః|
- 04052010c నావిధ్యత్పరవీరఘ్నో రక్షమాణోఽస్య గౌరవం||
- 04052011a స తు లబ్ధ్వా పునః స్థానం గౌతమః సవ్యసాచినం|
- 04052011c వివ్యాధ దశభిర్భ్రాణైస్త్వరితః కంకపత్రిభిః||
- 04052012a తతః పార్థో ధనుస్తస్య భల్లేన నిశితేన చ|
- 04052012c చిచ్ఛేదైకేన భూయశ్చ హస్తాచ్ఛాపమథాహరత్||
- 04052013a అథాస్య కవచం బాణైర్నిశితైర్మర్మభేదిభిః|
- 04052013c వ్యధమన్న చ పార్థోఽస్య శరీరమవపీడయత్||
- 04052014a తస్య నిర్ముచ్యమానస్య కవచాత్కాయ ఆబభౌ|
- 04052014c సమయే ముచ్యమానస్య సర్పస్యేవ తనుర్యథా||
- 04052015a చిన్నే ధనుషి పార్థేన సోఽన్యదాదాయ కార్ముకం|
- 04052015c చకార గౌతమః సజ్యం తదద్భుతమివాభవత్||

04052016a స తదప్యస్య కౌంతేయశ్చిచ్ఛేద నతపర్యణా|
 04052016c ఏవమన్యాని చాపాని బహూని కృతహస్తవత్||
 04052016e శారద్యతస్య చిచ్ఛేద పాండవః పరవీరహా||
 04052017a స చిన్నధనురాదాయ అథ శక్తిం ప్రతాపవాన్|
 04052017c ప్రాహిణోత్పాండుపుత్రాయ ప్రదీప్తామశనీమివ||
 04052018a తామర్జునస్తదాయాంతీం శక్తిం హేమవిభూషితాం|
 04052018c వియధతాం మహోల్కాభాం చిచ్ఛేద దశభిః శరైః|
 04052018e సాపతద్దశధా చిన్నా భూమౌ పార్శ్వేన ధీమతా||
 04052019a యుగమధ్యే తు భల్లెస్తు తతః స సధనుః కృపః|
 04052019c తమాశు నిశితైః పార్థం బిభేద దశభిః శరైః||
 04052020a తతః పార్థో మహాతేజా విశిఖానగ్నితేజసః|
 04052020c చిక్షేప సమరే క్రుద్ధస్త్రయోదశ శిలాశితాన్||
 04052021a అథాస్య యుగమేకేన చతుర్చిశ్చతురో హయాన్|
 04052021c షష్ఠేన చ శిరః కాయాచ్ఛరేణ రథసారథేః||
 04052022a త్రిభిస్త్రివేణుం సమరే ద్వాభ్యామక్షౌ మహాబలః|
 04052022c ద్వాదశేన తు భల్లేన చకర్తాస్య ధ్వజం తథా||
 04052023a తతో వజ్రనికాశేన ఫల్గునః ప్రహసన్నివ|
 04052023c త్రయోదశేనేంద్రసమః కృపం వక్షస్యతాడయత్||
 04052024a స చిన్నధన్వా విరథో హతాశ్శో హతసారథిః|
 04052024c గదాపాణిరవప్లుత్య తూర్ణం చిక్షేప తాం గదాం||
 04052025a సా తు ముక్తా గదా గుర్వీ కృపేణ సుపరిష్కృతా|
 04052025c అర్జునేన శరైర్జున్నా ప్రతిమార్గమథాగమత్||
 04052026a తతో యోధాః పరీప్సంతః శారద్యతమమర్షణం|

- 04052026c సర్వతః సమరే పార్థం శరవర్షైరవాకిరన్||
 04052027a తతో విరాటస్య సుతః సవ్యమావృత్య వాజినః|
 04052027c యమకం మండలం కృత్వా తాన్యోధాన్వత్యవారయత్||
 04052028a తతః కృపముపాదాయ విరథం తే నరర్షభాః|
 04052028c అపాజప్సుర్మహావేగాః కుంతీపుత్రాద్ధనంజయాత్||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 ఉత్తరగోగ్రహే కృపాపయానే ద్విపంచాశతమోఽధ్యాయః|

53

- 04053001 అర్జున ఉవాచ|
 04053001a యత్రైషా కాంచనీ వేదీ ప్రదీప్తాగ్నిశిఖోపమా|
 04053001c ఉచ్చితా కాంచనే దండే పతాకాభిరలంకృతా|
 04053001e తత్ర మాం వహ భద్రం తే ద్రోణానీకాయ మారిష||
 04053002a అశ్వాః శోణాః ప్రకాశంతే బృహంతశ్చరువాహినః|
 04053002c స్నిగ్ధవిద్రుమసంకాశాస్తామ్రాస్యాః ప్రియదర్శనాః|
 04053002e యుక్తా రథవరే యస్య సర్వశిక్షావిశారదాః||
 04053003a దీర్ఘబాహుర్మహాతేజా బలరూపసమన్వితః|
 04053003c సర్వలోకేషు విఖ్యాతో భారద్వాజః ప్రతాపవాన్||
 04053004a బుద్ధ్యా తుల్యో హ్యుశనసా బృహస్పతిసమో నయే|
 04053004c వేదాస్తధైవ చత్వారో బ్రహ్మచర్యం తధైవ చ||
 04053005a ససంహరాణి దివ్యాని సర్వాణ్యస్త్రాణి మారిష|
 04053005c ధనుర్వేదశ్చ కారైస్సైవ యస్మిన్నిత్యం ప్రతిష్ఠితః||
 04053006a క్షమా దమశ్చ సత్యం చ ఆనృశంస్యమథార్జవం|

- 04053006c ఏతే చాన్యే చ బహవో గుణా యస్మిన్విజోత్తమే||
- 04053007a తేనాహం యోద్ధుమిచ్ఛామి మహాభాగేన సంయుగే|
- 04053007c తస్మాత్త్వం ప్రాపయాచార్యం క్షిప్రముత్తర వాహయ||
- 04053008 వైశంపాయన ఉవాచ|
- 04053008a అర్జునేనైవముక్తస్తు వైరాటిర్లేమభూషితాన్|
- 04053008c చోదయామాస తానశ్వాన్నాపరద్యాజరథం ప్రతి||
- 04053009a తమాపతంతం వేగేన పాండవం రథినాం వరం|
- 04053009c ద్రోణః ప్రత్యుద్యయౌ పార్థం మత్తో మత్తమివ ద్విపం||
- 04053010a తతః ప్రాధ్మాపయచ్ఛంఖం భేరీశతనినాదితం|
- 04053010c ప్రచుక్తుభే బలం సర్వముద్ఘాత ఇవ సాగరః||
- 04053011a అథ శోణాన్సదశ్వాన్స్తాన్ హంసవర్జైర్మనోజవైః|
- 04053011c మిశ్రితాన్సమరే దృష్ట్వా వ్యస్మయంత రణే జనాః|
- 04053012a తౌ రథౌ వీర్యసంపన్నౌ దృష్ట్వా సంగ్రామమూర్ఛని|
- 04053012c ఆచార్యశిష్యావజితౌ కృతవిద్యౌ మనస్వినౌ||
- 04053013a సమాశ్లిష్టౌ తదాన్యోన్యం ద్రోణపార్థౌ మహాబలౌ|
- 04053013c దృష్ట్వా ప్రాకంపత ముహుర్భరతానాం మహద్బలం||
- 04053014a హర్షయుక్తస్తథా పార్థః ప్రహసన్నివ వీర్యవాన్|
- 04053014c రథం రథేన ద్రోణస్య సమాసాద్య మహారథః||
- 04053015a అభివాద్య మహాబాహుః సాంత్యపూర్వమిదం వచః|
- 04053015c ఉవాచ శ్లక్ష్మయా వాచా కౌంతేయః పరవీరహా||
- 04053016a ఉషితాః స్మ వనే వాసం ప్రతికర్మ చిక్రీర్షవః|
- 04053016c కోపం నార్హసి నః కర్తుం సదా సమరదుర్జయ||
- 04053017a అహం తు ప్రహృతే పూర్వం ప్రహరిష్యామి తేనఘ|

- 04053017c ఇతి మే వర్తతే బుద్ధిస్తద్భవాన్కర్తుమర్హతి||
- 04053018a తతోఽస్మై ప్రాహిణోద్దోణః శరానధికవింశతిం|
- 04053018c అప్రాప్తాంశ్చైవ తాన్ పార్థశ్చిచ్ఛేద కృతహస్తవత్||
- 04053019a తతః శరసహస్రేణ రథం పార్థస్య వీర్యవాన్|
- 04053019c అవాకిరత్తతో ద్రోణః శీఘ్రమస్త్రం విదర్శయన్||
- 04053020a ఏవం ప్రవవృతే యుద్ధం భారద్వాజకిరీటినోః|
- 04053020c సమం విముంచతోః సంఖ్యే విశిఖాన్వీప్తతేజసః||
- 04053021a తావుభౌ భ్యాతకర్మాణావుభౌ వాయుసమౌ జవే|
- 04053021c ఉభౌ దివ్యాస్త్రవిదుషావుభావుత్తమతేజసౌ|
- 04053021e క్షిపంతౌ శరజాలాని మోహయామాసతుర్బ్రుపాన్||
- 04053022a వ్యస్మయంత తతో యోధాః సర్వే తత్ర సమాగతాః|
- 04053022c శరాన్విసృజతోస్తూర్ణం సాధు సాధ్వితి పూజయన్||
- 04053023a ద్రోణం హి సమరే కోఽన్యో యోద్ధుమర్హతి ఫల్గునాత్|
- 04053023c రౌద్రః క్షత్రియధర్మోఽయం గురుణా యదయుధ్యత|
- 04053023e ఇత్యబ్రువం జనాస్తత్ర సంగ్రామశిరసి స్థితాః||
- 04053024a వీరౌ తావపి సంరభౌ సంనికృష్టౌ మహారథౌ|
- 04053024c చాదయేతాం శరవ్రాతైరన్యోన్యమపరాజితౌ||
- 04053025a విస్ఫూర్ష్య సుమహాచ్ఛాపం హేమపృష్ఠం దురాసదం|
- 04053025c సంరభ్యోఽథ భరద్వాజః ఫల్గునం ప్రత్యయుధ్యత||
- 04053026a స సాయకమయైర్జాలైరర్జునస్య రథం ప్రతి|
- 04053026c భానుమద్భిః శిలాధౌతైర్శానోః ప్రచ్ఛాదయత్రైభాం||
- 04053027a పార్థం చ స మహాబాహుర్మహావేగైర్మహారథః|
- 04053027c వివ్యాధ నిశితైర్శానైర్మేఘైః వృష్ట్యేవ పర్యతం||

04053028a తదైవ దివ్యం గాండీవం ధనురాదాయ పాండవః|
 04053028c శత్రుఘ్నం వేగవద్ధృష్టో భారసాధనముత్తమం|
 04053028e విససర్ణ శరాంశిత్రానుస్వర్ణవికృతాన్భూహన్||
 04053029a నాశయం శరవర్షాణీ భారద్వాజస్య వీర్యవాన్|
 04053029c తూర్ణం చాపవినిర్ముక్తైస్తద్దుభ్రతమివాభవత్||
 04053030a స రథేన చరన్పార్థః ప్రేక్షణీయో ధనంజయః|
 04053030c యుగపద్ధిక్షు సర్వాసు సర్వశస్త్రాణ్యదర్శయత్||
 04053031a ఏకచ్ఛాయమివాకాశం బాణైశ్చక్రే సమంతతః|
 04053031c నాదృశ్యత తదా ద్రోణో నీహరేణేవ సంవృతః||
 04053032a తస్యాభవత్తదా రూపం సంవృతస్య శరోత్తమైః|
 04053032c జాజ్వల్యమానస్య యథా పర్వతస్యేవ సర్వతః||
 04053033a దృష్ట్వా తు పార్థస్య రణే శరైః స్వరథమావృతం|
 04053033c స విస్ఫూర్య ధనుశ్చిత్రం మేఘస్తనితనిస్వనం||
 04053034a అగ్నిచక్రోపమం ఘోరం వికర్ణన్పరమాయుధం|
 04053034c వ్యశాతయచ్ఛరాంస్తాంస్తు ద్రోణః సమితిశోభనః|
 04053034e మహానభూత్తతః శబ్ధో వంశానామివ దఃయతాం||
 04053035a జాంబూనదమయైః పుంఖైశ్చిత్రచాపవరాతిగైః|
 04053035c ప్రాచ్ఛాదయదమేయాత్మా దిశః సూర్యస్య చ ప్రభాం||
 04053036a తతః కనకపుంఖానాం శరాణాం నతపర్వణాం|
 04053036c వియచ్ఛరాణాం వియతి దృశ్యంతే బహుశః ప్రజాః||
 04053037a ద్రోణస్య పుంఖసక్తాశ్చ ప్రభవంతః శరాసనాత్|
 04053037c ఏకో దీర్ఘ ఇవాదృశ్యదాకాశే సంహతః శరః||
 04053038a ఏవం తౌ స్వర్ణవికృతాన్విముంచంతౌ మహాశరాన్|

- 04053038c ఆకాశం సంవృతం వీరావుల్కాభిరివ చక్రతుః||
- 04053039a శరాస్తయోశ్చ విబభుః కంకబర్ధ్విణవాససః|
- 04053039c పంక్త్యః శరది ఖన్తానాం హంసానాం చరతామివ||
- 04053040a యుద్ధం సమభవత్తత్ర సుసంరబ్ధం మహాత్మనోః|
- 04053040c ద్రోణపాండవయోర్ద్వారం వృత్రవాసవయోరివ||
- 04053041a తౌ గజావివ చాసాద్య విషాణాగ్రైః పరస్పరం|
- 04053041c శరైః పూర్ణాయత్తస్యైష్టైరన్యోన్యమభిజఘ్నుతుః||
- 04053042a తౌ వ్యవాహరతాం శూరౌ సంరబ్ధౌ రణశోభినౌ|
- 04053042c ఉదీరయంతౌ సమరే దివ్యాన్యస్రాణి భాగశః||
- 04053043a అథ త్వాచార్యముఖ్యేన శరాన్సృష్టాం శిలాశితాన్|
- 04053043c న్యవారయచ్చిత్రైర్చాణైరర్ఘ్నో జయతాం వరః||
- 04053044a దర్శయన్నైంద్రిరాత్మానముగ్రముగ్రపరాక్రమః|
- 04053044c ఇషుభిస్తూర్ణమాకాశం బహుభిశ్చ సమావృణోత్||
- 04053045a జిఘాంసంతం నరవ్యాఘ్రమర్ఘునం తిగ్మతేజసం|
- 04053045c ఆచార్యముఖ్యః సమరే ద్రోణః శస్త్రభృతాం వరః|
- 04053045e అర్ఘునేన సహక్రీడచ్ఛరైః సంనతపర్వభిః||
- 04053046a దివ్యాన్యస్రాణి ముంచంతం భారద్వాజం మహారణే|
- 04053046c అస్త్రైరస్రాణి సంవార్య ఫల్గునః సమయోధయత్||
- 04053047a తయోరాసీత్సంప్రహారః క్రుద్ధయోర్నరసింహయోః|
- 04053047c అమర్షిణోస్తదాన్యోన్యం దేవదానవయోరివ||
- 04053048a ఐంద్రం వాయవ్యమాగ్నేయమస్త్రమస్త్రేణ పాండవః|
- 04053048c ద్రోణేన ముక్తం ముక్తం తు గ్రసతే స్మ పునః పునః||
- 04053049a ఏవం శూరౌ మహేష్వాసౌ విసృజంతౌ శితాం శరాన్|

- 04053049c ఏకచ్ఛాయం చక్రతుస్తావాకాశం శరవృష్టిభిః||
- 04053050a తతోఽర్ఘునేన ముక్తానాం పతతాం చ శరీరిషు|
- 04053050c పర్వతేష్వివ వజ్రాణాం శరాణాం శ్రూయతే స్వనః||
- 04053051a తతో నాగా రథాశ్చైవ సాదినశ్చ విశాం పతే|
- 04053051c శోణితాక్తా వ్యదృశ్యంత పుష్పితా ఇవ కింశుకాః||
- 04053052a బాహుభిశ్చ సకేయూరైర్విచిత్రైశ్చ మహారథైః|
- 04053052c సువర్ణచిత్రైః కవచైర్వజైశ్చ వినిపాతితైః||
- 04053053a యోదైశ్చ నిహతైస్తత్ర పార్థబాణప్రవీడితైః|
- 04053053c బలమాసీత్సముద్రాంతం ద్రోణార్ఘునసమాగమే||
- 04053054a విదున్వానౌ తు తౌ వీరౌ ధనుషీ భారసాధనే|
- 04053054c ఆచ్ఛాదయేతామన్యోన్యం తితక్షంతౌ రణేషుభిః||
- 04053055a అథాంతరిక్షే నాదోఽభూద్ద్రోణం తత్ర ప్రశంసతాం|
- 04053055c దుష్కరం కృతవాన్లోణో యదర్ఘునమయోధయత్||
- 04053056a ప్రమాధినం మహావీర్యం దృఢముష్టిం దురాసదం|
- 04053056c జేతారం దేవదైత్యానాం సర్పాణాం చ మహారథం||
- 04053057a అవిశ్రమం చ శిక్షాం చ లాఘవం దూరపాతితాం|
- 04053057c పార్థస్య సమరే దృష్ట్వా ద్రోణస్యాభూచ్చ విస్మయః||
- 04053058a అథ గాండీవముద్యమ్య దివ్యం ధనురమర్షణః|
- 04053058c విచక్ర్ష రణే పార్థో బాహుభ్యాం భరతర్షభ||
- 04053059a తస్య బాణమయం వర్షం శలభానామివాయతం|
- 04053059c న చ బాణాంతరే వాయురస్య శక్నోతి సర్పితుం||
- 04053060a అనిశం సందధానస్య శరానుత్సృజతస్తదా|
- 04053060c దదృశే నాంతరం కిం చిత్పార్థస్యాదదతోఽపి చ||

- 04053061a తథా శీఘ్రాస్త్రయుద్ధే తు వర్తమానే సుదారుణే|
 04053061c శీఘ్రాచ్చీఘ్రతరం పార్థః శరానన్యానుదీరయత్||
 04053062a తతః శతసహస్రాణి శరాణాం నతపర్వణాం|
 04053062c యుగపత్రాప్వతంస్తత్ర ద్రోణస్య రథమంతికాత్||
 04053063a అవకీర్యమాణే ద్రోణే తు శరైర్గాండీవధన్వనా|
 04053063c హాహాకారో మహానాసీత్సైన్యానాం భరతర్షభ||
 04053064a పాండవస్య తు శీఘ్రాస్త్రం మఘవాన్సమపూజయత్|
 04053064c గంధర్వాస్సరస్శ్చైవ యే చ తత్ర సమాగతాః||
 04053065a తతో వృందేన మహతా రథానాం రథయాధపః|
 04053065c ఆచార్యపుత్రః సహసా పాండవం ప్రత్యవారయత్||
 04053066a అశ్వత్థామా తు తత్కర్మ హృదయేన మహాత్మనః|
 04053066c పూజయామాస పార్థస్య కోపం చాస్యాకరోద్భ్రుశం||
 04053067a స మన్యువశమాపన్నః పార్థమభ్యద్రవద్రణే|
 04053067c కిరం శరసహస్రాణి పర్షన్య ఇవ వృష్టిమాన్||
 04053068a ఆవృత్య తు మహాబాహుర్యతో ద్రోణిస్తతో హయాన్|
 04053068c అంతరం ప్రదదౌ పార్థో ద్రోణస్య వ్యపసర్పితుం||
 04053069a స తు లభ్యాంతరం తూర్థమపాయాజ్జవనైర్లయైః|
 04053069c చిన్నవర్మధ్వజః శూరో నికృతః పరమేషుభిః||

ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 ఉత్తరగోగ్రహే ద్రోణాపయానే త్రిపంచాశతమోఽధ్యాయః|

04054001 వైశంపాయన ఉవాచ|

04054001a తం పార్థః ప్రతిజగ్రాహ వాయువేగమివోద్ధతం|

04054001c శరజాలేన మహతా వర్షమాణమివాంబుదం||

04054002a తయోర్దేవాసురసమః సంనిపాతో మహానభూత్|

04054002c కిరతీః శరజాలాని వృత్రవాసవయోరివ||

04054003a న స్మ సూర్యస్తదా భాతి న చ వాతి సమీరణః|

04054003c శరగాఢే కృతే వ్యోమ్ని చాయాభూతే సమంతతః||

04054004a మహంశ్చటచటాశ్చభ్యో యోధయోర్లన్యమానయోః|

04054004c దహ్యాతామివ వేణూనామాసీత్పరపురంజయ||

04054005a హయానస్యార్జునః సర్వాన్కృతవానల్పజీవితాన్|

04054005c స రాజన్న ప్రజానాతి దిశం కాం చన మోహితః||

04054006a తతో ద్రౌణిర్మహావీర్యః పార్థస్య విచరిష్యతః|

04054006c వివరం సూక్ష్మమాలోక్య జ్యాం చిచ్ఛేద క్షురేణ హ|

04054006e తదస్యాపూజయన్దేవాః కర్మ దృష్ట్యాతిమానుషం||

04054007a తతో ద్రౌణిర్దనూంష్యష్టా వ్యపక్రమ్య నరర్షభం|

04054007c పునరభ్యాహనత్పార్థం హృదయే కంకపత్తిభిః||

04054008a తతః పార్థో మహాబాహుః ప్రహస్య స్వనవత్తదా|

04054008c యోజయామాస నవయా మౌర్వ్యా గాండీవం ఓజసా||

04054009a తతోఽర్థచంద్రమావృత్య తేన పార్థః సమాగమత్|

04054009c వారణేనేవ మత్తేన మత్తీ వారణయాధపః||

04054010a తతః ప్రవవృతే యుద్ధం పృథివ్యామేకవీరయోః|

- 04054010c రణమధ్యే ద్వయోరేవ సుమహల్లోమహర్షణం||
- 04054011a తౌ వీరౌ కురవః సర్వే దదృశుర్విస్మయాన్వితాః|
- 04054011c యుధ్యమానౌ మహాత్మానౌ యూథపావివ సంగతౌ||
- 04054012a తౌ సమాజఘ్నుతుర్వీరావన్యోన్యం పురుషర్షభా|
- 04054012c శరైరాశీవిషాకారైర్ష్వలద్భిరివ పన్నగైః||
- 04054013a అక్షయ్యావిషుధీ దివ్యౌ పాండవస్య మహాత్మనః|
- 04054013c తేన పార్థో రణే శూరస్తస్థౌ గిరిరివాచలః||
- 04054014a అశ్వత్థామ్నః పునర్పాణాః క్షిప్రమభ్యస్యతో రణే|
- 04054014c జగ్ముః పరిక్షయం శీఘ్రమభూత్తేనాధికోఽర్జునః||
- 04054015a తతః కర్ణో మహచ్ఛాపం వికృష్యాభ్యధికం రుషా|
- 04054015c అవాక్షిపత్తతః శబ్దో హాహాకారో మహానభూత్||
- 04054016a తత్ర చక్షుర్లభే పార్థో యత్ర విస్ఫూర్యతే ధనుః|
- 04054016c దదర్శ తత్ర రాధేయం తస్య కోపోఽత్యవీవృధత్||
- 04054017a స రోషవశమాపన్నః కర్ణమేవ జిఘాంసయా|
- 04054017c అవైక్షత వివృతాభ్యాం నేత్రాభ్యాం కురుపుంగవః||
- 04054018a తథా తు విముఖే పార్థే ద్రోణపుత్రస్య సాయకాన్|
- 04054018c త్వరితాః పురుషా రాజన్నుపాజహ్రుః సహస్రశః||
- 04054019a ఉత్సృజ్య చ మహాబాహుర్ద్రోణపుత్రం ధనంజయః|
- 04054019c అభిదుద్రావ సహసా కర్ణమేవ సపత్నజిత్||
- 04054020a తమభిద్రుత్య కౌంతేయః క్రోధసంరక్తలోచనః|
- 04054020c కామయన్వైరథే యుద్ధమిదం వచనమబ్రవీత్||

ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
ఉత్తరగోగ్రహే అర్జునాశ్వత్థామయుద్ధే

55

- 04055001 అర్జున ఉవాచ|
 04055001a కర్ణ యత్తే సభామధ్యే బహు వాచా వికత్తితం|
 04055001c న మే యుధి సమోఽస్తీతి తదిదం ప్రత్యుపస్థితం||
 04055002a అవోచః పరుషా వాచో ధర్మముత్సృజ్య కేవలం|
 04055002c ఇదం తు దుష్కరం మన్యే యదిదం తే చిక్రీర్షితం||
 04055003a యత్త్వయా కథితం పూర్వం మామనాసాద్య కిం చన|
 04055003c తదద్య కురు రాధేయ కురుమధ్యే మయా సహ||
 04055004a యత్సభాయాం స్మ పాంచాలీం క్లిశ్యమానాం దురాత్మభిః|
 04055004c దృష్టవానసి తస్యాద్య ఫలమాప్నుహి కేవలం||
 04055005a ధర్మపాశనిబద్ధేన యన్మయా మర్షితం పురా|
 04055005c తస్య రాధేయ కోపస్య విజయం పశ్య మే మృధే||
 04055006a ఏహి కర్ణ మయా సార్థం ప్రతిపద్యస్వ సంగరం|
 04055006c ప్రేక్షకాః కురవః సర్వే భవంతు సహసైనికాః||
 04055007 కర్ణ ఉవాచ|
 04055007a బ్రవీషి వాచా యత్పార్థ కర్మణా తత్సమాచర|
 04055007c అతిశేతే హి వై వాచం కర్మేతి ప్రథితం భువి||
 04055008a యత్త్వయా మర్షితం పూర్వం తదశక్తేన మర్షితం|
 04055008c ఇతి గృహ్లామి తత్పార్థ తవ దృష్ట్యాపరాక్రమం||
 04055009a ధర్మపాశనిబద్ధేన యది తే మర్షితం పురా|
 04055009c తదైవ బద్ధమాత్మానమబద్ధమివ మన్యసే||
 04055010a యది తావద్వనే వాసో యథోక్తశ్చరితస్త్వయా|

- 04055010c తత్త్వం ధర్మార్థవిత్క్లిష్టః సమయం భేత్తుమిచ్ఛసి||
- 04055011a యది శక్రః స్వయం పార్థ యుధ్యతే తవ కారణాత్|
- 04055011c తథాపి న వ్యథా కా చిన్మమ స్యాద్విక్రమిష్యతః||
- 04055012a అయం కౌంతేయ కామస్తే నచిరాత్సముపస్థితః|
- 04055012c యోతస్యసే త్వం మయా సార్థమద్య ద్రక్ష్యసి మే బలం||
- 04055013 అర్జున ఉవాచ|
- 04055013a ఇదానీమేవ తావత్త్వమపయాతో రణాన్మమ|
- 04055013c తేన జీవసి రాధేయ నిహతస్త్వనుజస్తవ||
- 04055014a భ్రాతరం ఘాతయిత్వా చ త్యక్త్వా రణశిరశ్చ కః|
- 04055014c త్వదన్యః పురుషః సత్సు బ్రూయాదేవం వ్యవస్థితః||
- 04055015 వైశంపాయన ఉవాచ|
- 04055015a ఇతి కర్ణం బ్రువన్నేవ బీభత్సురపరాజితః|
- 04055015c అభ్యయాద్విసృజన్నాణాన్కాయావరణభేదినః||
- 04055016a ప్రతిజగ్రాహ తాన్కర్ణః శరానగ్నిశిఖోపమాన్|
- 04055016c శరవర్షేణ మహతా వర్షమాణ ఇవాంబుదః||
- 04055017a ఉత్పేతుః శరజాలాని ఘోరరూపాణి సర్వశః|
- 04055017c అవిధ్యదశ్వాస్వాహ్నోహ్నోశ్చ హస్తావాపం పృథక్ పృథక్||
- 04055018a సోఽమృష్యమాణః కర్ణస్య నిషంగస్యావలంబనం|
- 04055018c చిచ్ఛేద నిశితాగ్రేణ శరేణ నతపర్వణా||
- 04055019a ఉపాసంగాదుపాదాయ కర్ణో బాణానథాపరాన్|
- 04055019c వివ్యాధ పాండవం హస్తే తస్య ముష్టిరశీర్యత||
- 04055020a తతః పార్థో మహాబాహుః కర్ణస్య ధనురచ్ఛినత్|
- 04055020c స శక్తిం ప్రాహిణోత్తస్మై తాం పార్థో వ్యధమచ్ఛరైః||

- 04055021a తతో౭భిపేతుర్భహవో రాధేయస్య పదానుగాః|
 04055021c తాంశ్చ గాండీవనిర్ముక్తైః ప్రాహిణోద్యమసాదనం||
 04055022a తతో౭స్యాశ్వాం శరైస్తీక్ష్ణీర్భిభతుర్భారసాధనైః|
 04055022c ఆకర్ణముక్తైరభ్యఘ్నంస్తీ హతాః ప్రాపతన్ భువి||
 04055023a అథాపరేణ బాణేన జ్వలితేన మహాభుజః|
 04055023c వివ్యాధ కర్ణం కౌంతేయస్తీక్ష్ణేనోరసి వీర్యవాన్||
 04055024a తస్య భిత్త్వా తనుత్రాణం కాయమభ్యపతచ్ఛరః|
 04055024c తతః స తమసావిష్టో న స్మ కిం చిత్ప్రజజ్జివాన్||
 04055025a స గాఢవేదనో హిత్వా రణం ప్రాయాదుదముఖః|
 04055025c తతో౭ర్ఘ్నన ఉపాక్రోశదుత్తరశ్చ మహారథః||

ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి ఉత్తరగోగ్రహే కర్ణాపయానే పంచపంచాశతమో౭ధ్యాయః|

56

- 04056001 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04056001a తతో వైకర్తనం జిత్వా పార్థో వైరాటిమబ్రవీత్|
 04056001c ఏతన్మాం ప్రాపయానీకం యత్ర తాలో హిరణ్మయః||
 04056002a అత్ర శాంతనవో భీష్మో రథే౭స్మాకం పితామహః|
 04056002c కాంక్షమాణో మయా యుద్ధం తిష్ఠత్యమరదర్శనః|
 04056002e ఆదాస్యామ్యహమేతస్య ధనుర్ణ్యామపి చాహవే||
 04056003a అస్యంతం దివ్యమస్త్రం మాం చిత్తమద్య నిశామయ|
 04056003c శతహ్రదామివాయాంతీం స్తనయిత్సోరివాంబరే||
 04056004a సువర్ణపృష్ఠం గాండీవం ద్రక్ష్యంతి కురవో మమ|

- 04056004c దక్షిణేనాథ వామేన కతరేణ స్విదస్యతి|
- 04056004e ఇతి మాం సంగతాః సర్వే తర్కయిష్యంతి శత్రవః||
- 04056005a శోణితోదాం రథావర్తాం నాగనక్రాం దురత్యయాం|
- 04056005c నదీం ప్రస్యందయిష్యామి పరలోకప్రవాహినీం||
- 04056006a పాణిపాదశిరఃపృష్ఠబాహుశాఖానిరంతరం|
- 04056006c వనం కురూణాం చేత్స్యామి భల్లైః సంనతపర్వభిః||
- 04056007a జయతః కౌరవీం సేనామేకస్య మమ ధన్వినః|
- 04056007c శతం మార్గా భవిష్యంతి పావకస్యేవ కాననే|
- 04056007e మయా చక్రమివావిద్ధం సైన్యం ద్రక్ష్యసి కేవలం||
- 04056008a అసంభ్రాంతో రథే తిష్ఠ సమేషు విషమేషు చ|
- 04056008c దివమావృత్య తిష్ఠంతం గిరిం భేత్స్యామి ధారిభిః||
- 04056009a అహమింద్రస్య వచనాత్సంగ్రామేభ్యహనం పురా|
- 04056009c పౌలోమాన్కాలఖంజాంశ్చ సహస్రాణి శతాని చ||
- 04056010a అహమింద్రాద్దృఢాం ముష్టిం బ్రహ్మణః కృతహస్తతాం|
- 04056010c ప్రగాఢం తుములం చిత్రమతివిద్ధం ప్రజాపతేః||
- 04056011a అహం పారే సముద్రస్య హిరణ్యపురమారుజం|
- 04056011c జిత్వా షష్ఠిసహస్రాణి రథినాముగ్రధన్వినాం||
- 04056012a ధ్వజవృక్షం పత్తితృణం రథసింహగణాయుతం|
- 04056012c వనమాదీపయిష్యామి కురూణామస్తతేజసా||
- 04056013a తానహం రథనీడేభ్యః శరైః సంనతపర్వభిః|
- 04056013c ఏకః సంకాలయిష్యామి వజ్రపాణిరివాసురాన్||
- 04056014a రౌద్రం రుద్రాదహం హ్యస్తం వారుణం వరుణాదపి|
- 04056014c అస్తమాగ్నేయమగ్నేశ్చ వాయవ్యం మాతరిశ్యనః|

- 04056014e వజ్రాదీని తథాస్థాణి శక్రాదహమవాప్తవాన్||
- 04056015a ధార్తరాష్ట్రవనం ఘోరం నరసింహాభిరక్షితం|
- 04056015c అహముత్పాటయిష్యామి వైరాటే వ్యేతు తే భయం||
- 04056016a ఏవమాశ్వాసితస్తేన వైరాటిః సవ్యసాచినా|
- 04056016c వ్యగాహత రథానీకం భీమం భీష్మస్య ధీమతః||
- 04056017a తమాయాంతం మహాబాహుం జిగీషంతం రణే పరాన్|
- 04056017c అభ్యవారయదవ్యగ్రః క్రూరకర్మా ధనంజయం||
- 04056018a తం చిత్రమాల్యాభరణాః కృతవిద్యా మనస్వినః|
- 04056018c ఆగచ్ఛన్నీమధన్వానం మౌర్వీం పర్యస్య బాహుభిః||
- 04056019a దుఃశాసనో వికర్ణశ్చ దుఃస్సహౌఽథ వివింశతిః|
- 04056019c ఆగత్య భీమధన్వానం బీభత్సుం పర్యవారయన్||
- 04056020a దుఃశాసనస్తు భల్లేన విద్వా వైరాటిముత్తరం|
- 04056020c ద్వితీయేనార్జునం వీరః ప్రత్యవిధ్యత్స్నాంతరే||
- 04056021a తస్య జిష్ఠురుపావృత్య పృథుధారేణ కార్ముకం|
- 04056021c చకర్త గార్ధపత్రేణ జాతరూపపరిష్కృతం||
- 04056022a అధైనం పంచభిః పశ్చాత్ప్రత్యవిధ్యత్స్నాంతరే|
- 04056022c సోఽపయాత్ రణం హిత్వా పార్థబాణప్రపీడితః||
- 04056023a తం వికర్ణః శరైస్తీక్ష్ణైర్గార్ధపత్రైరజిహ్మగైః|
- 04056023c నివ్యాధ పరవీరఘ్నమర్జునం ధృతరాష్ట్రజః||
- 04056024a తతస్తమపి కౌంతేయః శరేణానతపర్వణా|
- 04056024c లలాటేఽభ్యహనత్పూర్ణం స విద్ధః ప్రాపతద్రథాత్||
- 04056025a తతః పార్థమభిద్రుత్య దుఃస్సహః సవివింశతిః|
- 04056025c అవాకిరచ్ఛరైస్తీక్ష్ణైః పరీస్సన్ప్రాతరం రణే||

- 04056026a తావుభౌ గార్తపత్రాభ్యాం నిశితాభ్యాం ధనంజయః|
 04056026c విద్వా యుగపదవ్యగ్రస్తయోర్వాహనసూదయత్||
 04056027a తౌ హతాశ్వా వివిద్ధాంగౌ ధృతరాష్ట్రాత్మజావుభౌ|
 04056027c అభిపత్య రధైరన్వైరపనీతౌ పదానుగైః||
 04056028a సర్వా దిశశ్చభ్యపతద్భిభత్సురపరాజితః|
 04056028c కిరీటమాలీ కౌంతేయో లబ్ధలక్ష్మో మహాబలః||

ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 ఉత్తరగోగ్రహే అర్జునదుఃశాసనాదియుద్ధే
 షట్పంచాశతతమోఽధ్యాయః|

57

- 04057001 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04057001a అథ సంగమ్య సర్వే తు కౌరవాణాం మహారథాః|
 04057001c అర్జునం సహితా యత్రాః ప్రత్యయుధ్యంత భారత||
 04057002a స సాయకమయైర్జాలైః సర్వతస్తాన్మహారథాన్|
 04057002c ప్రాచ్ఛాదయదమేయాత్మా నీహర ఇవ పర్వతాన్||
 04057003a నదద్భిశ్చ మహానాగైర్లేషమాణైశ్చ వాజిభిః|
 04057003c భేరీశంఖనినాదైశ్చ స శబ్దస్సుములోఽభవత్||
 04057004a నరాశ్వకాయాన్నిర్భిద్య లోహాని కవచాని చ|
 04057004c పార్శ్వస్య శరజాలాని వినిషేతుః సహస్రశః||
 04057005a త్వరమాణః శరానస్యన్నాండవః స బభౌ రణే|
 04057005c మధ్యందినగతోఽర్చిష్మాం శరదీవ దివాకరః||
 04057006a ఉపప్లవంత విత్రస్తా రథేభ్యో రథినస్తదా|

- 04057006c సాదినశ్చశ్వపృష్ఠేభ్యో భూమౌ చాపి పదాతయః||
- 04057007a శరైః సంతాడ్యమానానాం కవచానాం మహాత్మనాం|
- 04057007c తామ్రరాజతలోహానాం ప్రాదురాసీన్మహాస్వనః||
- 04057008a చన్నమాయోధనం సర్వం శరీరైర్గతచేతసాం|
- 04057008c గజాశ్వసాదిభిస్తత్ర శితబాణాత్తజీవితైః||
- 04057009a రథోపస్థాభిపతితైరాస్తృతా మానవైర్మహీ|
- 04057009c ప్రసృత్యదివ సంగ్రామే చాపహస్తో ధనంజయః||
- 04057010a శ్రుత్వా గాండీవనిర్దోషం విస్ఫుర్జితమివాశనే|
- 04057010c త్రస్తాని సర్వభూతాని వ్యగచ్ఛంత మహాహవాత్||
- 04057011a కుండలోష్ఠీషధారీణి జాతరూపస్రజాని చ|
- 04057011c పతితాని స్మ దృశ్యంతే శిరాంసి రణమూర్ధని||
- 04057012a విశిఖోన్మథితైర్గాత్రైర్బాహుభిశ్చ సకార్ముకైః|
- 04057012c సహస్తాభరణైశ్చాన్యైః ప్రచచ్ఛన్నా భాతి మేదినీ||
- 04057013a శిరసాం పాత్యమానానామంతరా నిశితైః శరైః|
- 04057013c అశ్మవృష్టిరివాకాశాదభవద్ భరతర్షభ||
- 04057014a దర్శయిత్వా తథాత్మానం రౌద్రం రుద్రపరాక్రమః|
- 04057014c అవరుద్ధశ్చరన్నార్థో దశవర్షాణి త్రీణి చ|
- 04057014e క్రోధాగ్నిముత్సృజద్దోరం ధార్తరాష్ట్రేషు పాండవః||
- 04057015a తస్య తద్దహతః సైన్యం దృష్ట్వా చైవ పరాక్రమం|
- 04057015c సర్వే శాంతిపరా యోధా ధార్తరాష్ట్రస్య పశ్యతః||
- 04057016a విత్రాసయిత్వా తత్సైన్యం ద్రావయిత్వా మహారథాన్|
- 04057016c అర్జునో జయతాం శ్రేష్ఠః పర్యవర్తత భారత||
- 04057017a ప్రావర్తయన్నదీం ఘోరాం శోణితౌఘతరంగిణీం|

04057017c అస్తిశైవలసంబాధాం యుగాంతే కాలనిర్మితాం||

04057018a శరచాపప్లవాం ఘోరాం మాంసశోణితకర్ణమాం|

04057018c మహారథమహాద్వీపాం శంఖదుందుభినిస్వనాం|

04057018e చకార మహతీం పార్థో నదీముత్తరశోణితాం||

04057019a ఆదదానస్య హి శరాస్సంధాయ చ విముంచతః|

04057019c వికర్ణతశ్చ గాండీవం న కిం చిద్దృశ్యతేఽంతరం||

ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాలు పర్వణి గోహరణ పర్వణి
ఉత్తరగోగ్రహే అర్జునసంకులయుద్ధే
సప్తపంచాశతమోఽధ్యాయః|

58

04058001 వైశంపాయన ఉవాచ|

04058001a అథ దుర్యోధనః కర్ణో దుఃశాసనవివింశతీ|

04058001c ద్రోణశ్చ సహ పుత్రేణ కృపశ్చాతిరథో రణే||

04058002a పునరీయుః సుసంరభా ధనంజయజిఘాంసయా|

04058002c విస్ఫారయంతశ్చాపాని బలవంతి దృఢాని చ||

04058003a తాన్ప్రకీర్ణపతాకేన రథేనాదిత్యవర్చసా|

04058003c ప్రత్యుద్యయౌ మహారాజ సమస్తాన్వానరధ్వజః||

04058004a తతః కృపశ్చ కర్ణశ్చ ద్రోణశ్చ రథినాం వరః|

04058004c తం మహాస్రైర్మహావీర్యం పరివార్య ధనంజయం||

04058005a శరౌఘాన్మృగస్యంతో జీమూతా ఇవ వార్షికాః|

04058005c వవర్షుః శరవర్షాణి ప్రపతంతం కిరీటినం||

04058006a ఇషుభిర్పహుభిస్తూర్ణం సమరే లోమవాహిభిః|

- 04058006c అదూరాత్పర్యవస్తాయ పూరయామాసురాదృతాః||
 04058007a తథావకీర్ణస్య హి తైర్దివ్యైరస్రైః సమంతతః|
 04058007c న తస్య ద్వ్యంగులమపి వివృతం సమదృశ్యత||
 04058008a తతః ప్రహస్య బీభత్సుర్దివ్యమైంద్రం మహారథః|
 04058008c అస్తమాదిత్యసంకాశం గాండీవే సమయోజయత్||
 04058009a స రశ్మిభిరివాదిత్యః ప్రతపన్నమరే బలీ|
 04058009c కిరీటమాలీ కౌంతేయః సర్వాన్రాచాచ్చదయత్కురూన్||
 04058010a యథా బలాహకే విద్యుత్పావకో వా శిలోచ్ఛయే|
 04058010c తథా గాండీవమభవదింద్రాయుధమివాతతం||
 04058011a యథా వర్షతి పర్లన్యే విద్యుద్విభ్రాజతే దివి|
 04058011c తథా దశ దిశః సర్వాః పతన్ధాండీవమావృణోత్||
 04058012a త్రస్తాశ్చ రథినః సర్వే బభూవుస్తత్ర సర్వశః|
 04058012c సర్వే శాంతిపరా భూత్వా స్వచిత్తాని న లేభిరే|
 04058012e సంగ్రామవిముఖాః సర్వే యోధాస్తే హతచేతసః||
 04058013a ఏవం సర్వాణి సైన్యాని భగ్నాని భరతర్షభ|
 04058013c ప్రాద్రవంత దిశః సర్వా నిరాశాని స్వజీవితే||

ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 ఉత్తరగోగ్రహే అర్జునసంకులయుద్ధే
 అష్టపంచాశత్తమోఽధ్యాయః|

59

- 04059001 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04059001a తతః శాంతనవో భీష్మో దురాధర్షః ప్రతాపవాన్|

- 04059001c వధ్యమానేషు యోధేషు ధనంజయముపాద్రవత్||
- 04059002a ప్రగ్రహ్య కార్ముకశ్రేష్ఠం జాతరూపపరిష్కృతం|
- 04059002c శరానాదాయ తీక్ష్ణాగ్రాన్మర్మభేదప్రమాధినః||
- 04059003a పాండురేణాతపత్రేణ ధ్రియమాణేన మూర్తని|
- 04059003c శుశుభే స నరవ్యాఘ్రో గిరిః సూర్యోదయే యథా||
- 04059004a ప్రధ్మాయ శంఖం గాంగేయో ధార్తరాష్ట్రాన్ప్రహర్షయన్|
- 04059004c ప్రదక్షిణముపావృత్య బీభత్సుం సమవారయత్||
- 04059005a తముద్వీక్ల్య తథాయాంతం కౌంతేయః పరవీరహా|
- 04059005c ప్రత్యగ్రహ్లోత్రహృష్టాత్మా ధారాధరమివాచలః||
- 04059006a తతో భీష్మః శరానశ్చై ధ్వజే పార్థస్య వీర్యవాన్|
- 04059006c సమపర్యన్మహావేగాం శ్వసమానానివోరగాన్||
- 04059007a తే ధ్వజం పాండుపుత్రస్య సమాసాద్య పతత్రీణః|
- 04059007c జ్వలంతః కపిమాజఘ్నర్షజాగ్రనిలయాంశ్చ తాన్||
- 04059008a తతో భల్లేన మహతా పృథుధారేణ పాండవః|
- 04059008c చత్రం చిచ్ఛేద భీష్మస్య తూర్ణం తదపతద్భువి||
- 04059009a ధ్వజం చైవాస్య కౌంతేయః శరైరభ్యహనద్బృథం|
- 04059009c శీఘ్రకృద్రధవాహంశ్చ తథోభౌ పార్ష్ణిసారథీ||
- 04059010a తయోస్తదభవద్యుద్ధం తుములం లోమహర్షణం|
- 04059010c భీష్మస్య సహ పార్శ్నేన బలివాసవయోరివ||
- 04059011a భల్లైర్బల్లాః సమాగమ్య భీష్మపాండవయోర్యుధి|
- 04059011c అంతరిక్షే వ్యరాజంత ఖద్యోతాః ప్రావృషీవ హి||
- 04059012a అగ్నిచక్రమివావిధ్ధం సవ్యదక్షిణమస్యతః|
- 04059012c గాండీవమభవద్రాజనాపర్థస్య సృజతః శరాన్||

04059013a స తైః సంచాదయామాస భీష్మం శరశతైః శితైః |
 04059013c పర్వతం వారిధారాభిశ్చాదయన్నివ తోయదః ||
 04059014a తాం స వేలామివోద్ధూతాం శరవృష్టిం సముత్థితాం |
 04059014c వ్యధమత్సాయకైర్భిషో అర్జునం సంనివారయత్ ||
 04059015a తతస్తాని నికృతాని శరజాలాని భాగశః |
 04059015c సమరేఽభివ్యశీర్యంత ఫల్గునస్య రథం ప్రతి ||
 04059016a తతః కనకపుంఖానాం శరవృష్టిం సముత్థితాం |
 04059016c పాండవస్య రథాత్పూర్ణం శలభానామివాయతిం |
 04059016e వ్యధమత్సాయకైర్భిషో అర్జునం సంనివారయత్ ||
 04059017a తతస్తే కురవః సర్వే సాధు సాధ్యతీ చాబ్రువన్ |
 04059017c దుష్కరం కృతవాన్భిషో యదర్జునమయోధయత్ ||
 04059018a బలవాంస్తరుణో దక్షః క్షిప్రకారీ చ పాండవః |
 04059018c కోఽన్యః సమర్థః పార్థస్య వేగం ధారయితుం రణే ||
 04059019a ఋతే శాంతనవాద్భిష్మాత్కృష్ణాద్వా దేవకీసుతాత్ |
 04059019c ఆచార్యప్రవరాద్వాపి భారద్వాజాన్మహాబలాత్ ||
 04059020a అస్తైరస్త్రాణి సంవార్య క్రీడతః పురుషర్షభౌ |
 04059020c చక్షూంషి సర్వభూతానాం మోహయంతౌ మహాబలౌ ||
 04059021a ప్రాజాపత్యం తథైవైంద్రమాగ్నీయం చ సుదారుణం |
 04059021c కౌబేరం వారుణం చైవ యామ్యం వాయవ్యమేవ చ |
 04059021e ప్రయుంజానౌ మహాత్మానౌ సమరే తౌ విచేరతుః ||
 04059022a విస్మితాన్యధ భూతాని తౌ దృష్ట్వా సంయుగే తదా |
 04059022c సాధు పార్థ మహాబాహో సాధు భీష్మేతి చాబ్రువన్ ||
 04059023a నేదం యుక్తం మనుష్యేషు యోఽయం సందృశ్యతే మహాన్ |

04059023c మహాస్రాణాం సంప్రయోగః సమరే భీష్మపార్థయోః||
 04059024a ఏవం సర్వాస్త్రవిదుషోరస్త్రయుద్ధమవర్తత|
 04059024c అథ జిష్ణురుపావృత్య పృథుధారేణ కార్ముకం|
 04059024e చకర్త భీష్మస్య తదా జాతరూపపరిష్కృతం||
 04059025a నిమేషాంతరమాత్రేణ భీష్మోఽన్యత్కారుకం రణే|
 04059025c సమాదాయ మహాబాహుః సజ్యం చక్రే మహాబలః|
 04059025e శరాంశ్చ సుబహూన్రుద్ధో ముమోచాశు ధనంజయే||
 04059026a అర్జునోఽపి శరాంశ్చిత్రాస్త్విష్టాయ నిశితాన్బహూన్|
 04059026c చిక్షేప సుమహాతేజాస్తథా భీష్మశ్చ పాండవే||
 04059027a తయోర్ధివ్యాస్త్రవిదుషోరస్యత్రోరనిశం శరాన్|
 04059027c న విశేషస్తదా రాజన్లక్ష్మతే స్మ మహాత్మనోః||
 04059028a అథావృణోద్ధశ దిశః శరైరతిరథస్తదా|
 04059028c కిరీటమాలీ కౌంతేయః శూరః శాంతనవస్తథా||
 04059029a అతీవ పాండవో భీష్మం భీష్మశ్చాతీవ పాండవం|
 04059029c బభూవ తస్మిన్సంగ్రామే రాజన్లోకే తదదుభతం||
 04059030a పాండవేన హతాః శూరా భీష్మస్య రథరక్షిణః|
 04059030c శేరతే స్మ తదా రాజన్కౌంతేయస్యాభితో రథం||
 04059031a తతో గాండీవనిర్ముక్తా నిరమిత్రం చిక్రీర్షవః|
 04059031c ఆగచ్ఛన్సుంఖసంశ్లిష్టాః శ్వేతవాహనపత్రిణః||
 04059032a నిష్పతంతో రథాత్తస్య ధౌతా హైరణ్యవాససః|
 04059032c ఆకాశే సమదృశ్యంత హంసానామివ పంక్తయః||
 04059033a తస్య తద్ధివ్యమస్త్రం హి ప్రగాఢం చిత్రమస్యతః|
 04059033c ప్రేక్షంతే స్మాంతరిక్షస్థాః సర్వే దేవాః సవాసవాః||

04059034a తద్దృష్ట్యా పరమప్రీతో గంధర్వశ్చిత్రమద్భుతం |
 04059034c శశంస దేవరాజాయ చిత్రసేనః ప్రతాపవాన్ ||
 04059035a పశ్యేమానరినిర్ధారాన్సంసక్తానివ గచ్ఛతః |
 04059035c చిత్రరూపమిదం జిష్టోర్దివ్యమస్త్రముదీర్యతః ||
 04059036a నేదం మనుష్యాః శ్రద్ధధ్యుర్న హేదం తేషు విద్యతే |
 04059036c పౌరాణానాం మహాస్తాణాం విచిత్రేయం సమాగమః ||
 04059037a మధ్యందినగతం సూర్యం ప్రతపంతమివాంబరే |
 04059037c న శక్నువంతి సైన్యాని పాండవం ప్రతివీక్షితుం ||
 04059038a ఉభౌ విశ్రుతకర్మాణావుభౌ యుద్ధవిశారదౌ |
 04059038c ఉభౌ సదృశకర్మాణావుభౌ యుధి దురాసదౌ ||
 04059039a ఇత్యుక్తో దేవరాజస్తు పార్థభీష్మసమాగమం |
 04059039c పూజయామాస దివ్యేన పుష్పవర్షేణ భారతం ||
 04059040a తతో భీష్మః శాంతనవో వామే పార్శ్వే సమర్పయత్ |
 04059040c అస్యతః ప్రతిసంధాయ వివృతం సవ్యసాచినః ||
 04059041a తతః ప్రహస్య బీభత్సుః పృథుధారేణ కారుకం |
 04059041c న్యకృంతధార్తవత్రేణ భీష్మస్యామితతేజసః ||
 04059042a అధైనం దశభిర్భాణైః ప్రత్యవిధ్యత్స నాంతరే |
 04059042c యతమానం పరాక్రాంతం కుంతీపుత్రో ధనంజయః ||
 04059043a స పీడితో మహాబాహుర్గృహీత్వా రథకూబరం |
 04059043c గాంగేయో యుధి దుర్ధర్షస్త్రాణా దీర్ఘమివాతురః ||
 04059044a తం విసంజ్ఞమపోవాహ సమ్యంతా రథవాజినాం |
 04059044c ఉపదేశమనుస్మృత్య రక్షమాణో మహారథం ||

ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి

60

- 04060001 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04060001a భీష్మే తు సంగ్రామశిరో విహాయ|
 పలాయమానే ధృతరాష్ట్రపుత్రః|
 04060001c ఉచ్చిత్య కేతుం వినదన్మహాత్మా|
 స్వయం విగ్రహ్యార్జునమాససాద||
 04060002a స భీమధన్వానముదగ్రవీర్యం|
 ధనంజయం శత్రుగణే చరంతం|
 04060002c ఆకర్ణపూర్ణాయతచోదితేన|
 భల్లీన వివ్యాధ లలాటమధ్యే||
 04060003a స తేన బాణేన సమర్పితేన|
 జాంబూనదాభేన సుసంశితేన|
 04060003c రరాజ రాజన్మహనీయకర్మా|
 యథైకపర్వా రుచిరైకశృంగః||
 04060004a అథాస్య బాణేన విదారితస్య|
 ప్రాదుర్భభూవాస్యగజస్రముష్ణం|
 04060004c సా తస్య జాంబూనదపుష్పచిత్రా|
 మాలేవ చిత్రాభివిరాజతే స్మ||
 04060005a స తేన బాణాభిహతస్తరసీన్య|
 దుర్యోధనేనోద్ధతమన్యవేగః|
 04060005c శరానుపాదాయ విషాగ్నికల్పాన్|

వివ్యాధ రాజానమదీనసత్త్వః||

04060006a దుర్యోధనశ్చాపి తముగ్రతేజాః|

పార్థశ్చ దుర్యోధనమేకవీరః|

04060006c అన్యోన్యమాజౌ పురుషప్రవీరౌ|

సమం సమాజఘ్నతురాజమీధౌ||

04060007a తతః ప్రభిన్నేన మహాగజేన|

మహీధరాభేన పునర్వికర్షః|

04060007c రధైశ్చతుర్భిర్గజపాదరక్షైః|

కుంతీసుతం జిష్ణుమథాభ్యధావత్||

04060008a తమాపతంతం త్వరితం గజేంద్రం|

ధనంజయః కుంభవిభాగమధ్యే|

04060008c ఆకర్ణపూర్ణేన దృఢాయసేన|

బాణేన వివ్యాధ మహాజవేన||

04060009a పార్థేన సృష్టః స తు గార్ణపత్ర|

ఆ పుంఖదేశాత్ప్రవివేశ నాగం|

04060009c విదార్య శైలప్రవరప్రకాశం|

యథాశనిః పర్వతమింద్రసృష్టః||

04060010a శరప్రతప్తః స తు నాగరాజః|

ప్రవేపితాంగో వ్యధితాంతరాత్మా|

04060010c సంసీదమానో నిపపాత మఃయాం|

వజ్రాహతం శృంగమివాచలస్య||

04060011a నిపాతితే దంతివరే పృథివ్యాం|

త్రాసాద్వికర్షః సహసావతీర్య|

04060011c తూర్ణం పదాన్యష్టశతాని గత్వా |
వివింశతేః స్యందనమారురోహ ||

04060012a నిహత్య నాగం తు శరేణ తేన |
వజ్రోపమేనాద్రివరాంబుదాభం |

04060012c తథావిధేనైవ శరేణ పార్థో |
దుర్యోధనం వక్షసి నిర్భిభేద ||

04060013a తతో గజే రాజని చైవ భిన్నే |
భగ్నే వికర్ణే చ సపాదరక్షే |

04060013c గాండీవముక్తైర్విశిఖైః ప్రణున్నాస్ |
తే యోధముఖ్యాః సహసాపజగ్ముః ||

04060014a దృష్టైవ బాణేన హతం తు నాగం |
యోధాంశ్చ సర్వాన్తవతో నిశమ్య |

04060014c రథం సమావృత్య కురుప్రవీరో |
రణాత్ప్రదుద్రావ యతో న పార్థః ||

04060015a తం భీమరూపం త్వరితం ద్రవంతం |
దుర్యోధనం శత్రుసహో నిషంగీ |

04060015c ప్రాక్ష్యేడయద్యోద్ధుమనాః కిరీటీ |
బాణేన విద్ధం రుధిరం వమంతం ||

04060016 అర్జున ఉవాచ |

04060016a విహాయ కీర్తిం విపులం యశశ్చ |
యుద్ధాత్పరావృత్య పలాయసే కిం |

04060016c న తేఽద్య తూర్యాణి సమాహతాని |
యథావదుద్యాంతి గతస్య యుద్ధే ||

- 04060017a యుధిష్ఠిరస్యాస్మి నిదేశకారీ|
పార్థస్త్రతీయో యుధి చ స్థిరోఽస్మి|
- 04060017c తదర్థమావృత్య ముఖం ప్రయచ్ఛ|
నరేంద్రవృత్తం స్మర ధార్తరాష్ట్ర||
- 04060018a మోక్షం తవేదం భువి నామధేయం|
దుర్యోధనేతీహ కృతం పురస్తాత్|
- 04060018c న హీహ దుర్యోధనతా తవాస్తి|
పలాయమానస్య రణం విహాయ||
- 04060019a న తే పురస్తాదథ పృష్ఠతో వా|
పశ్యామి దుర్యోధన రక్షితారమ్య|
- 04060019c పరైహి యుద్ధేన కురుప్రవీర|
ప్రాణాన్నియాన్నాండవతోఽద్య రక్ష||
- ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
ఉత్తరగోగ్రహే దుర్యోధనాపయానే షష్ఠితమోఽధ్యాయః|

61

- 04061001 వైశంపాయన ఉవాచ|
- 04061001a ఆహూయమానస్తు స తేన సంఖ్యే|
మహామనా ధృతరాష్ట్రస్య పుత్రః|
- 04061001c నివర్తితస్తస్య గిరాముశేన|
గజో యథా మత్త ఇవాంకుశేన||
- 04061002a నోఽమృష్యమాణో వచసాభిమృష్టో|
మహారథేనాతిరథస్తరస్వీ|

- 04061002c పర్యావవర్తాథ రథేన వీరో|
భోగీ యథా పాదతలాభిమృష్టః||
- 04061003a తం ప్రేక్ష్య కర్ణః పరివర్తమానం|
నివర్త్య సంస్తభ్య చ విద్ధగాత్రః|
- 04061003c దుర్యోధనం దక్షిణత్ భ్యగచ్ఛత్|
పార్థం నృవీరో యుధి హేమమాలీ||
- 04061004a భీష్మస్తతః శాంతనవో నివృత్య|
హిరణ్యకక్ష్యాంస్త్వరయంస్తురంగాన్|
- 04061004c దుర్యోధనం పశ్చిమత్ భ్యరక్షత్|
పార్థాన్మహాబాహురధిజ్యధనాన్||
- 04061005a ద్రోణః కృపశ్చైవ వివింశతిశ్చ|
దుఃశాసనశ్చైవ నివృత్య శీఘ్రం|
- 04061005c సర్వే పురస్తాద్వితతేషుచాపా|
దుర్యోధనార్థం త్వరితాభ్యుపేయుః||
- 04061006a స తాన్యనీకాని నివర్తమానాన్|
ఆలోక్య పూర్ణౌఘనిభాని పార్థః|
- 04061006c హంసో యథా మేఘమివాపతంతం|
ధనంజయః ప్రత్యపతత్తరస్వీ||
- 04061007a తే సర్వతః సంపరివార్య పార్థం|
అస్త్రాణి దివ్యాని సమాదదానాః|
- 04061007c వవర్షురభ్యేత్య శరైః సమంతాన్|
మేఘా యథా భూధరమంబువేగైః||
- 04061008a తతోఽస్త్రమస్త్రేణ నివార్య తేషాం|

గాండీవధన్వా కురుపుంగవానాం|

04061008c సమ్మోహనం శత్రుసహౌఽన్యదన్త్రం|

ప్రాదుశ్చకారైంద్రిరపారణీయం||

04061009a తత్ దిశశ్చనుదిశో వివృత్య|

శరైః సుధారైర్నిశితైః సుపుంఖైః|

04061009c గాండీవఘోషేణ మనాంసి తేషాం|

మహాబలః ప్రవ్యథయాం చకార||

04061010a తతః పునర్భీమరవం ప్రగల్భ్యా|

దోర్భ్యాం మహాశంఖముదారఘోషం|

04061010c వ్యనాదయత్ ప్రదిశో దిశః ఖం|

భువం చ పార్థో ద్విషతాం నిహంతా||

04061011a తే శంఖనాదేన కురుప్రవీరాః|

సమ్మోహితాః పార్థసమీరితేన|

04061011c ఉత్సృజ్య చాపాని దురాసదాని|

సర్వే తదా శాంతిపరా బభూవుః||

04061012a తథా విసంజ్ఞేషు పరేషు పార్థః|

స్మృత్వా తు వాక్యాని తథోత్తరాయాః|

04061012c నిర్యాహి మధ్యాదితి మత్స్యపుత్రం|

ఉవాచ యావత్కురవో విసంజ్ఞాః||

04061013a ఆచార్య శారద్వతయోః సుశుక్లే|

కర్ణస్య పీతం రుచిరం చ వన్త్రం|

04061013c ద్రోణేశ్చ రాజ్ఞశ్చ తదైవ నీలే|

వన్త్రే సమాదత్స్వ నరప్రవీర||

- 04061014a భీష్మస్య సంజ్ఞాం తు తథైవ మనోః|
జానాతి మేఽస్తప్రతిఘాతమేషః|
- 04061014c ఏవం హి యాతవ్యమమూఢసంజ్ఞైః||
ఏవం హి యాతవ్యమమూఢసంజ్ఞైః||
- 04061015a రశ్మీన్సముత్సృజ్య తతో మహాత్మా|
రథాదవప్లుత్య విరాటపుత్రః|
- 04061015c వస్త్రాణ్యుపాదాయ మహారథానాం|
తూర్ణం పునః స్వం రథమారురోహ||
- 04061016a తతోఽన్వశాసచ్ఛతురః సదశ్వాన్|
పుత్రో విరాటస్య హిరణ్యకక్ష్యాన్|
- 04061016c తే తద్యతీయుర్ద్వజినామనీకం|
శ్వేతా వహంతోఽర్ఘనమాజిమధ్యాత్||
- 04061017a తథా తు యాంతం పురుషప్రవీరం|
భీష్మః శరైరభ్యహనత్తరసీన్|
- 04061017c స చాపి భీష్మస్య హయాన్నిహత్య|
వివ్యాధ పార్శ్వే దశభిః పుషత్కైః||
- 04061018a తతోఽర్ఘనో భీష్మమపాస్య యుద్ధే|
విద్వాస్య యంతారమరిష్టధన్వా|
- 04061018c తస్మై విముక్తో రథవృందమధ్యాద్|
రాహుం విదార్యేవ సహస్రరశ్మిః||
- 04061019a లబ్ధ్వా తు సంజ్ఞాం చ కురుప్రవీరః|
పార్థం సమీక్ష్యాథ మహేంద్రకల్పం|
- 04061019c రణాద్విముక్తం స్థితమేకమాజౌ|

స ధార్తరాష్ట్రస్త్వరితో బభాషే||

04061020a అయం కథం స్విద్భవతాం విముక్తస్|

తం వై ప్రబద్ధీత యథా న ముచ్యేత్|

04061020c తమబ్రవీచ్ఛాంతనవః ప్రహస్య|

క్వ తే గతా బుద్ధిరభూత్క్వ వీర్యం||

04061021a శాంతిం పరాశ్వస్య యథా స్థితోఽభూత్|

ఉత్సృజ్య బాణాంశ్చ ధనుశ్చ చిత్రం|

04061021c న త్వేవ బీభత్సురలం నృశంసం|

కర్తుం న పాపేఽస్య మనో నివిష్టం||

04061022a త్రైలోక్యహేతోర్న జహేత్స్వధర్మం|

తస్మాన్న సర్వే నిహతా రణేఽస్మిన్|

04061022c క్షిప్రం కురూన్యాహి కురుప్రవీర|

విజిత్య గాశ్చ ప్రతియాతు పార్థః||

04061023a దుర్యోధనస్తస్య తు తన్నిశమ్య|

పితామహస్యాత్మహితం వచోఽథ|

04061023c అతీతకామో యుధి నోఽత్యమర్షీ|

రాజా వినిఃశ్వస్య బభూవ తూష్ఠీం||

04061024a తద్భీష్మకాక్యం హితమీక్ష్వ సర్వే|

ధనంజయాగ్నిం చ వివర్ణమానం|

04061024c నివర్తనాయైవ మనో నిదధ్యుత్|

దుర్యోధనం తే పరిరక్షమాణాః||

04061025a తాన్ప్రస్థితాన్ప్రీతమనాః స పార్థో|

ధనంజయః ప్రేక్ష్య కురుప్రవీరాన్|

- 04061025c ఆభాషమాణోఽనుయయౌ ముహూర్తం|
సంపూజయంస్తత్ర గురూన్మహాత్మా||
- 04061026a పితామహం శాంతనవం స వృద్ధం|
ద్రోణం గురుం చ ప్రతిపూజ్య మూర్ధ్నా|
- 04061026c ద్రోణిం కృపం చైవ గురూంశ్చ సర్వాం|
శరైర్విచిత్రైరభివాద్య చైవ||
- 04061027a దుర్యోధనస్యోత్తమరత్నచిత్రం|
చిచ్ఛేద పార్థో ముకుటం శరేణ|
- 04061027c ఆమంత్ర్య వీరాంశ్చ తథైవ మాన్యాన్|
గాండీవఘోషేణ వినాద్య లోకాన్||
- 04061028a స దేవదత్తం సహసా వినాద్య|
విదార్య వీరో ద్విషతాం మనాంసి|
- 04061028c ధ్వజేన సర్వానభిభూయ శత్రూన్|
స హేమజాలేన విరాజమానః||
- 04061029a దృష్ట్వా ప్రయాతాంస్తు కురూన్కిరీటీ|
హృష్టోఽబ్రవీత్తత్ర స మత్స్యపుత్రం|
- 04061029c ఆవర్తయాశ్వాన్నశవో జితాస్తే|
యాతాః పరే యాహి పురం ప్రహృష్టః||
ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
సమస్తకౌరవపలాయనే ఏకషష్ఠితమోఽధ్యాయః|

04062001 వైశంపాయన ఉవాచ|

04062001a తతో విజిత్య సంగ్రామే కురున్లోవృషభేక్షణః|

04062001c సమానయామాస తదా విరాటస్య ధనం మహత్||

04062002a గతేషు చ ప్రభగ్నేషు ధార్తరాష్ట్రేషు సర్వశః|

04062002c వనాన్నిష్క్రమ్య గహనాద్భహవః కురుసైనికాః||

04062003a భయాత్సంత్రస్తమనసః సమాజగ్ముస్తతస్తతః|

04062003c ముక్తకేశా వ్యదృశ్యంత స్థితాః ప్రాంజలయస్తదా||

04062004a క్షుత్ప్రిపాసాపరిశ్రాంతా విదేశస్థా విచేతసః|

04062004c ఊచుః ప్రణమ్య సంభ్రాంతాః పార్థ కిం కరవామ తే||

04062005 అర్జున ఉవాచ|

04062005a స్వస్తి వ్రజత భద్రం వో న భేతవ్యం కథం చన|

04062005c నాహమార్తాం జిఘాంసామి భృశమాశ్వాసయామి వః||

04062006 వైశంపాయన ఉవాచ|

04062006a తస్య తామభయాం వాచం శ్రుత్వా యోధాః సమాగతాః|

04062006c ఆయుఃకీర్తియశోదాభిస్తమాశ్చిర్చిరనందయన్||

04062007a తతో నివృత్తాః కురవః ప్రభగ్నా వశమాస్థితాః|

04062007c పంథానముపసంగమ్య ఫల్గునో వాక్యమబ్రవీత్||

04062008a రాజపుత్ర ప్రత్యవేక్ష సమానీతాని సర్వశః|

04062008c గోకులాని మహాబాహౌ వీర గోపాలకైః సహ||

04062009a తతోఽపరాష్ట్రే యాస్యామో విరాటనగరం ప్రతి|

04062009c ఆశ్వాస్య పాయయిత్వా చ పరిష్టావ్య చ వాజినః||

04062010a గచ్చంతు త్వరితాశ్చైవ గోపాలాః ప్రేషితాస్త్యయా|
 04062010c నగరే ప్రియమాఖ్యాతుం ఘోషయంతు చ తే జయం||
 04062011 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04062011a ఉత్తరస్త్వరమాణోఽథ దూతానాజ్ఞాపయత్తతః|
 04062011c వచనాదర్ఘనస్యైవ ఆచక్షుధ్వం జయం మమ||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వణి
 ఉత్తరాగమనే ద్విషష్ఠితమోఽధ్యాయః|
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి గోహరణ పర్వః|

వైవాహిక పర్వ

63

04063001 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04063001a అవజిత్య ధనం చాపి విరాటో వాహినీపతిః|
 04063001c ప్రావిశన్నగరం హృష్టశ్చతుర్భిః సహ పాండవైః||
 04063002a జిత్వా త్రిగర్తాన్సంగ్రామే గాశ్చైవాదాయ కేవలాః|
 04063002c అశోభత మహారాజః సహ పార్థైః శ్రియా వృతః||
 04063003a తమాసనగతం వీరం సుహృదాం ప్రీతివర్ధనం|
 04063003c ఉపతస్టుః ప్రకృతయః సమస్తా బ్రాహ్మణైః సహ||
 04063004a సభాజితః ససైన్యస్తు ప్రతినంద్యాథ మత్స్యరాట్|
 04063004c విసర్జయామాస తదా ద్విజాంశ్చ ప్రకృతీస్తథా||
 04063005a తతః స రాజా మత్స్యనాం విరాటో వాహినీపతిః|
 04063005c ఉత్తరం పరిపప్రచ్ఛ క్వ యాత ఇతి చాబ్రవీత్||
 04063006a ఆచఖ్యుస్తస్య సంహృష్టాః స్త్రియః కన్యాశ్చ వేశ్మని|

- 04063006c అంతఃపురచరాశ్చైవ కురుభిర్లోధనం హృతం||
- 04063007a విజేతుమభిసంరబ్ధ ఏక ఏవతిసాహసాత్|
- 04063007c బృహన్నడాసహాయశ్చ నిర్యాతః పృథివీంజయః||
- 04063008a ఉపయాతానతిరథాన్ద్వోణం శాంతనవం కృపం|
- 04063008c కర్ణం దుర్యోధనం చైవ ద్రోణపుత్రం చ షడ్రథాన్||
- 04063009a రాజా విరాట్ ఓధ భృశం ప్రతప్తః|
శ్రుత్వా సుతం హ్యేకరథేన యాతం|
- 04063009c బృహన్నడాసారథిమాజివర్తనం|
ప్రోవాచ సర్వానథ మంత్రిముఖ్యాన్||
- 04063010a సర్వథా కురవస్తే హి యే చాన్యే వసుధాధిపాః|
- 04063010c త్రిగర్తాన్నిర్ణితాం శ్రుత్వా న స్థాస్యంతి కదా చన||
- 04063011a తస్మాద్ధచ్చంతు మే యోధా బలేన మహతా వృతాః|
- 04063011c ఉత్తరస్య పరీస్పార్తం యే త్రిగరైరవిక్షతాః||
- 04063012a హయాంశ్చ నాగాంశ్చ రథాంశ్చ శీఘ్రం|
పదాతిసంఘాంశ్చ తతః ప్రవీరాన్|
- 04063012c ప్రస్థాపయామాస సుతస్య హేతోర్|
విచిత్రశస్త్రాభరణోపపన్నాన్||
- 04063013a ఏవం స రాజా మత్స్యానాం విరాట్ ఓక్షౌహిణీపతిః|
- 04063013c వ్యాదిదేశాథ తాం క్షిప్రం వాహినీం చతురంగిణీం||
- 04063014a కుమారమాశు జానీత యది జీవతి వా న వా|
- 04063014c యస్య యంతా గతః షండో మన్యేఽహం న స జీవతి||
- 04063015a తమబ్రవీద్ధర్మరాజః ప్రహస్య|
విరాటమార్తం కురుభిః ప్రతప్తం|

04063015c బృహన్నడా సారథిశ్చన్నరేంద్ర|

పరే న నేష్యంతి తవాద్య గాస్యాః||

04063016a సర్వాన్మహీపాన్సహితాన్కురూంశఽ|

తదైవ దేవాసురయక్షనాగాన్|

04063016c అలం విజేతుం సమరే సుతస్తే|

స్వనుష్ఠితః సారథినా హి తేన||

04063017a అధోత్తరేణ ప్రహితా దూతాస్తే శీఘ్రగామినః|

04063017c విరాటనగరం ప్రాప్య జయమావేదయంస్తదా||

04063018a రాజ్ఞస్తతః సమాచఖ్యౌ మంత్రీ విజయముత్తమం|

04063018c పరాజయం కురూణాం చాప్యపాయాంతం తధోత్తరం||

04063019a సర్వా వినిర్జితా గావః కురవశఽపరాజితాః|

04063019c ఉత్తరః సహ సూతేన కుశలీ చ పరంతప||

04063020 కంక ఉవాచ|

04063020a దిష్ట్యా తే నిర్జితా గావః కురవశఽపరాజితాః|

04063020c దిష్ట్యా తే జీవితః పుత్రః శ్రూయతే పార్థివర్షభ||

04063021a నాద్భుతం త్వేవ మన్యేహం యత్తే పుత్రోఽజయత్కురూన్|

04063021c ధ్రువ ఏవ జయస్తస్య యస్య యంతా బృహన్నడా||

04063022 వైశంపాయన ఉవాచ|

04063022a తతో విరాటో నృపతిః సంప్రహృష్టతనూరుహః|

04063022c శ్రుత్వా తు విజయం తస్య కుమారస్యామితౌజసః|

04063022e ఆచాదయిత్వా దూతాన్స్తాన్మంత్రీణః సోఽభ్యచోదయత్||

04063023a రాజమార్గాః క్రియంతాం మే పతాకాభీరలంకృతాః|

04063023c పుషోఽపహరైరర్చ్యంతాం దేవతాశ్చాపి సర్వశః||

- 04063024a కుమారా యోధముఖ్యాశ్చ గణికాశ్చ స్వలంకృతాః|
 04063024c వాదిత్రాణి చ సర్వాణి ప్రత్యుద్యాంతు సుతం మమ||
- 04063025a ఘంటాపణవకః శీఘ్రం మత్తమారుహ్యా వారణం|
 04063025c శృంగాటకేషు సర్వేషు ఆఖ్యాతు విజయం మమ||
- 04063026a ఉత్తరా చ కుమారీభిర్భవీభిరభిసంవృతా|
 04063026c శృంగారవేషాభరణా ప్రత్యుద్యాతు బృహన్నడాం||
- 04063027a శ్రుత్వా తు తద్వచనం పార్థివస్య|
 సర్వే పునః స్వస్తికపాణయశ్చ|
- 04063027c భేర్యశ్చ తూర్యాణి చ వారిజాశ్చ|
 వేషైః పరార్తైః ప్రమదాః శుభాశ్చ||
- 04063028a తద్దైవ సూతాః సహ మాగదైశ్చ|
 నందీవాద్యాః పణవాస్తూర్యవాద్యాః|
- 04063028c పురాద్విరాటస్య మహాబలస్య|
 ప్రత్యుద్యయుః పుత్రమనంతవీర్యం||
- 04063029a ప్రస్తాప్య సేనాం కన్యాశ్చ గణికాశ్చ స్వలంకృతాః|
 04063029c మత్స్యరాజో మహాప్రాజ్ఞః ప్రహృష్ట ఇదమబ్రవీత్|
- 04063029e అక్షానాహర సైరంధ్రి కంక ద్యూతం ప్రవర్తతాం||
- 04063030a తం తథా వాదినం దృష్ట్వా పాండవః ప్రత్యభాషత|
 04063030c న దేవితవ్యం హృష్టేన కితవేనేతి నః శ్రుతం||
- 04063031a న త్వామద్య ముదా యుక్తమహం దేవితముత్సహే|
 04063031c ప్రియం తు తే చికీర్షామి వర్తతాం యది మన్యసే||
- 04063032 విరాట ఉవాచ|
- 04063032a స్త్రియో గావో హిరణ్యం చ యచ్ఛాన్యద్యసు కిం చన|

04063032c న మే కిం చిత్త్వయా రక్ష్యమంతరేణాపి దేవితుం||

04063033 కంక ఉవాచ|

04063033a కిం తే ద్యూతేన రాజేంద్ర బహుదోషేణ మానద|

04063033c దేవనే బహవో దోషాస్తస్మాత్తత్పరివర్ణయేత్||

04063034a శ్రుతస్తే యది వా దృష్టః పాండవో వై యుధిష్ఠిరః|

04063034c స రాజ్యం సుమహత్స్నితం భ్రాతృశ్చ త్రిదశోపమాన్||

04063035a ద్యూతే హరితవాన్సర్వం తస్మాద్ద్యూతం న రోచయే|

04063035c అథ వా మన్యసే రాజన్ద్రీవ్యావ యది రోచతే||

04063036 వైశంపాయన ఉవాచ|

04063036a ప్రవర్తమానే ద్యూతే తు మత్స్యః పాండవమబ్రవీత్|

04063036c పశ్య పుత్రేణ మే యుద్ధే తాదృశాః కురవో జితాః||

04063037a తతోఽబ్రవీన్మతస్యరాజం ధర్మపుత్రో యుధిష్ఠిరః|

04063037c బృహన్నడా యస్య యంతా కథం స న విజేష్యతి||

04063038a ఇత్యుక్తః కుపితో రాజా మత్స్యః పాండవమబ్రవీత్|

04063038c సమం పుత్రేణ మే షండం బ్రహ్మబంధో ప్రశంససి||

04063039a వాచ్యావాచ్యం న జానీషే నూనం మామవమన్యసే|

04063039c భీష్మద్రోణముఖాన్సర్వాన్కస్మాన్న స విజేష్యతి||

04063040a వయస్యత్వాత్తు తే బ్రహ్మన్నపరాధమిమం క్షమే|

04063040c నేదృశం తే పునర్వాచ్యం యది జీవితుమిచ్ఛసి||

04063041 యుధిష్ఠిర ఉవాచ|

04063041a యత్ర ద్రోణస్తథా భీష్మో ద్రౌణిరైకర్తనః కృపః|

04063041c దుర్యోధనశ్చ రాజేంద్ర తథాన్యే చ మహారథాః||

04063042a మరుద్గణైః పరివృతః సాక్షాదపి శతక్రతుః|

- 04063042c కోఁనోఱ బృహన్నడాఱాస్తాన్రతియుఢ్యేత సంగతాన్||
- 04063043 విరాట ఉఱాచ|
- 04063043a బహుశః ప్రతిషిఢ్యోఁసి న చ వాచం నియచ్ఛసి|
- 04063043c నియంతాఁ చేన్న విఢ్యేత న కశ్చిఢ్ఢర్మఱాచరేత్||
- 04063044 వైశంపాయన ఉఱాచ|
- 04063044a తతః ప్రకుపిత్ రాజా తమక్షేణాహనఢ్ఢృశం|
- 04063044c ముఖే యుఢిష్ఠిరం కోపాన్నైఱమిత్యేఱ భర్త్యయన్||
- 04063045a బలఱత్రప్రతిఢ్ఢస్య నస్తః శోణితఱాగఱత్|
- 04063045c తఢప్రాప్తం మఱీం పార్థః పాణిభ్యాం ప్రత్యగృహ్లాత||
- 04063046a అఱైక్షత చ ఢర్మాత్మా ఢ్రౌపఢీం పార్వ్యతః స్థితాం|
- 04063046c సాఱ వేఢ తఱుభిప్రాయం భర్తుశ్చిత్తఱశానుగా||
- 04063047a పూరయిత్వాఱ చ సౌఱర్లం పాత్రం కాంస్యఱనిఢిఢితా|
- 04063047c తచ్ఛోణితం ప్రత్యగృహ్లాఢ్యత్రప్రసుస్రాఱ పాంఢఱత్||
- 04063048a అఢోత్తరః శుభైర్గంఢైర్మాల్యైశ్ఛ విఱిఢైస్తథా|
- 04063048c అఱకీర్యఱాణః సంహృష్టో నగరం స్వైరఱాగఱత్||
- 04063049a సభాజ్యఱానః పౌరైశ్ఛ స్త్రీభిర్ఢానపఢైస్తథా|
- 04063049c ఆసాఢ్య భఱనఢ్ఱారం పిత్రే స ప్రత్యహారయత్||
- 04063050a తతో ఢ్ఱాఱస్తః ప్రఱిశ్యేఱ విరాటఱిఢఱబ్రఱవీత్|
- 04063050c బృహన్నడాసహాయస్తే పుత్రో ఢ్ఱాఱ్యుత్తరః స్థితః||
- 04063051a తతో హృష్టో మత్స్యరాజః క్షత్తారఱిఢఱబ్రఱవీత్|
- 04063051c ప్రఱేశ్యతాఱుభౌ తూర్లం ఢర్శనేఱ్ఱురహం తయోః||
- 04063052a క్షత్తారం కురురాజస్తు శనైః కర్ల ఉపాజపత్|
- 04063052c ఉత్తరః ప్రఱిశత్వేకో న ప్రఱేశ్యా బృహన్నడా||

04063053a ఏతస్య హి మహాభావోఽవ్రతమేతత్సమాహితం|
 04063053c యో మమాంగే వ్రణం కుర్యాచ్ఛణితం వాపి దర్శయేత్|
 04063053e అన్యత్ర సంగ్రామగతాన్న స జీవేదసంశయం||
 04063054a న మృష్యాద్భృశసంక్రుద్ధో మాం దృష్ట్వావ సశోణితం|
 04063054c విరాటమిహ సామాత్యం హన్యాత్సబలవాహనం||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి వైవాహిక పర్వణి
 ఉత్తరాగమనే త్రిషష్టితమోఽధ్యాయః|

64

04064001 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04064001a తతో రాజ్ఞః సుతో జ్యేష్ఠః ప్రావిశత్సృధివీంజయః|
 04064001c నోఽభివాద్య పితుః పాదౌ ధర్మరాజమపశ్యత||
 04064002a స తం రుధిరసంసిక్తమనేకాగ్రమనాగసం|
 04064002c భూమావాసీనమేకాంతే సైరంధ్రేర్యా సముపస్థితం||
 04064003a తతః పప్రచ్ఛ పితరం త్వరమాణ ఇవోత్తరః|
 04064003c కేనాయం తాడితో రాజన్కేన పాపమిదం కృతం||
 04064004 విరాట ఉవాచ|
 04064004a మయాయం తాడితో జిహ్వా న చాప్యేతావదర్లతి|
 04064004c ప్రశస్యమానే యః శూరే త్వయి షండం ప్రశంసతి||
 04064005 ఉత్తర ఉవాచ|
 04064005a అకార్యం తే కృతం రాజన్ క్షిప్రమేవ ప్రసాద్యతాం|
 04064005c మా త్వా బ్రహ్మవిషం ఘోరం సమూలమపి నిర్ఘహేత్||
 04064006 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04064006a స పుత్రస్య వచః శ్రుత్వా విరాటో రాష్ట్రవర్జనః|

04064006c క్షమయామాస కౌంతేయం భస్మచ్ఛన్నమివానలం||
 04064007a క్షమయంతం తు రాజానం పాండవః ప్రత్యభాషత|
 04064007c చిరం క్షాంతమిదం రాజన్న మన్యుర్విద్యతే మమ||
 04064008a యది హ్యేతత్పతేద్భూమౌ రుధిరం మమ నస్తతః|
 04064008c సరాష్ట్రస్త్వం మహారాజ వినశ్యేథా న సంశయః||
 04064009a న దూషయామి తే రాజన్యచ్ఛ హన్యాదదూషకం|
 04064009c బలవంతం మహారాజ క్షిప్రం దారుణమాప్పుయాత్||
 04064010a శోణితే తు వ్యతిక్రాంతే ప్రవివేశ బ్రహ్మన్నడా|
 04064010c అభివాద్య విరాటం చ కంకం చాప్యపతిష్ఠత||
 04064011a క్షమయిత్వా తు కౌరవ్యం రణాదుత్తరమాగతం|
 04064011c ప్రశశంస తతో మత్స్యః శృణ్వతః సవ్యసాచినః||
 04064012a త్వయా దాయాదవానస్మి కైకేయానందివర్తన|
 04064012c త్వయా మే సదృశః పుత్రో న భూతో న భవిష్యతి||
 04064013a పదం పదసహస్రేణ యశ్చరన్నాపరాధ్నుయాత్|
 04064013c తేన కర్ణేన తే తాత కథమాసీత్సమాగమః||
 04064014a మనుష్యలోకే సకలే యస్య తుల్యో న విద్యతే|
 04064014c యః సముద్ర ఇవాక్షోభ్యః కాలాగ్నిరివ దుఃసహః|
 04064014e తేన భీష్మేణ తే తాత కథమాసీత్సమాగమః||
 04064015a ఆచార్యో వృష్ణివీరాణాం పాండవానాం చ యో ద్విజః|
 04064015c సర్వక్షత్రస్య చాచార్యః సర్వశస్త్రభృతాం వరః|
 04064015e తేన ద్రోణేన తే తాత కథమాసీత్సమాగమః||
 04064016a ఆచార్యపుత్రో యః శూరః సర్వశస్త్రభృతామపి|
 04064016c అశ్వత్థామేతి విఖ్యాతః కథం తేన సమాగమః||

- 04064017a రణే యం ప్రేక్ష్య సీదంతి హృతస్యా వణిజో యథా|
- 04064017c కృపేణ తేన తే తాత కథమాసీత్సమాగమః||
- 04064018a పర్వతం యోఽభివిద్యేత రాజపుత్రో మహేషుభిః|
- 04064018c దుర్యోధనేన తే తాత కథమాసీత్సమాగమః||
- 04064019 ఉత్తర ఉవాచ|
- 04064019a న మయా నిర్జితా గావో న మయా నిర్జితాః పరే|
- 04064019c కృతం తు కర్మ తత్సర్వం దేవపుత్రేణ కేన చిత్||
- 04064020a స హి భీతం ద్రవంతం మాం దేవపుత్రో న్యవారయత్|
- 04064020c స చాతిష్ఠద్రథోపస్థే వజ్రహస్తనిభో యువా||
- 04064021a తేన తా నిర్జితా గావస్తేన తే కురవో జితాః|
- 04064021c తస్య తత్కర్మ వీరస్య న మయా తాత తత్కృతం||
- 04064022a స హి శారద్వతం ద్రోణం ద్రోణపుత్రం చ వీర్యవాన్|
- 04064022c సూతపుత్రం చ భీష్మం చ చకార విముఖాం శరైః||
- 04064023a దుర్యోధనం చ సమరే సనాగమివ యూథపం|
- 04064023c ప్రభగ్నుమబ్రవీద్భీతం రాజపుత్రం మహాబలం||
- 04064024a న హస్తినపురే త్రాణం తవ పశ్యామి కిం చన|
- 04064024c వ్యాయామేన పరీప్సస్య జీవితం కౌరవాత్మజ||
- 04064025a న మోక్ష్యసే పలాయంస్త్వం రాజన్యుద్ధే మనః కురు|
- 04064025c పృథివీం భోక్ష్యసే జిత్యా హతో వా స్వర్గమాప్స్యసి||
- 04064026a స నివృత్తో నరవ్యాఘ్రో ముంచన్వజ్రనిభాం శరాన్|
- 04064026c సచివైః సంవృతో రాజా రథే నాగ ఇవ శ్వసన్||
- 04064027a తత్ర మే రోమహర్షోఽభూదూరుస్తంభశ్చ మారిష|
- 04064027c యదభ్రషునసంకాశమనీకం వ్యధమచ్ఛరైః||

- 04064028a తత్రైణుద్య రథానీకం సింహసంహననో యువా|
04064028c కురూంస్తాస్రహసన్రాజన్వాసాంస్యపహరద్భలీ||
04064029a ఏకేన తేన వీరేణ షడ్రథాః పరివారితాః|
04064029c శార్థులేనేవ మత్తేన మృగాస్త్రైణచరా వనే||
04064030 విరాట ఉవాచ|
04064030a క్వ స వీరో మహాబాహుర్దేవపుత్రో మహాయశాః|
04064030c యో మే ధనమవాజైషీత్కరుభిర్గస్తమాహవే||
04064031a ఇచ్ఛామి తమహం ద్రష్టుమర్చితుం చ మహాబలం|
04064031c యేన మే త్వం చ గావశ్చ రక్షితా దేవసూనునా||
04064032 ఉత్తర ఉవాచ|
04064032a అంతర్దానం గతస్తాత దేవపుత్రః ప్రతాపవాన్|
04064032c స తు శో వా పరశో వా మన్యే ప్రాదుర్భవిష్యతి||
04064033 వైశంపాయన ఉవాచ|
04064033a ఏవమాఖ్యాయమానం తు చన్నం సత్రేణ పాండవం|
04064033c వసంతం తత్ర నాజ్ఞాసీద్విరాటః పార్థమర్షునం||
04064034a తతః పార్థోఽభ్యనుజ్ఞాతో విరాటేన మహాత్మనా|
04064034c ప్రదదౌ తాని వాసాంసి విరాటదుహితుః స్వయం||
04064035a ఉత్తరా తు మహర్థాణి వివిధాని తనూని చ|
04064035c ప్రతిగ్రహ్యభవత్ప్రేతా తాని వాసాంసి భామినీ||
04064036a మంత్రయిత్వా తు కౌంతేయ ఉత్తరేణ రహస్తదా|
04064036c ఇతికర్తవ్యతాం సర్వాం రాజన్యథ యుధిశ్శిరే||
04064037a తతస్తథా తద్వ్యదధాద్యథావత్పురుషర్షభ|
04064037c సహ పుత్రేణ మత్స్యస్య ప్రహృష్టో భరతర్షభః||

ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి వైవాహిక పర్వణి
విరాటోత్తరసంవాదే చతుఃషష్ఠితమోఽధ్యాయః|

65

04065001 వైశంపాయన ఉవాచ|

04065001a తతస్త్రుతీయే దివసే భ్రాతరః పంచ పాండవాః|

04065001c స్నాతాః శుక్లాంబరధరాః సమయే చరితవ్రతాః||

04065002a యుధిష్ఠిరం పురస్కృత్య సర్వాభరణభూషితాః|

04065002c అభిపద్మా యథా నాగా భ్రాజమానా మహారథాః||

04065003a విరాటస్య సభాం గత్వా భూమిపాలాసనేష్యథ|

04065003c నిషేదుః పావకప్రఖ్యాః సర్వే ధిష్ణ్యేష్యివాగ్నయః||

04065004a తేషు తత్రోపవిష్టేషు విరాటః ప్రథివీపతిః|

04065004c ఆజగామ సభాం కర్షుం రాజకార్యాణి సర్వశః||

04065005a శ్రీమతః పాండవాన్స్త్రష్టా జ్వలతః పావకానివ|

04065005c అథ మత్యోఽబ్రవీత్కంకం దేవరూపమవస్థితం|

04065005e మరుద్గణైరుపాసీనం త్రిదశానామివేశ్వరం||

04065006a స కిలాక్షాతివాపస్త్యం సభాస్థారో మయా కృతః|

04065006c అథ రాజాసనే కస్మాదుపవిష్టోఽస్యలంకృతః||

04065007a పరిహసేస్సయా వాక్యం విరాటస్య నిశమ్య తత్|

04065007c స్మయమానోఽర్జునో రాజన్నిదం వచనమబ్రవీత్||

04065008a ఇంద్రస్యాప్యాసనం రాజన్నయమారోఢుమర్లతి|

04065008c బ్రహ్మణ్యః శ్రుతవాంస్యాగీ యజ్జిశీలో దృఢవ్రతః||

04065009a అయం కురూణాం వృషభః కుంతీపుత్రో యుధిష్ఠిరః|

- 04065009c అస్య కీర్తిః స్థితా లోకే సూర్యస్యేవోద్యతః ప్రభా||
- 04065010a సంసరంతి దిశః సర్వా యశసోఽస్య గభస్తయః|
- 04065010c ఉదితస్యేవ సూర్యస్య తేజసోఽను గభస్తయః||
- 04065011a ఏనం దశ సహస్రాణి కుంజరాణాం తరస్వినాం|
- 04065011c అన్వయుః పృష్ఠతో రాజన్యావదధ్యావసత్కురూన్||
- 04065012a త్రింశదేనం సహస్రాణి రథాః కాంచనమాలినః|
- 04065012c సదశ్వైరుపసంపన్నాః పృష్ఠతోఽనుయయుః సదా||
- 04065013a ఏనమష్టశతాః సూతాః సుమృష్టమణికుండలాః|
- 04065013c అస్తువన్నాగధైః సార్థం పురా శక్రమివర్షయః||
- 04065014a ఏనం నిత్యముపాసంత కురవః కింకరా యథా|
- 04065014c సర్వే చ రాజన్రాజానో ధనేశ్వరమివామరాః||
- 04065015a ఏష సర్వాన్మహీపాలాన్కురమాహారయత్తదా|
- 04065015c వైశ్యానివ మహారాజ వివశాన్స్వవశానపి||
- 04065016a అష్టాశీతిసహస్రాణి స్నాతకానాం మహాత్మనాం|
- 04065016c ఉపజీవంతి రాజానమేనం సుచరితవ్రతం||
- 04065017a ఏష వృద్ధాననాథాంశ్చ వ్యంగాన్పంగూంశ్చ మానవాన్|
- 04065017c పుత్రవత్పాలయామాస ప్రజా ధర్మేణ చాభిభో||
- 04065018a ఏష ధర్మే దమే చైవ క్రోధే చాపి యతవ్రతః|
- 04065018c మహాప్రసాదో బ్రహ్మణ్యః సత్యవాదీ చ పార్థివః||
- 04065019a శ్రీప్రతాపేన చైతస్య తప్యతే స సుయోధనః|
- 04065019c సగణః సహ కర్షేన సౌబలేనాపి వా విభుః||
- 04065020a న శక్యంతే హ్యస్య గుణాః ప్రసంఖ్యాతుం నరేశ్వర|
- 04065020c ఏష ధర్మపరో నిత్యమానృశంస్యశ్చ పాండవః||

04065021a ఏవమ్యుక్తో మహారాజః పాండవః పార్థివర్షభః|

04065021c కథం నార్హతి రాజార్హమాసనం ప్రథివీపతిః||

ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి వైవాహిక పర్వణి
పాండవప్రకాశే పంచషష్ఠితమోఽధ్యాయః|

66

04066001 విరాట ఉవాచ|

04066001a యద్యేష రాజా కౌరవ్యః కుంతీపుత్రో యుధిష్ఠిరః|

04066001c కతమోఽస్యార్ఘ్యునో భ్రాతా భీమశ్చ కతమో బలీ||

04066002a నకులః సహదేవో వా ద్రౌపదీ వా యశస్వినీ|

04066002c యదా ద్యూతే జితాః పార్థా న ప్రాజ్ఞాయంత తే క్వ చిత్||

04066003 అర్ఘ్యన ఉవాచ|

04066003a య ఏష బల్లవో బ్రూతే సూదస్తవ నరాధిప|

04066003c ఏష భీమో మహాబాహుర్చిమవేగపరాక్రమః||

04066004a ఏష క్రోధవశాన్ హత్వా పర్వతే గంధమాదనే|

04066004c సౌగంధికాని దివ్యాని కృష్ణార్థే సముపాహరత్||

04066005a గంధర్వ ఏష వై హంతా కీచకానాం దురాత్మనాం|

04066005c వ్యాఘ్రానృక్షాన్వరాహాంశ్చ హతవాన్ స్త్రీపురే తవ||

04066006a యశ్చాసీదశ్వబంధస్తే నకులోఽయం పరంతపః|

04066006c గోసంఖ్యః సహదేవశ్చ మాద్రీపుత్రౌ మహారథౌ||

04066007a శృంగారవేషాభరణౌ రూపవంతౌ యశస్వినౌ|

04066007c నానారథసహస్రాణాం సమర్థౌ పురుషర్షభౌ||

04066008a ఏషా పద్మపలాశాక్షీ సుమధ్యా చారుహాసినీ|

04066008c సైరంద్రీ ద్రౌపదీ రాజన్యత్కృతే కీచకా హతాః||

- 04066009a అర్జునోఽహం మహారాజ వ్యక్తం తే శ్రోత్రమాగతః|
04066009c భీమాదవరజః పార్థో యమాభ్యాం చాపి పూర్వజః||
04066010a ఉషితాః స్మ మహారాజ సుఖం తవ నివేశనే|
04066010c అజ్ఞాతవాసముషితా గర్భవాస ఇవ ప్రజాః||
04066011 వైశంపాయన ఉవాచ|
04066011a యదార్జునేన తే వీరాః కథితాః పంచ పాండవాః|
04066011c తదార్జునస్య వైరాటిః కథయామాస విక్రమం||
04066012a అయం స ద్విషతాం మధ్యే మృగాణామివ కేశరీ|
04066012c అచరద్రథవృందేషు నిఘ్నంస్తేషాం వరాన్వరాన్||
04066013a అనేన విధో మాతంగో మహానేకేషుణా హతః|
04066013c హిరణ్యకక్ష్యః సంగ్రామే దంతాభ్యామగమన్మహీం||
04066014a అనేన విజితా గావో జితాశ్చ కురవో యుధి|
04066014c అస్య శంఖప్రణాదేన కర్ణౌ మే బధిరీకృతౌ||
04066015a తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా మత్స్యరాజః ప్రతాపవాన్|
04066015c ఉత్తరం ప్రత్యువాచేదమభిపన్నో యుధిష్ఠిరే||
04066016a ప్రసాదనం పాండవస్య ప్రాప్తకాలం హి రోచయే|
04066016c ఉత్తరాం చ ప్రయచ్ఛామి పార్థాయ యది తే మతం||
04066017 ఉత్తర ఉవాచ|
04066017a అర్చ్యః పూజ్యాశ్చ మాన్యాశ్చ ప్రాప్తకాలం చ మే మతం|
04066017c పూజ్యంతాం పూజనార్థాశ్చ మహాభాగాశ్చ పాండవాః||
04066018 విరాట ఉవాచ|
04066018a అహం ఖల్వపి సంగ్రామే శత్రూణాం వశమాగతః|
04066018c మోక్షిత్ భీమసేనేన గావశ్చ విజితాస్తథా||

04066019a ఏతేషాం బాహువీర్యేణ యదస్మాకం జయో మృధే|
 04066019c వయం సర్వే సహమాత్యాః కుంతీపుత్రం యుధిష్ఠిరం|
 04066019e ప్రసాదయామో భద్రం తే సానుజం పాండవర్షభం||
 04066020a యదస్మాభిరజానద్భిః కిం చిదుక్తో నరాధిపః|
 04066020c క్షంతుమర్హతి తత్సర్వం ధర్మాత్మా హ్యేష పాండవః||
 04066021 వైశంపాయన ఉవాచ|
 04066021a తతో విరాటః పరమాభితుష్ఠః|
 సమేత్య రాజ్ఞా సమయం చకార|
 04066021c రాజ్యం చ సర్వం విససర్ణ తస్మై|
 సదండకోశం సపురం మహాత్మా||
 04066022a పాండవాంశ్చ తతః సర్వాన్మత్స్యరాజః ప్రతాపవాన్|
 04066022c ధనంజయం పురస్కృత్య దిష్ట్యా దిష్ట్యేతి చాబ్రవీత్||
 04066023a సముపాహ్రూయ మూర్ధానం సంశ్లిష్య చ పునః పునః|
 04066023c యుధిష్ఠిరం చ భీమం చ మాద్రీపుత్రౌ చ పాండవౌ||
 04066024a నాత్రప్యద్ధర్మనే తేషాం విరాటో వాహినీపతిః|
 04066024c సంప్రీయమాణో రాజానం యుధిష్ఠిరమథాబ్రవీత్||
 04066025a దిష్ట్యా భవంతః సంప్రాప్తాః సర్వే కుశలినో వనాత్|
 04066025c దిష్ట్యా చ పారితం కృచ్ఛమజ్ఞాతం వై దురాత్మభిః||
 04066026a ఇదం చ రాజ్యం నః పార్థా యచ్ఛాన్యద్వసు కిం చన|
 04066026c ప్రతిగృహ్ణంతు తత్సర్వం కౌంతేయా అవిశంకయా||
 04066027a ఉత్తరాం ప్రతిగృహ్ణంతు సవ్యసాచీ ధనంజయః|
 04066027c అయం హ్యపయికో భర్తా తస్యాః పురుషసత్తమః||
 04066028a ఏవముక్తో ధర్మరాజః పార్థమైక్షద్ధనంజయం|

04066028c ఈక్షితశ్చార్ఘ్ణన్ బ్రాత్రా మత్స్యం వచనమబ్రవీత్||
 04066029a ప్రతిగ్రహ్ణోమ్యహం రాజన్ సుషాం దుహితరం తవ|
 04066029c యుక్తశ్చావాం హి సంబంధో మత్స్యభారతసత్తమా||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి వైవాహిక పర్వణి
 ఉత్తరావివాహప్రస్తానే షట్షితిమోఽధ్యాయః|

67

04067001 విరాట ఉవాచ|
 04067001a కిమర్థం పాండవశ్రేష్ఠ భార్యాం దుహితరం మమ|
 04067001c ప్రతిగ్రహీతుం నేమాం త్వం మయా దత్తామిహేచ్ఛసి||
 04067002 అర్ఘ్నన ఉవాచ|
 04067002a అంతఃపురేఽహముషితః సదా పశ్యన్సుతాం తవ|
 04067002c రహస్యం చ ప్రకాశం చ విశ్వస్థా పితృవన్మయి||
 04067003a ప్రియో బహుమతశ్చాహం నర్తకో గీతకోవిదః|
 04067003c ఆచార్యవచ్ఛ మాం నిత్యం మన్యతే దుహితా తవ||
 04067004a వయఃస్థయా తయా రాజన్సహ సంవత్సరోషితః|
 04067004c అతిశంకా భవేత్స్థానే తవ లోకస్య చాభిభో||
 04067005a తస్మాన్నిమంత్రయే త్వాహం దుహితుః పృథివీపతే|
 04067005c శుద్ధో జితేంద్రియో దాంతస్తస్యాః శుద్ధిః కృతా మయా||
 04067006a సుషాయా దుహితుర్వాపి పుత్రే చాత్మని వా పునః|
 04067006c అత్ర శంకాం న పశ్యామి తేన శుద్ధిర్భవిష్యతి||
 04067007a అభిషంగాదహం భీతో మిథ్యాచారాత్పరంతప|
 04067007c సుషార్థముత్తరాం రాజన్ప్రతిగ్రహ్ణోమి తే సుతాం||

- 04067008a స్వస్రీయో వాసుదేవస్య సాక్షాద్దేవశిశుర్యథా|
04067008c దయితశ్చక్రహస్తస్య బాల ఏవాస్త్రకోవిదః||
04067009a అభిమన్యుర్మహాబాహుః పుత్రో మమ విశాం పతే|
04067009c జామాతా తవ యుక్తో వై భర్తా చ దుహితుస్తవ||
04067010 విరాట ఉవాచ|
04067010a ఉపపన్నం కురుశ్రేష్ఠే కుంతీపుత్రే ధనంజయే|
04067010c య ఏవం ధర్మనిత్యశ్చ జాతజ్ఞానశ్చ పాండవః||
04067011a యత్యత్యం మన్యసే పార్థ క్రియతాం తదనంతరం|
04067011c సర్వే కామాః సమృద్ధా మే సంబంధీ యస్య మేఽర్ఘనః||
04067012 వైశంపాయన ఉవాచ|
04067012a ఏవం బ్రువతి రాజేంద్రే కుంతీపుత్రో యుధిష్ఠిరః|
04067012c అన్వజానాత్స సంయోగం సమయే మత్యుపార్థయోః||
04067013a తతో మిత్రేషు సర్వేషు వాసుదేవే చ భారత|
04067013c ప్రేషయామాస కౌంతేయో విరాటశ్చ మహీపతిః||
04067014a తతస్త్రయోదశే వర్షే నివృత్తే పంచ పాండవాః|
04067014c ఉపప్లవ్యే విరాటస్య సమపద్యంత సర్వశః||
04067015a తస్మిన్వసంశ్చ బీభత్సురానినాయ జనార్దనం|
04067015c ఆనర్తేభ్యోఽపి దాశార్థానభిమన్యుం చ పాండవః||
04067016a కాశిరాజశ్చ శైబ్యశ్చ ప్రీయమాణౌ యుధిష్ఠిరే|
04067016c అక్షౌహిణీభ్యాం సహితావాగతౌ పృథివీపతే||
04067017a అక్షౌహిణ్యా చ తేజస్వీ యజ్ఞసేనో మహాబలః|
04067017c ద్రౌపద్యాశ్చ సుతా వీరాః శిఖండీ చాపరాజితః||
04067018a ధృష్టద్యుమ్నశ్చ దుర్ధర్షః సర్వశస్త్రభృతాం వరః|

- 04067018c సమస్తాక్షాహిణీపాలా యజ్వానో భూరిదక్షిణాః|
04067018e సర్వే శస్త్రాస్త్రసంపన్నాః సర్వే శూరాస్తనుత్యజః||
04067019a తానాగతానభిప్రేక్ష్య మత్స్యే ధర్మభృతాం వరః|
04067019c ప్రీతోఽభవద్దుహితరం దత్త్వా తామభిమన్యవే||
04067020a తతః ప్రత్యుపయాతేషు పార్థివేషు తతస్తతః|
04067020c తత్రాగమద్వాసుదేవో వనమాలీ హలాయుధః|
04067020e కృతవర్మా చ హార్షికో యుయుధానశ్చ సాత్యకీః||
04067021a అనాధృష్టిస్తథాక్రూరః సాంబో నిశఠ ఏవ చ|
04067021c అభిమన్యుముపాదాయ సహ మాత్రా పరంతపాః||
04067022a ఇంద్రసేనాదయశ్చైవ రథైస్తైః సుసమాహితైః|
04067022c ఆయయుః సహితాః సర్వే పరిసంవత్సరోషితాః||
04067023a దశ నాగసహస్రాణి హయానాం చ శతాయుతం|
04067023c రథానామర్చుదం పూర్ణం నిఖర్వం చ పదాతినాం||
04067024a వృష్ట్యంధకాశ్చ బహవో భోజాశ్చ పరమౌజసః|
04067024c అన్వయుర్వృష్టిశార్దూలం వాసుదేవం మహాద్యుతిం||
04067025a పారిబర్ణం దదౌ కృష్ణః పాండవానాం మహాత్మనాం|
04067025c స్త్రియో రత్నాని వాసాంసి పృథక్ పృథగనేకశః|
04067025e తతో వివాహౌ విధివద్వవృతే మత్స్యపార్థయోః||
04067026a తతః శంఖాశ్చ భేర్యశ్చ గోముఖాడంబరాస్తథా|
04067026c పార్షణైః సమ్యుజ్యమానస్య నేదుర్మత్స్యస్య వేశ్మని||
04067027a ఉచ్ఛావచాన్మృగాం జఘ్నుర్మేధ్యాంశ్చ శతశః పశూన్|
04067027c సురామైరేయపానాని ప్రభూతాన్యభ్యహారయన్||
04067028a గాయనాఖ్యానశీలాశ్చ నటా వైతాలికాస్తథా|

04067028c స్తువంతస్తానుపాతిష్ఠన్మాతాశ్చ సహ మాగధైః||
 04067029a సుదేష్టాం చ పురస్కృత్య మత్స్యానాం చ వరస్త్రియః|
 04067029c ఆజగ్ముశ్చారుసర్వాంగ్యః సుమృష్టమణికుండలాః||
 04067030a వర్ణోపపన్నాస్తా నార్యో రూపవత్యః స్వలంకృతాః|
 04067030c సర్వాశ్చభ్యభవత్కృష్ణా రూపేణ యశసా శ్రియా||
 04067031a పరివార్యోత్తరాం తాస్తు రాజపుత్రీమలంకృతాం|
 04067031c సుతామివ మహేంద్రస్య పురస్కృత్యోపతస్థిరే||
 04067032a తాం ప్రత్యగృష్టోత్కౌంతేయః సుతస్యార్థే ధనంజయః|
 04067032c సౌభద్రస్యానవద్యాంగీం విరాటతనయాం తదా||
 04067033a తత్రాతిష్ఠన్మహారాజో రూపమింద్రస్య ధారయన్|
 04067033c స్నుషాం తాం ప్రతిజగ్రాహ కుంతీపుత్రో యుధిష్ఠిరః||
 04067034a ప్రతిగృహ్య చ తాం పార్థః పురస్కృత్య జనార్దనం|
 04067034c వివాహం కారయామాస సౌభద్రస్య మహాత్మనః||
 04067035a తస్మై సప్త సహస్రాణి హయానాం వాతరంహసాం|
 04067035c ద్వే చ నాగశతే ముఖ్యే ప్రాదాద్బహు ధనం తదా||
 04067036a కృతే వివాహే తు తదా ధర్మపుత్రో యుధిష్ఠిరః|
 04067036c బ్రాహ్మణేభ్యో దదౌ విత్తం యదుపాహరదచ్యుతః||
 04067037a గోసహస్రాణి రత్నాని వస్త్రాణి వివిధాని చ|
 04067037c భూషణాని చ ముఖ్యాని యానాని శయనాని చ||
 04067038a తన్మహోత్సవసంకాశం హృష్టపుష్టజనావృతం|
 04067038c నగరం మత్స్యరాజస్య శుశుభే భరతర్షభ||
 ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వణి వైవాహిక పర్వణి
 ఉత్తరావివాహే సప్తషష్ఠితమోఽధ్యాయః|

ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వే వైవాహిక పర్వ సమాప్తి ॥
ఇతి శ్రీ మహాభారతే విరాట పర్వ సమాప్తి ॥